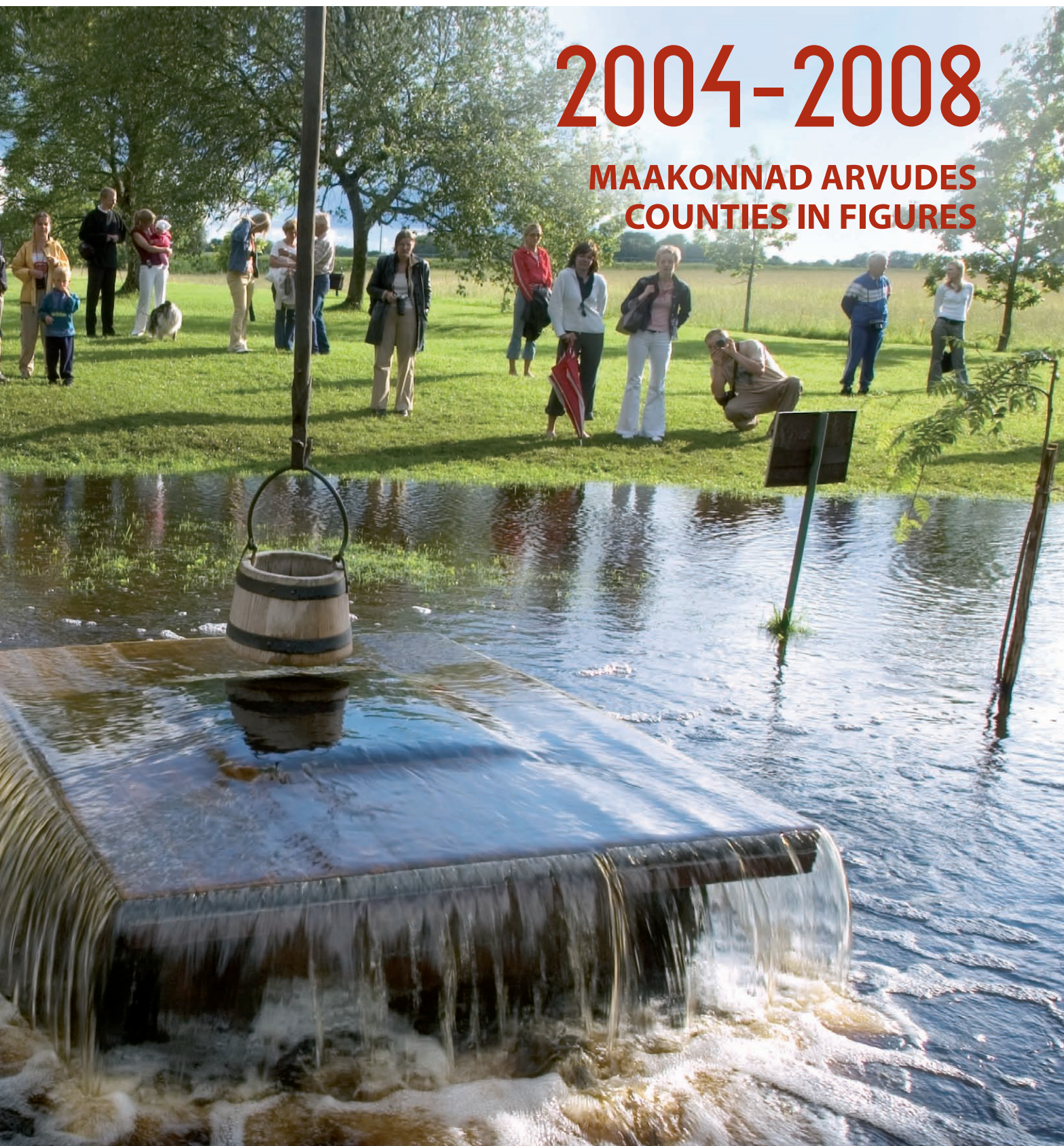

2004-2008

**MAAKONNAD ARVUDES
COUNTIES IN FIGURES**

EESTI STATISTIKA
STATISTICS ESTONIA

2004-2008

MAAKONNAD ARVUDES
COUNTIES IN FIGURES

TALLINN 2009

MÄRKIDE SELETUS

EXPLANATION OF SYMBOLS

- ... andmeid ei ole saadud või need on avaldamiseks ebakindlad
data not available or too uncertain for publication
- .. mõiste pole rakendatav
category not applicable
- nähtust ei esinenud
magnitude nil
- x andmete avaldamist ei võimalda konfidentsiaalsuse põhimõte
data are confidential
- 0 näitaja väärtus väiksem kui pool kasutatud mõõtühikust
magnitude less than half of the unit employed

Koostanud töörühm koosseisus Mihkel Servinski (töörühma juht), Marika Kivilaid, Kristi Lehto ja Greta Tischler
Toimetanud Raivo Rohtla
Inglise keele toimetanud Heli Taaraste
Kaardid kujundanud Ülle Valgma
Küljendus: Uku Nurges, Alar Telk
Kaanekujundus Maris Valk
CD disain: Andrus Aru

*Compiled by a working group composed of Mihkel Servinski (head of the working group),
Marika Kivilaid, Kristi Lehto and Greta Tischler
Edited by Raivo Rohtla
English edited by Heli Taaraste
Maps by Ülle Valgma
Layout by Uku Nurges, Alar Telk
Cover design by Maris Valk
CD design by Andrus Aru*

Kirjastanud Statistikaamet, Endla 15, 15174 Tallinn
Trükkinud Ofset OÜ, Paldiski mnt 25, 10612 Tallinn

August 2009

*Published by Statistics Estonia, 15 Endla St, 15174 Tallinn
Printed by Ofset Ltd, 25 Paldiski Rd, 10612 Tallinn*

August 2009

ISSN 1406-2828
ISBN 978-9985-74-459-8

Autoriõigus/copyright: Statistikaamet, 2009
Kaanefoto/Cover photo: Focus

Väljaande andmete kasutamisel või tsiteerimisel palume viidata allikale
When using or quoting the data included in this issue, please indicate the source

SISUKORD

Saateks.....	4
1. Eesti regionaalareng. Kristi Lehto.....	8
2. Raplamaa — tundmatu kindlas käeulatuses. Tavo Kikas.....	22
3. Põllumajanduse arengu piirkondlikud erinevused. Andres Klaus, Eve Valdvee.....	44
4. Regionaalpoliitika ja haldusterritoriaalne reform Lätis. Ralfs Spāde, Valentīna Locāne, Janis Brunenieks, Peteris Skinkis.....	68
Harju maakond.....	88
Hiiu maakond.....	96
Ida-Viru maakond.....	104
Jõgeva maakond.....	112
Järva maakond.....	120
Lääne maakond.....	128
Lääne-Viru maakond.....	136
Põlva maakond.....	144
Pärnu maakond.....	152
Rapla maakond.....	160
Saare maakond.....	168
Tartu maakond.....	176
Valga maakond.....	184
Viljandi maakond.....	192
Võru maakond.....	200
Tallinn.....	208
Eesti.....	215
Selgitusi esitatud andmete kohta.....	223

CONTENTS

<i>Foreword</i>	6
<i>1. Regional development of Estonia. Kristi Lehto</i>	17
<i>2. Raplamaa — undiscovered region within reach. Tavo Kikas</i>	37
<i>3. Regional disparities of agricultural development. Andres Klaus, Eve Valdvee</i>	60
<i>4. Regional policy and administrative territorial reform in Latvia. Ralfs Spade, Valentīna Locane, Janis Brunenieks, Peteris Skinkis</i>	80
<i>Harju county</i>	88
<i>Hiiu county</i>	96
<i>Ida-Viru county</i>	104
<i>Jõgeva county</i>	112
<i>Järva county</i>	120
<i>Lääne county</i>	128
<i>Lääne-Viru county</i>	136
<i>Põlva county</i>	144
<i>Pärnu county</i>	152
<i>Rapla county</i>	160
<i>Saare county</i>	168
<i>Tartu county</i>	176
<i>Valga county</i>	184
<i>Viljandi county</i>	192
<i>Võru county</i>	200
<i>Tallinn</i>	208
<i>Estonia</i>	215
<i>Comments on presented data</i>	227

SAATEKS

Oli aasta 1997. Statistikaamet avaldas esimest korda kogumiku „Maakonnad arvudes”. Raamat kajastas 1992.–1996. aasta andmeid. Pärast seda on samanimelist kogumikku avaldatud igal aastal. Käesolev kogumik on seega kolmeteistkümnes, kuid jääb viimaseks Statistikaameti koostatud sellise pealkirjaga väljaandeks: on otsustatud, et järgmisel aastal kogumik enam ei ilmu.

Kas on põhjust kirjutada nekroloogi? Kindlasti mitte, sest ilmuma hakkab uus Eesti piirkondlikku arengut käsitlev kogumik, mille tööpealkiri on „Eesti piirkondlik areng”. Võib öelda, et otsa saab üks etapp piirkondliku statistika trükisõnas avaldamises ning ees ootavad uued võimalused ja väljakutsed.

Kogumik „Maakonnad arvudes” oli ilmumise algaastatel peaaegu ainuke maakondliku statistika avaldamise koht. See oli aeg, kus Statistikaametil puudus avalik andmebaas ja laiem avalikkus sai piirkondlikku statistilist informatsiooni peaaesjalikult trükiste kaudu. Neli esimest kogumikku sisaldasid ainult statistilisi tabeleid ja üksikuid teemakaarte.

2001. aastal ilmunud kogumikus on ülevaade Eesti regionaalarengu strateegias püstitatud eesmärkide täitmisest. Oli saanud selgeks, et toodetud statistikat on vaja kommenteerida, koostada ülevaateid, mis seletaksid tarbijatele, mida numbritest välja lugeda saab. Samast aastast muutus kogumik kakskeelseks — lisandus inglise keel ja väljaande nimeks sai „Maakonnad arvudes. *Counties in Figures*”. Kogumikke, kus anti ülevaade regionaalarengu strateegia eesmärkide täitmisest ja avaldati maakonniti statistilisi tabeleid peamiste maakonna arengut iseloomustavate näitajatega, ilmus viis.

Tänase struktuuriga kogumik ilmus esimest korda 2006. aastal. Senisele sisule lisandusid täiendavad temaatilised ülevaated piirkondliku arengu aspektidest ja raamatule lisati CD-ROM, mis sisaldas oluliselt rohkem statistikat, kui oli võimalik avaldada paber- väljaandes.

Tänaseks on statistikaraamatute roll andmete avaldamise kohana oluliselt vähenenud. E-tehnoloogiad võimaldavad vajalikke andmeid märgatavalt kiiremini leida ja mugavamalt kasutada, kui trükitud raamat seda võimaldab. Andmetabelite trükkimine on maailmas vähenenud ja selle suunaga läheb kaasa ka Statistikaamet. Muidugi kaasnevad selle muudatusega ohud. Proovige Statistikaameti avalikust andmebaasist leida esimeses kogumikus „Maakonnad arvudes” avaldatud statistikat! Paljude näitajate puhul see ei õnnestu. Raamaturiulist võite aga kogumiku võtta ja vajalikud numbrid leida. Loodetavasti sellist kadu edaspidi ette ei tule.

Peale traditsioonilise ülevaade regionaalarengu strateegias püstitatud eesmärkide täitmisest on selles kogumikus kolm artiklit.

Artikkel Rapla maakonnast järgib traditsiooni kirjutada igal aastal lugu ühest maakonnast. Varem on ilmunud artiklid Viljandi ja Valga maakonna kohta. Väljaandes on ka artikkel põllumajanduse arengu piirkondlikest erinevustest. Põllumajanduse osatähtsus Eesti majanduses on taasiseseisvumise järgsetel aastatel tunduvalt vähenenud, kuid elu hoidmisel Eesti maapiirkondades on põllumajandusel endiselt oluline roll kanda.

Neljandas artiklis käsitletakse naaberriigi Läti piirkondliku arengu küsimusi. Et paremini mõista protsesse oma kodus, on mõnikord kasulik heita pilk ka naabri hoovi. Lätis toimuvad viimasel ajal olulised muutused. Majanduskriisi põhjalikum analüüs seisab veel ees, aga sealne haldusterritoriaalne reform peaks eestimaalastele kindlasti huvi pakkuma. Loomulikult on reformi tulemustest veel vara rääkida, kuid oluline on ka fikseerida lähtepositsioon.

Maailm on pidevas muutumises. Pidevas muutumises on ka statistika tootmine. Selles kogumikus avaldatava statistika kasutamisel peab arvestama järgmiste muudatustega:

- muutunud on rahvastiku arvestamise meetodika, senini ei arvestanud Statistikaamet aastate 2001–2008 kohta toodetud rahvastikustatistikas rännet. 2009. aastal hakati seda tegema ning kogumikus kasutatakse rändemuutusega rahvaarvu. Üksikutel juhtudel pole siiski rahvaarvuga seotud indekseid ümber arvatud;
- muutunud on kuritegevuse statistika andmeallikas (Politseiameti asemel Justiitsministeerium) ja kodeerimissüsteem, varasemates kogumikes avaldatud andmed pole selle kogumiku andmetega sisuliselt võrreldavad;
- taas alustati alushariduse andmete avaldamist — avastatud ebatäpsused varasemates töötlustes on likvideeritud;
- kogumikust ei leia uusi andmeid leibkondade sissetulekute ja kulutuste kohta — nende andmete tootmise meetodika on Statistikaametis muutmisel ja andmeid 2008. aasta kohta ei ole toodetud.

Täna kõiki kogumiku „Maakonnad arvudes” kasutajaid ja loodan, et teist saavad ka uue piirkondliku statistika kogumiku kasutajad.

Mihkel Servinski

Statistikaameti regionaalvaldkonna peaanalüütik

FOREWORD

It was the year 1997 when Statistics Estonia first published the publication “Maakonnad arvudes” (in translation: counties in figures, published only in Estonian). That publication presented data for the years 1992–1996. Since then this publication has been published under the same title on a yearly basis. Consequently, the present publication is thirteenth in series, but remains the last one published by Statistics Estonia under this title: it has been decided that the publication will not be issued next year any more.

Is there any reason to write an obituary? Certainly not, as a new publication on regional development will be launched under the title “Eesti piirkondlik areng. Regional development of Estonia”. We can say that one period in the history of the printed word on regional statistics is coming to an end and we are facing new opportunities and challenges.

In initial years, the publication “Maakonnad arvudes” was almost the only issue where statistics produced on different counties could be found. It was the time when Statistics Estonia did not yet have a public database and the wider public could find regional statistical information first and foremost in printed publications. The first four publications contained only statistical tables and some thematic maps.

The 2001 publication offered an overview of the attainment of objectives set out in the Regional Development Strategy of Estonia. It had become clear that the statistics produced need to be commented on and respective overviews need to be compiled in order to furnish the readers with the background and content of figures. Since 2001 the publication has been bilingual — all texts are complemented by the English language translations and the publication was renamed “Maakonnad arvudes. Counties in Figures”. All in all, Statistics Estonia issued five publications that presented overviews of the attainment of objectives set out in the Regional Development Strategy and contained statistical tables by counties with main indicators describing the development of counties.

The first publication of the present-day structure was issued in 2006. Supplementary thematic overviews reviewing regional development from different aspects were added to the structure followed before, and the printed publication was complemented by a CD-ROM that offered considerably more statistics than a printed publication could have ever contained.

By now, the role of statistical publications for presentation of data has decreased remarkably. Compared to printed publication, e-technologies make it possible to search and find necessary data notably faster and use them in a more convenient way. Printing of data tables is showing a falling trend in the world and Statistics Estonia also follows the same direction. This change surely involves certain risks. For example, try to find the statistics published in the first edition of “Maakonnad arvudes” in Statistics Estonia’s public database! In case of a lot of indicators your search might be a failure. But you can always take the printed publication from your bookshelf and find necessary data there. Let us hope that no such loss will happen in future any more.

Besides the traditional overview on the attainment of objectives set in the framework of Regional Development Strategy, this publication contains three more articles.

The article about Rapla county follows the tradition according to which every year one article is dedicated to one county. In earlier issues, Viljandi and Valga counties were in special focus. This publication also contains an article about the regional disparities of agricultural development. The share of agriculture in the Estonian economy has decreased considerably during the years after restoration of independence. But agriculture continuously holds an important position in keeping up life in Estonian rural areas.

In the fourth article of this publication, the regional development issues of our neighbour country Latvia are discussed. In order to better understand domestic developments, it is sometimes useful to take a glance at the neighbouring “yard”. Latvia is currently undergoing significant changes. A more profound analysis of economic crisis will definitely be one of the future tasks, but the administrative-territorial reform recently carried out there should certainly attract the attention of people in Estonia. It is, of course, too early to talk about the results of the referred reform, but fixing of the starting position is essential, too.

The world is in a constant change. The same can be said about the production of statistics. When using the statistics available in this publication, the following changes need to be taken into consideration:

- *the population estimation methodology has changed. So far, migration data were not taken into account in the population statistics produced by Statistics Estonia for the period of 2001–2008. Since 2009, migration data have been taken into account and the population number with migration has been used in this publication, although it must be noted that in some single cases population-related indices have not been recalculated;*
- *the data source for the production of crime statistics has changed (Ministry of Justice now instead of Police Board). Besides that, the coding system has changed and the data published in previous publications are in essence not comparable with the data presented in this publication;*
- *publication of the data concerning preprimary education has been started anew — inaccuracies detected in earlier data processing have been eliminated;*
- *no fresh data on the income and expenditure of households can be found in this publication — the relevant data production methodology is being changed in Statistics Estonia and therefore no data have been produced for the year 2008.*

I would like to express my gratitude to all users of the publication “Maakonnad arvudes. Counties in Figures” and I hope to see you among the users of the new publication on regional statistics.

Mihkel Servinski

Statistics Estonia, Principal Analyst of Regional Statistics

1. EESTI REGIONAALARENG

Kristi Lehto
Statistikaamet

Kui majanduses toimuvad suured muutused, tekib kiiresti vajadus hetkeolukorra analüüside järele. Muutustest, nende suundadest ja kiirusest tahetakse teada võimalikult ruttu. Statistika uurib minevikus toimunut ja seega on ajaliselt alati sammu võrra maas. Nii on ka selles artiklis viimane uuritav aasta 2008, mille puhul praegune majanduslangus veel tuntuvalt ei kajastu. Artikkel analüüsib Eesti regionaalarengu strateegias (Eesti ... 2005) püstitatud eesmärkide täidetust aastatel 2004–2008.

Eesti regionaalarengu strateegias on märgitud, et riigi regionaalpoliitika meetmestiku üldeesmärk aastani 2015 on tagada kõigi piirkondade jätkusuutlik areng, tuginedes piirkonna arengueeldusele ja eripärade ning pealinnaregiooni ja teiste linnapiirkondade konkurentsivõime kvalitatiivsele arendamisele.

Selle üldeesmärgi poole liikumist saab jälgida nelja mõõdiku alusel:

- Harju maakonna elanike osatähtsus Eesti rahvastikus püsib alla 41%;
- Põhja-Eesti (Harju maakond) sisemajanduse koguprodukti (SKP) osatähtsus ei kasva enam ja püsib alla 70% Eesti SKP-s;
- ühegi maakonna aastakeskmise tööhõive (mõõdetuna tööhõive määrana vastavalt Rahvusvahelise Tööorganisatsiooni metoodikale) ei ole madalam kui 45%;
- ühegi maakonna keskmine elatustase (mõõdetuna leibkonnaliikme kuukeskmise netosissetulekuna (edaspidi: leibkonnaliikme keskmine kuusissetulek)) ei ole madalam kui 61% kõrgeimast maakondlikust näitajast.

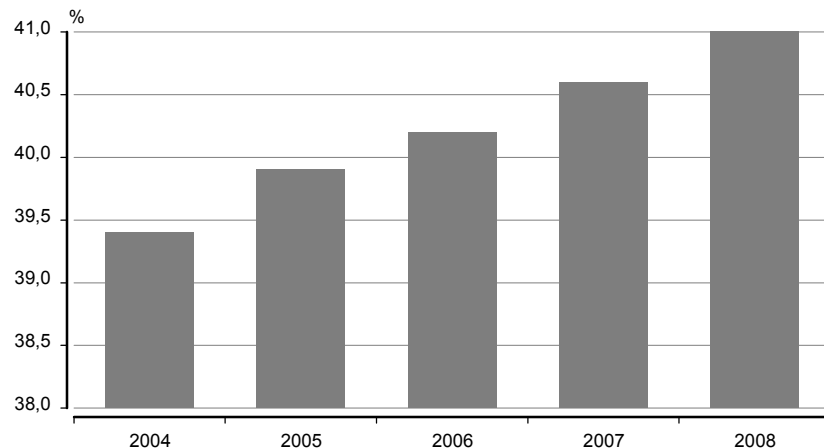
Komplekssemalt saab maakondade erinevusi hinnata arenguindeksiga (Eesti ... 2004). Arenguindeks on ettevõtete müügitulu, leibkonnaliikme keskmise kuusissetuleku ja tööhõive määra pingeridade kohapunktide summa. Mida väiksem on arenguindeks, seda parem on maakonna sotsiaal-majanduslik olukord.

Esmalt vaatame lähemalt regionaalarengu strateegia mõõdikuid ja seejärel arenguindeksit. Analüüsis on kasutatud aastate 2004–2008 andmeid. Sisemajanduse koguprodukti ja müügitulu andmed on vastavalt aastate 2002–2006 ja 2003–2007 kohta.

Rahvastik

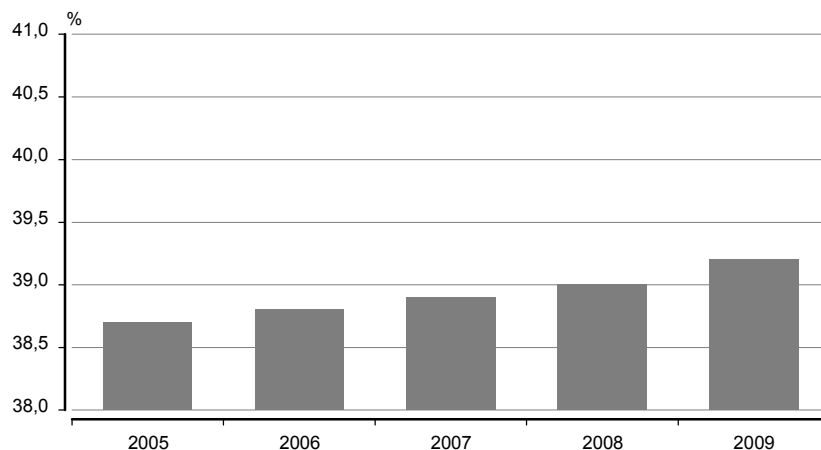
Alates 2009. aastast avaldab Statistikaamet kahesugust rahvaarvu: rändega rahvaarvu ja rändeta rahvaarvu. Aastatel 2000–2008 ei avaldatud rändega rahvaarvu. Analüüsid on sisuliselt õigem kasutada rändega rahvaarvu. Viimane rännet arvestav rahvaarv on 2008. aasta 1. jaanuari kohta. Rännet arvestava rahvaarvu järgi on Harju maakonna elanike osatähtsus Eestis oluliselt suurem kui rännet mittearvestava rahvaarvu järgi (joonised 1.1 ja 1.2). Aastatel 2004–2008 kasvas Harju maakonna elanike osatähtsus 39,4%-st 41,0%-ni. Igal aastal suurenes Harju maakonna elanike osatähtsus 0,4 protsendipunkti võrra. Kriitilist piiri — 41% — aastal 2008 veel ei ületatud, aga osatähtsuse kasvukiirust arvestades on 2009. aastal Harju maakonna elanike osatähtsus juba suurem kui 41% Eesti elanikkonnast.

Joonis 1.1 **Harju maakonna elanike (arvestatud rännet) osatähtsus aasta algul, 2004–2008**
Figure 1.1 *Share of the population (incl. migration) of Harju county at the beginning of the year, 2004–2008*

Analoogsetes ülevaadetes on varem kasutatud rändeta rahvaarvu. Aegrea jätkamise huvides vaadeldakse ka sel aastal olukorda rännet mittearvestava rahvaarvu järgi. Aastatel 2005–2009 kasvas Harju maakonna elanike osatähtsus 38,6%-st 39,2%-ni (joonis 1.2). Viimasel aastal oli kasv suurem kui eelnenud aastatel: 2005–2008 kasvas Harju maakonna rahvasiku osatähtsus 0,1 protsendipunkti aastas, 2009 aastal 0,2 protsendipunkti. Kui Harju maakonna elanike osatähtsuse kasv jätkub rännet mittearvestava rahvaarvu järgi sama kiiresti nagu viimasel aastal, siis jõutakse kriitilise piirini 2018. aastal.

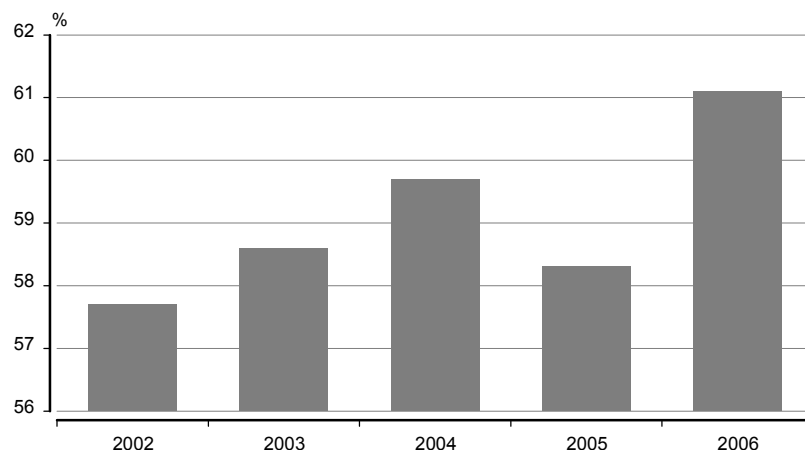
Joonis 1.2 **Harju maakonna elanike osatähtsus aasta algul, 2005–2009**
Figure 1.2 *Share of the population of Harju county at the beginning of the year, 2005–2009*

Sisemajanduse koguprodukt

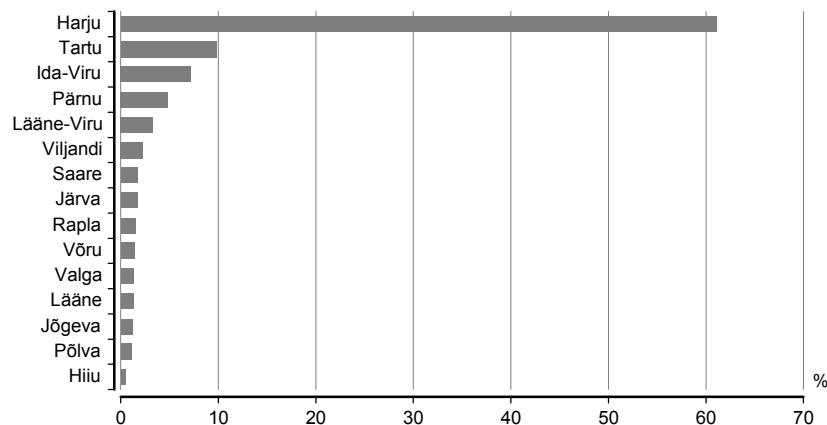
Eesti regionaalarengu strateegia teine eesmärk — Harju maakonna SKP osatähtsuse ei kasva enam ja püsib alla 70% Eesti SKP-s — oli aastatel 2002–2006 osaliselt täidetud. Harju maakonna SKP osatähtsus jäi aastatel 2002–2006 alla 70%, aga selle kasv ei pidurdunud (joonis 1.3). 2005. aastal vähenes Harju maakonna SKP osatähtsus veidi, kuid 2006. aastal suurenes taas ja ületas esimest korda 60% piiri.

Joonis 1.3 **Harju maakonna osatähtsus sisemajanduse koguproduktis, 2002–2006**
Figure 1.3 *Share of Harju county in gross domestic product, 2002–2006*

Teiste maakondade sisemajanduse koguprodukti osatähtsus Eesti SKP-s jäi 2006. aastal alla 10% (joonis 1.4). Suurema panuse Harju maakonna kõrval andsid Tartu, Ida-Viru, Pärnu, Lääne-Viru ja Viljandi maakond. Ülejäänud maakondade SKP osatähtsus oli väiksem kui 2%.

Joonis 1.4 **Maakonna osatähtsus sisemajanduse koguproduktis, 2006**
 Figure 1.4 *Share of a county in gross domestic product, 2006*

Eelmise aastaga võrreldes kasvas 2006. aastal Harju ja Järva maakonna SKP osatähtsus, ülejäänud maakondadel jäi see samaks või vähenes. Enim vähenes Ida-Viru maakonna SKP osatähtsus.

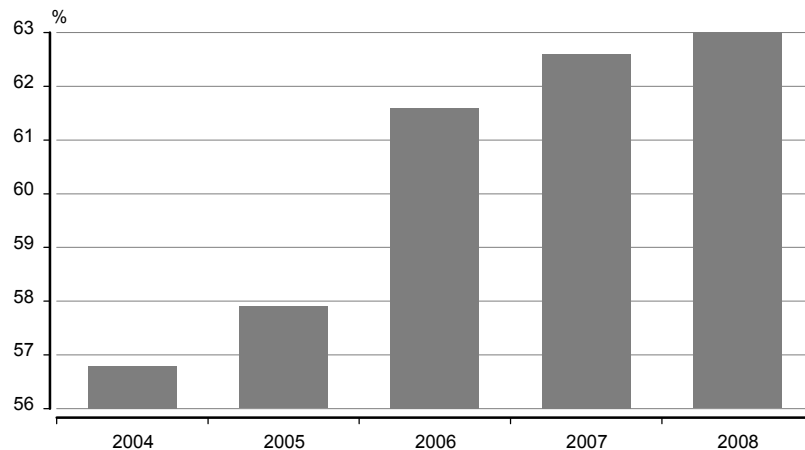
Aastatel 2002–2006 kasvas Harju ja Tartu maakonna SKP osatähtsus Eesti SKP-s, kõigi teiste maakondade osatähtsus vähenes.

Tööhõive

Eesti regionaalarengu strateegia kolmas mõõdik on tööhõive, mida mõõdetakse tööhõive määraga — hõivatute osatähtsus 15–74-aastaste hulgas.

Aastatel 2004–2008 tõusis Eesti tööhõive määr 6,2 protsendipunkti: 56,8%-st 63,0%-ni (joonis 1.5). Eelmise aastaga võrreldes tõusis tööhõive määr igal aastal, suurim oli tõus 2006. ja väiksem 2008. aastal.

Joonis 1.5 **Tööhõive määr, 2004–2008**
 Figure 1.5 *Employment rate, 2004–2008*

Eesti keskmine tööhõive määr tõusis vahemikus 2004–2008 igal aastal, kuid maakonniti polnud tõus pidev. Ainult Harju maakonnas tõusis tööhõive määr igal aastal, ülejäänud maakondades oli ka langusaastaid. Viie aastaga tõusis tööhõive määr kõigis maakondades. Rohkem kui seitse protsendipunkti tõusis see Hiiu, Pärnu, Rapla, Harju ja Jõgeva maakonnas. Väiksem tööhõive määra tõus oli Saare maakonnas.

Võrreldes eelmise aastaga tõusis tööhõive määr enam kui viis protsendipunkti 2006. aastal Rapla, Jõgeva, Ida-Viru, Viljandi ja Valga maakonnas ning 2007. aastal Lääne maakonnas.

Kõrgeima ja madalaima tööhõive määraga maakonna erinevus suurenes perioodil 2004–2007 16,6 protsendipunktist 23,7 protsendipunktini. 2008. aastal erinevus veidi

vähenes, sest madalaima tööhõive määraga maakonnas tööhõive määr tõusis ja suurima tööhõive määraga maakonnas langes.

Tööhõive määr oli aastail 2004–2006 kõrgeim Harju maakonnas ja 2007–2008 Hiiu maakonnas (tabel 1.1). Eesti keskmisest kõrgem tööhõive määr oli nii 2004. kui ka 2008. aastal kuues maakonnas. Mõlemal aastal olid kuue parema hulgas Harju, Hiiu, Tartu, Rapla ja Järva maakond, 2004. aastal veel Lääne ja 2008. aastal Pärnu maakond. Aastal 2005 oli Eesti keskmisest kõrgem tööhõive määr ainult kolmes maakonnas.

Aastatel 2004 ja 2006–2008 oli tööhõive määr kõige madalam Põlva maakonnas ning 2005 Jõgeva maakonnas. 2006–2008 tõusis tööhõive määr Põlva maakonnas 1,4 protsendipunkti, kuid oli endiselt Eesti madalaim.

Regionaalarengu strateegias märgitud kriitilisest piirist — 45% — allpool oli 2005. aastal üks maakond. Ülejäänud aastatel oli tööhõive määr kõigis maakondades kõrgem kui 45%.

Tabel 1.1 Tööhõive määr, 2004–2008
Table 1.1 Employment rate, 2004–2008
(protsenti — percentages)

2004	2005	2006	2007	2008					
Harju	61,8	Harju	64,2	Harju	67,6	Hiiu	71,3	Hiiu	70,6
Hiiu	61,0	Hiiu	64,2	Hiiu	67,6	Harju	68,9	Harju	69,3
Tartu	60,0	Järva	59,6	Rapla	62,5	Rapla	63,7	Tartu	64,9
Järva	59,7		Tartu	62,5	Tartu	63,7	Rapla	64,8	
Lääne	58,1						Järva	63,5	
Rapla	57,0						Pärnu	63,5	
Saare	55,7	Lääne	57,6	Viljandi	60,6	Pärnu	61,3	Viljandi	61,5
Viljandi	55,5	Tartu	57,5	Lääne-Viru	59,3	Järva	60,6	Lääne	61,1
Pärnu	55,4	Lääne-Viru	57,2	Järva	58,3	Lääne	60,2	Lääne-Viru	57,5
Lääne-Viru	52,7	Rapla	56,0	Ida-Viru	56,7	Viljandi	60,2	Saare	56,2
Valga	52,2	Viljandi	55,3	Valga	56,7	Saare	57,1	Ida-Viru	54,3
Ida-Viru	48,2	Pärnu	53,2	Pärnu	56,5	Ida-Viru	56,9	Valga	54,0
Võru	47,7	Saare	52,6	Saare	54,6	Lääne-Viru	55,6	Jõgeva	53,1
Jõgeva	45,6	Valga	51,5	Võru	54,2	Valga	54,6	Võru	48,9
Põlva	45,2	Võru	51,1	Lääne	53,5	Jõgeva	54,2	Põlva	48,0
		Ida-Viru	50,9	Jõgeva	50,8	Võru	48,9		
		Põlva	46,6	Põlva	46,4	Põlva	47,6		
		Jõgeva	44,5						

..... Eesti keskmine
Average of Estonia

———— Kriitiline piir — 45%
Critical line — 45%

Keskmine elatustase

Eesti regionaalarengu strateegia neljas mõõdik on keskmine elatustase, mida mõõdetakse leibkonnaliikme keskmise kuusissetulekuga.

Leibkonnaliikme 2008. aasta keskmist kuusissetulekut avaldatud ei ole. Mõõdiku võimalike asendajatena võib kaaluda järgmisi näitajaid: brutokuupalk, netokuupalk, palgatöötaja kuukeskmine brutotulu ja füüsilise isiku tulumaks elaniku kohta.

Füüsilise isiku tulumaksu arvutamisel elaniku kohta on kasutatud rahvastikuregistri rahvaarvu.

Üks võimalus valida leibkonnaliikme kuusissetulekuga kõige sarnasem näitaja, on leida korrelatsioon leibkonnaliikme kuusissetuleku ja teiste näitajate vahel. Korrelatsioonikordajate arvutamiseks on kasutatud 15 maakonna andmeid ja iga üksiku maakonna osatähtsus korrelatsioonikordaja arvutamisel on suur.

Aastati oli korrelatsioon leibkonnaliikme kuusissetuleku ja teiste näitajate vahel erinev (tabel 1.2). Kõige tugevam oli see 2003. aastal. Füüsilise isiku tulumaks elaniku kohta ja leibkonnaliikme sissetulek olid 2007. aastal keskmiselt seotud ($r = 0,677$), ülejäänud korrelatsioonikordajad ületasid tugeva seose piiri ($r > 0,7$).

Tabel 1.2 **Korrelatsioon leibkonnaliikme kuusissetuleku ja teiste näitajate vahel, 2003–2007**
 Table 1.2 *Correlation between average monthly disposable income per household member and other indicators, 2003–2007*

	2003	2004	2005	2006	2007	
Palgatöötaja kuukeskmise brutotulu	0,914	0,815	0,764	0,835	0,727	<i>Average monthly gross income per employee</i>
Keskmine brutokuupalk	0,926	0,806	0,841	0,830	0,834	<i>Average monthly gross wages (salaries)</i>
Keskmine netokuupalk	0,920	0,809	0,842	0,825	0,824	<i>Average monthly net wages (salaries)</i>
Füüsilise isiku tulumaks elaniku kohta	0,921	0,813	0,725	0,876	0,677	<i>Personal income tax per capita</i>

Aastail 2003–2007 oli leibkonnaliikme sissetuleku ning bruto- ja netokuupalga vaheline korrelatsioonikordaja suurem kui 0,8. Ülejäänud kahel näitajal oli ka madalama korrelatsioonikordajaga aastaid. Bruto- ja netokuupalk on omavahel väga tugevalt seotud ja korrelatsioonikordajad leibkonnaliikme sissetulekuga aastati väga sarnased, seetõttu pole mõtet mõlemat näitajat vaadata. Keskmise elatustaseme kirjeldamiseks tuleb eelistada brutokuupalka, sest kolmel aastal oli brutokuupalga ja leibkonnaliikme kuusissetuleku vaheline korrelatsioonikordaja suurem.

Brutotulu ja tulumaksu seos leibkonnaliikme sissetulekuga kõikus aastati enam ning oli madalam 2005. ja 2007. aastal. Tulumaksu ja leibkonnaliikme sissetuleku vaheline seos jäi 2007. aastal alla tugeva seose piiri. Seega on parem valida neist kahest näitajast leibkonnaliikme sissetuleku asendajaks palgatöötaja kuukeskmise brutotulu.

Korrelatsiooni põhjal sobivad keskmise elatustaseme kirjeldamiseks brutokuupalk ja palgatöötaja kuukeskmise brutotulu. On oluline, kuidas need kaks näitajat käituvad regionaalarengu strateegia neljanda mõõdiku suhtes, mille kohaselt ei ole ühegi maakonna keskmine elatustase madalam kui 61% kõrgeimast maakondlikust näitajast.

Brutokuupalga, palgatöötaja kuukeskmise brutotulu ja leibkonnaliikme kuusissetuleku kõrgeima ja madalaima näitaja väärtusega maakonna võrdlus on toodud tabelis 1.3.

Tabel 1.3 **Madalaima maakondliku näitaja osatähtsus kõrgeimas maakondlikus näitajas, 2003–2007**

Table 1.3 *Share of the smallest county indicator in the highest county indicator, 2003–2007 (protsenti — percentages)*

	2003	2004	2005	2006	2007	
Palgatöötaja kuukeskmise brutotulu	67,2	64,3	65,4	64,6	66,9	<i>Average monthly gross income per employee</i>
Keskmine brutokuupalk	58,8	61,8	65,1	63,1	63,1	<i>Average monthly gross wages (salaries)</i>
Leibkonnaliikme kuukeskmise netosissetulek	59,0	59,8	62,9	62,0	59,7	<i>Average monthly disposable income per household member</i>

Leibkonnaliikme kuusissetuleku järgi oli allpool kriitilist piiri 2003. aastal kaks maakonda ning 2004. ja 2007. aastal üks maakond (Maakonnad .... 2008).

Väikseim maakondlik palgatöötaja kuukeskmise brutotulu moodustas maakondade kõrgeimast näitajast aastatel 2003–2007 igal aastal suurema osa kui kriitiline piir (61%). Maakondade madalaima ja kõrgeima keskmise brutokuupalga erinevus oli sarnasem leibkonnaliikme kuusissetuleku vastava näitajaga (tabel 1.3). 2003. aastal oli kolm maakonda brutokuupalga järgi allpool kriitilist piiri.

Regionaalarengu strateegia keskmise elatustaseme mõõdiku järgi, mis käsitleb maakondade madalaima ja kõrgeima näitaja erinevust, on leibkonnaliikme sissetuleku parem asendaja brutokuupalk.

Peale korrelatsiooni ning maakondade madalaima ja kõrgeima näitaja erinevuse tasub vaadata, mitu maakonda oli üle Eesti keskmise erinevate näitajate järgi. Aastatel 2004–2007 oli Eesti keskmisest leibkonnaliikme kuusissetulekust kõrgem sissetulek Harju ja Tartu maakonnas, 2004. aastal ka Lääne-Viru ja 2007. aastal Jõgeva maakonnas (Maakonnad ... 2008). Eesti keskmisest kõrgem brutokuupalk oli ainult Harju maakonnas (tabel 1.4). Palgatöötaja kuukeskmise brutotulu oli Eesti keskmisest kõrgem 2004. aastal Harju maakonnas ning aastatel 2005–2008 Harju ja Tartu maakonnas (tabel 1.5).

Kõigi kolme näitaja maakondlikud edetabelid sarnanevad esimesel ja teisel kohal oleva maakonna poolest — Harju ja Tartu maakond. Ülejäänud maakondade tabelikohad on suhteliselt erinevad. Palgatöötaja kuukeskmise brutotulu edetabelis maakondade kohad aastati väga ei muutu. Brutokuupalga ja leibkonnaliikme sissetuleku edetabeleis erinevad mõne maakonna kohad aastati märgatavalt, näiteks Hiiu maakonna positsioon brutokuupalga edetabelis (tabel 1.4) ja Lääne maakonna positsioon leibkonnaliikme sissetuleku edetabelis (Maakonnad ... 2008).

Tabel 1.4 **Keskmine brutokuupalk, 2004–2008**
 Table 1.4 *Average monthly gross wages (salaries), 2004–2008*
 (krooni — kroons)

2004	2005	2006	2007	2008					
Harju	8 615	Harju	9 307	Harju	10 837	Harju	12 883	Harju	14 473
Tartu	6 679	Tartu	7 624	Tartu	9 088	Tartu	11 192	Tartu	12 675
Saare	6 010	Saare	6 938	Järva	7 993	Saare	9 925	Pärnu	11 047
Pärnu	6 002	Pärnu	6 902	Pärnu	7 948	Järva	9 760	Järva	11 000
Hiiu	5 957	Järva	6 877	Saare	7 916	Viljandi	9 498	Saare	10 901
Järva	5 951	Jõgeva	6 758	Rapla	7 583	Pärnu	9 460	Rapla	10 765
Rapla	5 828	Hiiu	6 721	Jõgeva	7 507	Rapla	9 356	Võru	10 694
Lääne	5 816	Rapla	6 660	Viljandi	7 492	Jõgeva	9 098	Viljandi	10 595
Viljandi	5 740	Lääne	6 468	Hiiu	7 434	Põlva	8 836	Lääne-Viru	10 448
Lääne-Viru	5 653	Viljandi	6 368	Lääne-Viru	7 318	Lääne-Viru	8 774	Põlva	10 411
Jõgeva	5 488	Lääne-Viru	6 301	Põlva	7 250	Lääne	8 740	Ida-Viru	10 263
Ida-Viru	5 461	Võru	6 284	Lääne	7 201	Hiiu	8 664	Jõgeva	10 118
Võru	5 405	Põlva	6 210	Võru	7 177	Võru	8 662	Lääne	9 744
Valga	5 337	Valga	6 081	Valga	6 908	Ida-Viru	8 368	Hiiu	9 729
Põlva	5 324	Ida-Viru	6 057	Ida-Viru	6 842	Valga	8 260	Valga	9 075

----- Eesti keskmine
 Average of Estonia

Tabel 1.5 **Palgatöötaja kuukeskmise brutotulu, 2004–2008**
 Table 1.5 *Average monthly gross income per employee, 2004–2008*
 (krooni — kroons)

2004	2005	2006	2007	2008					
Harju	8 026	Harju	9 030	Harju	10 426	Harju	12 527	Harju	14 222
		Tartu	7 862	Tartu	9 187	Tartu	11 169	Tartu	12 755
Tartu	6 864	Hiiu	7 571	Hiiu	8 834	Hiiu	10 784	Hiiu	12 386
Hiiu	6 643	Rapla	7 531	Rapla	8 818	Rapla	10 782	Rapla	12 264
Rapla	6 634	Saare	7 372	Saare	8 656	Saare	10 439	Saare	11 749
Saare	6 519	Järva	7 193	Järva	8 512	Järva	10 374	Lääne	11 695
Pärnu	6 370	Pärnu	7 171	Lääne	8 455	Lääne	10 330	Järva	11 684
Järva	6 309	Lääne	7 133	Pärnu	8 395	Pärnu	10 134	Pärnu	11 508
Lääne	6 254	Lääne-Viru	6 988	Lääne-Viru	8 218	Lääne-Viru	10 000	Lääne-Viru	11 388
Lääne-Viru	6 078	Viljandi	6 870	Viljandi	8 071	Viljandi	9 829	Viljandi	11 231
Viljandi	6 058	Jõgeva	6 693	Jõgeva	7 917	Jõgeva	9 695	Jõgeva	11 114
Võru	5 790	Võru	6 626	Põlva	7 743	Põlva	9 472	Põlva	10 974
Jõgeva	5 772	Põlva	6 574	Võru	7 695	Võru	9 341	Võru	10 723
Põlva	5 756	Valga	6 349	Valga	7 443	Valga	9 107	Valga	10 483
Valga	5 575	Ida-Viru	5 905	Ida-Viru	6 740	Ida-Viru	8 383	Ida-Viru	10 012
Ida-Viru	5 161								

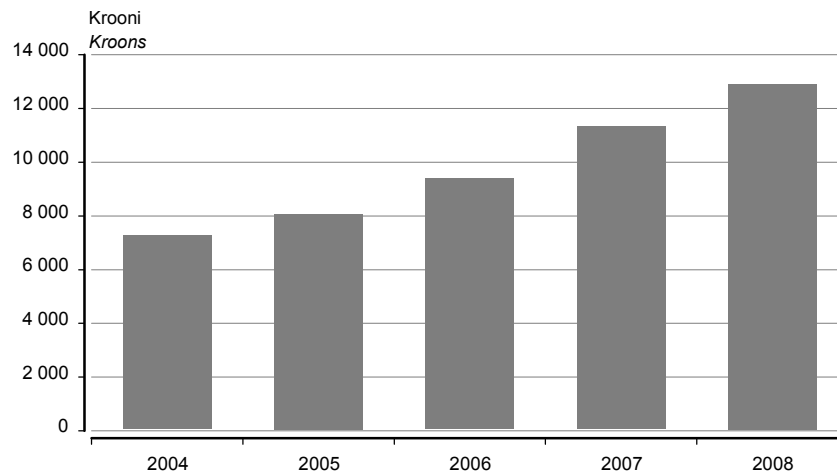
----- Eesti keskmine
 Average of Estonia

Kõike eelnevat arvestades sobib valida elatustaseme mõõdikuks leibkonnaliikme sissetuleku asemel keskmine brutokuupalk.

Keskmine brutokuupalk suurenes 2004.–2008. aastal 77,2% ehk 5625 krooni. 2004. aastal oli keskmine brutokuupalk 7287 krooni ja 2008. aastal 12 912 krooni (joonis 1.6). Võrreldes eelmise aastaga oli kasv suurim 2007. aastal (1929 krooni, 20,5%).

Joonis 1.6 **Keskmine brutokuupalk, 2004–2008**
 Figure 1.6 **Average monthly gross wages (salaries), 2004–2008**

Kuna uuritava perioodi viimane aasta on 2008, siis brutokuupalga langust veel näha pole. Küll aga on peatunud palga kasvutempo. Võrreldes eelmise aastaga kasvas keskmine brutokuupalk 2008. aastal 13,9%; 2006. ja 2007. aastal vastavalt 16,5% ja 20,5%.

Keskmine brutokuupalk suurenes vahemikus 2004–2008 kõigis maakondades üle 3738 krooni. Väikseim oli kasv Valga ja suurim Tartu maakonnas. Kuues maakonnas suurenes keskmine brutokuupalk enam kui 5000 krooni. Brutokuupalga kasv protsentides oli suurim Võru ja väikseim Hiiu maakonnas.

Võrreldes eelmise aastaga oli brutokuupalga kasv suurim 2005. aastal Jõgeva, 2006. aastal Harju, 2007. aastal Tartu ja 2008. aastal Võru maakonnas. Eelmise aastaga võrreldes suurenes keskmine brutokuupalk enam kui 1000 krooni 2005. aastal ainult ühes maakonnas ja 2006. aastal seitsmes maakonnas. 2007. aastal suurenes brutokuupalk kõigis maakondades enam kui 1000 krooni, neljas maakonnas isegi enam kui 2000 krooni. 2008. aastal kasvas brutokuupalk üle 2000 krooni ühes maakonnas, kahes maakonnas jäi kasv alla 1000 krooni.

2008. aastal oli väikseima brutokuupalgaga Valga maakonnas sissetulek suurem kui suurima brutokuupalgaga Harju maakonnas 2004. aastal.

2008. aastal oli keskmine brutokuupalk üle 12 000 krooni Harju ja Tartu maakonnas. Alla 10 000 krooni jäi keskmine brutokuupalk Valga, Hiiu ja Lääne maakonnas.

Eesti regionaalarengu strateegia 2005–2015 seab elatustaseme alal kriitiliseks piiriks, et ühegi maakonna keskmine elatustase ei oleks madalam kui 61% kõrgeimast maakondlikust näitajast.

Mõõtes keskmist elatustaset brutokuupalgaga, võib öelda, et aastail 2004–2008 oli elatustaseme mõõdiku eesmärk täidetud — ühegi maakonna keskmine brutokuupalk ei olnud madalam kui 61% kõrgeimast maakondlikust näitajast.

Maakondade kõrgeima ja madalaima brutokuupalga vaheline erinevus protsentides oli aastati isesugune, olles väikseim 2005. ja suurim 2004. aastal. 2008. aastal hõlmas Valga maakonna brutokuupalk 62,7% Harju maakonna keskmisest brutokuupalgast.

2004. aastal oli maakondade kõrgeima ja madalaima brutokuupalga erinevus kroonides veidi suurem kui aasta hiljem. Vahe kroonides suurenes 2005–2008 igal aastal: 2005. aastal oli kõrgeima ja madalaima brutokuupalga vahe 3250 krooni, 2008. aastal 5398 krooni.

Arenguindeks

Nagu öeldud, on arenguindeks kolme näitaja — ettevõtete müügitulu elaniku kohta, leibkonnaliikme kuusissetulek ja tööhõive määr — pingerea kohapunktide summa. Mida väiksem on arenguindeksi väärtus, seda soodsam on maakonna sotsiaal-majanduslik olukord. Indeks näitab maakonna positsiooni Eestis.

Ettevõtete müügitulu ja leibkonnaliikme kuusissetuleku viimased andmed on 2007. aasta kohta, seetõttu iseloomustab arvatatud arenguindeks aastaid 2003–2007. Ettevõtete müügitulu arvutamisel elaniku kohta on kasutatud rändega rahvaarvu.

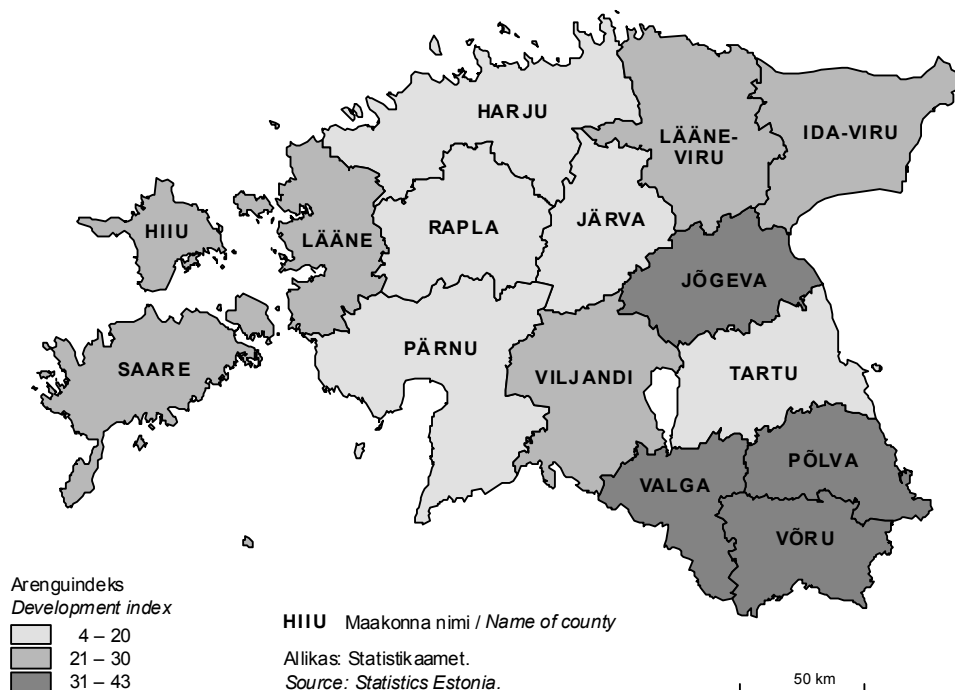
Parim sotsiaal-majanduslik olukord oli aastatel 2003–2007 Harju maakonnas (tabel 1.6). Harju maakond oli kõigil aastatel esimene ettevõtete müügitulu ja leibkonnaliikme kuusissetuleku pingereas. Tööhõive pingereas oli Harju maakond aastail 2003–2004 esimene, 2005–2006 jagas esimest kohta Hiiu maakonnaga ja 2007. aastal oli teine.

Tabel 1.6 **Arenguindeks, 2003–2007**
Table 1.6 *Development index, 2003–2007*

2003	2004	2005	2006	2007					
Harju	3	Harju	3	Harju	4	Harju	4	Harju	4
Tartu	8	Tartu	9	Järva	8	Tartu	9	Tartu	8
Pärnu	14	Järva	13	Tartu	10	Lääne-Viru	14	Järva	13
Saare	15	Lääne-Viru	16	Lääne-Viru	16	Järva	15	Pärnu	18
Järva	18	Rapla	20	Pärnu	21	Viljandi	17	Rapla	20
Lääne-Viru	19	Pärnu	21	Rapla	22	Pärnu	21	Lääne-Viru	22
Viljandi	22	Lääne	22	Viljandi	23	Rapla	22	Viljandi	23
Rapla	25	Viljandi	22	Saare	26	Hiiu	24	Saare	24
Hiiu	26	Saare	23	Lääne	27	Lääne	25	Hiiu	26
Lääne	28	Hiiu	26	Hiiu	30	Saare	29	Lääne	28
Ida-Viru	33	Ida-Viru	28	Ida-Viru	30	Ida-Viru	30	Ida-Viru	29
Valga	33	Võru	36	Võru	32	Valga	33	Jõgeva	31
Võru	36	Põlva	39	Valga	36	Võru	38	Valga	36
Põlva	38	Valga	39	Jõgeva	37	Jõgeva	39	Võru	37
Jõgeva	42	Jõgeva	43	Põlva	39	Põlva	43	Põlva	43

2007. aastal oli hea sotsiaal-majanduslik olukord ka Harju maakonna naabermaakondades Rapla ja Järva maakonnas ning tugevate linnaliste keskustega Tartu ja Pärnu maakonnas (kaart 1.1). Halb oli sotsiaal-majanduslik olukord Kagu-Eestis — Põlva, Võru ja Valga maakonnas — ning ka Jõgeva maakonnas. Omavahel kohti vahetades on need neli maakonda olnud pingerea lõpus kõigil viiel aastal.

Kaart 1.1 **Arenguindeks, 2007**
Map 1.1 *Development index, 2007*

Kokkuvõte

Regionaalarengu strateegia mõõdikute eesmärgid olid 2008. aastal täidetud.

Arvestades rändega rahvaarvu, oli regionaalarengu strateegia esimene eesmärk — Harju maakonna elanike osatähtsus Eesti rahvastikus püsib alla 41% — 2008. aastal täidetud, kuid 2009. aastal tõenäoliselt enam ei ole. Mida suurem on Harju maakonna elanike osatähtsus, seda suurem on ka Harju maakonna osa sisemajanduse koguproduktis. Seega avaldab strateegia esimene mõõdik kaudselt mõju ka teisele — Harju maakonna SKP osatähtsus ei kasva enam ja püsib alla 70% Eesti SKP-s. SKP osatähtsuse püsimine alla 70% on tõenäoline veel mitu aastat, kuid kui maakonna elanikkond suureneb, siis osatähtsuse kasv ilmselt ei pidurdu.

Aastatel 2004–2008 tööhõive määr tõusis ja alla 45% polnud see üheski maakonnas. Praegusel majandussurutise perioodil suureneb hüppeliselt töötute hulk ja seetõttu tõuseb ka töötuse määr. Kuna tööturu näitajad on omavahel seotud, siis mõjutab töötuse määra tõus tööhõive määra. Võib oletada, et 2009. aastal tööhõive määr ei tõuse, vaid pigem langeb. Kas see jääb kõigis maakondades kõrgemaks kui strateegias kriitiliseks piiriks märgitud 45%, selgub järgmisel aastal.

Keskmise elatustaseme mõõdikuna tuli kasutada keskmist brutokuupalka, sest leibkonnaliikme sissetuleku andmeid 2008. aasta kohta pole. Elatustaseme mõõdiku järgi oli regionaalarengu strateegia eesmärk täidetud — aastail 2004–2008 polnud ühtegi probleemset maakonda. Maakondade väikseim brutokuupalk ei olnud ühelgi aastal madalam kui 61% kõrgeimast maakondlikust näitajast. 2009. aastal keskmine sissetulek tõenäoliselt väheneb ja maakondadevahelise erinevuse suurt kasvu oodata pole.

Hea sotsiaal-majanduslik olukord oli aastail 2003–2007 Harju maakonnas, selle naabermaakondades ja tugevate linnaliste keskustega maakondades; halb Kagu-Eestis ja Jõgeva maakonnas (kaart 1.1)

**Kirjandus
Bibliography**

Maakonnad arvudes. 2003–2007. *Counties in Figures*. (2008). Tallinn.

Eesti regionaalarengu strateegia 2005–2015. (2005). [www]

http://www.sisemin.gov.ee/atp/failid/EESTI_REGIONAALARENGU_STRATEEGIA_2005___2015.doc (08.06.2009).

Eesti riiklik arengukava Euroopa Liidu struktuurifondide kasutuselevõtuks — ühtne programmdokument 2004–2006. (2004). [www]

http://www.struktuurifondid.ee/public/Uhtne_programmdokument.pdf. (08.06.2009).

1. REGIONAL DEVELOPMENT OF ESTONIA

Kristi Lehto
Statistics Estonia

If there are big changes in the economy, a quick analysis of actual state of affairs is needed. People want to know about changes, their directions and speed as quickly as possible. Statistics investigate the past and it is therefore always one step behind the time. In this article 2008 is the last year under observation and the influence of the present economic recession is not very strong yet. This article analyses the fulfilment of the main objectives set in the Regional Development Strategy of Estonia (Estonia ... 2005) in 2004–2008.

It is noted in the Regional Development Strategy of Estonia that the main objective of the regional policy measures of the government up to the year 2015 is to guarantee the sustainable development of all regions based on the development preconditions inside the region and the respective peculiarities and on the development of the qualitative competitive ability in the capital city region and other urban regions.

To monitor the progress towards the main objective of the regional policy measures of the government, four indicators are used:

- *the proportion of the population in Harju county remains lower than 41% of the total population of Estonia;*
- *the increase in the contribution of Northern Estonia to the national GDP is decelerating and remains at less than 70% of the national GDP (Northern Estonia = Harju county);*
- *the average annual employment (measured as the employment rate by the methodology of the International Labour Organisation ILO) is not lower than 45% in any of the counties;*
- *the average living standard (measured as the average monthly disposable income per household member) is not lower than 61% of the highest county value in any of the counties.*

The development index can be used to measure the regional differences in Estonia more comprehensively (Estonia...2004). The development index is gained by adding up the ranking positions of the net sales of enterprises, the monthly income of a household member and the employment rate. The smaller the value of the development index, the better the socio-economic situation in a respective county.

First, the indicators of the regional development strategy, and then the development index will be observed. The data regarding 2004–2008 are used in this analysis. The data on the GDP and net sales concern the years 2002–2006 and 2003–2007, respectively.

Population

Since 2009 Statistics Estonia publishes two different population numbers: population with migration and population without migration. During 2000–2008 the population with migration was not published. In analyses, it is essentially more correct to use the population with migration. The most recent population number with migration is available as of 1 January 2008. The share of the Harju county population is significantly bigger in Estonia by the population number with migration than by the population number without migration (Figures 1.1 and 1.2). In 2004–2008 the share of the population of Harju county increased from 39.4% to 41.0%. Each year, the share of the population of Harju county increased by 0.4 percentage points. The critical line 41% was not exceeded in 2008 yet, but considering the speed at which the given proportion increases, the share of the population of Harju county is bigger than 41% of the Estonian population in 2009 already.

In previous overviews of the similar kind, the population number without migration was used. For the purpose of continuing time series, the situation is going to be observed on the basis of the population number without migration this year, too. In 2005–2009 the share of the population of Harju county increased from 38.6% to 39.2% (Figure 1.2). Last year the increase was bigger than in previous years: in 2005–2008 the share of the population of Harju county increased 0.1 percentage points each year, but in 2009 — 0.2 percentage points. If the share of the population of Harju county by the population number without

migration continues to increase at the same speed as last year, the critical line will be reached in 2018.

Gross domestic product

The second objective of the Regional Development Strategy of Estonia — the increase in the contribution of Harju county to the national GDP is decelerating and remains at less than 70% of the national GDP — was partly fulfilled in 2002–2006. In 2002–2006 the contribution of Harju county to the national GDP remained at less than 70% of the national GDP, but the increase in the contribution didn't decelerate (Figure 1.3). In 2005 the contribution of Harju county to the national GDP slightly decreased, but in 2006 it increased again and was over 60% for the first time.

The contribution of other counties to the national GDP remained below 10% in 2006 (Figure 1.4). Following Harju county Tartu, Ida-Viru, Pärnu, Lääne-Viru and Viljandi counties gave the biggest contribution to the national GDP. The contribution of other counties to the national GDP was lower than 2%.

Compared to the previous year, the contribution of Harju and Järva counties to the national GDP increased in 2006, the contributions of other counties to the national GDP were the same or decreased. The decrease was the biggest in Ida-Viru county.

In 2002–2006 the contributions of Harju and Tartu counties to the national GDP increased and the contributions of all other counties to the national GDP decreased.

Employment

The third indicator of the Regional Development Strategy of Estonia is the employment which is measured by the employment rate — the share of employed persons in the population aged 15–74.

In 2004–2008 the employment rate of Estonia increased 6.2 percentage points: from 56.8% to 63.0% (Figure 1.5). Compared to the previous year, the employment rate increased each year. The increase was the biggest in 2006 and the smallest in 2008.

The average employment rate of Estonia increased every year in 2004–2008, but the increase was not steady in counties. Only in Harju county the employment rate increased every year, in all other counties some years showed the decreasing trend. During five years the employment rate increased in all counties. The employment rate increased more than seven percentage points in Hiiu, Pärnu, Rapla, Harju and Jõgeva counties. The increase in the employment rate was the smallest in Saare county.

Compared to the previous year, the employment rate increased more than five percentage points in Rapla, Jõgeva, Ida-Viru, Viljandi and Valga counties in 2006, and in Lääne county in 2007.

The difference between the counties with the highest and lowest employment rates increased in 2004–2007 from 16.6 percentage points to 23.7 percentage points. The difference slightly decreased in 2008, because the employment rate increased in a county with the lowest employment rate and decreased in a county with the highest employment rate.

In 2004–2006 the employment rate was the biggest in Harju county and in 2007–2008 in Hiiu county (Table 1.1). The employment rate was bigger than the average employment rate of Estonia in six counties in 2004 and in 2008. In both years Harju, Hiiu, Tartu, Rapla and Järva counties were among the top six, in 2004 also Lääne county and in 2008 Pärnu county. In 2005 the employment rate was bigger than the average employment rate of Estonia only in three counties.

In 2004 and 2006–2008 the employment rate was the smallest in Põlva county and in 2005 in Jõgeva county. The employment rate increased 1.4 percentage points in Põlva county in 2006–2008, but Põlva county was still the lowest county according to the employment rate.

In 2005 one county was below the critical line of employment rate specified in the Regional Development Strategy — 45%. In other years the employment rate was higher than 45% in all counties.

Average living standard

The fourth indicator of the Regional Development Strategy of Estonia is the average living standard which is measured as the average monthly disposable income per household member.

The average monthly disposable income per household member is not available for the year 2008. To replace that indicator the following indicators are under consideration: the average monthly gross wages (salaries), the average monthly net wages (salaries), the average monthly gross income per employee and the personal income tax per capita.

For calculating the personal income tax per capita, the population number according to the Population Register was used.

One decision method, which indicator is the closest to the average monthly disposable income per household member, is correlation between the average monthly disposable income per household member and other indicators. To compute the correlation coefficients, the data for 15 counties are used and each county influences the correlation coefficient a lot.

The correlation between the average monthly disposable income per household member and other indicators varies by year (Table 1.2). The correlation was the strongest in 2003. In 2007, the correlation between the personal income tax per capita and the average monthly disposable income per household member was medium ($r = 0.677$), other correlation coefficients exceeded the line of strong correlation ($r > 0.7$).

In 2003–2007 the correlation between the average monthly disposable income per household member and the average monthly gross and net wages was bigger than 0.8. There were lower correlation coefficients between the average monthly disposable income per household member and other two indicators in some years. The average monthly gross and net wages (salaries) are very strongly connected with each other and by years the correlation coefficients are very similar with the average monthly disposable income per household member. Therefore, there is no need to observe both indicators at the same time. The average monthly gross wages should be preferred to describe the average living standard, because the correlation between the average monthly disposable income per household member and the average monthly gross wages was bigger during three years.

The correlation of the average monthly gross income per employee and personal income tax per capita with the average monthly disposable income per household member varied more by years and was lower in 2005 and in 2007. The correlation between the personal income tax and the average monthly disposable income per household member remained below the line of strong correlation in 2007. Therefore, it is better to use the average monthly gross income per employee as a replacement for the average monthly disposable income per household member.

Based on correlation, the average monthly gross wages and the average monthly gross income per employee are suitable for describing the average living standard. It is important how these two indicators act with respect to the fourth indicator of the regional development strategy, according to which the average living standard is not lower than 61% of the highest county value in any of the counties.

Comparison between the counties with the highest and lowest indicator values according to the average monthly gross wages, average monthly gross income per employee and average monthly disposable income per household member is presented in Table 1.3.

In 2003 two counties and in 2004 and 2007 one county were below the critical line of monthly disposable income per household member (Counties ... 2008).

In 2003–2007 the average monthly gross income per employee in the lowest ranking county formed each year more than the critical line (61%) of the highest county value. The difference between the counties with the highest and lowest average monthly gross wages was closer to the respective indicator of the average monthly disposable income per household member (Table 1.3). In 2003 three counties were below the critical line according to the monthly gross wages.

According to the indicator of the average living standard, i.e. the difference between the highest and the lowest county values, specified in the Regional Development Strategy, the average monthly gross wages are a better replacement for the average monthly disposable income per household member.

Besides the correlation and the difference between the highest and lowest county values, it is worth observing how many counties were above the average of Estonia by different indicators. In 2004–2007 the average monthly disposable income per household member

was higher than the average of Estonia in Harju and Tartu counties, in 2004 also in Lääne-Viru county and in 2007 in Jõgeva county (Counties ... 2008). The average monthly gross wages were higher than the average of Estonia only in Harju county (Table 1.4). The average monthly gross income per employee was higher than the average of Estonia in 2004 in Harju county, and in 2005–2008 in Harju and Tartu counties (Table 1.5).

Harju and Tartu counties were on the top according to all three indicators. Ranking places of others counties were relatively different. In the ranking list by the average monthly gross income per employee, the order of counties does not change much by years. In the ranking lists by the average monthly gross wages and by the average monthly disposable income per household member, some counties were on very different places: for example Hiiu county in the ranking list by the average monthly gross wages (Table 1.4) and Lääne county in the ranking list by the average monthly disposable income per household member (Counties ... 2008).

Considering all these arguments, the average monthly gross wages can be chosen as the replacement for the average monthly disposable income per household member.

In 2004–2008, the average monthly gross wages increased 77.2% or 5,625 kroons. In 2004 the average monthly gross wages were 7,287 kroons and in 2008 — 12,912 kroons (Figure 1.6). Compared to the previous year, the growth was the biggest in 2007 (1,929 kroons, 20.5%).

The last year of the period under observation is 2008, therefore the fall of the average monthly gross wages cannot be seen yet. But the growth rate of wages is decelerating. Compared to the previous year the average monthly gross wages increased 13.9% in 2008, 16.5% in 2006 and 20.5% in 2007.

In 2004–2008, the average monthly gross wages grew more than 3,738 kroons in all the counties. The growth was the smallest in Valga county and the biggest in Tartu county. The average monthly gross wages increased more than 5,000 kroons in six counties. The growth in percentages was the biggest in Võru county and the smallest in Hiiu county.

Compared to the previous year, the growth of the average monthly gross wages in 2005 was the biggest in Jõgeva county, in 2006 in Harju county, in 2007 in Tartu county, and in 2008 in Võru county. Compared to the previous year, the average monthly gross wages grew more than 1,000 kroons in 2005 only in one county, in 2006 in seven counties. In 2007, the average monthly gross wages grew more than 1,000 kroons in all counties and more than 2,000 kroons in four counties. In 2008 the average monthly gross wages grew more than 2,000 kroons in one county, the growth was less than 1,000 kroons in two counties.

In 2008, the income in Valga county, which had the smallest average monthly gross wages, was bigger than in Harju county where the average monthly gross wages were the highest in 2004.

In 2008 the average monthly gross wages were higher than 12,000 kroons in Harju and Tartu counties. The average monthly gross wages were lower than 10,000 kroons in Valga, Hiiu and Lääne counties.

The Regional Development Strategy of Estonia for 2005–2015 established a critical line for the living standard according to which the average living standard should in no county be lower than 61% of the highest county indicator.

If we use the average monthly gross wages as the indicator of the average living standard, we can say that in 2004–2008 the objective of the living standard indicator was fulfilled. The average monthly gross wages were in no county lower than 61% of the highest county indicator.

The difference between the counties with the highest and lowest average monthly gross wages in percentages varied by years being smallest in 2005 and biggest in 2004. In 2008 the average monthly gross wages in Valga county accounted for 62.7% of the average monthly gross wages in Harju county.

In 2004 the difference between the counties with the highest and lowest average monthly gross wages in kroons was slightly bigger than a year later. The difference in kroons grew every year during 2005–2008: the difference between the counties with the highest and lowest average monthly gross wages was 3,250 kroons in 2005 and 5,398 kroons in 2008.

Development index

According to the above provided specification, the development index is gained by adding up the ranking positions of three indicators — the net sales of enterprises per capita, the monthly income of a household member and the employment rate. The smaller the value of development index, the better the socio-economic situation in the respective county. The index shows the position of a county in Estonia.

The latest data on the net sales of enterprises and the monthly income per household member are available for 2007, therefore the development index has been calculated for 2003–2007. For calculating the net sales of enterprises per capita, the population number including migration was used.

In 2003–2007 the best socio-economic situation was in Harju county (Table 1.6). Harju county was the first with respect to the net sales of enterprises and the monthly income per household member in all years. In 2003–2004 Harju county was the first in the ranking of employment rate, sharing the first-second place with Hiiu county in 2005–2006 and was the second in 2007.

In 2007 the socio-economic situation was good besides Harju county also in its neighbouring counties — Rapla and Järva counties, and in the counties with big urban centres — Tartu and Pärnu counties (Map 1.1). The socio-economic situation was bad in South-Eastern Estonia — in Põlva, Võru and Valga counties and also in Jõgeva county. These four counties were among the last four in all five years under observation, changing only the places with each other.

Summary

The main objectives of indicators set out in the Regional Development Strategy of Estonia were fulfilled in 2008.

The first objective of the Regional Development Strategy of Estonia — the proportion of the population (incl. migration) in Harju county remains lower than 41% of the total population in Estonia — was fulfilled in 2008, but in 2009 probably not any more. The bigger the proportion of the population in Harju county, the bigger the contribution of Harju county to the national GDP. Therefore, the first indicator of strategy indirectly also influences the second — the increase in the contribution of Harju county to the national GDP is decelerating and remains at less than 70% of the national GDP. The contribution of Harju county to the national GDP remains at less than 70% probably for several years, but the growth in the proportion will evidently not decelerate if the share of the population in Harju county increases.

In 2004–2008 the employment rate of Estonia increased and it was higher than 45% in all counties. Under the present economic recession the number of unemployed persons is growing rapidly and the unemployment rate is also increasing. The indicators of labour market are closely connected with each other — growth in the unemployment rate influences the employment rate. In 2009 the employment rate will probably not increase any more, it will rather decrease. The next year will show whether the employment rate remains in all counties higher than the 45% critical line set in the strategy.

The average monthly gross wages was used as the indicator of the average living standard because the data about the average monthly disposable income per household member are not available for 2008. The objective of the regional development strategy was fulfilled with respect to the living standard indicator: in 2004–2008 there were no problematic counties. A county with the lowest average monthly gross wages accounted for more than 61% of the highest county values in each year under observation. In 2009 the average income will probably decrease and no big growth is expected in the difference between the counties.

In 2003–2007 the socio-economic situation was good in Harju county, in its neighbouring counties and in counties with big urban centres. The socio-economic situation was bad in South-Eastern Estonia and in Jõgeva county (Map 1.1).

Bibliography

Regional Development Strategy of Estonia 2005–2015 (2005).
<http://www.siseministeerium.ee/5370> (last used on 8.06.2009)

Maakonnad arvudes. 2003–2007. Counties in Figures. (2008). Tallinn.

2. RAPLAMAA — TUNDMATU KINDLAS KÄEULATUSES

Tavo Kikas
Rapla Maavalitsus

Raplamaa arengustrateegias 2010 (vastu võetud 1998. aastal) on maakonna missioon sõnastatud järgmiselt:

„Rapla maakond on Sise-Eesti omanäolise põliskultuuriga piirkond, kus tagatakse inimesele võimalused ennast teostada ja leida tunnustust, tunda end turvaliselt puhtas ja terves elukeskkonnas.

Raplamaa on kõigile kindlas käeulatuses, optimaalse suuruse ja areneva infrastruktuuri ja majandusega piirkond, mille terviklik ja hea haaratavus loob võimaluse avatud halduskorralduseks.”

Aasta 2010 on peagi saabumas. Kui palju on tollal kirja pandud lootustest täitunud? Kas Raplamaa on püstitatud eesmärkidele nüüd lähemal või hoopiski neist kaugemal?

Ajalugu — iidsetesse aegadesse ulatuv, mässumeelne ja aristokraatlik

Raplamaa alad olid asustatud juba kauges minevikus ning asustus oli ka üsna tihe, eriti Põhja-Eesti lavamaal (endine Harjumaa ala). Sellest annavad tunnistust arvukad muinasleiud ja väga suur muististe hulk.

Eesti muinasajal jäi enamik maakonnast tollase Harjumaa alla, lääneosa kuulus Läänemaale ja kaguosa Alempoisi väikemaakonnale. Tollane Harjumaa oli Eesti jõukamaid piirkondi, seda on kutsutud ka Eestimaa viljasalveks. Ei ole midagi imestada, et siin olid mitmed Muinas-Eesti suurimad (nn Taani hindamisraamatu alusel) külad, näiteks Kabala, ja tolleaegse Eesti suurim linnus — Varbola, mis paiknes muistsel Pärsia kaubateel. Just siinkandis, Raikküla Pakamäel toimusid tollaste Eesti vanemate kärjad. Ka Muinas-Eesti viimane suur sõjasündmus, Jüriöö sai alguse praeguselt Raplamaalt.

Raplamaa on üks tihedamalt mõisatega kaetud piirkondi, asudes n-ö Tallinna kuldses vööndis (Harjumaa, Lääne-Virumaa, Järvamaa, Raplamaa), kus mõisad kõigepealt tekkisid ja kus neid ka kõige rohkem oli. Raplamaa mõisad on enamikus väga vanad, paljud asutati juba 13. ja 14. sajandi vahetusel (Kiili 2008). Rapla maakonna aladega seostub rida kuulsaid ja võimsaid aadliperekondi. Mitmed neist on läbi aegade juhtinud ka Eestimaa Rüütelkonda. Nimed von Uexküll, von Wrangell, von Kotzebue, von Krusenstern, von Keyserling, von Tiesenhausen, von Lilienfeldt ei vaja ajaloo huvilistele pikka tutvustamist.

Raplamaa inimeste isepäisus ja püüd õiglasema elu poole kajastub Mahtra sõja sündmustes, Rummu Jüri robinhoodlikes tegudes, 1905. aasta mässudes ning isegi taasiseseisvumisaja tegemistes ja valdade moodustamise tuhinas.

Maakonnalinn Rapla sai küll aleviõigused alles 1945. aastal ja linnaõigused 1993. aastal, kuid asulana on Rapla väga vana — üks neist, mis mainitud nn Taani hindamisraamatus 1241. aastal. Sellest saab varsti 770 aastat!

Loodus — metsik, rabav ja kirju

Maastikuliselt paikneb suurem osa Raplamaast Põhja-Eesti lavamaal, kogu lääneosa aga Lääne-Eesti madalikul ning idaserv Kõrve- ja Kõnnumaal, lõunas riivab maakond ka Pärnu madalikku.

Maakonna aluspõhjaks on ordoviitsiumi ja siluri lubjakivi, mis kohati tuleb üsna maapinna lähedale. Seetõttu on Raplamaa rikas pindmiste ja maa-aluste karstimoodustiste poolest. Suurimad karstikoopad on Kuimetsas. Sellistes kohtades on valdavad lubjarikastele muldadele iseloomulikud niidu- ja metsakooslused. Märkimist väärivad unikaalsed loometsad, nõmmed, millest kuulsaim on arvatavasti Lipstu nõmm. Raplamaa loometsad on ühed maailma suurimad.

Põhja-Eesti lavamaal valitsevad taimkattes liigirikkad aru-puisniidud ja kuusikud, Lääne-Eesti madalikul aru-puisniidud, kuusikud, kuuse-segametsad ja männikud, Kõrve- ja Kõnnumaal rabad, männikud ja männi-segametsad ning Pärnu madalikul liigivaesed aru-puisniidud ja lodumetsad.

Raplamaal on 45 üle 25-ruutkilomeetrise valgala jõge, oja ja peakraavi. Suuremad neist on Kasari, Vigala ja Keila jõgi. Järvesid on väga vähe, enamik neist laugasjärved. Suurim, Järlepa järv, paikneb siiski mineraalmaastikul.

Raplamaa on väga metsarikas — üle poole pindalast hõlmab metsamaa. Hiiumaa järel on Raplamaa metsasuselt teisel kohal. Raplamaale on iseloomulik rabade rohkus — kolmandik territooriumist on soode ja soostunud alade all.

Maakonnas on üsna palju kaitstavaid alasid — kokku 30 000 hektarit kaitsealasid, 17 000 hektarit hoiualasid ja 1100 hektarit püsielupaikasid. Siin on 41 *Natura 2000* ala, 22 parki, 27 puistut ja 171 kaitstavat üksikobjekti.

Kuna paekivi on maapinna lähedal, siis on suurem osa maakonna põhjaveest kaitsemata või vähekaitstud. Seda olulisem on tekkiva heitvee puhastamine.

Tabel 2.1 **Heitvee puhastamine, 1995–2007**
 Table 2.1 *Wastewater treatment, 1995–2007*
 (tuhat m³ — thousand m³)

	Heitvesi <i>Wastewater</i>	Puhastamata heitvesi <i>Non-purified wastewater</i>	Puhastatud heitvesi <i>Purified wastewater</i>	Ebapiisavalt puhastatud heitvesi <i>Insufficiently purified wastewater</i>
1995	2 494	286	1 641	504
1997	1 963	242	1 581	758
1999	2 279	251	2 028	562
2001	2 138	53	2 085	650
2003	1 664	36	1 628	686
2005	1 834	34	1 808	0
2007	1 453	9	1 316	...

Allikas: Statistikaamet.
 Source: *Statistics Estonia*.

Väga rõõmustav on see, et peale heitvee koguse üldise vähenemise on viimase tosina aastaga järsult vähenenud puhastamata heitvee emissioon. Peaaegu kogu heitvesi puhastatakse — see tagab puhtama keskkonna. Üha suurem osa suurtest elumupiirkondadest on korralikult kanaliseeritud, olemasolevaid kanalisatsioonisüsteeme renoveeritakse.

Raplamaa loodus on tõepoolest väga „kirju“. Siin võib suhteliselt ligistikku kohata peaaegu kõike, mida Eestimaal pakkuda on — metsad, rabad, madalsood, suured jõed ja puhtad ojad, tasandikud ja „mäed“, karstikoopad, rääkimata loomariigi rikkusest. Üks puudus siiski on — meri jääb meist kaugele!

Majandus — mitmekesine, eksportiv ja pendeldavate töötajatega

Arenguindeks (kolme näitaja — ettevõtete müügitulu elaniku kohta, leibkonnaliikme kuusissetuleku ja tööhõive määra — pingerea kohapunktide summa) näitab sotsiaal-majanduslikku olukorda maakonnas, täpsemalt — maakonna positsiooni teiste hulgas. Rapla maakonna arenguindeks on tõusnud 25 punktilt (2002) 19 punktile (2007) ning selle näitajaga paikneb maakond tublil viiendal kohal.

Tabel 2.2 **Maakondade arenguindeks, 2002–2007**
 Table 2.2 *Development index by county, 2002–2007*

2002	2003	2004	2005	2006	2007
Harju	3	Harju	3	Harju	4
Lääne-Viru	11	Tartu	8	Tartu	9
Tartu	13	Pärnu	14	Järva	13
Järva	15	Saare	15	Lääne-Viru	16
Pärnu	16	Järva	18	Rapla	20
Viljandi	17	Lääne-Viru	19	Pärnu	21
Saare	18	Viljandi	22	Lääne	22
Rapla	25	Rapla	25	Viljandi	22
Hiiu	27	Hiiu	26	Saare	23
Lääne	28	Lääne	29	Hiiu	26
Ida-Viru	32	Ida-Viru	33	Ida-Viru	28
Võru	34	Valga	33	Võru	36
Valga	37	Võru	36	Põlva	39
Põlva	41	Põlva	37	Valga	39
Jõgeva	44	Jõgeva	42	Jõgeva	43

Allikas: Statistikaamet.
 Source: *Statistics Estonia*.

Sisemajanduse koguprodukt (SKP) kasvas Eestis ajavahemikul 1996–2006 üle kahe korra. Maakondade SKP arvutatakse jooksevhindades ja seepärast pole maakondade SKP kasvutempo arvutamine meetodiliselt korrektne. Küll aga saab võrrelda maakonna SKP osatähtsust Eesti SKP-s. Kahjuks peab nentima, et Rapla maakonna osatähtsus Eesti SKP-s on pidevalt vähenenud — 2006. aastal oli see vaid 1,5%. Sama trend on täheldatav ka mitme naabermaakonna puhul: aastatel 2000–2006 vähenes Järva maakonna osatähtsus 2,1%-lt 1,7%-le, Lääne maakonna osatähtsus 1,5%-lt 1,3%-le, Pärnu maakonna osatähtsus 5,5%-lt 4,8%-le. Peale Harju maakonna suurenes perioodil 2000–2006 ainult Tartu maakonna osatähtsus. See näitab Eesti regionaalpoliitika täielikku ebaõnnestumist majandusvaldkonnas. Tartu maakonna osatähtsus on kasvanud pigem hoolimata regionaalpoliitikast ja — nagu Tallinnagi puhul, kuid väiksemas ulatuses — maakonna tagamaaks olevate teiste maakondade osatähtsuse arvel.

Tabel 2.3 **Sisemajanduse koguprodukt Eestis ja Rapla maakonnas, 1996–2006**
 Table 2.3 *Gross domestic product in Estonia and in Rapla county, 1996–2006*

		SKP turuhindades, miljonit krooni <i>GDP at market prices, million kroons</i>	Regioonide osatähtsus SKP-s, % <i>Contribution of regions to GDP, %</i>	SKP elaniku kohta, krooni <i>GDP per capita, kroons</i>	SKP elaniku kohta, % Eesti keskmisest <i>GDP per capita, % of Estonian average</i>
1996	Eesti <i>Estonia</i>	56 727,3	100,0	40 073	100,0
	Rapla maakond <i>Rapla county</i>	1 129,2	2,0	29 573	73,8
1998	Eesti <i>Estonia</i>	78 426,8	100,0	56 579	100,0
	Rapla maakond <i>Rapla county</i>	1 500,1	1,9	39 636	70,1
2000	Eesti <i>Estonia</i>	95 491,0	100,0	69 726	100,0
	Rapla maakond <i>Rapla county</i>	1 776,0	1,9	47 250	67,8
2002	Eesti <i>Estonia</i>	121 372,2	100,0	89 333	100,0
	Rapla maakond <i>Rapla county</i>	2 067,2	1,7	55 429	62,0
2004	Eesti <i>Estonia</i>	151 012,2	100,0	111 920	100,0
	Rapla maakond <i>Rapla county</i>	2 384,1	1,6	64 326	57,5
2006	Eesti <i>Estonia</i>	205 038,1	100,0	152 610	100,0
	Rapla maakond <i>Rapla county</i>	3 026,5	1,5	82 229	53,9

Allikas: Statistikaamet.
 Source: *Statistics Estonia*.

Rapla maakonnas toodetud SKP jaotub majandussektorite vahel Eesti keskmisest mõneti erinevalt. Kuigi primaarsektori osatähtsus on mõnevõrra vähenenud, ületab selle osatähtsus SKP-s endiselt neljakordselt Eesti keskmist, seda hoolimata drastilistest muutustest selle sektori tööhõives. Hea boniteediga maad ja pikaajalised traditsioonid on taganud põllu- ja metsamajanduse jätkuva edu. Mõnevõrra üllatav tundub sekundaarsektori osatähtsuse oluline suurenemine. Kui varem jäi maakonna vastav näitaja selgelt alla Eesti keskmisele, siis praeguseks on olukord vastupidine. See on tingitud uute tööstusettevõtete asutamist Raplamaale 21. sajandi esimestel aastatel ning näitab tegutsevate ettevõtete edukust.

Tabel 2.4 Lisandväärtus majandussektoriti Eestis ja Rapla maakonnas, 1996–2006
 Table 2.4 Value added by economic sector in Estonia and in Rapla county, 1996–2006
 (miljonit krooni — million kroons)

		Primaar- sektor <i>Primary sector</i>	%	Sekundaar- sektor <i>Secondary sector</i>	%	Tertsiaar- sektor <i>Tertiary sector</i>	%	Lisandväärtus kokku <i>Value added total</i>
1996	Eesti <i>Estonia</i>	2 721,7	5,5	15 554,9	31,2	31 515,1	63,3	49 791,7
	Rapla maakond <i>Rapla county</i>	150,6	15,2	251,4	25,4	589,1	59,4	991,1
1998	Eesti <i>Estonia</i>	4 221,4	6,1	20 328,0	29,2	45 176,6	64,8	69 725,9
	Rapla maakond <i>Rapla county</i>	254,5	19,1	371,7	27,9	707,5	53,0	1 333,7
2000	Eesti <i>Estonia</i>	4 150,9	4,9	23 715,3	27,8	57 378,4	67,3	85 244,6
	Rapla maakond <i>Rapla county</i>	218,2	13,8	539,3	34,0	828,0	52,2	1 585,5
2002	Eesti <i>Estonia</i>	4 514,7	4,2	30 673,2	28,4	72 734,5	67,4	107 922,3
	Rapla maakond <i>Rapla county</i>	212,1	11,5	601,0	32,7	1 025,1	55,8	1 838,1
2004	Eesti <i>Estonia</i>	5 179,1	3,9	37 563,4	28,1	90 777,2	68,0	133 519,7
	Rapla maakond <i>Rapla county</i>	254,7	12,1	679,8	32,2	1 173,4	55,7	2 108,0
2006	Eesti <i>Estonia</i>	5 600,9	3,1	53 440,5	29,7	120 707,7	67,2	179 749,0
	Rapla maakond <i>Rapla county</i>	332,6	12,5	936,3	35,3	1 384,3	52,2	2 653,2

Allikas: Statistikaamet.
 Source: Statistics Estonia.

Maakonnas tegutsevate ettevõtete edukust näitab ka maakonna väliskaubandusbilanss. Juba viimased kaksteist aastat on Rapla maakond olnud üks väheseid Eesti piirkondi, mille väliskaubandusbilanss on olnud pidevalt positiivne. Siin paiknevate ettevõtete eksportivõime on olnud hea.

Tabel 2.5 Eksport, import ja väliskaubanduse bilanss, 1996–2008
 Table 2.5 Exports, imports and foreign trade balance, 1996–2008
 (miljonit krooni — million kroons)

	Eksport <i>Exports</i>	Import <i>Imports</i>	Bilanss <i>Balance</i>
1996	342,7	411,0	-68,3
1998	602,5	454,5	148,0
2000	877,4	651,7	225,7
2002	1 347,8	942,6	405,2
2004	1 301,2	895,6	405,6
2006	1 552,7	1 112,7	440,0
2008	1 546,1	1 132,4	413,7

Allikas: Statistikaamet.
 Source: Statistics Estonia.

Rapla maakonnale on iseloomulik selgelt domineeriva haru puudumine ettevõtluses. Majandusstruktuur on üsna mitmekesine ning majandus tervikuna seetõttu vähemhaavatav. Ei ole ka hiiglaslikke, mingis piirkonnad domineerivaid ettevõtteid (v.a ehk Järvakandi Klaas AS), mille seiskumine võiks ühe või teise asula täiesti välja suretada. Ülemaailmse majandussurutise tingimustes on viimase aasta jooksul toimunud Raplamaal, nagu ka mujal, ettevõtluses negatiivseid arenguid — mitmed olulised ja varem edukad ettevõtted on pankrotistunud või lõpetanud oma tegevuse. Sellised on näiteks Baltic Panel Group OÜ

(endine Tallinna Vineeri- ja Mööblikombinaat) ja Atlanta Office Products AS (endine Smead Eesti AS) Kohilas ning Art Link Production AS Raplas. Seetõttu on olukord piirkonniti raske, kuid mitte katastroofiline. Hetkeseis ei ole mingil juhul võrreldav taasiseseisvumise algusaastatega, mil pankrotistusid suuretevõtted tollastes monofunktsionaalsetes asulates Kohilas ja Järvakandis.

Rapla maakonna olulisemad ettevõtted on praegu: värvitootja ES Sadolin AS (Raplas, juriidiline aadress Tallinnas), hulgi- ja jaekaubandusettevõtted Rapla Tarbijate Ühistu (Raplas) ja Märjamaa Tarbijate Ühistu (Märjamaal), pudelitootja Järvakandi Klaas AS (Järvakandis), vannitoamööbli valmistaja Balteco Mööbel OÜ (Varbolas, Märjamaa vallas), põllumajandustootja Raikküla Farmer OÜ (Raikkülas), teedeehitaja Rapla Teed OÜ (Raplas), rahvusvaheliste vedudega tegelev RMW AS (Raplas), pärmitootja Salutaguse Pärmitahas AS (Salutagusel, Kohila vallas), hakkepuidu tootja ja metsamaterjali müüja United Loggers OÜ (Saksas, Kehtna vallas), kütusemüüja Hepa OÜ ning autode ja busside müüja Balti Bussi Grupp AS (Kodilas, Rapla vallas).

Üldiselt on ettevõtlikkus Raplamaal arenenud jõudsalt — ajavahemikus 2001–2006 lisandus igal aastal ca 100 ettevõtet. Kui enamikus valdkondades oli olukord suhteliselt stabiilne, siis kahekordse kasvu tegi läbi ehitusvaldkond, kus uusi firmasid tekkis nagu seeni pärast vihma. Majandussurutis ja kinnisvaramulli lõhkemine on löönud aga kõige valusamini just ehitusettevõtjaid, 2007. aastani ehituses väldanud kasvule on järgnenud tagasimineku.

Tööealiste hulk Raplamaal oli aastatel 1998–2005 enam-vähem ühesugune. Alates 2006. aastast on see märgatavalt suurenenud — tööikka jõudsid esimesed noored „laulva revolutsiooni laste“ arvukast põlvkonnast. Samast ajast hakkas suurenema ka tööjõud ning hõivatute hulk, tööjõus osalemise määr (2008. aastal 75,2%) ja tööhõive määr (2008. aastal 69,8%). Nende näitajate poolest on Rapla maakond eespool isegi Eesti keskmisest.

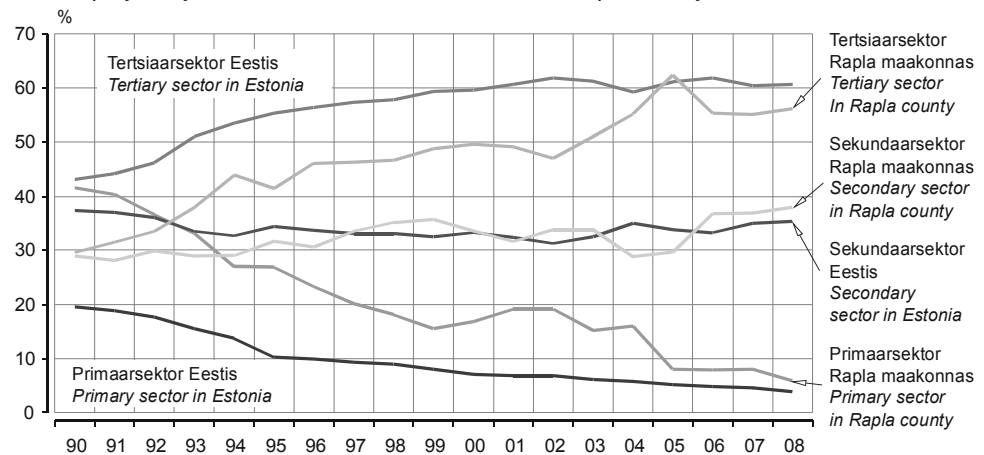
Tabel 2.6 15–64-aastaste hõiveseisund Eestis ja Rapla maakonnas, 1998–2008
Table 2.6 Labour status of the 15–64-year-olds in Estonia and in Rapla county, 1998–2008

	1998	2000	2002	2004	2006	2008
Eesti						
Estonia						
15–64-aastased, tuhat	919,1	915,9	916,3	915,8	916,9	911,6
15–64-year-olds, thousands						
Tööjõud, tuhat	658,7	645,2	632,0	636,4	661,1	671,3
Labour force, thousands						
hõivatud, tuhat	593,0	555,9	565,6	573,3	621,1	633,5
the employed, thousands						
töötud, tuhat	65,8	89,3	66,5	63,1	40,0	37,9
the unemployed, thousands						
Mitteaktiivsed, tuhat	260,3	270,7	284,2	279,4	255,9	240,3
Inactive population, thousands						
Tööjõus osalemise määr, %	71,7	70,4	69,0	69,5	72,1	73,6
Labour force participation rate, %						
Tööhõive määr, %	64,5	60,7	61,7	62,6	67,7	69,5
Employment rate, %						
Töötuse määr, %	10,0	13,8	10,5	9,9	6,0	5,6
Unemployment rate, %						
Rapla maakond						
Rapla county						
15–64-aastased, tuhat	24,5	24,5	24,8	23,9	24,9	25,3
15–64-year-olds, thousands						
Tööjõud, tuhat	16,9	16,4	16,1	16,5	17,4	19,0
Labour force, thousands						
hõivatud, tuhat	15,1	13,7	14,5	15,4	16,7	17,7
the employed, thousands						
töötud, tuhat	1,8	2,7	1,6	1,1	...	1,4
the unemployed, thousands						
Mitteaktiivsed, tuhat	7,6	8,1	8,8	7,4	7,6	6,3
Inactive population, thousands						
Tööjõus osalemise määr, %	69,0	66,8	64,7	69,1	69,6	75,2
Labour force participation rate, %						
Tööhõive määr, %	61,5	55,8	58,4	64,4	67,2	69,8
Employment rate, %						
Töötuse määr, %	10,9	16,5	9,8	6,9	...	7,2
Unemployment rate, %						

Allikas: Statistikaamet.

Source: Statistics Estonia.

Joonis 2.1 **Hõivatud majandussektoriti Eestis ja Rapla maakonnas, 1990–2008**
 Figure 2.1 *The employed by economic sector in Estonia and in Rapla county, 1990–2008*

Allikas: Statistikaamet.
 Source: Statistics Estonia.

Hõivatute jagunemine erinevate majandussektorite vahel on aastatel 1990–2008 Eestis muutunud üsna oluliselt — tugevasti on vähenenud primaarsektori osatähtsus ning selle arvel umbkaudu sama palju suurenenud tertsiaarsektori osatähtsus. Rapla maakonnas on hõive sektoriti muutunud veelgi kardinaalsemalt — kunagine olulisim tööandja, põllu- ja metsamajandus (41,6% hõivatutest!) on tublisti taandunud (5,9% hõivatutest). Suurenenud on tööstuses hõivatute osatähtsus ning olulisel määral hõive teenindussektoris. Paljud on hõivatud pealinna erinevates teenindusasutustes, aga ka maakonnas pakutakse rohkem teenuseid.

Tabel 2.7 **Keskmine netokuupalk Eestis ja maakondades, 2001–2007**
 Table 2.7 *Average monthly net wages and salaries in Estonia and in counties, 2001–2007*
 (krooni — kroons)

Maakond County	2001	2003	Kasv Growth 2001, 2003, %	2005	Kasv Growth 2003, 2005, %	2007	Kasv Growth 2005, 2007, %
Eesti Estonia	4 329	5 176	19,6	6 430	24,2	9 123	41,9
Harju	5 113	6 166	20,6	7 352	19,2	10 308	40,2
Hiiu	3 808	4 290	12,7	5 414	26,2	7 102	31,2
Ida-Viru	3 592	3 922	9,2	4 951	26,2	6 883	39,0
Jõgeva	3 123	3 789	21,3	5 424	43,2	7 361	35,7
Järva	3 543	4 573	29,1	5 570	21,8	7 907	42,0
Lääne	3 240	4 055	25,2	5 192	28,0	7 107	36,9
Lääne-Viru	3 551	4 098	15,4	5 100	24,5	7 150	40,2
Põlva	3 126	3 798	21,5	5 013	32,0	7 214	43,9
Pärnu	3 675	4 344	18,2	5 553	27,8	7 687	38,4
Rapla	3 719	4 307	15,8	5 377	24,8	7 614	41,6
Saare	3 419	4 160	21,7	5 614	35,0	8 082	44,0
Tartu	3 763	4 656	23,7	6 076	30,5	9 004	48,2
Valga	3 280	3 719	13,4	4 913	32,1	6 721	36,8
Viljandi	3 323	4 190	26,1	5 149	22,9	7 712	49,8
Võru	3 212	3 891	21,1	5 103	31,1	7 066	38,5

Allikas: Statistikaamet.
 Source: Statistics Estonia.

Keskmise netopalgaga poolest on Rapla maakonna positsioon võrreldes 2001. aastaga mõnevõrra langenud, siis oldi maakondade seas lausa neljandal kohal. Praegu on raplamaalased oma netopalgaga poolest Eesti maakondade seas seitsmendad. Kui aga välja arvata Harju ja Tartu maakond, mis teistest tänaseks selgelt eristuvad, ei ole vahe esimestega kuigi suur.

Demograafiline töötururiskide indeks (kümne aasta jooksul tööturule potentsiaalselt sisenejate arvu suhe tööturult potentsiaalselt väljujate arvusse) prognoosib tööjõuturu olukorda lähitulevikus. Kui demograafiline töötururiskide indeks on suurem kui üks, võib prognoosida tööjõu pakkumise suurenemist, ühest väiksem indeks prognoosib tööjõupuuduse tekkimise võimalust.

Rapla maakonnas on demograafiline töötururiskide indeks viimastel aastatel langenud alla ühe. See näitab, et Raplemaal lahkub potentsiaalselt tööturult rohkem inimesi, kui sinna siseneb. Kui majandus vajab senisest rohkem tööjõudu, siis suurendab see tööjõudefitsiiti, mis omakorda pidurdab majandusarengut. Majanduslanguse tingimustes võib ühest väiksem demograafiline töötururiskide indeks olla tööpuuduse kasvu pidurdav tegur. Väärib märkimist, et Eestis tervikuna langes demograafiline töötururiskide indeks ühest allapoole varem kui Rapla maakonnas. Raplamaa tööjõuturu olukord on hetkel veel suhteliselt hea.

Tabel 2.8 Demograafiline töötururiskide indeks Eestis ja Rapla maakonnas, 2000–2008
Table 2.8 Demographic labour pressure index in Estonia and in Rapla county, 2000–2008

	2000	2002	2004	2006	2008
Eesti <i>Estonia</i>	1,20	1,14	1,02	0,91	0,84
Rapla maakond <i>Rapla county</i>	1,48	1,39	1,20	1,01	0,90
Juuru vald <i>Juuru rural municipality</i>	1,75	1,73	1,47	0,99	0,91
Järvakandi vald <i>Järvakandi rural municipality</i>	0,85	0,83	0,76	0,66	0,58
Kaiu vald <i>Kaiu rural municipality</i>	1,99	1,77	1,29	1,20	1,05
Kehtna vald <i>Kehtna rural municipality</i>	1,79	1,68	1,43	1,18	0,97
Kohila vald <i>Kohila rural municipality</i>	1,46	1,42	1,22	1,08	1,00
Käru vald <i>Käru rural municipality</i>	1,31	1,26	1,02	0,73	0,65
Märjamaa vald <i>Märjamaa rural municipality</i>	1,35	1,30	1,10	0,93	0,89
Raikküla vald <i>Raikküla rural municipality</i>	1,46	1,43	1,24	1,03	0,95
Rapla vald <i>Rapla rural municipality</i>	1,47	1,34	1,21	1,03	0,87
Vigala vald <i>Vigala rural municipality</i>	1,52	1,35	1,18	0,94	0,72

Allikas: Statistikaamet.
Source: Statistics Estonia.

2001. aastal oli registreeritud tööpuudus Rapla maakonnas 5,4%. 2006. aastaks oli aga registreeritud töötuid maakonnas vaid 239, mis on ainult 1% tööealisest (16-aastastest pensioniealisteni) rahvastikust. See tähendab, et tööpuudust sisuliselt ei eksisteerinud. Majandussurutise tingimustes on olukord muutumas — 2008. aastal oli registreeritud tööpuudus maakonnas 1,9% ning 2009. aasta esimestel kuudel (esialgsetel andmetel) küündis see juba ligi 5%-ni. Tööpuudus on ka seejärel kasvanud, ja seda kogu Eestis, kuigi selle kasvutempo on aeglustunud.

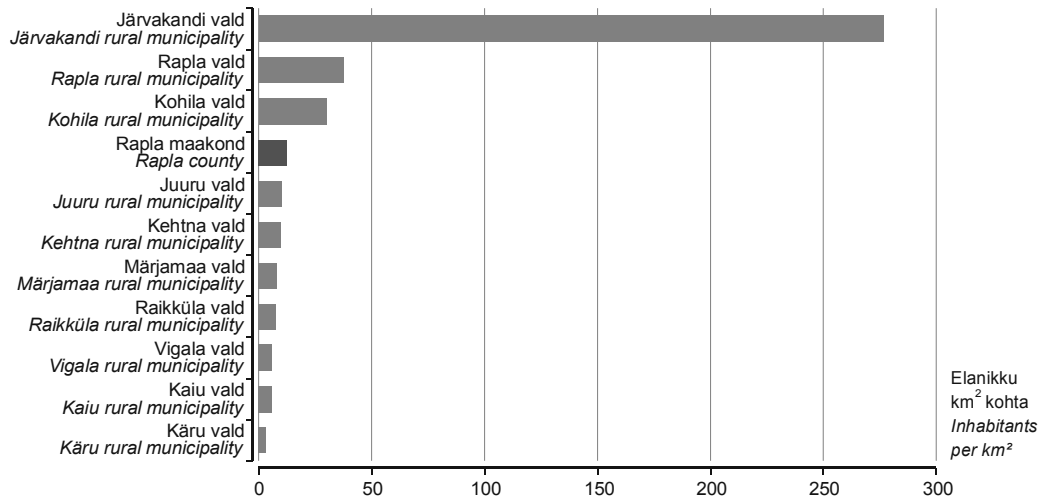
Raplamaalaste tööhõivele ja elukvaliteedile mõjub tuntavalt Tallinna lähedus ja hea ligipääs sealsetele töökohtadele. On ilmne, et Raplemaal ei saa kunagi olema sobivaid ja tasuvaid töökohti absoluutselt kõigile. On üsna palju ametikohti, mida saab täita ainult pealinnas. Raplamaa lähedus Tallinnale tingib selle, et suurel osal maakonna põhjaosa omavalitsusüksuste elanikest on võimalik iga päev pendeldada pealinna töökoha ja koduvalla elukoha vahel. Tallinna tagamaaks võib lugeda Kohila, Rapla ja Juuru valla, sest siit käib pealinna tööle üle viiendiku töötajate koguarvust. On alust arvata, et lähiaastatel Tallinna tagamaa laieneb veelgi ning intensiivistub ka pendelränne (vt Tammaru 2001). Liiklusloendus on viimastel aastatel seda kinnitanud — Tallinna tagamaa ulatub selgelt juba Raplast lõuna poole, näiteks Kehtna alevikuni.

Elupaik — puhas, rahulik ja turvaline pealinna külje all

Rapla maakonna pindala on ligi 2980 km². Rahvaarv oli 1. jaanuaril 2008 Statistikaameti andmetel 36 225.

Asustustihedus Rapla maakonnas on 12,3 elanikku ruutkilomeetril. See on ligi kolm korda vähem kui Eestis keskmiselt! Eesti keskmist tõstavad suured linnad, eeskätt Tallinn. Eesti valdade keskmisega on Rapla maakonna näitaja täiesti võrreldav. Asustustihedus varieerub suuresti ka maakonna sees — suuremate linnaliste asulatega (Rapla, Kohila) piirkonnad on asustatud tihedamalt (39 elanikku ruutkilomeetril, 26 elanikku ruutkilomeetril). Samas on aga asustustihedus Kärus vallas vaid veidi üle 3 elaniku ruutkilomeetril. Hõre asustus võib olla miinuseks uute töökohtade loomisel või ka mingite teenuste tasuvuse arvutamisel, plussiks on see, et inimesed ei pea elama üksteise kukil. Nad võivad valida endale just sellise elamisviisi, mis neile sobib — ruumi on kõigile!

Joonis 2.2 **Asustustihedus, 1. jaanuar 2008**
Figure 2.2 *Population density, 1 January 2008*

Allikas: Statistikaamet.
Source: Statistics Estonia.

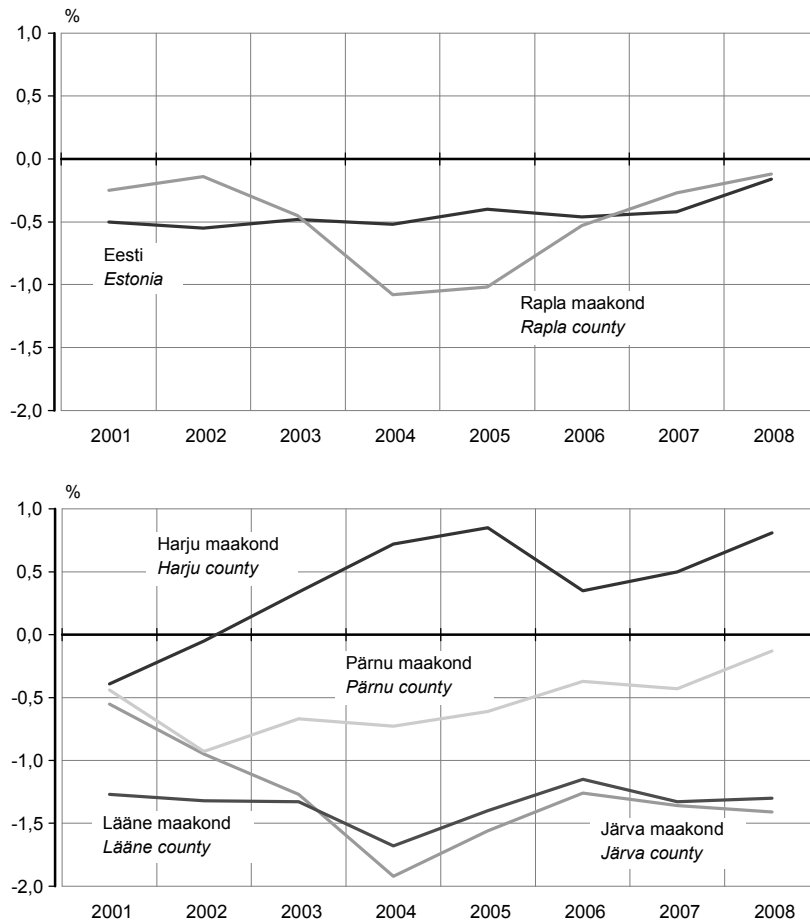
Rapla maakonna rahvaarv on vähenenud aastast aastasse, kuid mitte palju. Naabrite puhul on olnud kasvutrend vaid „põldlinnastuvas“ Harju maakonnas, mujal on olnud langus ning Järva ja Lääne maakonnas on see olnud märgatavam kui Rapla maakonnas.

Tabel 2.9 **Rahvaarv 1. jaanuaril ja rahvaarvu muutus Eestis ja Rapla maakonnas, 2000–2008**
Table 2.9 *Population number as of 1 January and change in the population number in Estonia and in Rapla county, 2000–2008*

	2000	2002	2004	2006	2008	Muutus Change 2000, 2008, %
Eesti Estonia	1 372 438	1 358 073	1 344 526	1 333 028	1 325 408	-3,4
Rapla maakond Rapla county	37 651	37 507	36 937	36 365	36 225	-3,8
Järvakandi alev Järvakandi town	1 537	1 471	1 425	1 356	1 334	-13,2
Kohila alev Kohila town	3 402	3 410	3 362	3 339	3 429	0,8
Märjamaa alev Märjamaa town	3 096	3 109	3 008	2 935	2 880	-7,0
Rapla vallasisene linn Rapla city without municipal status	5 769	5 674	5 502	5 375	5 295	-8,2

Allikas: Statistikaamet.
Source: Statistics Estonia.

Joonis 2.3 **Rahvaarvu muutus võrreldes eelmise aastaga Eestis ja maakondades, 2001–2008**
 Figure 2.3 *Change in the population number compared to the previous year in Estonia and in counties, 2001–2008*

Allikas: Statistikaamet.
 Source: Statistics Estonia.

Maakonna linnalistes asulates on rahvastikutrendid üldiselt samased maakonna trendidega — ka siin on elanike arv pidevalt vähenenud. Üldjuhul ei ole need muutused ületanud 0,3% aastas. Erandiks on vaid Järvakandi alev, kus rahvaarvu vähenemine on olnud pisut kiirem. Kolme suurema linnalise asula puhul on märgata ka eeslinnastumist, seetõttu on ümbritsevates küldes rahvaarv suurenenud, aga keskustes pisut vähenenud.

Tabel 2.10 **Sünnid, surmad ja loomulik iive Eestis ja Rapla maakonnas, 2000–2008**
 Table 2.10 *Births, deaths and natural increase in Estonia and in Rapla county, 2000–2008*

	2000	2002	2004	2006	2008
Eesti					
Estonia					
Elussündinud	13 067	13 001	13 992	14 877	16 028
Live births					
Surmad	18 403	18 355	17 685	17 316	16 675
Deaths					
Loomulik iive	-5 336	-5 354	-3 693	-2 439	-647
Natural increase					
Rapla maakond					
Rapla county					
Elussündinud	358	380	405	362	437
Live births					
Surmad	516	430	482	498	448
Deaths					
Loomulik iive	-158	-50	-77	-136	-11
Natural increase					

Allikas: Statistikaamet.
 Source: Statistics Estonia.

Rahvaarvu vähenemise põhjus on eeskätt pikka aega negatiivsena püsinud loomulik iive — aastast aastasse on Raplamaal nagu ka mujal Eestis suurem ületanud sündimust. 2008. aasta oli aga lootustandev — miinus ei ole juba ammu olnud nii väike! Negatiivne iive oli üle 10 korra väiksem kui näiteks 2006. aastal. Võib eeldada, et oma osa on siin nii „emapalgal“ kui ka asjaolul, et parajasti on sünnitusikka jõudnud „laulva revolutsiooni lapsed“.

Viimastel aastatel on Rapla maakonna rahvaarvu vähenemist aidanud mõnevõrra pidurdada Eesti-sisene ränne. Aastate 2000–2007 summaarne rändesaldo oli Rapla maakonnal napilt negatiivne, kuid viimastel aastatel on see olnud positiivne.

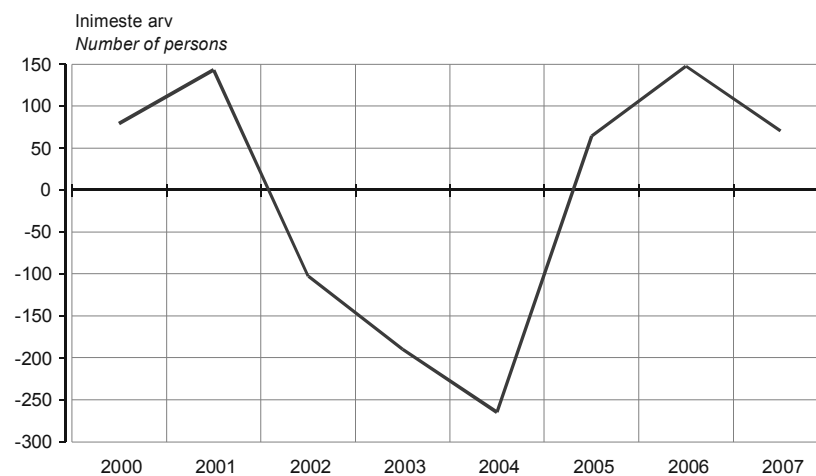
Väidetavalt hõlmavad maakonda tulnutest enamiku muudest maapiirkondadest saabunud, kes ei ole valmis kohe Tallinnasse kolima, vaid jäävad peatuma pealinna lähistele. Enim tuleb uusi elanikke Harju maakonnast, aga ka teistest naabermaakondadest. Märgatav on ka Tartu, Viljandi ja Lääne-Viru maakonna osa.

Tabel 2.11 **Summaarne ränne Rapla maakonna ja teiste Eesti maakondade vahel, 2000–2007**
 Table 2.11 *Total migration between Rapla county and other counties of Estonia, 2000–2007*

Maakond <i>County</i>	Sisseränne <i>Immigration</i>	Väljaränne <i>Emigration</i>	Rändesaldo <i>Net migration</i>
Harju	3 840	3 761	79
Hiiu	37	43	-6
Ida-Viru	119	87	32
Jõgeva	98	84	14
Järva	330	329	1
Lääne	216	187	29
Lääne-Viru	161	233	-72
Põlva	72	49	23
Pärnu	385	653	-268
Saare	150	112	38
Tartu	359	323	36
Valga	83	66	17
Viljandi	227	225	2
Võru	68	48	20
KOKKU TOTAL	6 145	6 200	-55

Allikas: Statistikaamet.
 Source: Statistics Estonia.

Joonis 2.4 **Rapla maakonna rändesaldo teiste Eesti maakondadega, 2000–2007**
 Figure 2.4 *Rapla county's net migration with other counties of Estonia, 2000–2007*

Allikas: Statistikaamet.
 Source: Statistics Estonia.

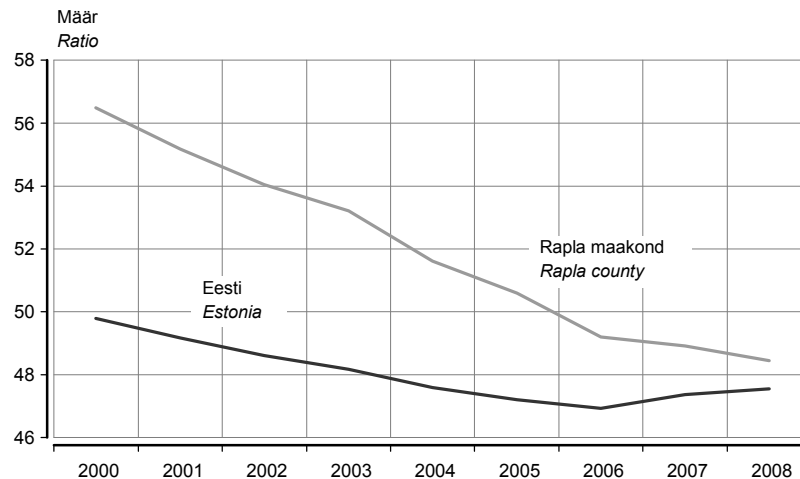
Tabel 2.12 Ülalpeetavad Eestis ja Rapla maakonnas, 1. jaanuar, 2000–2008
 Table 2.12 Dependants in Estonia and in Rapla county, 1 January, 2000–2008

	2000	2002	2004	2006	2008
Alla 15-aastased					
Population younger than 15					
Eesti Estonia	250 567	233 440	215 124	201 422	197 382
Rapla maakond Rapla county	8 035	7 527	6 797	6 152	5 784
Juuru vald Juuru rural municipality	380	342	301	252	253
Järvakandi vald Järvakandi rural municipality	275	249	229	185	175
Kaiu vald Kaiu rural municipality	427	375	321	285	245
Kehtna vald Kehtna rural municipality	1 164	1 090	962	841	732
Kohila vald Kohila rural municipality	1 227	1 219	1 151	1 135	1 202
Käru vald Käru rural municipality	157	141	126	96	97
Märjamaa vald Märjamaa rural municipality	1 632	1 518	1 381	1 233	1 146
Raikküla vald Raikküla rural municipality	400	363	321	273	247
Rapla vald Rapla rural municipality	1 999	1 889	1 711	1 620	1 496
Vigala vald Vigala rural municipality	374	341	294	232	191
Vähemalt 65-aastased					
Population aged 65 or older					
Eesti Estonia	205 652	210 801	218 416	224 366	229 743
Rapla maakond Rapla county	5 556	5 633	5 778	5 839	6 037
Juuru vald Juuru rural municipality	238	239	258	257	264
Järvakandi vald Järvakandi rural municipality	336	344	349	364	383
Kaiu vald Kaiu rural municipality	222	222	203	198	222
Kehtna vald Kehtna rural municipality	678	678	704	723	739
Kohila vald Kohila rural municipality	928	941	965	978	1 010
Käru vald Kohila rural municipality	147	140	137	140	137
Märjamaa vald Märjamaa rural municipality	1 173	1 186	1 190	1 206	1 266
Raikküla vald Raikküla rural municipality	288	297	305	314	319
Rapla vald Rapla rural municipality	1 277	1 320	1 400	1 402	1 430
Vigala vald Vigala rural municipality	269	266	267	257	267

Allikas: Statistikaamet.
 Source: Statistics Estonia.

Ülalpeetavate määr (näitab, mitu mittetöөлalist inimest tuleb 100 tööelise kohta) Raplomaal on seni aastatega vähenenud. Samal ajal on suurenenud tööeliste osatähtsus. Teeb muret, et ülalpeetavate määr on vähenenud vaid alaealiste arvel, kusjuures enamikus omavalitsustes on vähenemine olnud märgatav. Samal ajal on pensioniealiste arv tasapisi, kuid pidevalt suurenenud, ja seda praktiliselt kõigis omavalitsusüksustes. Eeltoodud suundumused annavad tunnistust sellest, et Raplomaal rahvastik vananeb.

Joonis 2.5 Ülalpeetavate määr Eestis ja Rapla maakonnas, 2000–2008
 Figure 2.5 Dependency ratio in Estonia and in Rapla county, 2000–2008

Allikas: Statistikaamet.
 Source: Statistics Estonia.

Rahvuskoosseisult on Rapla maakond suhteliselt monorahvuseline — 93,3% elanikkonnast on eestlased. Venelasi on 3,9%, soomlasi ja ukrainlasi 0,8% ning teisi juba palju vähem. Enim muudest rahvustest inimesi on endistes tööstusasulates — Kohilas ja Järvakandis. Kui veel mõni aasta tagasi olid maakonnas olemas ka vene õppekeelega kooliklassid, siis praegu ei ole enam nende järele vajadust.

Raplamaal on tugevad üldhariduskoolid igas piirkonnas ja kaks kutseharidusasutust (Kehtna Majandus- ja Tehnoloogiakool, Vana-Vigala Tehnika- ja Teeninduskool), kes on muutuvates tingimustes hästi hakkama saanud ning oma tegevuseks uusi nišše leidnud. Koolides hakkab tunda andma laste vähesus, seda eriti põhikooli osas, mis on vahepealsete aastate madala sündimuse tulemus. Gümnaasiumideni jõuab see laine paari aasta pärast.

Raplamaal on võimalused tegelda huvihariduse ja spordiga (näiteks on kaks suurepärast siseujulat Märjamaal ja Kaereperes). On kättesaadav lai teenustevalik ning lähedal on ka pealinna teenustepakkujad. Kui lisada kõigele sellele puhas looduskeskkond ja piisavalt stressivaba õhkkond, siis võibki Raplamaad pidada soodsaks elupaigaks just lastega peredele.

Maakonnas on tihe teedevõrk ja maakonda läbivad ka mitmed olulised suuremad magistraalid nagu Tallinna–Pärnu–Ikla maantee (osa *Via Baltica*st), Tallinna–Rapla–Türi (–Viljandi) maantee, nendega ristub saarte ja muu Eesti vaheline liikumissuund läbi Märjamaa ja Rapla. Juba alates 1900. aastast on Raplamaal raudtee (Tallinna–Viljandi liin). Praegu saab Raplast sõita rongiga nii Tallinna kui ka Viljandi ja Pärnu poole. Ka suurem osa kunagisest Rapla–Virtsu kitsarööpmelise raudtee tammist on looduses alles, kuid seda kasutatakse tänapäeval vaid kergliikluseks.

Nagu juba mainitud, pendeldab suur osa maakonna elanikest pidevalt kodu ja kaugemal asuva töökoha vahet, eeskätt käiakse Tallinnas. Ühest küljest loob see inimestele lisavõimalusi, kuid teisest küljest on tegemist suure ajakuluga. Iga päev sõidule kulutatud aeg on kaotatud aeg, mida saanuks potentsiaalselt kasutada pere heaks või hobidele.

Sõiduauto on üks olulisemaid liikumisvahendeid. Sõiduautode arv on viimasel kümnendil märgatavalt kasvanud, eriti kiiresti suurenes see majanduskasvu ja soodsate laenude aastatel 2005–2008. Paraku ei ole autoliiklusele tihtheale head alternatiivi. Kui rongiliiklus Rapla ja Tallinna vahel on endiselt hea, siis bussiliine on aasta-aastalt vähendatud. Teistel suundadel on vähendamine olnud veelgi märgatavam, näiteks puudub maakonnakeskusel tänaseks juba igasugune bussiühendus Pärnuga. See linn on aga mitme riigiasutuse puhul suurema piirkonna keskus, mille alla käivad ka Rapla maakonna asutused.

Tabel 2.13 **Sõiduautode arv Eestis ja Rapla maakonnas, 2000–2008**
 Table 2.13 *Number of passenger cars in Estonia and in Rapla county, 2000–2008*

	2000	2002	2004	2006	2008
Eesti <i>Estonia</i>	463 883	400 697	471 183	554 012	551 830
Rapla maakond <i>Rapla county</i>	13 254	12 319	14 930	16 548	19 653

Allikas: Statistikaamet.
 Source: *Statistics Estonia*.

Sõiduautode lisandumine maakonna teedele muudab liikluse tihedamaks, seda eriti Tallinna–Pärnu–Ikla maanteel ja Tallinna–Rapla–Türi maanteel. Tihedam liiklus tähendab aga omakorda suuremat ajakulu vahemaade läbimisel (eriti Tallinna–Rapla lõigul). Kuna suurem liiklemine pealinna ja tagasi toimub teatud kindlatel ajavahemikel, siis põhjustab see teedel ummikuid (eriti hommikuti). Praegu on alustatud mõlema suure maantee projekteerimist neljarealiseks.

Tabel 2.14 **Liiklusintensiivsus, 2000–2008**
 Table 2.14 *Traffic intensity, 2000–2008*
 (autot ööpäevas — *vehicles per 24 hours*)

	2000	2002	2004	2008
Tallinna–Pärnu–Ikla maantee/road				
Kernu–Orgita	3 570	4 010	4 910	6 367
Orgita–Pärnu–Jaagupi	3 820	4 250	5 110	6 242
Tallinna–Rapla–Türi maantee/road				
Tõdva–Kohila rist/ <i>crossroads</i>	3 580	4 910	5 350	6 711
Kumma–Kehtna	2 420	2 650	2 960	4 011
Käru–Türi	1 030	1 120	1 290	1 936
Rapla–Märjamaa maantee/road				
Rapla–Koikse	1 600	1 730	2 050	2 266
Koikse–Orgita	980	1 060	1 270	1 407

Allikas: Maanteeamet.
 Source: *Estonian Road Administration*.

Raplamaa on hinnatud elamiskoht. Seda näitas tõusuaastate väga vilgas planeerimistegevus ning kinnisvaraarendused Kohila ja Rapla vallas. Majandussurutise tingimustes on hoog ajutiselt raugenud. Positiivne on see, et kohalikul omavalitsusel on nüüd võimalik enam kaaluda, millised arendused on vajalikud. Kinnisvarafirmad peavad hetkeolukorras ellujäämiseks enam tähelepanu pöörama pakutava elamispinna kvaliteedile, paiknemisele, teenuste lähedusele jne. „Põldinnastumise“ tagajärjel tekkinud „karbikülade“ eluasemetel ei ole lihtsalt enam ostjaid!

Oluline elukeskkonna element on turvalisus. Kuigi Rapla maakond on Tallinnale päris lähedal, on vahemaa siiski piisav, et mitte kõik pealinna pahed täies mahus siia ei jõuaks. Kindlasti on ka politsei preventiivne töö ja koostöö elanikega kaasa aidanud sellele, et kuritegevus on maakonnas aasta-aastalt vähenenud. Samuti on kuritegude avastamise protsent pidevalt tõusnud.

Tabel 2.15 **Kuritegevus, 1999–2007**
 Table 2.15 *Crime, 1999–2007*

	1999	2001	2003	2005	2007
Registreeritud kuriteod <i>Recorded offences</i>	935	1 194	1 045	1 089	886
Avastatud kuriteod <i>Cleared offences</i>	335	454	479	700	583
Liiklusõnnetused <i>Traffic accidents</i>	66	70	49	67	88
Hukkunud <i>Persons killed</i>	12	5	14	9	13

Allikas: Statistikaamet.
 Source: *Statistics Estonia*.

Rapla maakond on üks kahest Ida-Euroopa piirkonnast, mis on ühinenud Maailma Terviseorganisatsiooni (WHO) turvaliste maakondade (Safe Community) liikumisega. Edukas tegevus kuritegevuse ohjeldamisel, traumade vältimisel ja terviseedendamisel annab selleks õiguse, kuid paneb samas ka kohustuse saavutatut hoida ja olukorda veelgi parandada.

Turismipotentsiaal — kirev, palju võimalusi pakkuv ja avastamata

Päris paljud räägivad Raplamaa kohta, et nad on seal küll olnud, aga ainult läbisõidul kuhugi mujale. Kui selline inimene teelt kõrvale kutsuda, siis ta imestab ja ütleb, et poleks arvanud siit midagi sellist leidvat.

Praegu on turism maakonnas ikka veel suhteliselt vähearenenud. Rapla maakonna osatähtsus Eesti turismis on väike. Ja kuigi viimasel kümnendil on valdkond kasvanud, on maakonna turismipotentsiaal veel suure osas kasutamata.

Tabel 2.16 **Majutamine Eestis ja Rapla maakonnas (sealhulgas majutusteenust osutavates taastusravikeskustes), 2003–2009**

Table 2.16 *Accommodation in Estonia and in Rapla county (incl. health resorts providing accommodation services), 2003–2009*

		Voodikohad				Voodikohtade täitumus, %			
		veebr	juuni	juuli	dets	veebr	juuni	juuli	dets
		Beds				Bed occupancy rate, %			
		Feb	June	July	Dec	Feb	June	July	Dec
2003	Eesti Estonia	18 357	21 826	22 522	20 318	27	48	62	31
	Rapla maakond Rapla county	106	97	118	118	8	13	10	11
2005	Eesti Estonia	25 755	31 267	31 589	26 423	29	47	63	32
	Rapla maakond Rapla county	141	141	141	171	5	17	22	11
2007	Eesti Estonia	31 300	39 883	40 427	33 188	30	42	54	30
	Rapla maakond Rapla county	225	230	209	225	11	18	21	13
2009	Eesti Estonia	34 847	43 336	...	...	23	33	...	...
	Rapla maakond Rapla county	267	409	...	...	9	18	...	...

Allikas: Statistikaamet
Source: Statistics Estonia.

Õõbimiste statistika näitab, et Rapla maakonna majutuskohtades on voodikohtade täitumus väga väike. Kuigi on teada, et mitte kõik majutuskohad ei esita oma andmeid korralikult, on 5–22% siiski vähe. Põhjuseid on mitmeid, näiteks majutuskohtade (ja lõbustuskohtade) laia valikuga Tallinna lähedus, Raplamaa kui turismisihtkoha ja siin pakutavate teenuste vähene tuntus. Rõõmustav on see, et aasta-aastalt on majutuskohtade arv maakonnas kasvanud. Viimastel aastatel on tekkinud turismialal mõned tugevad tegijad (Toosikannu puhkekeskus, Luhtre turismitalu jt), kelle tegevust on saatnud ka edu.

Raplamaad iseloomustab väga hea asend Tallinna ja Pärnu lähedal, mis võimaldaks siia väljasõitudele tuua ka sealseid turiste ja puhkajaid. Maakonda läbiva kahe suure põhja-lõuna-suunalise maanteega seonduvad potentsiaalsed turismimarsruudid (Via Baltica ja Green Way ehk Roheline Tee) jätkuvad ka üle riigipiiri. Tulevikus võib kohale lennata ka väikelennukiga — Kuusiku lennuväli on Tallinnale lähim tsiviillennuväli.

Tallinna lähedane Raplamaa on hea suvituspaik, siin elab „maavanaema“, kes teeb maitsvaid pannkooke maasikamoosiga ja sõidab talvel tõukekelguga. Looduskaunite paikade (metsad, rabad, jõed) rohkus loob eeldused loodusturismiks jalgsi, ratta, kanuu või parvega. Palukülas asuvad „mäed“ võimaldavad tegelda mäesuusatamise ja lumelauasõiduga. Kuusiku Põllumajanduspark pakub uusi selle valdkonna teadmisi.

Raplamaa paikneb „mõisate kuldsees vööndis“ — siin on esinduslikud Alu, Hõreda, Lohu jt mõisad. Maakonnas on ridamisi väga vanu kirikuid (Juurus, Märjamaal, Vigalas), mida hingekosutuse otsija või muidu huviline võib oma teel külastada.

Raplamaalt on pärit mitmed Kalevipoja lood — noor Kreutzwald kuulis just siin nendest! Rapla linn on seotud Raimond Valgrega ning kuulus oma muusikatradsioonide poolest, näiteks traditsiooniline Rapla kirikumuusika festival. Raplammaa rokib, siin on palju suuri rokifestivale läbi aasta — Rabarock, Hard Rocki Laager, Lelle Alternatiiv, Kapa Rock, Linna Pea Rock jne.

Raplamaa imesid:

- Kapa-Kohila on maailmas pealinnale kõige lähemal paiknev „kolgas“,
- Üks Eesti kahest kahe torniga kirikust on Raplas,
- Varbolas asub Eesti suurim linnus,
- Eesti parlamendi häll on Raikküla Pakamäel,
- Baltimaade suurimat rokifestivali Rabarock peetakse Järvakandis,
- Eesti kivide kuningas on Pahklas,
- Eesti külmapoolus on Kuusikul,
- Eesti jämedaim puu on Sipa (ohvri)pärn,
- Eesti suurim kadakas kasvab Raikküla Metskülas.

Kokkuvõte

Raplamaa tunnuslause on „Kindel käeulatus. Raplammaa“. See tähendab, et Raplemaal on pealinn käeulatuses, mitmekesised ja kvaliteetsed teenused ning koolid käeulatuses. Oma külalistele ja sõpradele ulatatakse sõbrakäsi, siin on kindel ja turvaline olla, teed ja transport toovad kõik käeulatusse. *Welcome to Raplammaa!*

Kirjandus Bibliography

18 Ways to Success: Entrepreneurship in Rapla County. (2008). Rapla.

Arengustrateegia: Raplammaa 2010. (1998). Rapla.

Kiili, J. (2008). Raplammaa mõisaretked. Vaimõisa-Rapla.

Rapla maakond arvudes 2001. (2001). Rapla-Viljandi.

Rapla maakond arvudes 2003. (2003). Rapla-Viljandi.

Rapla maakond arvudes 2005. (2005). Rapla-Viljandi.

Rapla maakond arvudes 2008. (2009). Rapla-Viljandi.

Raplammaa Partnerluskogu elukeskkonna uuring. (2007). Rapla.

Raplammaa Partnerluskogu tegevuspiirkonna ettevõtlusuuring. (2007). Rapla.

Statistika andmebaas. [e-andmebaas] <http://pub.stat.ee/px-web.2001/dialog/statfile2.asp> (15.05.2009).

Tammaru, T. (2001). Tallinna linnastu rahvastikuprognos. Tartu.

2. RAPLAMAA — UNDISCOVERED REGION WITHIN REACH

Tavo Kikas
Rapla County Government

The 2010 development strategy of Rapla county (approved in 1998) sets out the mission of the county as follows:

Rapla county is an inland region of Estonia with specific ancient culture. The inhabitants there are provided with opportunities to achieve their aims and get recognition for their accomplishments, to feel safe in a clean and healthy human environment.

Rapla county is in an easily accessible location, of optimal size, with a developing infrastructure and economy providing open administrative arrangement due to its integrity.

The year 2010 coming soon will show which of the aims, set at that time, have been achieved. Has Rapla county moved closer to the targets once set or rather moved farther away from them?

History — ancient, rebellious and aristocratic

First settlements in Rapla county date back to an early history when the area was rather densely populated, especially the Northern Estonian Plateau (area of former Harjumaa district). Numerous archaeological findings and a very large number of ancient relics are a firm proof of that.

In ancient times of Estonia, the prevailing part of present-day Rapla county was located in the area of ancient Harjumaa, the western part thereof belonged to Läänemaa and the southeastern part to the small Alempois county. Harjumaa was at that time one of the most prosperous regions of Estonia, it was called the granary of Estonia. So, it is not surprising that several largest Old Estonian villages (acc. to the Danish Census Book) like Kabala and the largest stronghold of ancient Estonia called Varbola which was situated on the ancient Persian trade route were located here. Furthermore, the public meetings of ancient Estonian leaders (called "kärjad" in Estonian) took place here at Raikküla Pakamäe. The last large-scale war event of ancient Estonia — St George's Night Uprising — started in the present-day Rapla county.

A dense network of manor houses is characteristic of Rapla county. We say that it is located in the "golden circle of Tallinn" (consisting of Harjumaa, Lääne-Virumaa, Järvamaa, Raplamaa). That was the zone where first manors in Estonia were set up and the zone could boast of the largest number of manor houses in whole Estonia. The majority of manors in Rapla county have a very long history, a lot of them emerged already at the turn of the 13th and 14th centuries (Kiili 2008). A series of famous and powerful noble families are related with the area of Rapla county. Several of them were at the head of Estonian knightage (Eestimaa Rüütelkond). The names von Uexküll, von Wrangell, von Kotzebue, von Krusenstern, von Keyserling, von Tiesenhausen, von Lilienfeldt should be familiar to those interested in the history of Estonia.

The people of Rapla county are headstrong by character and their aspiration to a more fair system of the world is reflected in the events of Mahtra War, in the Robin-Hood-like doings of the archetypical Estonian folk hero Rummu Jüri, in the rebellions of 1905 and even in a whirl of restoration of independence and formation of rural municipalities.

Rapla city that holds the status of county city was granted the rights of town only in 1945 and the rights of city in 1993, but Rapla as a settlement has a very long history — it was mentioned already in the Danish Census Book in 1241 and that was almost 770 years ago!

Nature — wild, marvellous, diverse

With respect to landscape it should be pointed out that the prevailing part of Rapla county is located on the Northern Estonian Plateau, the whole of its western part — on the West-Estonian Lowland, the eastern fringe covers the regions of Kõrvemaa and Kõnnumaa, and farther to the south Rapla county also slightly touches the Pärnu Lowland.

The county's bedrock of the earth is formed of the Ordovician and Silurian times' limestone that comes up quite close to the surface here and there. Therefore, Rapla county is rich in karst regions, displayed by both surface and subterranean landforms. The largest karst caves are in Kuimetsa. The meadow and forest plant communities, typical of the soils rich in

lime, mostly grow in such places. The landscape provides a view of unique stunted forests and moorlands — the most widely-known of them being the Lipstu moorland. The stunted forests of Rapla county are among the largest in the whole world.

On the Northern Estonian Plateau one can see meadowlands covered with scattered trees, greenery with a large variety of plant species and spruce forests; on the West-Estonian Lowland — meadowlands with scattered trees, spruce forests, mixed spruce forests and pinewoods prevail; at Kõnnumaa and Kõrvemaa — moors, pinewoods and mixed pine forests are typical of the landscape; on the Pärnu Lowland — meadowlands poor in plant species and wet peatland forests can be seen.

In Rapla county there are 45 rivers, streams and main ditches which of which has a more than 25 km² large catchment area. The largest rivers are the Kasari, Vigala and Keila. Lakes are very few in number, most of them are bogs. The largest of them — Järlepa Lake — is nevertheless located on the mineral soil.

Rapla county is extremely rich in forests — more than half of the territory is covered with forests. Rapla county positions as the second after Hiiu county in terms of forest area. Vast moorlands is a characteristic feature of Rapla county, one third of the territory is under bogs and swamps.

There are quite a lot of nature protection areas in this county: all in all 30,000 ha of protected areas, 17,000 ha of special conservation areas and 1,100 ha of species protection sites. The county territory embraces 41 Natura 2000 areas, 22 parks, 27 forest stands and 171 single natural objects.

As limestone is close to the surface, groundwater is mostly in an unprotected or insufficiently protected condition. Wastewater treatment is therefore of great importance (see Table 2.1).

We are happy to state that in addition to the general decrease in wastewater quantities, a drastic decline in the non-purified wastewater discharge has been traced during the last dozen of years. Almost all wastewater undergoes purification, thus securing a cleaner environment. An increasingly larger proportion of big residential regions is provided with up-to-date sewage disposal systems, the existing sewerage systems are being renovated.

The nature in Rapla county is diversified indeed. It is a place where one can see almost all kinds of landscape characteristic of Estonian nature in general — forests, moors, low-lying swamps, large rivers and unpolluted streams, plains and hills, karst caves, not to speak of a large variety of animal species. But one deficiency can still be found — the sea is far from our region!

**The economy —
diverse, exporting and
with commuting labour
force**

Development index — (the sum of points, used for ranking purposes, calculated by summing up three indicators, i.e. the enterprises return of sales per capita, monthly income per household member and the employment rate) characterises the socio-economic situation of a county, namely the position that the respective county holds against others. The development index of Rapla county has risen from 25 points (2002) to 19 points (2007). With these results the county holds a strong fifth position (see Table 2.2).

In 1996–2006 the gross domestic product (GDP) of Estonia grew more than twice. The GDP of a county is calculated at current prices and therefore the calculation of growth rate of a county's GDP is not correct in terms of methodology. Nevertheless, we can compare the share of a county's GDP in the GDP of Estonia. Unfortunately it should be admitted that the contribution of Rapla county to Estonia's GDP has constantly shown a decreasing trend being only 1.5% in 2006. The same trend can be traced in several neighbouring counties, too: in 2002–2006 the contribution of Järva county decreased from 2.1% to 1.7%, that of Lääne county — from 1.5% to 1.3%, that of Pärnu county — from 5.5% to 4.8%. In 2000–2006 the contributions of Harju and Tartu counties were the only ones that showed a growing trend. The above described trends refer to a total failure of Estonian regional policy in the field of economy. The contribution of Tartu county has grown despite the regional policy and on account of the proportions of other counties that form the hinterland of Tartu county. This is also so in case of Tallinn, though the proportional growth has been smaller here (see Table 2.3).

The distribution by sector of the GDP produced in Rapla county is in some respects different compared to the average of Estonia. Although the share of primary sector has somewhat

decreased here, its percentage is, as before, four times larger than the Estonian average indicator despite drastic changes in the employment of this sector. Positive quality rating of land and the historic traditions have guaranteed a continuing success in agriculture and forestry. A notable increase in the proportion of secondary sector seems somewhat surprising. Earlier, the respective indicator of Rapla county remained distinctly below the average of Estonia, but the situation has changed to the opposite by now. Setting up of new industrial enterprises in Rapla county at the very beginning of the 21st century has given rise to this change and it shows the success of operating enterprises (see Table 2.4).

The success of enterprises operating in Rapla county can also be assessed on the basis of the county's foreign trade balance. During the last twelve years Rapla county has been one of the few Estonian regions notable for a constantly positive foreign trade balance. The exporting capacity of the enterprises located here has been good (see Table 2.5).

No branch of industry has a predominant position in Rapla county. The structure of economy is rather diverse and the economy as a whole is less vulnerable due to that. There are neither huge dominant enterprises in Rapla county (except perhaps the glass containers manufacturer Järvakandi Klaas AS) a possible close-down of which could totally stop the employment and life in one or another town. In the context of global economic crisis, negative developments have taken place in Rapla county as well as elsewhere during the recent year: several important enterprises with a successful record have gone bankrupt or terminated activities. Among them the following enterprises can be pointed out: Baltic Panel Group OÜ (former Tallinn plywood and furniture factory Tallinna Vineeri- ja Mööblikombinaat) and Atlanta Office Products AS (former Smead Eesti AS) in Kohila and Art Link Production AS in Rapla. Because of that the situation in several regions can be evaluated as serious, but not catastrophic yet. The present situation can by no means be considered similar to the years after the restoration of independence when large enterprises located in the mono-functional towns of that time, namely in Kohila and Järvakandi, became bankrupt.

Today, the most important enterprises in Rapla county are: the paint factory ES Sadolin AS (located in Rapla with the legal address in Tallinn), the wholesale and retail sale enterprises Rapla Tarbijate Ühistu (consumer co-operative) in Rapla and Märjamaa Tarbijate Ühistu (consumer co-operative) at Märjamaa, the glass containers manufacturer Järvakandi Klaas AS (at Järvakandi), the bathroom furniture manufacturer Balteco Mööbel OÜ (at Varbola in Märjamaa rural municipality), the agricultural holding Raikküla Farmer OÜ (at Raikküla), the road construction enterprise Rapla Teed OÜ (in Rapla), the international freight transport enterprise RMW AS (in Rapla), the yeast producer Salutaguse Pärmitehas AS (at Salutaguse, in Kohila rural municipality), the wood chips producer and vendor of timber United Loggers OÜ (at Saksa in Kehtna rural municipality), the motor fuel vendor Hepa OÜ and the vendor of automobiles and buses Balti Bussi Grupp AS (at Kodila in Rapla rural municipality).

In general, entrepreneurship has shown a positive tendency in Rapla county: about 100 new businesses were started every year during 2001–2006. In the majority of economic activities the situation could be described as stable, but the construction activity saw a twofold growth and new companies were set up in large numbers. Economic recession and explosion of the real estate bubble have been most damaging to construction enterprises that experienced a downturn after the growth that lasted until 2007.

The number of working-age population was relatively stable in Rapla county during 1998–2005. Since 2006 a notable rise has been detected — the first young persons of the numerous generation born at the time of “the singing revolution” reached the working age. In 2006 also the numbers of labour force and employed persons, the labour force participation rate (75.2% in 2008) and employment rate (69.8% in 2008) started to increase. These indicators of Rapla county are even better than the average of Estonia (see Table 2.6 and Figure 2.1).

The distribution of employed persons between different sectors of economy has changed quite remarkably in Estonia during 1990–2008: the share of primary sector has undergone a substantial decrease and the share of tertiary sector has increased approximately to the same extent on account of that. In Rapla county, employment by sector has changed even more drastically. The share of agriculture and forestry having once been in the status of the

most important employer (with 41.6% of the employed) has fallen (to 5.9% of the employed). The share of persons employed in industry has grown and the employment in the service sector has increased to a considerable extent. A lot of persons are employed in different service establishments in the capital city. But the service packages offered in Rapla county have increased as well.

With respect to the average net wages and salaries, the position of Rapla county has somewhat fallen compared to 2001 when Rapla county ranked as the fourth. Currently, Rapla county ranks as the seventh among other counties of Estonia with respect of net wages and salaries. But, with the exclusion of Harju and Tartu counties that distinctly stand out against others at present, the difference with the counties positioned before Rapla county is not very big (see Table 2.7).

Demographic labour pressure index (ratio of the number of persons potentially entering labour market and those potentially retiring from labour market during the time span of ten years) provides a labour market forecast for the near future. If the demographic labour pressure index is bigger than "one", increase in the supply of labour force can be forecast; if the index is less than "one", a potential shortage in labour force can be forecast.

In Rapla county the demographic labour pressure index has fallen below "one" during recent years. This indicates that in Rapla county potentially more persons are leaving the labour market than entering it. If the economy is in need of more labour force than before, the labour force deficit starts to increase, this in turn hinders development of the economy. In the conditions of economic recession, the labour pressure index with the value below "one" can function as the factor hindering the growth in unemployment. It should be mentioned that in Estonia as a whole the labour pressure index fell below the level of "one" earlier than in Rapla county. Rapla county's labour market condition has been comparatively positive so far (see Table 2.8).

In 2001 the registered unemployment in Rapla county was 5.4%. By 2006, there were only 239 unemployed persons in Rapla county constituting 1% of the working-age population (persons aged from 16 until retirement age). This essentially means that there was no unemployment in the county. In the context of economic crisis the situation is changing: in 2008 the registered unemployment was 1.9% in the county and during the first months of 2009 (acc. to preliminary data) the respective indicator reached almost 5%. Unemployment has continued a growing trend since then, and this applies to whole Estonia, although the growth rate thereof has decelerated.

Proximity to Tallinn and a good access to the work places in the capital city have a distinct effect on the employment and living standard of the people residing in Rapla county. It is obvious that there will never be enough suitable and well-paid jobs for every single inhabitant in Rapla county. Several work positions will remain only in Tallinn. The proximity of Rapla county to Tallinn is an important factor which makes it possible for a large number of inhabitants in the local governments of the northern part of Rapla county to commute between the work place in Tallinn and living place in the domestic rural municipality. Kohila, Rapla and Juuru rural municipalities can be considered as part of the Tallinn hinterland, because over a fifth of the total number of labour force living there have got a job in Tallinn. There is every reason to believe that the hinterland of Tallinn will expand further and commuting will become more intensive in the coming years (see Tammaru 2001). Traffic censuses conducted in recent years have proved that — the hinterland of Tallinn extends farther to the south in Rapla, for example up to the small town of Kehtna.

The area of Rapla county comprises nearly 2,980 km². According to Statistics Estonia, the population figure was 36,225 as of 1 January 2009.

The population density in Rapla county is 12.3 inhabitants per square kilometre. This is nearly three times less than the Estonian average! The Estonian average indicator is higher on account of large cities, in particular Tallinn. Nevertheless, the population density of Rapla county is completely comparable with the respective average indicator of Estonian rural municipalities. Population density largely varies within the county — regions with bigger urban settlements (Rapla, Kohila) are populated more densely (39 inhabitants per km², 26 inhabitants per km²). But, in Käru rural municipality, the population density is only slightly more than three inhabitants per km². Sparsely populated areas may encounter problems

**A place for living —
clean, peaceful, safe
and not far from the
capital**

when intending to create new jobs or calculating the cost-effectiveness of some services. But the fact that people have enough room for living can be pointed out as a positive factor. They can choose a suitable living style for themselves — there is enough room for everybody! (see Figure 2.2)

The population figure of Rapla county has been decreasing over years, but not much — in 2008–2009, for example, by six inhabitants only. What concerns the neighbour counties of Rapla county, the growing trend was detected only in Harju county characterised by suburban sprawl towards rural land. Other counties have experienced a falling trend whereas in a lot of counties it has been more noticeable than in Rapla county (see Table 2.9 and Figure 2.3).

In urban settlements of the county, the population trends are in general the same as those in the county as a whole: the population figure has been steadily decreasing. In general, the referred changes have not exceeded 0.3% per year. Only Järvakandi town with a slightly faster fall in population figure can be pointed out as an exception. The suburbanisation process has been detected in case of three larger urban settlements, due to that the population figure has grown in the surrounding villages, but in the centres the number of population has decreased a bit.

The cause for the decreasing population figure lies, first and foremost, in the natural increase that has constantly stood negative for years. Over years, mortality has exceeded fertility in Rapla county as well as elsewhere in Estonia. The year 2008 gave a ray of hope — “the minus side” had never been so small before! The negative natural increase was over ten times smaller than, for example, in 2006. We can assume that introduction of “mother’s salary” and the fact that the children born at the time of “the singing revolution” have just reached the birth-giving age play a role here (see Table 2.10).

During recent years, the internal migration of Estonia has impeded to some extent the decline in Rapla county’s population figure. In the period 2000–2007, the total net migration of Rapla county was on the minus side but not much. During recent years the indicator has been positive.

Allegedly, the majority of people migrating to Rapla county come from other rural areas and as they are not ready to move to Tallinn on the spot, they settle in the proximity of the capital. The majority of new inhabitants come from Harju county but also from other neighbouring counties. Tartu, Viljandi and Lääne-Viru counties should also be pointed out in that respect (see Table 2.11, Figure 2.4).

So far, the dependency ratio (shows how many non-working age persons there are per 100 working-age persons) has decreased in Rapla county over years. At the same time, the share of working-age population has been on the increase. The fact that the dependency ratio has decreased only on account of minors whereas in the majority of local government units the decrease has been notable, is a matter of concern. Thereby, the number of persons of retirement age shows a gradual but stable growth, and this is the case in almost all local governments. The afore-described tendencies imply that the population of Rapla county is ageing (see Tables 2.12 and Figure 2.5)

From the point of view of ethnic composition of the population, Rapla county is relatively mono-national — 93.3% of the population are Estonians. Russians comprise 3.9%, Finns and Ukrainians 0.8% and the number of other nationalities is much smaller. The majority of population of other ethnic nationalities reside in former industrial settlements — Kohila and Järvakandi. Some years ago, there still were Russian-language-based school classes in Rapla county, but currently there is no need for them any more.

In every region of Rapla county there are good general education schools. In addition, there are also two vocational education schools — Kehtna Majandus- ja Tehnoloogiakool (Kehtna Economy and Technology School), Vana-Vigala Tehnika ja Teeninduskool (Vana-Vigala technical and service school). All of them have coped well in the changing conditions and pursued new niches in their activities. Due to low fertility during the interim years, a small number of children is already posing a problem, this concerns particularly the basic schools. The gymnasium level schools are going to face this problem in a couple of years’ time.

Rapla county provides opportunities for going in for hobby education and sports (for instance, there are two superb swimming-pool halls at Märjamaa and Kaerepere). A wide

variety of services are made available to people and the Tallinn service providers are also not far away. The last but not least, one should mention clean natural environment and a sufficiently relaxed atmosphere. Consequently, Rapla county can be considered an extremely favourable place for living especially for families with children.

Rapla county is known for a tense road network and several important highways — the Tallinn–Pärnu–Ikla Road (a section of Via Baltica) and the Tallinn–Rapla–Türi(–Viljandi) Road as well as the road connecting islands with other parts of Estonia that runs through Märjamaa and Rapla and crosses also the highways mentioned above. Since 1900, Rapla county is provided with the railway (route Tallinn–Viljandi). Currently, people can take a train from Rapla to Tallinn, Viljandi and Pärnu. The historical Rapla–Virtsu narrow track embankment has preserved to a large extent, but this section is used only by light traffic nowadays.

According to the above said, a large number of the county's inhabitants commute on a daily basis between home and a work place located somewhere else, in particular in Tallinn. On the one hand, this provides people with supplementary opportunities, but on the other hand commuting is time-consuming. The time spent daily on the road can be considered lost time which could have potentially been spent on family and hobbies.

Passenger car is one of the most important means of transport. The number of cars has grown considerably during the last decade, especially during the years 2005–2008 characterised by a fast economic growth and favourable loan conditions. Unfortunately, there is often no good alternative to replace car traffic (Table 2.13). Train traffic between Rapla and Tallinn is as good as before, but the county's bus lines have been reduced in number over years. The reduction of bus lines has been even more drastic with respect to other routes — for example, today the county centre has no bus connection with Pärnu that in case of several government agencies functions as a centre of a larger region to which also Rapla county's government agencies report.

The increasing number of passenger cars on our roads brings along a growth in traffic volume, in particular on the Tallinn–Pärnu–Ikla Road and Tallinn–Rapla–Türi Road. A larger traffic volume, in turn, equals more time spent on the road (especially in the Tallinn–Rapla road section). Traffic to and from the capital city is usually heavier at certain times of the day and causes congestions (particularly in the mornings). Now, there are plans to reconstruct both roads and make them four-lane roads (Table 2.14).

Rapla county is an appreciated place for living. Very active planning activities and real estate development in the rural municipalities of Kohila and Rapla during the time of economic growth serve as a proof of that. Under the conditions of economic crisis the pace has temporarily slowed down. But a positive side thereof is that local governments can consider more thoroughly the necessity for every development project now. In order to survive, real estate companies must more than before focus on the quality and location of houses and on the accompanying infrastructure, etc. Identical single-family homes, built in the course of suburban sprawl, forming rows of villages over rural land will soon be difficult to sell!

Safety is an important element of human environment. Although Rapla county is in close proximity to Tallinn, but it is still in a sufficiently long distance so that the vices of capital city do not so easily reach the people living in the county. Preventive measures taken by the police as well as its cooperation with the community have resulted in a steadily declining crime rate in the county. Furthermore, the number of cleared criminal offences has constantly increased (see Table 2.15).

Rapla county is one of the two Eastern European regions that have joined the WHO Safe Communities movement. Rapla county was granted this opportunity due to successful work in the crime and injury prevention and public health promotion, but the honour also involves responsibility to sustain and improve the good safety level of the region.

When talking about Rapla county, quite a few people state that they have passed the region when travelling to somewhere else. If such a person were asked to make a stop on the way and examine the place more closely, he would be astonished and say that he would never have dreamt of finding the place so attractive.

Tourism potential — diverse, full of opportunities and undiscovered yet

At present, tourism in the county has still rather much room for development. The share of Rapla county in the Estonian tourism is small. Despite the fact that this sector has developed over the last decade, tourism potential of the county can be regarded largely unused yet.

The statistics on the number of nights spent in accommodation establishments show that the room occupancy rate is very low in Rapla county. Although it is known that not all accommodation establishments provide relevant data on a regular basis, the occupancy rate in the range of 5–22% can be considered low still. Several reasons stand behind this situation: for example, a large choice of accommodation (and entertainment) establishments can be found near Tallinn, and Rapla county as a tourist destination and the services offered here are not widely known. We are happy to say that, according to statistics, the number of accommodation establishments is showing a constantly increasing trend in the county. During recent years, some successful businesses of this kind have been set up (Toosikannu holiday centre, Luhtre tourism farm, etc.) in Rapla county (see Table 2.16).

Rapla county has a very good geographical location near Tallinn and Pärnu. This might favour inviting tourists and holiday-makers staying in the referred large cities to outings to Rapla county. Potential tourist routes (Via Baltica and Green Way), that are connected with the two large roads running through the county in the direction from north to south, extend over the state borders. In future, one can also take a small aeroplane to Rapla county as Kuusiku airport is the closest civil airport to Tallinn.

Rapla county, situated not far from Tallinn, is a good summer resort. Here, one can come and visit “the country granny” who makes delicious pancakes and serves them with the strawberry jam and who sledges on the Finnish push-sledge in winter. Abundance of picturesque landscapes (forests, moors, rivers) facilitates nature tourism on foot, by bicycle, canoe or raft. Hills at Paluküla provide opportunities for mountain-skiing and snowboarding. The agricultural park at Kuusiku provides new agricultural knowledge.

Rapla county is located in the “golden circle of manors” — here, one can find imposing manor complexes at Alu, Hõreda, Lohu, etc. Here, one can come across very old churches (Juuru, Märjamaa, Vigala) where a pilgrim or any interested person can drop in on his way.

Rapla county is a place from where the tales of the Estonian historical hero Kalevipoeg stem — the young writer Kreutzwald by whom the relevant epic was compiled heard the tales namely here! Rapla city is connected with the musician Raimond Valgre and it is famous for its music-related traditions, incl. the traditional Rapla Church Music Festival (Rapla Kirikumuusika Festival). In addition, we can say that Rapla is a “rocking” county as a lot of large-scale rock festivals are held here during a year, for example Rabarock, Hard Rock Laager, Lelle Alternatiiv, Kapa Rock, Linna Pea Rock, etc.

Wonders of Rapla county:

- *Kapa-Kohila — a real “province” located closest to a capita city in the whole world,*
- *One of the two two-tower churches in Estonia is located in Rapla,*
- *The Estonian largest ancient stronghold is situated at Varbola,*
- *The cradle of the Parliament of Estonia is located at Raikküla Pakamäe,*
- *The most large-scale rock festival in the whole Baltic States region, i.e. Rabarock, is held at Järvakandi,*
- *The gigantic rock called “king of Estonian rocks” (Eesti Kivide Kuningas) is at Pahkla,*
- *The pole of cold in Estonia is at Kuusiku,*
- *The ancient sacrificial lime-tree at Sipa (Sipa ohvipärn) has got the thickest trunk in whole Estonia,*
- *The biggest juniper in Estonia is at Raikküla Metsküla.*

Summary

The logo of Rapla county “Raplamaa. Within reach” (“Kindel käeulatus. Raplamaa”). This means that in Rapla county the capital is within reach, and various high-quality services and schools are within reach. The people in Rapla county are hospitable and generous towards guests and friends. Here one can feel safe and secure, roads and transport guarantee that everything needed is brought within reach. Welcome to Raplamaa!

3. PÖLLUMAJANDUSE ARENGU PIIRKONDLIKUD ERINEVUSED

Andres Klaus, Eve Valdvee
Statistikaamet

Eesti on pärast taasiseseisvumist 1991. aastal läbi teinud väga radikaalse põllumajandusreformi. Et maad tagastati endiste omanike järglastele, tekkis väikese arvu suurmajandite (kolhooside ja sovhooside) asemele palju maaomanikke. Suurel osal neist ei ole olnud võimalust või soovi tegelda põllumajandusega. See omakorda tingib tekkinud väikeste põllumajanduslike majapidamiste kiire kadumise ja rendimaa osatähtsuse suurenemise — põllumajandusmaa renditakse suurtele majapidamistele.

Täpse ülevaate olukorrast andis 2001. aasta põllumajandusloendus. Uuriti nii tegutsevaid kui ka mittetegutsevaid majapidamisi ja ka kodumajapidamisi, et määrata kindlaks Eesti põllumajanduslik potentsiaal. Loendus ei hõlmanud riigimetsa ja riigi ning omavalitsuste reservmaid, mida ei kasutatud tootmiseks. Peale Eesti andmekasutajate vajaduste peeti silmas ka Euroopa Liidu struktuuriuuringule esitatavaid nõudeid. Et tagada võrreldavus järgnevate põllumajanduse struktuuriuuringute ja teiste Euroopa Liidu riikidega, on 2001. aasta põllumajandusloenduse tulemused ümber arvutatud lähtudes Euroopa Liidus kehtivast majapidamise definitsioonist.

Käesolev analüüs on tehtud 2001. aasta põllumajandusloenduse ja 2007. aasta põllumajanduse struktuuriuuringu andmetel. 2001. aastal oli vaatlusmoment 15. juuli ja 2007. aastal 1. juuni. On vaadeldud viie põhinäitaja muutusi: põllumajanduslike majapidamiste arv, kasutatav põllumajandusmaa, loomakasvatus (väljendatuna loomühikutes), majapidamiste standardkogutulu ja põllumajanduslik tööjõud. Nende näitajate baasil on arvutatud majapidamiste keskmine suurus ja efektiivsusnäitajad — standardkogutulu 100 hektari põllumajandusmaa ja aasta tööühiku kohta. Peale selle on analüüsitud teravilja, kartuli ja tehniliste kultuuride kasvupinna muutust ning veiste, lammaste ja sigade arvu muutust. Kuna Eestis avaldub väga tugevasti väikeste majapidamiste kiire kadumise ning maa ja loomade suurte majapidamiste valdusesse koondumise trend, siis on põhinäitajate puhul toodud välja ka suurte majapidamiste osatähtsus.

Selgitused

Põllumajanduslik majapidamine (edaspidi „majapidamine”) on ühtse majandusliku ja tehnilise juhtimisega üksus, kus toodetakse põllumajandussaadusi või hoitakse maad heades põllumajandus- ja keskkonnatingimustes ning

- kus on vähemalt üks hektar kasutatavat põllumajandusmaad või
- kus on vähem kui üks hektar kasutatavat põllumajandusmaad ja kus toodetakse põllumajandussaadusi peamiselt müügiks või mille suurus ületab teatava füüsilise piiri.

See vaatluskünnis lähtub Euroopa Liidus kokkulepitust. Samas võivad liikmesriigid, kes suudavad tagada, et riigi standardkogutulust 99% (kogu oluline osa põllumajandustootmisest) on uuringuga kaetud, kasutada ka kõrgemat või soovi korral madalamat vaatluskünnist. Majapidamine loetakse kuuluvaks sellesse maakonda, kus asub tema keskus (põhiline tootmiskoht).

Kasutatava põllumajandusmaa hulka kuulub põllumaa, püsirohuma (looduslik rohumaa ja üle nelja-aastased heintaimed), püskultuuride all olev maa (puuvilja- ja marjakultuurid) ning koduaed oma tarbeks. Alates 2007. aastast kuulub põllumajandusmaa hulka ka heades põllumajandus- ja keskkonnatingimustes hoitav maa, mille eest makstakse toetust.

Loomühik (LÜ) on standardne mõõtühik, mis võimaldab koondada eri liiki loomade ja lindude andmeid. Loomühikud määratakse kindlaks üksikute loomakategooriate söödavajaduse alusel. Ühele loomühikule vastab piimalehm, teiste loomade ühikud on väiksemad (nt lihavesi — 0,8, nuumsiga — 0,3, broiler — 0,007). Kõigi loomade arv on toodud vaatlusmomendi seisuga.

Põllumajanduslik töäjõud on vähemalt 17-aastased või vähemalt põhiharidusega isikud, kes on 12 kuu jooksul teinud põllumajandussaaduste tootmise, säilitamise ja nendega seotud töid. **Aasta tööühik** (ATÜ) on ühe töötaja täistööaeg ehk hinnanguliselt 1800 tundi, s.o 225 tööpäeva, igas kaheksa tundi. ATÜ võimaldab summaarselt hinnata nii täis- kui ka osalise tööajaga töötajate tööpanust.

Rahalises väärtuses iseloomustab majapidamise majanduslikku suurust **standardkogutulu**, mida mõõdetakse Euroopa suurusühikutes (ESÜ). **Euroopa suurusühik** vastab standardkogutulu väärtusele 1200 eurot (18 768 krooni). Standardkogutulu on majapidamises toodetud põllumajandustoodangu väärtuse ja selle tootmiseks tehtud erikulutuste vahe, mis arvutatakse põllumajanduskultuuride kasvupinnast, loomade arvust ja standardkogutulu koefitsientidest lähtudes. Et standardkogutulu iseloomustab majapidamiste suurust kasutatava põllumajandusmaa pinnast paremini, kasutatakse seda Euroopa Liidus majapidamiste suuruse iseloomustamiseks. Selles artiklis on suurteks loetud majapidamised standardkogutuluga vähemalt 100 ESÜ-d.

Majapidamise tootmistüüp määratakse toodanguliigi standardkogutulu osatähtsuse järgi majapidamise standardkogutulust. Selles artiklis on käsitletud tootmistüüpi kõige üldisemalt — majapidamist loetakse spetsialiseerunuks taimikasvatusele, kui vähemalt 2/3 standardkogutulust saadakse eraldi kas põllukultuuride, köögivilja või püskikultuuride kasvatamisest (tootmistüübid: põllukultuuride kasvataja, köögivilja kasvataja või püskikultuuride kasvataja); spetsialiseerunuks loomakasvatusele, kui vähemalt 2/3 standardkogutulust saadakse eraldi kas rohusööjate või sigade ja lindude pidamisest (tootmistüübid: rohusööjate kasvataja või teratoiduliste kasvataja). Ülejäänud juhtudel on tegemist segatootmisega ja majapidamist ei loeta spetsialiseerunuks. **Spetsialiseerunud majapidamised** on üldjuhul suuremad majapidamised ja nende tootmine on efektiivsem — nad kulutavad vähem töäjõudu 100 hektari põllumajandusmaa kohta ja saavad rohkem tulu aasta tööühiku kohta.

Põllumajanduslikud majapidamised

Aastatel 2001 kuni 2007 vähenes majapidamiste arv Eestis rohkem kui poole võrra — 55 748-ilt 23 336-le ehk 58% ja see on kordades kiirem vähenemine kui Euroopa Liidus keskmiselt.

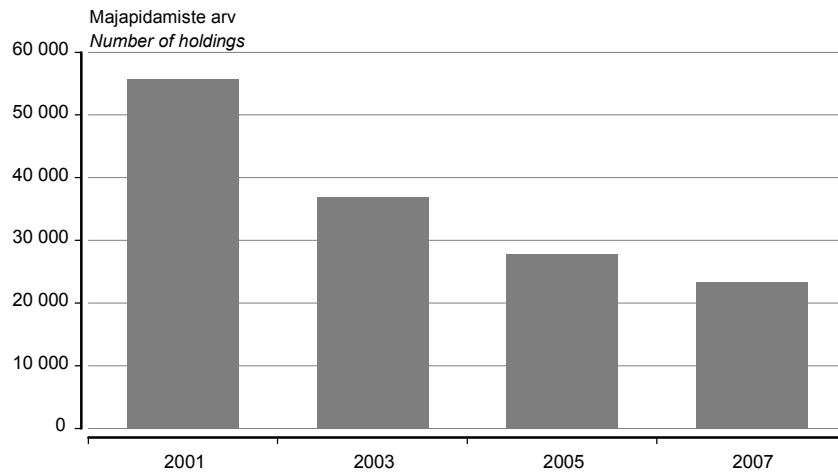
Tabel 3.1 Põllumajanduslikud majapidamised maakonniti, 2001, 2007
Table 3.1 Agricultural holdings by county, 2001, 2007

Maakond	2001			2007		
	majapidamised kokku	suured majapidamised, % ^a	spetsialiseerunud majapidamised, %	majapidamised kokku	suured majapidamised, % ^a	spetsialiseerunud majapidamised, %
County	total number of holdings	large holdings, % ^a	specialized holdings, %	total number of holdings	large holdings, % ^a	specialized holdings, %
Eesti Estonia	55 748	0,3	33	23 336	1,4	52
Harju	4 116	0,5	41	1 344	1,9	55
Hiiu	1 081	x	28	499	x	52
Ida-Viru	2 133	0,2	34	864	0,9	53
Jõgeva	4 284	0,5	33	1 604	1,9	46
Järva	2 892	0,7	36	1 049	2,6	68
Lääne	2 243	0,2	36	1 025	1,0	55
Lääne-Viru	4 095	0,8	41	1 650	3,3	62
Põlva	3 982	0,3	28	1 719	1,2	45
Pärnu	5 233	0,2	32	2 328	0,9	50
Rapla	3 384	0,4	38	1 518	1,2	61
Saare	4 339	0,2	32	1 648	1,1	53
Tartu	5 340	0,3	30	2 145	1,7	50
Valga	3 031	0,2	29	1 560	0,9	41
Viljandi	4 797	0,3	28	1 816	1,9	57
Võru	4 798	0,1	29	2 567	0,4	41

^a Majapidamised standardkogutuluga vähemalt 100 ESÜ-d. Hiiu maakonna andmed on avaldatud koos Lääne maakonna andmetega.

^a Holdings with the economic size of at least 100 ESU. Data of Hiiu county are published together with the data of Lääne county.

Joonis 3.1 Põllumajanduslikud majapidamised, 2001–2007
Figure 3.1 Agricultural holdings, 2001–2007

Majapidamiste arv on eranditult vähenenud kõigis maakondades, suhteliselt kõige rohkem Harju maakonnas (67%) ja kõige vähem Võru maakonnas (46%). Arvuliselt on kõige rohkem majapidamisi kadunud Tartu maakonnas (3195) ja kõige vähem Hiiu maakonnas (582). 2007. aastal oli kõige rohkem majapidamisi Võru, Pärnu ja Tartu maakonnas — vastavalt 2567, 2328 ja 2145 majapidamist — ning kõige vähem Hiiu, Ida-Viru ja Lääne maakonnas — vastavalt 499, 864 ja 1025 majapidamist.

Suurte majapidamiste arv suurenes sellel perioodil 188-lt 331-le ehk 1,8 korda. Suurte majapidamiste osatähtsus majapidamiste koguarvus suurenes aga veelgi rohkem, sest väikesed majapidamised kaovad. Kõige rohkem suurenes suurte majapidamiste osa Lääne-Viru maakonnas — 0,8%-lt 3,3%-le ehk 2,5 protsendipunkti võrra, kõige vähem aga Võru maakonnas — 0,1%-lt 0,4%-le ehk 0,3 protsendipunkti võrra. 2007. aastal oli suurte majapidamiste osa kõige suurem Lääne-Viru, Järva ja Viljandi maakonnas — vastavalt 3,3%, 2,6% ja 1,9% — ning kõige väiksem Võru, Valga ja Pärnu maakonnas — vastavalt 0,4%, 0,9% ja 0,9%.

Kuigi spetsialiseerunud majapidamiste osatähtsus suurenes 33%-lt 52%-le ehk 1,6 korda, toimus see mitte nende arvu suurenemise, vaid väikeste, mittespetsialiseerunud majapidamiste kiire kadumise tulemusel. Kõige rohkem suurenes spetsialiseerunud majapidamiste osa Järva maakonnas — 36%-lt 68%-le — ja kõige vähem Valga maakonnas — 29%-lt 41%-le. 2007. aastal oli spetsialiseerunud majapidamiste osa kõige suurem Järva, Lääne-Viru ja Rapla maakonnas — vastavalt 68%, 62% ja 61% — ning kõige väiksem Valga, Võru ja Põlva maakonnas — vastavalt 41%, 41% ja 45%.

Koos majapidamiste arvu vähenemisega aastatel 2001–2003 vähenes ka kasutatav põllumajandusmaa Eestis 9% võrra, kuid hakkas pärast seda suurenema vaatamata majapidamiste arvu edasisele vähenemisele ning ületas 2007. aastal 2001. aasta taseme 4% võrra. Tegevuse lõpetanud majapidamiste maa läks suuremate majapidamiste kasutusse. Rendimaa osa kogu põllumajandusmaast suurenes aastatel 2001–2007 5% võrra. 2007. aastal oli põllumajandusmaast omanikuga maad 45%, rendimaad 50% ja muud valdust (sh tasuta kasutusse saadud maa) 5%. Suurte majapidamiste valduses oleva põllumajandusmaa osa on suurenenud stabiilselt, 2007. aastal oli 1,4% majapidamiste valduses 38% põllumajandusmaast.

Kui majapidamiste arv vähenes aastatel 2001–2007 eranditult kõigis maakondades, siis kasutatav põllumajandusmaa suurenes kümnes maakonnas kokku 47 000 hektari võrra ja vähenes neljas maakonnas kokku 11 000 hektari võrra. Kõige rohkem suurenes kasutatav põllumajandusmaa Lääne-Viru maakonnas — 10 000 hektari võrra ehk 10% (on arvestatud ka Lehtse valla üleviimist Järva maakonnast Lääne-Viru maakonda). Suhteliselt kõige rohkem suurenes kasutatav põllumajandusmaa Lääne maakonnas (20%). Kõige rohkem vähenes kasutatav põllumajandusmaa nii hektarites kui ka protsentides Harju maakonnas — 7000 hektari võrra ehk 11%. Pärnu maakonnas vähenes kasutatava põllumajandusmaa pind vähem kui 500 hektari võrra. 2007. aastal oli kõige rohkem kasutatavat põllumajandusmaad Lääne-Viru, Pärnu ja Viljandi maakonnas — vastavalt 105 000, 85 000 ja 84 000 hektarit — ning kõige vähem Hiiu, Ida-Viru ja Valga maakonnas — vastavalt 15 000, 29 000 ja 43 000 hektarit.

Majapidamiste kasutatav põllumajandusmaa

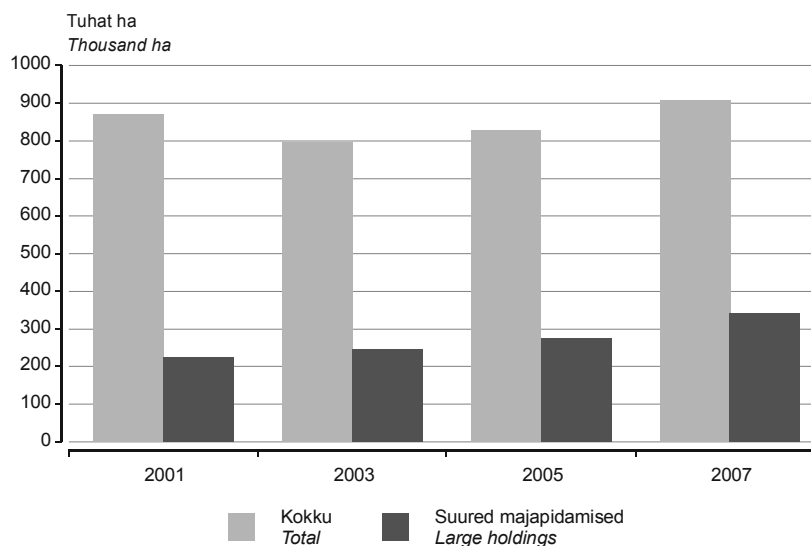
Tabel 3.2 **Kasutatav põllumajandusmaa maakonniti, 2001, 2007**
 Table 3.2 *Utilised agricultural area by county, 2001, 2007*

Maakond <i>County</i>	2001			2007		
	kasutatav põllumajandusmaa, ha <i>utilised agricultural area, ha</i>	suured majapidamised, % ^a <i>large holdings, %^a</i>	kasutatav põllumajandusmaa territooriumist, % <i>utilised agricultural area in territory, %</i>	kasutatav põllumajandusmaa, ha <i>utilised agricultural area, ha</i>	suured majapidamised, % ^a <i>large holdings, %^a</i>	kasutatav põllumajandusmaa territooriumist, % <i>utilised agricultural area in territory, %</i>
Eesti <i>Estonia</i>	871 213	26	20	906 833	38	21
Harju	64 600	23	15	57 624	32	13
Hiiu	10 865	x	11	14 761	x	14
Ida-Viru	25 336	21	8	28 733	30	9
Jõgeva	69 360	40	27	70 174	54	27
Järva	81 503	53	31	78 899	60	32
Lääne	37 885	11	16	45 376	22	19
Lääne-Viru	95 399	35	28	105 220	49	29
Põlva	50 218	28	23	49 336	40	23
Pärnu	85 907	24	18	85 493	32	18
Rapla	63 299	22	21	62 336	29	21
Saare	47 890	19	16	49 951	25	17
Tartu	75 728	21	25	81 241	42	27
Valga	40 731	11	20	43 378	23	21
Viljandi	78 070	17	23	84 025	41	25
Võru	44 422	9	19	50 246	15	22

^a Majapidamised standardkogutuluga vähemalt 100 ESÜ-d. Hiiu maakonna andmed on avaldatud koos Lääne maakonna andmetega.

^a Holdings with the economic size of at least 100 ESU. Data of Hiiu county are published together with the data of Lääne county.

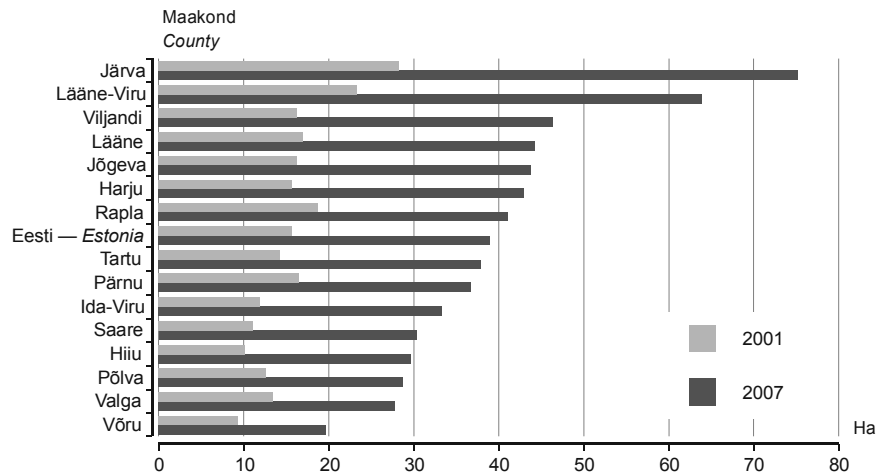
Joonis 3.2 **Kasutatav põllumajandusmaa, 2001–2007**
 Figure 3.2 *Utilised agricultural area, 2001–2007*

Kasutatava põllumajandusmaa osatähtsus Eesti pindalas oli 2007. aastal 21%, olles suurenenud kuue aasta jooksul 1 protsendipunkti võrra. Kasutatava põllumajandusmaa osatähtsus suurenes kõige rohkem Hiiu maakonnas (4 protsendipunkti) ja vähenes kõige rohkem Harju maakonnas (2 protsendipunkti). 2007. aastal oli kasutatava põllumajandusmaa osatähtsus kõige suurem Järva, Lääne-Viru ja Tartu maakonnas — vastavalt 32%, 29% ja 27% — ning kõige väiksem Ida-Viru, Harju ja Hiiu maakonnas — vastavalt 9%, 13% ja 14%.

Joonis 3.3 **Keskmine kasutatav põllumajandusmaa majapidamise kohta maakonniti, 2001, 2007**
 Figure 3.3 **Average size of utilised agricultural area per holding by county, 2001, 2007**

Kasutatav põllumajandusmaa majapidamise kohta suurenes Eestis kuue aasta jooksul 16 hektarilt 39 hektarile ehk peaaegu 2,5 korda, mis näitab väikeste majapidamiste kiiret kadumist. Keskmine kasutatav põllumajandusmaa suurenes kõikides maakondades rohkem kui kaks korda, hektarites kõige rohkem Järva maakonnas (47 hektari võrra) ja kõige vähem Võru maakonnas (10 hektari võrra). 2007. aastal oli keskmine kasutatav põllumajandusmaa kõige suurem Järva, Lääne-Viru ja Viljandi maakonnas — vastavalt 75 hektarit, 64 hektarit ja 46 hektarit — ning kõige väiksem Võru, Valga ja Põlva maakonnas — vastavalt 20 hektarit, 28 hektarit ja 29 hektarit.

Nagu suurte majapidamiste arv, nii suurenes ka nende valduses olev kasutatav põllumajandusmaa kõikides maakondades. Kõige rohkem suurenes suurte majapidamiste kasutuses oleva põllumajandusmaa osa Viljandi maakonnas — 17%-lt 41%-le ehk 23 protsendipunkti võrra — ja kõige vähem Võru maakonnas — 9%-lt 15%-le ehk 6 protsendipunkti võrra. 2007. aastal oli suurte majapidamiste kasutuses oleva põllumajandusmaa osa kõige suurem Järva, Jõgeva ja Lääne-Viru maakonnas — vastavalt 60%, 54% ja 49% — ning kõige väiksem Võru ning Lääne ja Hiiu maakonnas — vastavalt 15% ja 22%.

Tabel 3.3 **Tähtsamad põllukultuurid maakonniti, 2001, 2007**
 Table 3.3 **Main field crops by county, 2001, 2007**
 (hektarit — hectares)

Maakond County	2001			2007		
	teravili cereals	kartul potatoes	tehnilised kultuurid industrial crops	teravili cereals	kartul potatoes	tehnilised kultuurid industrial crops
Eesti Estonia	273 334	16 281	28 305	292 523	7 622	74 719
Harju	16 674	1 450	2 004	16 364	764	4 450
Hiiu	1 083	222	3	1 444	94	419
Ida-Viru	5 212	805	502	7 519	263	1 871
Jõgeva	26 357	1 115	3 518	28 641	612	6 715
Järva	27 995	838	3 333	28 219	281	6 788
Lääne	9 440	568	212	9 691	277	3 016
Lääne-Viru	41 072	1 041	5 394	43 272	511	11 095
Põlva	19 172	1 183	1 150	18 367	590	4 399
Pärnu	16 963	1 693	2 232	19 684	719	5 615
Rapla	17 449	982	1 351	14 959	561	4 247
Saare	8 891	799	295	7 293	277	1 522
Tartu	31 593	1 881	3 420	35 723	934	8 667
Valga	13 924	784	1 422	14 920	279	3 433
Viljandi	25 460	1 531	3 192	32 325	724	10 429
Võru	12 048	1 389	277	14 102	737	2 052

Teravilja kasvupind suurenes aastatel 2001–2007 rohkem kui 19 000 hektari võrra ehk 7%, teravilja osatähtsus kasutatavas põllumajandusmaas kasvas 31%-lt 32%-le. Teravilja kasvupinna suurenemine on spetsialiseerumise tulemus — teravilja kasvatavate majapidamiste arv on vähenenud ligi 2,5 korda, kuid teravilja keskmine kasvupind seda kasvatavas majapidamises on suurenenud 2,8 korda, 13 hektarilt 37 hektarile. Teravilja

kasvupind suurenes 11 maakonnas, kõige rohkem Viljandi maakonnas — 6900 hektari võrra ehk 27% — ning vähenes neljas maakonnas, kõige rohkem Rapla maakonnas — 2500 hektari võrra ehk 14%. 2007. aastal kasvatati kõige rohkem teravilja Lääne-Viru, Tartu ja Viljandi maakonnas — vastavalt 43 300 hektaril, 35 700 hektaril ja 32 300 hektaril — ning kõige vähem Hiiu, Saare ja Ida-Viru maakonnas — vastavalt 1400 hektaril, 7300 hektaril ja 7500 hektaril.

Kartuli kasvupind vähenes kuue aasta jooksul üle kahe korra — 8700 hektari võrra ehk 53%. Selle põhjuseks on väikeste majapidamiste kadumine, kes kasvasid kartulit põhiliselt oma tarbeks. Kui kartuli kasvupind vähenes 2,1 korda, siis kartulit kasvatavate majapidamiste arv vähenes 3,3 korda. Kartuli kasvupind vähenes eranditult kõigis maakondades, 43%-st Rapla maakonnas 66%-ni Järva maakonnas. Hektarites vähenes kartuli kasvupind kõige rohkem Pärnu maakonnas (974 hektarit) ja kõige vähem Hiiu maakonnas (128 hektarit). 2007. aastal kasvatati kartulit kõige rohkem Tartu, Harju ja Võru maakonnas — vastavalt 934 hektaril, 764 hektaril ja 737 hektaril — ning kõige vähem Hiiu, Ida-Viru ja Lääne maakonnas — vastavalt 94 hektaril, 263 hektaril ja 277 hektaril.

Vastupidi kartulile suurenes tehniliste kultuuride (põhiliselt raps ja rüps) kasvupind vaadeldaval perioodil 2,6 korda, 28 000 hektarilt 75 000 hektarile, tehniliste kultuuride osatähtsus kasutatavas põllumajandusmaas kasvas 3%-lt 8%-le. Seejuures suurenes nii tehnilisi kultuure kasvatavate majapidamiste arv kui ka keskmine kasvupind — majapidamiste arv 1,4 korda ja keskmine kasvupind pea kaks korda, 28 hektarilt 52 hektarile tehnilisi kultuure kasvatava majapidamise kohta. Tehniliste kultuuride kasvupind suurenes kõikides maakondades, kõige rohkem Viljandi maakonnas (7200 hektarit) ja kõige vähem Hiiu maakonnas (416 hektarit). 2007. aastal kasvatati kõige rohkem tehnilisi kultuure Lääne-Viru, Viljandi ja Tartu maakonnas — vastavalt 11 100 hektaril, 10 400 hektaril ja 8700 hektaril — ning kõige vähem Hiiu, Saare ja Ida-Viru maakonnas — vastavalt 419 hektaril, 1500 hektaril ja 1900 hektaril.

Loomakasvatus

Loomühikute arvestuses vähenes loomakasvatus Eestis aastatel 2001–2007 5% ehk peaaegu 18 000 LÜ võrra. Selle aja jooksul kadusid kiiresti väikesed majapidamised ja loomi pidavate majapidamiste arv vähenes 2,3 korda, kuid peaaegu sama palju (2,2 korda) kasvas keskmine loomakarja suurus, 10,2 LÜ-lt 22,7 LÜ-le. 2007. aastal peeti 74% veistest vähemalt 100-pealistes karjades ja 90% sigadest vähemalt 1000-pealistes karjades. Suurte majapidamiste osatähtsus loomakasvatases suurenes 16 protsendipunkti võrra, 50%-lt 66%-le.

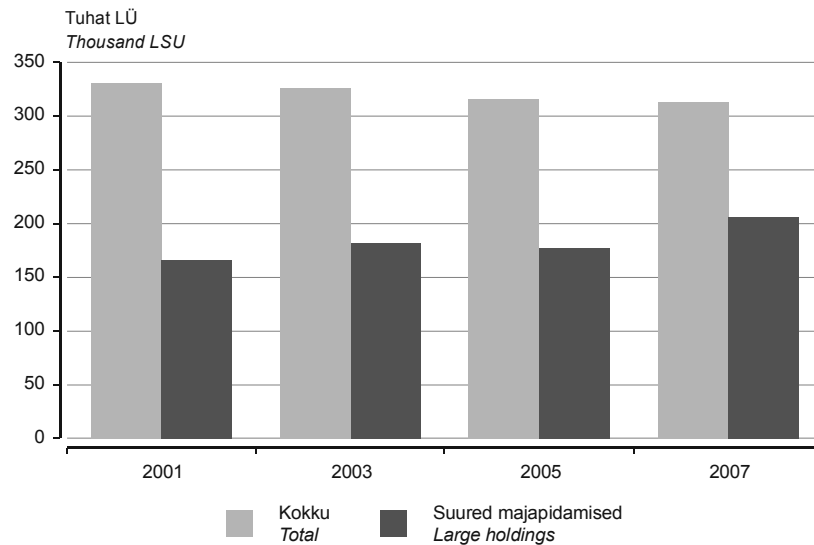
Tabel 3.4 Loomakasvatus maakonniti, 2001, 2007
Table 3.4 Livestock farming by county, 2001, 2007

Maakond County	2001			2007		
	loomadega majapidamised holdings with livestock	loomakasvatus, LÜ livestock farming, LSU	suured majapidamised, % ^a large holdings, % ^a	loomadega majapidamised holdings with livestock	loomakasvatus, LÜ livestock farming, LSU	suured majapidamised, % ^a large holdings, % ^a
Eesti Estonia	32 362	330 948	50	13 793	313 200	66
Harju	1 959	34 566	63	752	28 758	73
Hiiu	575	3 033	x	372	4 522	x
Ida-Viru	1 241	7 241	22	501	6 176	45
Jõgeva	2 490	28 709	65	979	28 251	83
Järva	1 666	39 578	73	579	30 582	81
Lääne	1 369	11 972	27	613	10 973	39
Lääne-Viru	2 202	41 365	59	959	40 463	71
Põlva	2 502	16 301	41	1 089	17 517	69
Pärnu	3 047	25 044	40	1 362	23 560	54
Rapla	1 842	23 525	48	852	18 983	50
Saare	2 672	18 080	26	1 176	22 256	53
Tartu	3 033	20 974	39	1 147	22 443	74
Valga	1 950	11 692	30	891	12 686	56
Viljandi	2 887	36 554	54	1 152	33 588	72
Võru	2 927	12 316	19	1 369	12 441	37

^a Majapidamised standardkogutuluga vähemalt 100 ESÜ-d. Hiiu maakonna andmed on avaldatud koos Lääne maakonna andmetega.

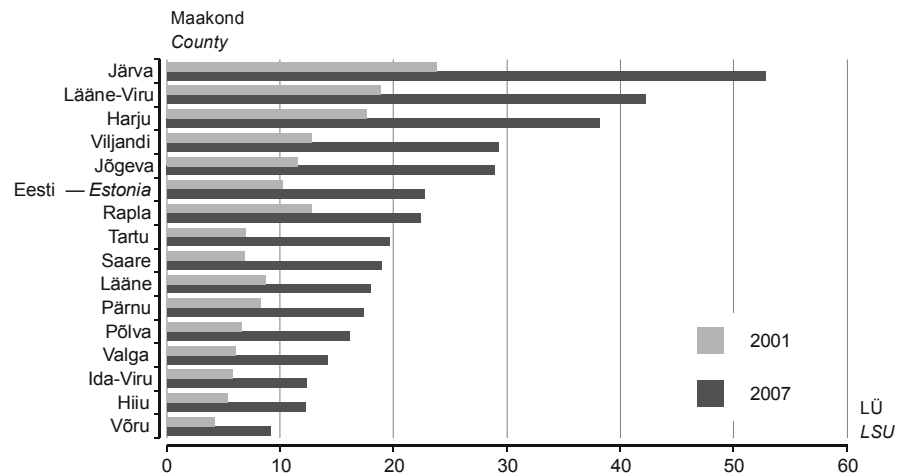
^a Holdings with the economic size of at least 100 ESU. Data of Hiiu county are published together with the data of Lääne county.

Joonis 3.4 Loomakasvatus Eestis, 2001–2007
 Figure 3.4 Livestock farming in Estonia, 2001–2007

Loomakasvatus suurenes kuues ja vähenes üheksas maakonnas. Loomühikutes suurenes loomakasvatus kõige rohkem Saare maakonnas — 4200 LÜ võrra ehk 23%. Suhteliselt kõige rohkem suurenes loomakasvatus Hiiu maakonnas — peaaegu poolteist korda ehk 49%. Kõige rohkem, nii loomühikutes kui ka protsentides, vähenes loomakasvatus Järva maakonnas — 9000 LÜ võrra ehk 23%. Oma osa selles vähenemises mängis ka Lehtse valla üleviimine Järva maakonnast Lääne-Viru maakonda. 2007. aastal oli kõige kõrgem loomakasvatuse tase Lääne-Viru, Viljandi ja Järva maakonnas — vastavalt 40 400 LÜ-d, 33 600 LÜ-d ja 30 600 LÜ-d — ning kõige madalam Hiiu, Ida-Viru ja Lääne maakonnas — vastavalt 4500 LÜ-d, 6200 LÜ-d ja 11 000 LÜ-d.

Joonis 3.5 Keskmise loomakarja suurus majapidamise kohta maakonniti, 2001, 2007
 Figure 3.5 Average number of livestock units per holding by county, 2001, 2007

Keskmise loomakarja suurenemine kuue aasta jooksul on samuti väikeste majapidamiste kadumise ja suurte majapidamiste osatähtsuse suurenemise tulemus. Keskmise loomakari suurenes kõikides maakondades, kõige rohkem Järva maakonnas (29,1 LÜ võrra) ja kõige vähem Võru maakonnas (4,9 LÜ võrra). 2007. aastal oli kõige suurem keskmine loomakari Järva, Lääne-Viru ja Harju maakonnas — vastavalt 52,8 LÜ-d, 42,2 LÜ-d ja 38,2 LÜ-d — ning kõige väiksem Võru, Hiiu ja Ida-Viru maakonnas — vastavalt 9,1 LÜ-d, 12,2 LÜ-d ja 12,3 LÜ-d.

Suurte majapidamiste osatähtsus loomakasvatustes kasvas eranditult kõigis maakondades, kõige rohkem Tartu maakonnas — 39%-lt 74%-le ehk 35 protsendipunkti võrra — ja kõige vähem Rapla maakonnas — 48%-lt 50%-le ehk 2 protsendipunkti võrra. 2007. aastal oli suurte majapidamiste osa loomakasvatustes kõige suurem Jõgeva, Järva ja Tartu maakonnas — vastavalt 83%, 81% ja 74% — ning kõige väiksem Võru ning Lääne ja Hiiu maakonnas — vastavalt 37% ja 39%.

Tabel 3.5 Olulisemad põllumajandusloomad maakonniti, 2001, 2007
Table 3.5 Main categories of livestock farming by county, 2001, 2007

Maakond <i>County</i>	2001			2007		
	veised <i>cattle</i>	lambad <i>sheep</i>	sead <i>pigs</i>	veised <i>cattle</i>	lambad <i>sheep</i>	sead <i>pigs</i>
Eesti <i>Estonia</i>	280 237	43 775	328 920	253 230	83 179	369 735
Harju	20 153	2 584	22 313	13 990	3 341	20 006
Hiiu	3 251	2 076	747	3 971	4 231	3 349
Ida-Viru	7 347	1 043	4 988	6 169	2 414	3 749
Jõgeva	27 409	1 390	24 473	24 283	7 401	31 007
Järva	38 330	1 735	32 696	34 082	3 383	12 453
Lääne	11 601	2 168	9 818	11 255	3 382	8 761
Lääne-Viru	31 974	1 133	49 460	30 818	3 632	60 584
Põlva	15 557	3 541	11 033	14 564	5 031	26 396
Pärnu	27 027	3 910	9 728	25 902	5 778	5 774
Rapla	20 238	2 223	26 299	17 685	4 515	20 852
Saare	16 213	8 219	14 971	16 580	14 592	26 637
Tartu	17 335	3 101	23 583	14 842	4 593	35 238
Valga	10 358	2 286	7 377	10 033	7 872	6 457
Viljandi	22 045	3 828	82 604	18 519	5 496	96 119
Võru	11 399	4 538	8 830	10 538	7 517	12 283

Veiste arv Eestis vähenes aastatel 2001–2007 27 000 võrra ehk 11%. Veisekasvatusega majapidamiste arv vähenes 2,7 korda ja veisekarja keskmine suurus kasvas 14 veiselt 34 veisele ehk 2,4 korda. Veisekasvatus suurenes Hiiu ja Saare maakonnas — 720 veise võrra (22%) ja 367 veise võrra (2%) — ning vähenes ülejäänud maakondades, kõige rohkem Harju maakonnas — 27 000 veise võrra (31%). 2007. aastal oli kõige rohkem veiseid Järva, Lääne-Viru ja Pärnu maakonnas — vastavalt 34 100, 30 800 ja 25 900 veist — ning kõige vähem Hiiu, Ida-Viru ja Valga maakonnas — vastavalt 4000, 6200 ja 10 000 veist.

Lammaste arv suurenes kuue aasta jooksul 1,8 korda ehk 39 000 võrra. See toimus karja suurenemise tulemusel — lambaid pidavate majapidamiste arv vähenes 4858-lt 2470-le ehk 1,9 korda, keskmine karja suurus kasvas 9 lambalt 34 lambale ehk 3,7 korda. Lambakasvatus suurenes kõigis maakondades, kõige rohkem Saare maakonnas — 6400 lamba võrra ehk 3,4 korda — ja kõige vähem Harju maakonnas — 757 lamba võrra ehk 1,3 korda. Suhteliselt kõige rohkem suurenes lammaste arv Jõgeva maakonnas (5,3 korda). 2007. aastal oli kõige rohkem lambaid Saare, Valga ja Võru maakonnas — vastavalt 14 600, 7900 ja 7500 lammast — ning kõige vähem Ida-Viru, Harju ja Lääne maakonnas — vastavalt 2400, 3300 ja 3400 lammast.

Sigade arv suurenes kuue aastaga 41 000 võrra ehk 12%. See toimus karja suurenemise arvel — siguu pidavate majapidamiste arv vähenes 11 800-lt majapidamiselt 2900-le ehk 4,1 korda, keskmine karja suurus aga kasvas 28 sealt 128 seale ehk 4,6 korda. Seakasvatus suurenes kaheksas maakonnas, kõige rohkem Põlva maakonnas — 15 400 sea võrra ehk 2,4 korda — ning vähenes kõige rohkem Järva maakonnas — 20 200 sea võrra ehk 62%. Suhteliselt kõige rohkem suurenes sigade arv Hiiu maakonnas (4,5 korda), kuid siiski oli sigade arv seal kõige väiksem. 2007. aastal oli kõige rohkem siguu Viljandi, Lääne-Viru ja Tartu maakonnas — vastavalt 96 100, 60 600 ja 35 200 siga — ning kõige vähem Hiiu, Ida-Viru ja Pärnu maakonnas — vastavalt 3300, 3700 ja 5800 siga.

Majapidamiste standardkogutulu

Aastatel 2001–2007 suurenes majapidamiste standardkogutulu 28%, 139 000 ESÜ-lt 178 000 ESÜ-le. Suurenemine toimus majapidamiste keskmise majandusliku suuruse kasvu arvel — kui majapidamiste arv kahanes sellel perioodil 2,4 korda, siis majapidamise keskmine majanduslik suurus kasvas 3,1 korda. Majapidamiste keskmine majanduslik suurus omakorda on kasvanud tööviljakuse tõusu, kokkuostuhindade tõusu ja Euroopa Liidu põllumajandustoetuste arvel (kasutatav põllumajandusmaa on suurenenud ainult 4% ja loomakasvatus isegi vähenenud 5%). Standardkogutulu suurenes eranditult kõigis maakondades, 12%-st Rapla maakonnas 37%-ni Viljandi maakonnas. Arvuliselt suurenes standardkogutulu kõige vähem Hiiu maakonnas (391 ESÜ võrra) ja kõige rohkem Lääne-Viru maakonnas (5500 ESÜ võrra). 2007. aastal oli standardkogutulu kõige suurem Lääne-Viru, Viljandi ja Järva maakonnas — vastavalt 21 000 ESÜ-d, 18 400 ESÜ-d ja 16 600 ESÜ-d — ning kõige väiksem Hiiu, Ida-Viru ja Lääne maakonnas — vastavalt 1600 ESÜ-d, 4700 ESÜ-d ja 5900 ESÜ-d.

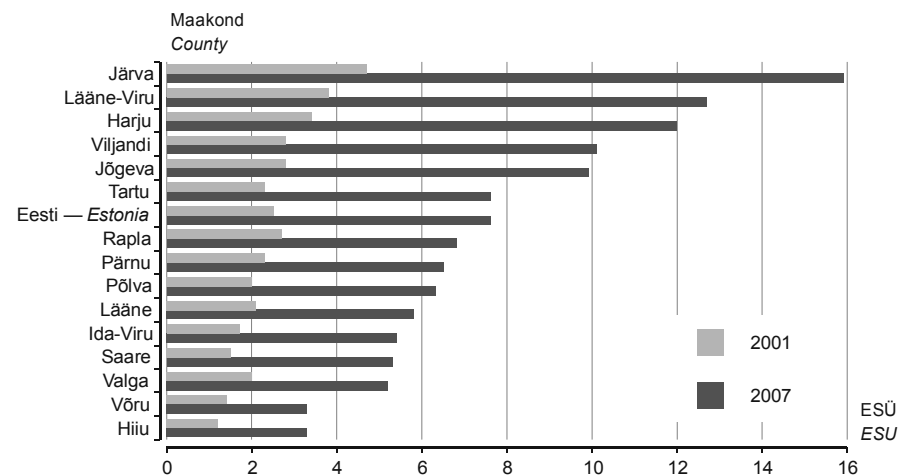
Tabel 3.6 **Standardkogutulu maakonniti, 2001, 2007**
Table 3.6 *Standard gross margin by county, 2001, 2007*

Maakond <i>County</i>	2001		2007	
	standardkogutulu, ESÜ <i>standard gross margin, ESU</i>	suured majapidamised, % ^a <i>large holdings, %^a</i>	standardkogutulu, ESÜ <i>standard gross margin, ESU</i>	suured majapidamised, % ^a <i>large holdings, %^a</i>
Eesti <i>Estonia</i>	138 856	34	178 297	52
Harju	13 914	47	16 132	63
Hiiu	1 252	x	1 643	x
Ida-Viru	3 602	19	4 702	37
Jõgeva	12 034	46	15 861	63
Järva	13 658	60	16 644	71
Lääne	4 703	14	5 947	34
Lääne-Viru	15 456	43	20 973	57
Põlva	8 057	29	10 890	50
Pärnu	11 831	27	15 134	42
Rapla	9 176	31	10 251	44
Saare	6 602	19	8 741	48
Tartu	12 515	24	16 394	48
Valga	6 015	20	8 089	41
Viljandi	13 407	31	18 398	54
Võru	6 634	10	8 498	26

^a Majapidamised standardkogutuluga vähemalt 100 ESÜ-d. Hiiu maakonna andmed on avaldatud koos Lääne maakonna andmetega.

^a Holdings with the economic size of at least 100 ESU. Data of Hiiu county are published together with the data of Lääne county.

Joonis 3.6 **Majapidamise keskmine majanduslik suurus maakonniti, 2001, 2007**
Figure 3.6 *Average economic size of holding by county, 2001, 2007*

Majapidamiste keskmine majanduslik suurus kasvas kuue aasta jooksul 3,1 korda ehk 5,1 ESÜ võrra, 2,5 ESÜ-lt 7,6 ESÜ-le. Majapidamiste keskmine majanduslik suurus kasvas kõigis maakondades, kuid erinevused on väga suured. Kõige rohkem kasvas see Järva maakonnas — 11,1 ESÜ võrra ehk 3,4 korda — ja kõige vähem (nii arvuliselt kui ka suhteliselt) Võru maakonnas — 1,9 ESÜ võrra ehk 2,4 korda. Suhteliselt kõige rohkem kasvas majapidamiste keskmine majanduslik suurus Viljandi maakonnas — 3,6 korda. 2007. aastal oli majapidamiste keskmine majanduslik suurus kõige suurem Järva, Lääne-Viru ja Harju maakonnas — vastavalt 15,9 ESÜ-d, 12,7 ESÜ-d ja 12 ESÜ-d — ning kõige väiksem Hiiu, Võru ja Valga maakonnas — vastavalt 3,3 ESÜ-d, 3,3 ESÜ-d ja 5,2 ESÜ-d.

Suurte majapidamiste standardkogutulu osatähtsus suurenes Eestis kuue aasta jooksul 1,5 korda, 34%-lt 52%-le ehk 18 protsendipunkti võrra. Suurte majapidamiste standardkogutulu osatähtsus suurenes ka kõikides maakondades. Kõige suurem oli muutus Saare maakonnas — 19%-lt 48%-le ehk 29 protsendipunkti võrra. Suhteliselt kõige rohkem suurenes suurte majapidamiste standardkogutulu osatähtsus Võru ja Saare maakonnas — 2,6 ja 2,5 korda. Kõige vähem muutus suurte majapidamiste standardkogutulu osatähtsus Järva maakonnas — 60%-lt 71%-le ehk 11 protsendipunkti võrra. Ka suhteliselt suurenes suurte majapidamiste standardkogutulu osatähtsus kõige vähem Järva maakonnas (1,2 korda), kuid samal ajal oli Järva maakonna 2007. aasta näitaja suurim Eestis. 2007. aastal oli suurte majapidamiste standardkogutulu osatähtsus suurim Järva, Harju ja Jõgeva maakonnas — vastavalt 71%, 63% ja 63% — ning väiksem Võru ning Lääne ja Hiiu maakonnas — 26% ja 34%.

Põllumajanduslik töäjõud

Põllumajanduses hõivatute arv vähenes aastatel 2001–2007 püsivalt koos majapidamiste arvu vähenemisega, kokku 1,9 korda ehk rohkem kui 61 000 võrra. Vähenemine toimus peretöäjõu arvel — ära on kadunud väikeseimad majapidamised, kus kogu töäjõud oli peretöäjõud. Mitteperetöäjõu vähenemine hõlmab ainult 2% hõivatute vähenemisest.

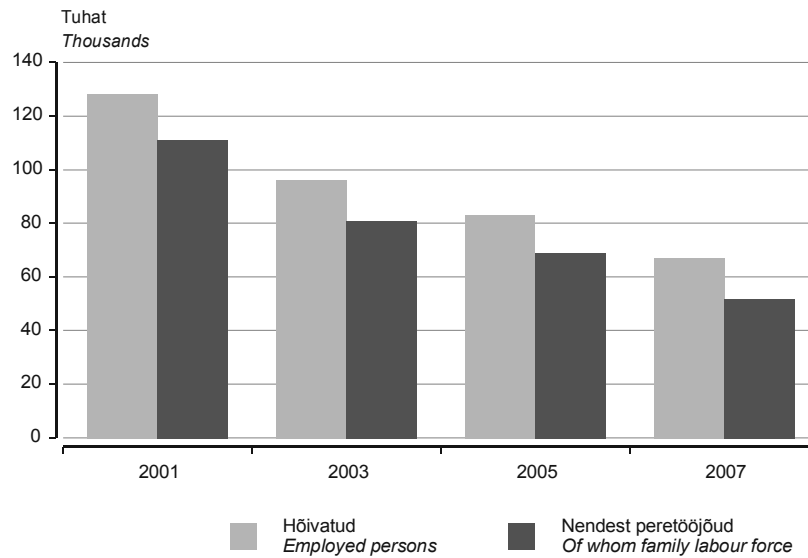
Tabel 3.7 Põllumajanduslik töäjõud maakonniti, 2001, 2007
Table 3.7 Agricultural labour force by county, 2001, 2007

Maakond County	2001				2007			
	töäjõukulu		püsitöäjõud		töäjõukulu		püsitöäjõud	
	kokku, ATÜ	suured majapidamised (ATÜ), % ^a	hõivatud	töäjõukulu, ATÜ	kokku, ATÜ	suured majapidamised (ATÜ), % ^a	hõivatud	töäjõukulu, ATÜ
	labour input		permanent labour force		labour input		permanent labour force	
total, AWU	large holdings (AWU), % ^a	employed persons	labour input, AWU	total, AWU	large holdings (AWU), % ^a	employed persons	labour input, AWU	
Eesti Estonia	59 722	16	128 008	58 452	32 067	29	66 653	31 307
Harju	5 122	28	10 459	4 975	2 682	45	4 777	2 592
Hiiu	863	x	2 392	834	490	x	1 411	478
Ida-Viru	2 489	9	4 942	2 435	1 067	22	2 187	1 054
Jõgeva	5 000	26	9 896	4 869	2 773	45	5 161	2 703
Järva	4 186	42	7 697	4 112	2 301	60	3 775	2 223
Lääne	2 066	6	4 915	2 032	1 150	14	2 517	1 131
Lääne-Viru	4 733	22	9 405	4 618	2 904	39	5 408	2 809
Põlva	3 853	13	9 190	3 749	2 141	23	5 269	2 087
Pärnu	5 537	14	11 723	5 434	3 033	21	6 238	2 978
Rapla	3 514	16	7 412	3 461	1 936	24	4 022	1 905
Saare	3 638	9	9 286	3 602	2 088	19	4 263	2 064
Tartu	5 768	9	12 585	5 620	3 129	23	6 159	3 048
Valga	2 725	5	6 185	2 663	1 483	15	3 936	1 464
Viljandi	5 453	11	11 139	5 323	2 610	28	5 134	2 548
Võru	4 773	3	10 782	4 719	2 281	11	6 395	2 222

^a Majapidamised standardkogutuluga vähemalt 100 ESÜ-d. Hiiu maakonna andmed on avaldatud koos Lääne maakonna andmetega.

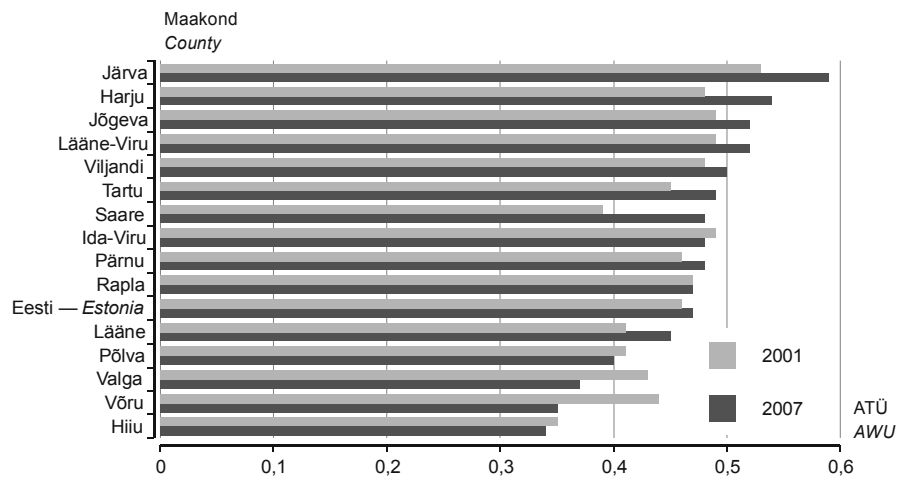
^a Holdings with the economic size of at least 100 ESU. Data of Hiiu county are published together with the data of Lääne county.

Joonis 3.7 Põllumajanduslik tööjõud, 2001–2007
Figure 3.7 Agricultural labour force, 2001–2007

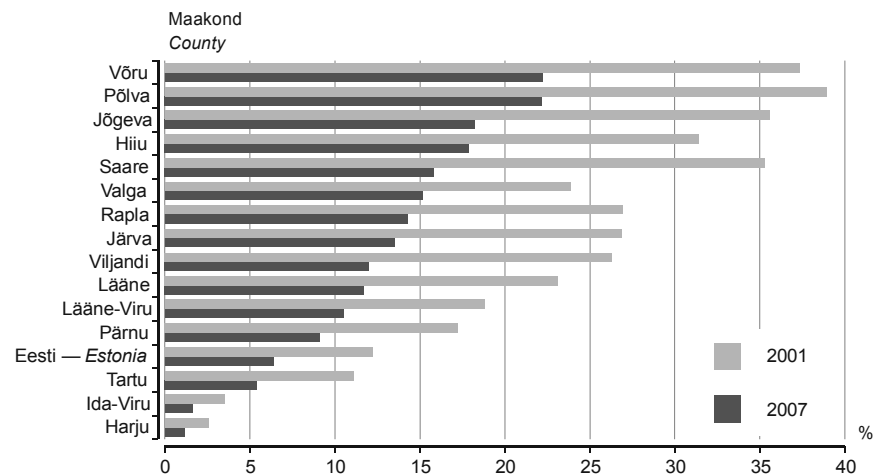
Põllumajanduses hõivatute arv vähenes kõikides maakondades, 36%-st Valga maakonnas 56%-ni Ida-Viru maakonnas. Arvuliselt vähenes põllumajanduses hõivatute arv kõige rohkem Tartu maakonnas — 6400 võrra ehk 51% — ja kõige vähem Hiiuma maakonnas — 1000 võrra ehk 41%. 2007. aastal oli kõige rohkem põllumajanduses hõivatuid Võru, Pärnu ja Tartu maakonnas — vastavalt 6400, 6200 ja 6200 — ning kõige vähem Hiiuma, Ida-Viru ja Lääne maakonnas — vastavalt 1400, 2200 ja 2500.

Joonis 3.8 Hõivatu keskmine tööaeg maakonniti, 2001, 2007
Figure 3.8 Average working time of an employed person by county, 2001, 2007

Põllumajanduses hõivatu keskmine tööaeg pikenes kuue aasta jooksul 3% ehk 0,01 ATÜ võrra. Keskmine tööaeg pikenes kümnes maakonnas, kõige rohkem nii absoluutselt kui ka suhteliselt Saare maakonnas — 0,1 ATÜ võrra ehk 25% — ja lühenes viies maakonnas, kõige rohkem nii absoluutselt kui ka suhteliselt Võru maakonnas — 0,09 ATÜ võrra ehk 21%. 2007. aastal oli kõige pikem hõivatu keskmine tööaeg Järva, Harju ja Jõgeva maakonnas — vastavalt 0,59 ATÜ-d, 0,54 ATÜ-d ja 0,52 ATÜ-d — ning kõige lühem Hiiuma, Võru ja Valga maakonnas — vastavalt 0,34 ATÜ-d, 0,35 ATÜ-d ja 0,37 ATÜ-d.

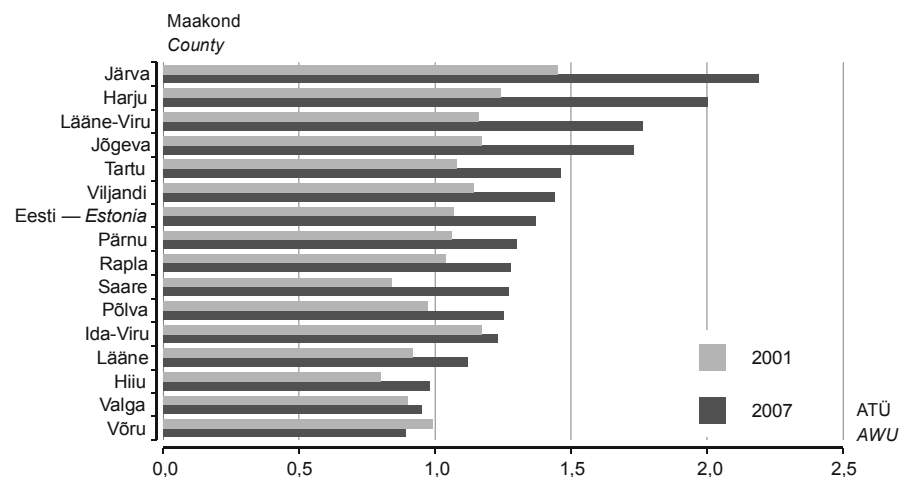
Joonis 3.9 Põllumajandusliku tööjõu osatähtsus tööealises elanikkonnas maakonniti, 2001, 2007
 Figure 3.9 Share of agricultural labour force in working-age population by county, 2001, 2007

Koos põllumajanduses hõivatute arvu kiire vähenemisega vähenes ka nende osatähtsus tööealises elanikkonnas. Põllumajanduses hõivatute osatähtsus tööealises elanikkonnas vähenes ligi kaks korda, 12%-lt 6%-le. Põllumajanduses hõivatute arv vähenes ka kõigis maakondades, 1,6 korrast Valga maakonnas 2,2 korrani Saare maakonnas. Protsendipunktide järgi vähenes põllumajanduses hõivatute osatähtsus kõige rohkem Saare maakonnas — 35%-lt 16%-le ehk 19 protsendipunkti — ning kõige vähem Harju maakonnas — 2,5%-lt 1,1%-le ehk 1,4 protsendipunkti. 2007. aastal oli põllumajanduses hõivatute osatähtsus tööealises elanikkonnas kõige suurem Võru, Põlva ja Jõgeva maakonnas — vastavalt 22%, 22% ja 18% — ning kõige väiksem Harju, Ida-Viru ja Tartu maakonnas — vastavalt 1,2%, 1,6% ja 5,4%.

Nagu hõivatute arv, nii vähenes ka tööjõukulu. Tööjõukulu vähenes Eestis kuue aasta jooksul 46% ehk peaaegu 28 000 ATÜ võrra, 59 700 ATÜ-lt 32 000 ATÜ-le. Tööjõukulu vähenes ka kõikides maakondades, 39%-st Lääne-Viru maakonnas 57%-ni Ida-Viru maakonnas. Arvuliselt vähenes tööjõukulu kõige rohkem Viljandi maakonnas (2800 ATÜ-d) ja kõige vähem Hiiu maakonnas (373 ATÜ-d). 2007. aastal oli kõige suurem tööjõukulu Tartu, Pärnu ja Lääne-Viru maakonnas — vastavalt 3100 ATÜ-d, 3000 ATÜ-d ja 2900 ATÜ-d — ning kõige väiksem Hiiu, Ida-Viru ja Lääne maakonnas — vastavalt 490 ATÜ-d, 1100 ATÜ-d ja 1200 ATÜ-d.

Joonis 3.10 Majapidamise keskmine tööjõukulu maakonniti, 2001, 2007
 Figure 3.10 Average labour input per holding by county, 2001, 2007

Vaatamata põllumajanduses hõivatute arvu ja tööjõukulu suurele vähenemisele on majapidamise keskmine tööjõukulu suurenenud 28%, 1,07 ATÜ-lt 1,37 ATÜ-le ehk 0,3 ATÜ võrra. See on tingitud vähese tööjõuga väikeste majapidamiste kiirest kadumisest. Majapidamise keskmine tööjõukulu suurenes kõigis maakondades, välja arvatud Võru maakond, kõige rohkem nii suhteliselt kui ka absoluutselt Harju maakonnas — 60% ehk 0,8 ATÜ võrra. Võru maakonnas vähenes majapidamise keskmine tööaeg 11% ehk 0,1 ATÜ võrra. 2007. aastal oli majapidamise keskmine tööjõukulu kõige suurem Järva, Harju ja Lääne-Viru maakonnas — vastavalt 2,19 ATÜ-d, 2 ATÜ-d ja 1,76 ATÜ-d — ning kõige väiksem Võru, Valga ja Hiiu maakondades — vastavalt 0,89 ATÜ-d, 0,95 ATÜ-d ja 0,98 ATÜ-d.

Suurte majapidamiste tööjõukulu osatähtsus suurenes kuue aasta jooksul 1,8 korda, 16%-lt 29%-le ehk 13 protsendipunkti võrra. Suurte majapidamiste tööjõukulu osatähtsus suurenes ka kõikides maakondades, kõige rohkem Jõgeva maakonnas — 26%-lt 45%-le ehk 19 protsendipunkti võrra — ja kõige vähem Võru maakonnas — 3%-lt 11%-le ehk 8 protsendipunkti võrra. Suhteliselt kõige rohkem muutus suurte majapidamiste tööjõu osatähtsus Võru maakonnas (3,2 korda) ja kõige vähem Järva maakonnas (1,4 korda). 2007. aastal oli suurte majapidamiste tööjõu osatähtsus kõige suurem Järva, Jõgeva ja Harju maakonnas — vastavalt 60%, 45% ja 45% — ning kõige väiksem Võru ning Lääne ja Hiiu maakonnas — vastavalt 11% ja 14%.

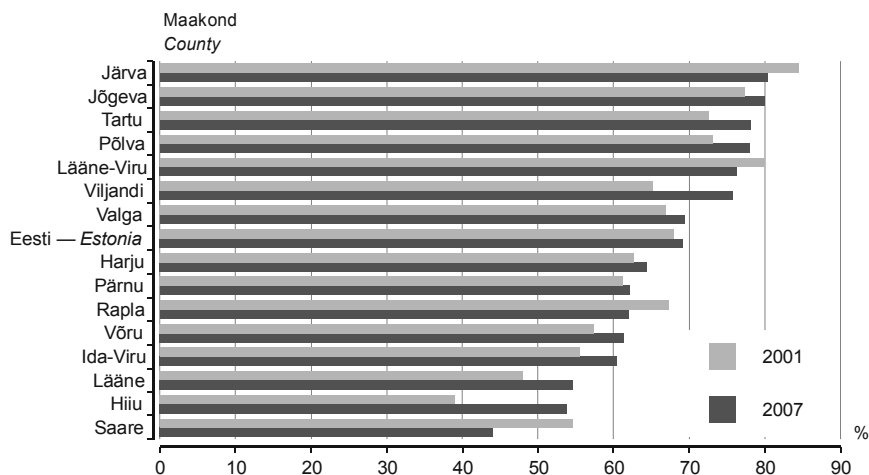
Põllumajandusliku tootmise efektiivsus

Põllumajandusliku tootmise efektiivsuse näitajateks on selles artiklis võetud standardkogutulu 100 hektari põllumajandusmaa kohta ja standardkogutulu aasta tööühiku kohta. Standardkogutulu 100 hektari põllumajandusmaa kohta väljendab põllumajandusmaa kasutamise efektiivsust ja oleneb peamiselt kahest näitajast:

- põllumajandusmaa struktuurist — kui palju ja millise kasumlikkusega põllumajanduskultuure kasvatatakse (näiteks avamaaköögiviljal oli standardtulu ühe hektari kohta 2007. aastal keskmiselt 74 700 krooni, nisul 3400 krooni ja püsirohumaal 1800 krooni; kui majapidamises peetakse rohusööjaid loomi, siis tulu vastava hulga rohusööda kasvatamisest ei arvestata);
- sellest, kui palju ja milliseid põllumajandusloomi peetakse 100 hektari põllumajandusmaa kohta (maakonniti oli vastav näitaja 2007. aastal 21,5 LÜ-st kuni 44,6 LÜ-ni 100 hektari põllumajandusmaa kohta; kui majapidamises peetakse rohusööjaid loomi, kuid ei kasvatata küllaldaselt määral või üldse rohusööta, siis vähendatakse loomakasvatusest saadavat tulu vastavas ulatuses).

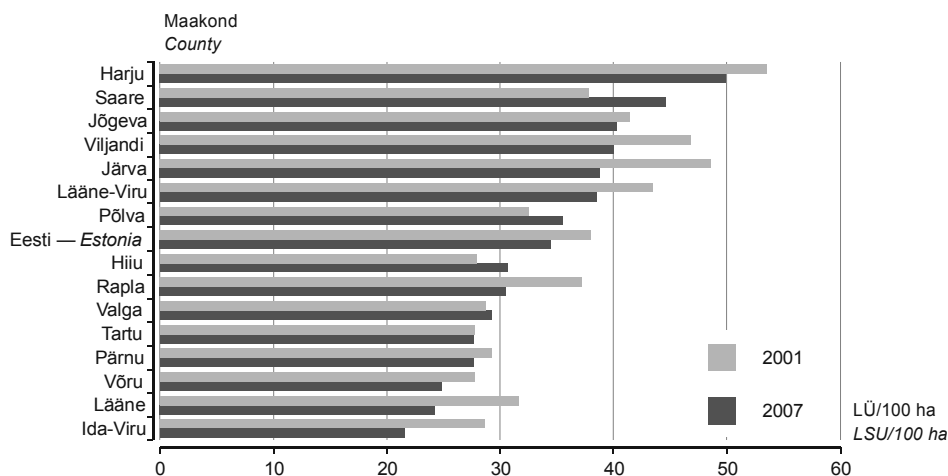
Standardkogutulu aasta tööühiku kohta väljendab tööjõu kasutamise efektiivsust, sisaldades nii taime- ja loomakasvatuse kasumlikkust kui ka vastavaid tööjõukulusid. Standardkogutulu aasta tööühiku kohta ja 100 hektari põllumajandusmaa kohta on omavahel tugevasti seotud — mida suurem on standardkogutulu 100 hektari kohta, seda suurem on standardkogutulu majapidamise kohta. Et saada samalt maalt rohkem tulu, tuleb teha täiendavaid kulusid — nii põllumaa suurendamine püsirohumaal arvel kui ka loomade arvu suurendamine nõuab täiendavat tööjõukulu. Standardkogutulu aasta tööühiku kohta arvestab ka selle täiendava tööjõukulu otstarbekust.

Joonis 3.11 Põllumaa osatähtsus põllumajandusmaas maakonniti, 2001, 2007
 Figure 3.11 Share of arable land in utilised agricultural area by county, 2001, 2007

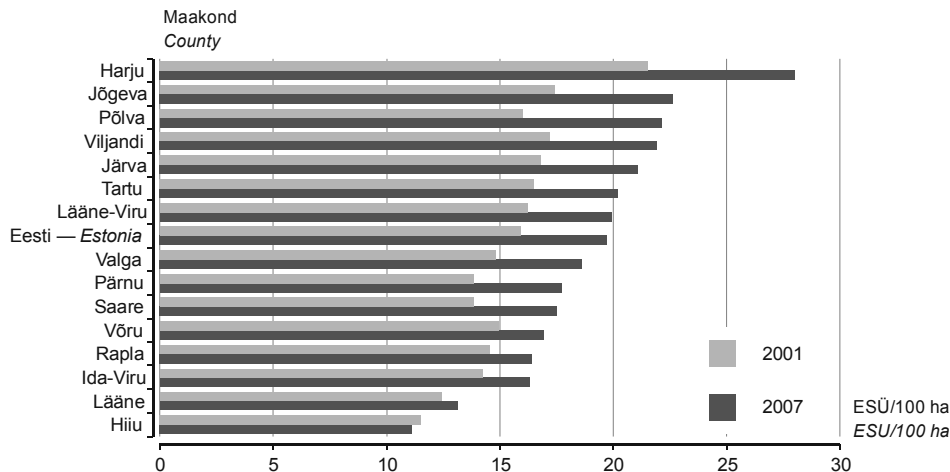
Põllumajandusmaa kasutamise efektiivsust saab ligikaudu hinnata põllumaa ja püsirohumaa osatähtsuse järgi. Põllumaa ja püsirohumaa kokku moodustavad ligikaudu 98–99% kasutatavast põllumajandusmaast ja igalt põllukultuurilt saadav keskmine tulu (standardkogutulu koefitsiendi väärtus) on suurem kui püsirohumaalt saadav tulu. Seega — mida suurem on põllumaa osatähtsus, seda efektiivsem on põllumajandusmaa kasutus. Aastatel 2001–2007 suurenes põllumaa osatähtsus 11 maakonnas, suhteliselt kõige rohkem Hiiu maakonnas (15 protsendipunkti), ja vähenes neljas maakonnas, suhteliselt kõige rohkem Saare maakonnas (11 protsendipunkti). Vaatamata näitaja suurenemisele on Hiiu maakond üks väiksema põllumaa osatähtsusega maakondi. Eestis kokku oli põllumaa osatähtsus 69%, 1 protsendipunkti võrra suurem kui 2001. aastal. 2007. aastal oli põllumaa osatähtsus põllumajandusmaas kõige suurem Järva, Jõgeva ja Tartu maakonnas — vastavalt 80%, 80% ja 78% — ning kõige väiksem Saare, Hiiu ja Lääne maakonnas — vastavalt 44%, 54% ja 55%. Seega on erinevus maakonniti 1,8-kordne. Kuna 84% 2007. aasta püsirohumaast osaleb püsirohumaade säilitamise programmis, siis on põllumaa suurendamine püsirohumaa arvel piiratud.

Joonis 3.12 Keskmine loomade arv 100 hektari põllumajandusmaa kohta maakonniti, 2001, 2007
 Figure 3.12 Livestock units per 100 hectares of agricultural area by county, 2001, 2007

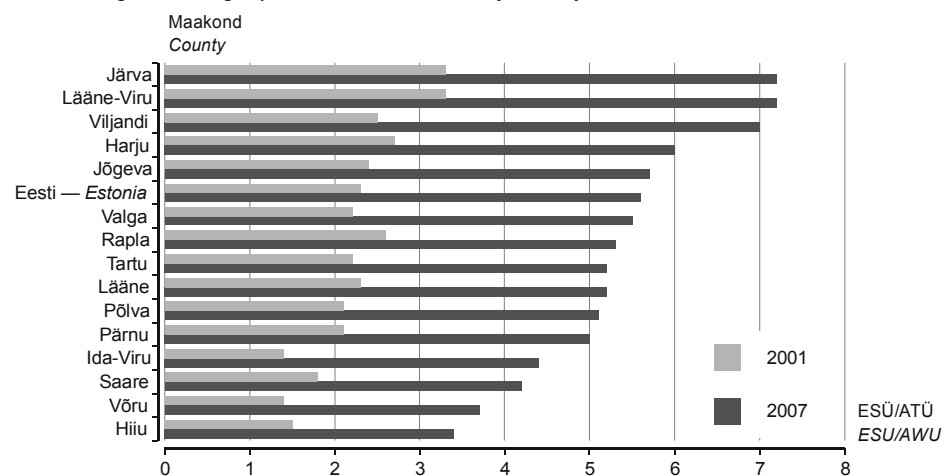
Loomade arv loomühikute arvestuses 100 hektari põllumajandusmaa kohta oli 2007. aastal Eestis keskmiselt 35 LÜ-d, kuue aastaga oli see vähenenud 9% ehk 3 LÜ võrra. Loomade arv 100 hektari põllumajandusmaa kohta suurenes neljas maakonnas, kõige rohkem nii absoluutselt kui ka suhteliselt Saare maakonnas — 18% ehk 7 LÜ võrra — ning vähenes 11 maakonnas, kõige rohkem suhteliselt Ida-Viru maakonnas (25%) ja loomühikutes Järva maakonnas (10 LÜ-d). Kõige suurem oli 2007. aastal loomade arv 100 hektari põllumajandusmaa kohta Harju, Saare ja Jõgeva maakonnas — vastavalt 50 LÜ-d, 45 LÜ-d ja 40 LÜ-d — ning kõige väiksem Ida-Viru, Lääne ja Võru maakonnas — vastavalt 21 LÜ-d, 24 LÜ-d ja 25 LÜ-d. Erinevus Ida-Viru ja Harju maakonna vahel oli 2001. aastal 1,9-kordne ja 2007. aastal 2,6-kordne.

Joonis 3.13 Standardkogutulu 100 hektari põllumajandusmaa kohta maakonniti, 2001, 2007
 Figure 3.13 Standard gross margin per 100 hectares of agricultural area by county, 2001, 2007

Standardkogutulu 100 hektari põllumajandusmaa kohta suurenes aastatel 2001–2007 23%, 15,9 ESÜ-lt 19,7 ESÜ-le ehk 3,8 ESÜ võrra. See toimus põhiliselt kokkuostuhindade, Euroopa Liidu põllumajandustoetuste ja saagikuse tõusu arvel. Standardkogutulu 100 hektari põllumajandusmaa kohta suurenes kõigis maakondades, välja arvatud Hiiu maakond. Kõige rohkem, nii absoluutselt kui ka suhteliselt, suurenes standardkogutulu 100 hektari põllumajandusmaa kohta Harju maakonnas — 30% ehk 6,5 ESÜ võrra, 21,5 ESÜ-lt 28 ESÜ-le. Hiiu maakonnas vähenes see näitaja 3% ehk 0,4 ESÜ võrra, 11,5 ESÜ-lt 11,1 ESÜ-le. 2007. aastal oli standardkogutulu 100 hektari põllumajandusmaa kohta kõige kõrgem Harju, Jõgeva ja Põlva maakonnas — vastavalt 28 ESÜ-d, 22,6 ESÜ-d ja 22,1 ESÜ-d — ning kõige madalam Hiiu, Lääne- ja Ida-Viru maakonnas — vastavalt 11,1 ESÜ-d, 13,1 ESÜ-d ja 16,3 ESÜ-d. Kuna standardkogutulu koefitsiendid (keskmine tulu põllumajanduskultuuri hektari kohta ja ühe põllumajanduslooma kohta) on samad kogu Eesti territooriumil, on erinevused maakonniti seletatavad erineva põllumajandusmaa kasutamise struktuuriga ja loomade arvuga 100 hektari põllumajandusmaa kohta.

Joonis 3.14 **Standardkogutulu aasta tööühiku kohta maakonniti, 2001, 2007**
Figure 3.14 **Standard gross margin per annual work unit by county, 2001, 2007**

Standardkogutulu aasta tööühiku kohta tõusis kuue aastaga 2,4 korda ehk 3,2 ESÜ võrra, 2,3 ESÜ-lt 5,6 ESÜ-le. Selline suur tõus on seletatav ühelt poolt väikeste, madala tööviljakusega majapidamiste kiire kadumisega ja teiselt poolt suurte majapidamiste investeringutega põllumajanduse tehnoloogiasse. Standardkogutulu aasta tööühiku kohta suurenes kõigis maakondades, kahest korrast Rapla maakonnas kolme korrani Ida-Viru maakonnas. Arvuliselt suurenes standardkogutulu aasta tööühiku kohta kõige rohkem Viljandi maakonnas (4,6 ESÜ võrra) ja kõige vähem Hiiu maakonnas (1,9 ESÜ võrra). 2007. aastal oli standardkogutulu aasta tööühiku kohta kõige kõrgem Järva, Lääne-Viru ja Viljandi maakonnas — vastavalt 7,2 ESÜ-d, 7,2 ESÜ-d ja 7 ESÜ-d — ning kõige madalam Hiiu, Võru ja Saare maakonnas — vastavalt 3,4 ESÜ-d, 3,7 ESÜ-d ja 4,2 ESÜ-d.

Kokkuvõte

Kuigi iga vaadeldud näitaja puhul on muutused maakonniti erineva mahuga ja isegi erisuunalised, on arengu põhisuunad ühesugused:

- majapidamiste arv on kordades vähenenud kõikides maakondades — 1,9 korrast Võru maakonnas 3,1 korrani Harju maakonnas. Kaovad väikesed, madala tööviljakusega majapidamised;
- koos majapidamiste arvu vähenemisega on kõikides maakondades vähenenud nii põllumajanduses hõivatute arv kui ka majapidamiste tööjõukulu — hõivatute arv on vähenenud 1,6 korrast Valga maakonnas 2,3 korrani Ida-Viru maakonnas ja tööjõukulu 1,6 korrast Lääne-Viru maakonnas 2,3 korrani Ida-Viru maakonnas;
- on suurenenud põllumajanduskultuuride kasvatamise ja loomapidamise kasumlikkus Euroopa Liidu põllumajandustoetuste, kokkuostuhindade ja tööviljakuse tõusu arvel. Näiteks arvestuslik tulu ühe hektari nisu kasvatamisel ehk standardkogutulu koefitsient on suurenenud kuue aastaga 1,65 korda;

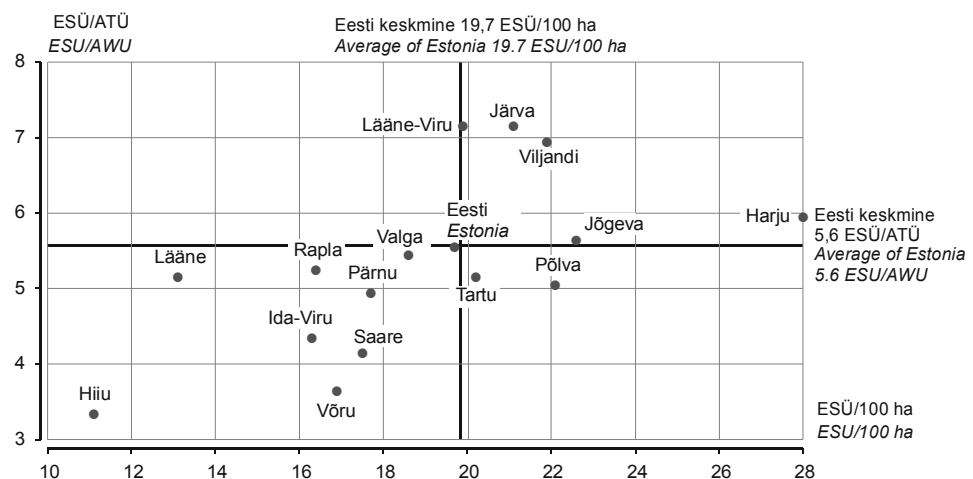
- suurte majapidamiste arv on suurenenud nii suhteliselt kui ka arvuliselt kõikides maakondades. 1,4% suurte majapidamiste kätte on koondunud 38% põllumajandusmaast, 66% loomakasvatusest ja neis tekib 58% standardkogutulust. Suurte majapidamiste põllumajandusmaa osatähtsus on suurenenud minimaalselt 6 protsendipunkti (Võru maakonnas) ja maksimaalselt 23 protsendipunkti (Viljandi maakonnas), suurte majapidamiste osatähtsus loomakasvatuses minimaalselt 2 protsendipunkti (Rapla maakonnas) ja maksimaalselt 35 protsendipunkti (Tartu maakonnas);
- eelnimetatud muutuste tulemusel on kõigis maakondades paranenud keskmised näitajad ja efektiivsusnäitajad. Erandiks on standardkogutulu 100 hektari põllumajandusmaa kohta, mis on Hiiu maakonnas vähenenud 3%.

Vaatamata ühesugustele arengusuundadele on siiski maakondade vahel väga suured erinevused nii keskmiste näitajate kui ka efektiivsusnäitajate puhul ja need erinevused on suurenenud:

- keskmine põllumajandusmaa pind majapidamise kohta oli 2001. aastal Järva maakonnas 3 korda suurem kui Võru maakonnas ning 2007. aastal 3,8 korda suurem;
- loomakasvatuse tase loomühikute arvestuses majapidamise kohta oli 2001. aastal Järva maakonnas 5,6 korda kõrgem kui Võru maakonnas ning 2007. aastal 5,8 korda kõrgem;
- standardkogutulu majapidamise kohta ehk majapidamise majanduslik suurus oli 2001. aastal Järva maakonnas 4,1 korda suurem kui Hiiu maakonnas ning 2007. aastal 4,8 korda suurem;
- standardkogutulu 100 hektari põllumajandusmaa kohta oli 2001. aastal Harju maakonnas 1,9 korda suurem kui Hiiu maakonnas ning 2007. aastal 2,5 korda suurem;
- standardkogutulu aasta tööühiku kohta oli Järva maakonnas nii 2001. aastal kui ka 2007. aastal 2,2 korda suurem kui Hiiu maakonnas.

Joonis 3.15 Standardkogutulu aasta tööühiku ja 100 ha põllumajandusmaa kohta maakonniti, 2007

Figure 3.15 Standard gross margin per AWU and 100 ha of agricultural area by county, 2007

Mõlema efektiivsusnäitaja puhul ületavad Eesti keskmise taseme Järva, Lääne-Viru, Viiljandi, Harju ja Jõgeva maakond. Kõige rohkem jäävad Eesti keskmistele alla Hiiu, Võru, Ida-Viru ja Saare maakond.

3. REGIONAL DISPARITIES OF AGRICULTURAL DEVELOPMENT

Andres Klaus, Eve Valdvee
Statistics Estonia

After the restoration of independence in 1991 Estonia has carried out a radical agricultural reform. After the restitution of land to legal successors of former land owners, a lot of land owners emerged instead of a small number of large collective farms and state farms (called kolkhozy and sovkhozy). But a large number of them lack possibilities or intention to be engaged in agriculture. As a result, the number of small agricultural holdings rapidly decreases and the proportion of leased land increases — agricultural area is leased to large holdings.

The 2001 Agricultural Census provided a detailed overview of the situation. Active and inactive holdings as well as household plots were observed to determine the agricultural potential of Estonia. State forest and the land reserve owned by the state and local government units but not utilised for production purposes were not included in the Census. Besides the needs of Estonian data users, the requirements set for the European Union Farm Structure Survey were also followed. To ensure comparability with the future farm structure surveys and with other countries of the European Union, the results of the 2001 Agricultural Census have been recalculated in compliance with the definition of the notion “holding” currently applicable in the European Union.

This analysis has been compiled on the basis of data derived from the 2001 Agricultural Census and the 2007 Farm Structure Survey. In 2001 the census moment was set on 15 July, and in 2007 on 1st June. Changes with respect to five main indicators are observed: number of agricultural holdings, utilised agricultural area, livestock farming (expressed in livestock units), standard gross margin of holdings and farm labour force. The listed indicators form a basis for the calculation of the average size and efficiency indicators of holdings — standard gross margin per 100 ha of agricultural area and per annual work unit. In addition, changes in the sown area of cereals, potatoes, industrial crops and changes in the number of cattle, sheep and pigs have been analysed. As the trend of fast liquidation of small holdings and concentration of land and livestock in the ownership of large holdings can distinctly be traced in Estonia, so the respective percentage of large holdings has also been specified in case of main indicators.

Explanations

Agricultural holding (hereinafter “holding”) is a single unit both technically and economically, which has single management and which produces agricultural products, where:

- there is at least one hectare of utilised agricultural area;
- there is less than one hectare of utilised agricultural area and agricultural products are produced mainly for sale or a production unit exceeds a certain physical threshold.

This survey threshold is in compliance with the agreements reached in the European Union. But a Member State which can ensure that the survey covers 99% of the country’s standard gross margin (the entire essential share of agricultural production) may apply a higher threshold or a lower one if needed. A holding is considered to be located in the county where the centre (main production site) of such holding is located.

Utilised agricultural area includes arable land, permanent grassland (natural grassland and more than four years old grass plants), permanent crops (fruit species and berries) and kitchen garden for own consumption. Since 2007, agricultural area also includes the land maintained in good agricultural and environmental condition for which benefits are paid.

Livestock unit (LSU) means a standard measurement unit that allows the aggregation of various kinds of livestock and poultry. Livestock units are defined on the basis of the feed requirements of individual animal categories. A dairy cow corresponds to one livestock unit, the coefficients of other animals are smaller (e.g. bovine animal — 0.8; fattening pig — 0.3; broiler — 0.007). All numbers of livestock are valid as of the census moment.

Farm labour force includes all persons who are at least 17 years of age or have completed basic education and carried out works connected with the production and storing of agricultural products and the related works during a twelve-month period. **Annual work unit (AWU)** corresponds to the work performed by one person who is occupied with an agricultural holding on a full-time basis, which is estimated to be 1,800 hours i.e. 225 working days of eight hours each. The AWU enables to estimate the sum of work performed by full-time workers and that performed by part-time workers.

In monetary terms, **standard gross margin** characterizes the economic size of holding, it is measured in the European Size Units (ESU). **European Size Unit** corresponds to the standard gross margin value of 1,200 euros (18,768 kroons). Standard gross margin is the difference of the holding's output and the value of specific costs, which is calculated by taking into account the area under agricultural crops, number of animals and the standard gross margin coefficients. Standard gross margin is used in the European Union context to specify the size of holdings for it provides a clearer picture of the size of holdings as a proportion of utilised agricultural area. For the purpose of this article, large holdings are those that have standard gross margin of at least 100 ESU.

Type of farming of a holding is determined by the share of standard gross margin that the relevant line of production holds in the standard gross margin of the respective holding. In this article, types of farming have been discussed in most general lines — a holding is regarded as specialised in crop farming if at least two thirds of its standard gross margin is separately gained from field crops, vegetables or permanent crops (types of farming: specialist field crops, specialist horticulture or specialist permanent crops); a holding is regarded as specialised in livestock farming if at least two thirds of its standard gross margin is separately gained from breeding grazing livestock or pig breeding and poultry farming (types of farming: specialist grazing livestock or specialist granivores). All remaining cases are classified as mixed farming and the relevant holding is regarded as non-specialised. As a rule, **specialised holdings** are large in size and farming there is more efficient — their labour force input per 100 ha of agricultural area is smaller and their income per one annual work unit is larger.

Agricultural holdings

From 2001 to 2007 the number of holdings in Estonia decreased by more than a half — from 55,748 to 23,336 i.e. by 58% (Table 3.1, Figure 3.1) and this was a several times faster decrease than in the European Union on average.

The number of holdings has, without exception, also decreased in all counties, in relative terms the most so in Harju county (67%) and the least in Võru county (46%). In absolute values, the largest number of holdings has been liquidated in Tartu county (3,195), and the smallest number in Hiiu county (582). In 2007, Võru, Pärnu and Tartu counties had the largest number of holdings — 2,567, 2,328 and 2,145 respectively, whereas Hiiu, Ida-Viru and Lääne counties had the smallest number of holdings — 499, 864 and 1,025 holdings respectively.

In the same period the number of large holdings has increased from 188 to 331, i.e. 1.8 times. The share of large holdings in the total number of holdings has grown even more because of the liquidation of small holdings. The share of large holdings grew most in Lääne-Viru county: from 0.8% to 3.3% i.e. by 2.5 percentage points, but the least in Võru county: from 0.1% to 0.4% i.e. by 0.3 percentage points. In 2007, the share of large holdings was the largest in Lääne-Viru, Järva and Viljandi counties — 3.3%, 2.6% and 1.9% respectively, and the smallest in Võru, Valga and Pärnu counties — 0.4%, 0.9% and 0.9%.

Even though the share of specialised holdings increased from 33% to 52%, i.e. 1.6 times, this process emerged not as a result of the increase in their number but because of the fast liquidation of small non-specialised holdings. The share of specialised holdings increased the most in Järva county — from 36% to 68%, and the least in Valga county — from 29% to 41%. In 2007, the share of specialised holdings was the largest in Järva, Lääne-Viru and Rapla counties — 68%, 62% and 61% respectively, and the smallest in Valga, Võru and Põlva counties — 41%, 41% and 45% respectively.

Utilised agricultural area of holdings

In parallel with the decrease in the number of holdings in the years 2001–2003, the utilised agricultural area in Estonia decreased by 9%, but started to increase after that despite the continuing decrease in the number of holdings and exceeded in 2007 the level of the year 2001 by 4%. The area of holdings that had finished their activities went into the use of larger holdings. The share of leased land in the total agricultural area increased by 5% during 2001–2007. In 2007, 45% of agricultural area was in ownership, 50% was leased and 5% was in other tenure (incl. area obtained for use free of charge). The share of agricultural area owned by large holdings has increased steadily, and 38% of agricultural area was in the possession of 1.4% of holdings in 2007 (Table 3.2, Figure 3.2).

In 2001–2007 the number of holdings decreased in all counties without exception, but the utilised agricultural area increased by a total of 47,000 hectares in ten counties and decreased by a total of 11,000 hectares in four counties. The utilised agricultural area increased most in Lääne-Viru county — by 10,000 hectares i.e. 10% (here, the transfer of Lehtse rural municipality from Järva county to Lääne-Viru county has also been taken into consideration). In relative terms, increase was the largest in Lääne county (20%). In hectares as well as percentage terms, the utilised agricultural area decreased the most in Harju county — by 7,000 hectares i.e. 11%. In Pärnu county the utilised agricultural area decreased by less than 500 hectares. In 2007, most of the utilised agricultural area was located in Lääne-Viru, Pärnu and Viljandi counties — 105,000, 85,000 and 84,000 hectares respectively, and the least of it was located in Hiiu, Ida-Viru and Valga counties — 15,000, 29,000 and 43,000 hectares respectively.

The share of utilised agricultural area in the total area of Estonia was 21% in 2001, having increased by 1 percentage point during six years. The share of utilised agricultural area increased the most in Hiiu county (4 percentage points), and decreased the most in Harju county (2%). In 2007, the share of utilised agricultural area was the largest in Järva, Lääne-Viru and Tartu counties — 32%, 29% and 27% respectively, and the smallest in Ida-Viru, Harju and Hiiu counties — 9%, 13% and 14%.

During six years, the utilised agricultural area per holding increased in Estonia from 16 hectares to 39 hectares, i.e. almost 2.5 times. This shows a fast liquidation of small holdings. The average utilised agricultural area increased more than twice in all counties, in hectares the most in Järva county (by 47 hectares), and the least in Võru county (by 10 hectares). In 2007, the average utilised agricultural area was the biggest in Järva, Lääne-Viru and Viljandi counties — 75, 64 and 46 hectares respectively, and the smallest in Võru, Valga and Põlva counties — 20, 28 and 29 hectares (Figure 3.3).

Like the number of large holdings, the utilised agricultural area owned by them also increased in all counties. The share of utilised agricultural area owned by large holdings increased the most in Viljandi county — from 17% to 41% i.e. by 23 percentage points, and the least in Võru county — from 9% to 15% i.e. by 6 percentage points. In 2007, the share of utilised agricultural area owned by large holdings was the largest in Järva, Jõgeva and Lääne-Viru counties — 60%, 54% and 49% respectively, and the smallest in Võru, Lääne and Hiiu counties (data of the last two counties are combined) — 15% and 22% respectively.

In the years 2001–2007, the sown area of cereals increased by more than 19,000 hectares i.e. by 7% and its share in the utilised agricultural area grew from 31% to 32% (Table 3.3). Increase in the sown area of cereals is the result of specialisation — the number of holdings growing cereals has decreased almost 2.5 times. But the average sown area of cereals in the holdings growing cereals has increased 2.8 times from 13 hectares to 37 hectares. The sown area of cereals increased in 11 counties, the most in Viljandi county — 6,900 hectares i.e. 27%, and decreased in four counties whereas the most in Rapla county — by 2,500 hectares i.e. 14%. In 2007, most of cereals were grown in Lääne-Viru, Tartu and Viljandi counties — on 43,300 hectares, 35,700 hectares and 32,300 hectares respectively, and the least in Hiiu, Saare and Ida-Viru counties — on 1,400 hectares, 7,300 hectares and 7,500 hectares respectively.

During six years, the sown area of potatoes decreased more than twice — by 8,700 hectares i.e. 53% (Table 3.3). The reason for this lies in the liquidation of small holdings growing potatoes for own needs mainly. The sown area of potatoes decreased 2.1 times, but the number of holdings growing potatoes decreased 3.3 times. The sown area of potatoes decreased in all counties without exception in the range from 43% in Rapla county

to 66% in Järva county. In hectares, the sown area of potatoes decreased the most in Pärnu county (974 hectares), and the least in Hiiu county (128 hectares). In 2007, the sown area of potatoes was the largest in Tartu, Harju and Võru counties — 934 hectares, 764 hectares and 737 hectares respectively, and the smallest in Hiiu, Ida-Viru and Lääne counties — 94 hectares, 263 hectares and 277 hectares respectively.

Contrary to the potato growing, the sown area of industrial crops (winter and spring rape mainly) increased 2.6 times — from 28,000 to 75,000 hectares in the respective period and its share in the utilised agricultural land grew from 3% to 8%. The growth has been the result of increase in the number of holdings growing industrial crops and of the increase in the average sown area, too. The number of holdings increased 1.4 times and the average sown area increased almost twice from 28 to 52 hectares per holding growing industrial crops. The sown area of industrial crops increased in all counties, the most in Viljandi county (7,200 hectares), and the least in Hiiu county (416 hectares). In 2007, the largest share of industrial crops was grown in Lääne-Viru, Viljandi and Tartu counties — on 11,100 hectares, 10,400 hectares and 8,700 hectares, and the smallest share in Hiiu, Saare and Ida-Viru counties — on 419 hectares, 1,500 hectares and 1,900 hectares respectively.

Livestock farming

During 2001–2007 livestock farming in livestock units (LSU) decreased 5% i.e. by almost 18,000 LSU (Table 3.4, Figure 3.4). During this period small holdings disappeared quickly and the number of holdings keeping livestock decreased 2.3 times. But almost the same (2.2 times) was the increase in the average herd of livestock that grew from 10.2 LSU to 22.7 LSU. In 2007, 74% of cattle were kept in herds of at least 100 heads and 90% of pigs in herds of at least 1,000 heads. The share of large holdings in livestock farming grew by 16 percentage points from 50% to 66%.

Livestock farming increased in six counties and decreased in nine counties. Increase was the biggest in Saare county — 4,200 LSU i.e. 23%. In relative terms, livestock farming increased the most in Hiiu county — almost 1.5 times i.e. 49%. The highest decrease — in LSUs as well as percentage terms — was in Järva county — by 9,000 LSU i.e. 23%. The transfer of Lehtse rural municipality from Järva county to Lääne-Viru county played a role in this decrease, too. In 2007, the highest level of livestock farming was in Lääne-Viru, Viljandi and Järva counties — 40,400 LSU, 33,600 LSU and 30,600 LSU respectively, and the lowest in Hiiu, Ida-Viru and Lääne counties — 4,500 LSU, 6,200 LSU and 11,000 LSU.

Increase in the average number of livestock units during a six-year period is also the result of liquidation of small holdings and of the increase in the share of large holdings. The average number of livestock units per holding increased in all counties, the most in Järva county (by 29.1 LSU), and the least in Võru county (by 4.9 LSU). In 2007, the biggest average number of livestock units per holding was in Järva, Lääne-Viru and Harju counties — 52.8 LSU, 42.2 LSU and 38.2 LSU respectively, and the smallest in Võru, Hiiu and Ida-Viru counties — 9.1 LSU, 12.2 LSU and 12.3 LSU respectively (Figure 3.5).

The share of large holdings in livestock farming increased without exception in all counties, the most in Tartu county — from 39% to 74% i.e. by 35 percentage points, and the least in Rapla county — from 48% to 50% i.e. by 2 percentage points. In 2007, the share of large holdings in livestock farming was the largest in Jõgeva, Järva and Tartu counties — 83%, 81% and 74% respectively, and the smallest in Võru, Lääne and Hiiu counties (data of the last two counties are combined) — 37% and 39% respectively.

In 2001–2007 the number of cattle decreased by 27,000 i.e. 11% in Estonia (Table 3.5). The number of cattle farming holdings decreased 2.7 times and the average size of a cattle herd grew from 14 to 34 heads i.e. increased 2.4 times. Cattle farming increased in Hiiu and Saare counties — by 720 heads (22%) and by 367 heads (2%) respectively, and decreased in the rest of counties, the most in Harju county — by 27,000 heads (31%). In 2007, Järva, Lääne-Viru and Pärnu counties had the largest number of cattle — 34,100, 30,800 and 25,900 heads respectively, but Hiiu, Ida-Viru and Valga counties had the smallest number of cattle — 4,000, 6,200 and 10,000 heads respectively.

During six years, the number of sheep increased 1.8 times i.e. by 39,000 sheep. The growth was the result of enlargement of a flock of sheep — the number of sheep farming holdings decreased from 4,858 to 2,470 holdings i.e. 1.9 times. The average flock of sheep grew from 9 to 34 sheep i.e. 3.7 times. Sheep farming increased in all counties, the most in Saare

county — by 6,400 sheep i.e. 3.4 times, and the least in Harju county — by 757 sheep i.e. 1.3 times. In relative terms, increase in the number of sheep was the largest in Jõgeva county (5.3 times). In 2007, the largest number of sheep was recorded in Saare, Valga and Võru counties — 14,600, 7,900 and 7,500 sheep respectively, and the smallest number of sheep in Ida-Viru, Harju and Lääne counties — 2,400, 3,300 and 3,400 sheep respectively.

During six years, the number of pigs increased by 41,000 i.e. 12%. The growth was the result of enlargement of a herd of swine — the number of pig farming holdings decreased from 11,800 to 2,900 holdings i.e. 4.1 times. The average herd of swine grew from 28 to 128 pigs, i.e. 4.6 times. Pig farming increased in eight counties, the most in Põlva county — by 15,400 pigs i.e. 2.4 times, and decreased the most in Järva county — by 20,200 pigs i.e. 62%. In relative terms, increase in the number of pigs was the largest in Hiiu county (4.5 times), however the number of pigs there was the smallest. In 2007, the number of pigs was the biggest in Viljandi, Lääne-Viru and Tartu counties — 96,100, 60,600 and 35,200 pigs respectively, and the smallest in Hiiu, Ida-Viru and Pärnu counties — 3,300, 3,700 and 5,800 pigs respectively.

Standard gross margin of holdings

In 2001–2007, the standard gross margin of holdings increased by 28% growing from 139,000 to 178,000 ESU (Table 3.6). The growth was the result of the increase in the average economic size of a holding — the number of holdings decreased 2.4 times in this period, but the average economic size of a holding increased 3.1 times. The average economic size of a holding has in turn increased on account of the growth in labour productivity, buy-in prices and agricultural supports from the European Union (the utilised agricultural area has increased only 4% and livestock farming has even decreased 5%). Standard gross margin increased without exception in all counties, from 12% in Rapla county to 37% in Viljandi county. In absolute figures, the growth was the smallest in Hiiu county (by 391 ESU), and the biggest in Lääne-Viru county (by 5,500 ESU). In 2007, the standard gross margin was the biggest in Lääne-Viru, Viljandi and Järva counties — 21,000 ESU, 18,400 ESU and 16,600 ESU respectively, and the smallest in Hiiu, Ida-Viru and Lääne counties — 1,600 ESU, 4,700 ESU and 5,900 ESU respectively.

During six years, the average economic size of a holding increased 3.1 times i.e. by 5.1 ESU from 2.5 to 7.6 ESU (Figure 3.6). The average economic size of a holding increased in all counties but the differences are very big. The increase was the biggest in Järva county — by 11.1 ESU i.e. 3.4 times, and the smallest (in absolute as well as relative terms) in Võru county — by 1.9 ESU i.e. 2.4 times. In relative terms, the biggest increase in the average economic size of a holding was in Viljandi county — 3.6 times. In 2007, the average economic size of a holding was the biggest in Järva, Lääne-Viru and Harju counties — 15.9 ESU, 12.7 ESU and 12 ESU respectively, and the smallest in Hiiu, Võru and Valga counties — 3.3 ESU, 3.3 ESU and 5.2 ESU respectively.

During six years, the share of standard gross margin of large holdings grew 1.5 times from 34% to 52% i.e. by 18 percentage points. The share of standard gross margin of large holdings increased in all counties, too. The change was the biggest in Saare county — from 19% to 48% i.e. by 29 percentage points. In relative terms, the biggest increase in the share of standard gross margin of large holdings was reported in Võru and Saare counties — 2.6 and 2.5 times respectively. The change in the share of large holdings was the smallest in Järva county — from 60% to 71% i.e. by 11 percentage points. In relative terms, too, the smallest increase in the share of standard gross margin of large holdings was in Järva county (1.2 times), but at the same time the respective 2007 indicator of Järva county was the biggest in Estonia. In 2007, the share of standard gross margin of large holdings was the biggest in Järva, Harju and Jõgeva counties — 71%, 63% and 63% respectively, and the smallest in Võru, Lääne and Hiiu counties (data of the last two counties are combined) — 26% and 34%.

Agricultural labour force

In 2001–2007, the number of employed persons active in agriculture decreased steadily in line with the decreasing number of holdings — in total 1.9 times i.e. by more than 61,000 (Table 3.7, Figure 3.7). The decrease took place on account of the family labour force — the smallest holdings where all labour force was family labour force have been liquidated. The decrease in the share of non-family labour force accounts for only 2% of the decrease in employed persons.

The number of employed persons active in agriculture decreased in all counties, from 36% in Valga county to 56% in Ida-Viru county. In absolute figures, the number of employed persons active in agriculture decreased the most in Tartu county — by 6,400 i.e. 51%, and the least in Hiiu county — by 1,000 i.e. 41%. In 2007, the number of employed persons active in agriculture was the biggest in Võru, Pärnu and Tartu counties — 6,400, 6,200 and 6,200 respectively, and the smallest in Hiiu, Ida-Viru and Lääne counties — 1,400, 2,200 and 2,500 employed persons respectively.

During six years, the average working time of an employed person active in agriculture in Estonia increased by 3%, i.e. 0.01 AWU. The average working time increased in ten counties, the most in absolute as well as relative terms in Saare county — 0.1 AWU i.e. 25%, and decreased in five counties, the most in absolute as well as relative terms in Võru county — 0.09 AWU i.e. 21% (Figure 3.8). In 2007, the longest average working time of an employed person was in Järva, Harju and Jõgeva counties — 0.59 AWU, 0.54 AWU and 0.52 AWU respectively, and the shortest in Hiiu, Võru and Valga counties — 0.34 AWU, 0.35 AWU and 0.37 AWU respectively.

In line with the decreasing number of employed persons active in agriculture, the share of agricultural labour force in the working-age population diminished, too. The share of agricultural labour force in the working-age population decreased almost twice, declining from 12% to 6% (Figure 3.9). The number of employed persons active in agriculture also decreased in all counties, from 1.6 times in Valga county to 2.2 times in Saare county. By percentage points, the share of agricultural labour force in working-age population decreased the most in Saare county — from 35% to 16% i.e. 19 percentage points, and the least in Harju county — from 2.5% to 1.1% i.e. 1.4 percentage points. In 2007, the share of agricultural labour force in working-age population was the largest in Võru, Põlva and Jõgeva counties — 22%, 22% and 18% respectively, and the smallest in Harju, Ida-Viru and Tartu counties — 1.2%, 1.6% and 5.4% respectively.

Like the number of employed persons, the labour input decreased, too. During six years, the labour input in Estonia diminished 46% i.e. by almost 28,000 AWU, decreasing from 59,700 to 32,000 AWU. Labour input also decreased in all counties, from 39% in Lääne-Viru county to 57% in Ida-Viru county. In absolute figures, labour input decreased the most in Viljandi county (2,800 AWU), and the least in Hiiu county (373 AWU). In 2007, the biggest labour input was in Tartu, Pärnu and Lääne-Viru counties — 3,100 AWU, 3,000 AWU and 2,900 AWU respectively, and the smallest in Hiiu, Ida-Viru and Lääne counties — 490 AWU, 1,100 AWU and 1,200 AWU respectively.

Despite the drastic decrease detected in the number of employed persons active in agriculture as well as in the total labour input, the average labour input per holding has increased by 28%, growing from 1.07 AWU to 1.37 AWU i.e. by 0.3 AWU. This is caused by the liquidation of small holdings that had a small number of labour force. The average labour input per holding increased in all counties, except Võru county, the most in relative as well as absolute terms in Harju county — 60% i.e. by 0.8 AWU. In Võru county the average working time of a holding decreased by 11% i.e. by 0.1 AWU. In 2007, the average labour input per holding was the biggest in Järva, Harju and Lääne-Viru counties — 2.19 AWU, 2 AWU and 1.76 AWU respectively, and the smallest in Võru, Valga and Hiiu counties — 0.89 AWU, 0.95 AWU and 0.98 AWU (Figure 3.10).

During six years, the share of labour input of large holdings increased 1.8 times, growing from 16% to 29% i.e. by 13 percentage points. The share of labour input of large holdings increased also in all counties: the most in Jõgeva county — from 26% to 45% i.e. by 19 percentage points, and the least in Võru county — from 3% to 11% i.e. by 8 percentage points. In relative terms, the change in the share of labour input of large holdings was the biggest in Võru county (3.2 times), and the smallest in Järva county (1.4 times). In 2007, the share of labour input of large holdings was the biggest in Järva, Jõgeva and Harju counties — 60%, 45% and 45% respectively, and the smallest in Võru, Lääne and Hiiu counties (data of the last two counties are combined) — 11% and 14% respectively.

Effectiveness of agricultural production

For the purpose of this article, the standard gross margin per 100 hectares of agricultural area and the standard gross margin per annual work unit have been selected as the indicators of effectiveness of agricultural production. The standard gross margin per 100 hectares of agricultural area shows the effectiveness of the use of agricultural area and depends on two factors mainly:

- the structure of agricultural area — what is the quantity and profitability of the agricultural crops grown (in 2007 the standard gross margin per hectare was 74,700 kroons for open-field vegetables, 3,400 kroons for wheat and 1,800 kroons for permanent grassland; if grazing livestock are kept in a holding, no income gained from the respective quantity of forage crops yield is considered);
- how many and what kind of livestock is kept per 100 hectares of agricultural area (by county this figure varied from 21.5 to 44.6 LSU per 100 hectares of agricultural area in 2007; if grazing livestock are kept in a holding, but no forage crops are grown or are grown in insufficient quantities, the income gained from livestock farming is reduced respectively).

Standard gross margin per annual work unit expresses the effectiveness of the use of labour force, including profitability of crop and livestock farming and the corresponding labour inputs. The standard gross margin per annual work unit and the standard gross margin per 100 hectares of agricultural area are very closely related — the higher is the standard gross margin per 100 hectares, the higher is the standard gross margin per holding. To get more profit out of the same area, complementary expenses must be made — increasing of agricultural area on account of permanent grassland and increasing of the number of livestock requires complementary labour input. Standard gross margin per annual work unit takes into account the rationality of the referred complementary labour input.

The effectiveness of the use of agricultural area can be roughly estimated by the shares of arable land and permanent grassland. The arable land and permanent grassland together form approximately 98–99% of utilised agricultural area and the average margin of each crop (value of the coefficient of standard gross margin) is bigger than the margin gained from the permanent grassland. Therefore — the bigger is the share of arable land, the more efficient is the utilisation of agricultural area. In 2001–2007 the share of arable land increased in 11 counties, in relative terms the most in Hiiu county (15 percentage points), and decreased in four counties, relatively the most in Saare county (11 percentage points) (Figure 3.11). Despite the increase of the indicator, Hiiu county is one of the counties with the smallest share of arable land. The share of total arable land in Estonia was 69%, having increased by 1 percentage point compared to the year 2001. In 2007, the share of arable land in the agricultural area was the largest in Järva, Jõgeva and Tartu counties — 80%, 80% and 78% respectively, and the smallest in Saare, Hiiu and Lääne counties — 44%, 54% and 55% respectively. Thus, the difference between counties is 1.8-fold. As 84% of the permanent grassland registered in 2007 is involved in the permanent grassland retention programme, the enlargement of arable land on account of permanent grassland is limited.

In 2007 there were on average 35 LSU livestock units per 100 hectares of agricultural area in Estonia and the decrease during six years was 9%, i.e. 3 LSU (Figure 3.12). The number of livestock per 100 hectares of agricultural area increased in four counties, the most in absolute as well as relative terms in Saare county — 18% i.e. by 7 LSU, and decreased in 11 counties, in relative terms the most in Ida-Viru county (25%), and in LSUs in Järva county (10 LSU). In 2007, the number of livestock per 100 hectares of agricultural area was the biggest in Harju, Saare and Jõgeva counties — 50 LSU, 45 LSU and 40 LSU respectively, and the smallest in Ida-Viru, Lääne and Võru counties — 21 LSU, 24 LSU and 25 LSU respectively. The difference between Ida-Viru county and Harju county was 1.9-fold in 2001 and 2.6-fold in 2007.

Standard gross margin per 100 hectares of agricultural area increased in 2001–2007 by 23%, growing from 15.9 ESU to 19.7 ESU i.e. by 3.8 ESU (Figure 3.13). That mainly took place on account of the increase detected in buy-in prices, agricultural supports from the European Union and yield. Standard gross margin per 100 hectares of agricultural area increased in all counties, except Hiiu county. The largest increase of standard gross margin per 100 hectares of agricultural area, in relative and absolute terms, was detected in Harju county — 30% i.e. 6.5 ESU, the growth being from 21.5 ESU to 28 ESU. The decrease of this indicator in Hiiu county was 3% i.e. by 0.4 ESU, falling from 11.5 ESU to 11.1 ESU. In 2007, the standard gross margin per 100 hectares of agricultural area was the biggest in Harju, Jõgeva and Põlva counties — 28 ESU, 22.6 ESU and 22.1 ESU respectively, and the smallest in Hiiu, Lääne and Ida-Viru counties — 11.1 ESU, 13.1 ESU and 16.3 ESU

respectively. As the coefficients of standard gross margin (the average margin per hectare of agricultural crop and per farm animal) are the same in the whole territory of Estonia, county-specific differences can be explained by differences in the utilisation structure of agricultural area and in the number of farm animals per 100 hectares of agricultural area.

During six years, the standard gross margin per annual work unit increased 2.4 times, i.e. by 3.2 ESU, growing from 2.3 ESU to 5.6 ESU (Figure 3.14). Such a great increase can, on the one hand, be explained by a quick liquidation of small holdings with low productivity and, on the other hand, by the results of investments made in the agricultural technology by large holdings. Standard gross margin per annual work unit increased in all counties, from a two-fold increase in Rapla county to a three-fold increase in Ida-Viru county. In absolute figures, the standard gross margin per annual work unit increased the most in Viljandi county (by 4.6 ESU), and the least in Hiiu county (by 1.9 ESU). In 2007, the standard gross margin per annual work unit was the biggest in Järva, Lääne-Viru and Viljandi counties — 7.2 ESU, 7.2 ESU and 7 ESU, and the smallest in Hiiu, Võru and Saare counties — 3.4 ESU, 3.7 ESU and 4.2 ESU respectively.

Summary

Even though the changes in counties for every presented indicator have been in different volume and even taken place in different directions, the main development trends are similar:

- the number of holdings has decreased several times in all counties — from a 1.9-fold decrease in Võru county to a 3.1-fold decrease in Harju county. Small holdings with low productivity are being liquidated;
- together with the decreasing number of holdings in all counties, the number of persons employed in agriculture and the labour input in holdings have decreased, too — the number of employed persons has decreased from 1.6 times in Valga county to 2.3 times in Ida-Viru county, and the labour input from 1.6 times in Lääne-Viru county to 2.3 times in Ida-Viru county;
- the profitability of crop and livestock farming has increased on account of the increase detected in agricultural supports from the European Union, buy-in prices and productivity. For example, the estimated income per one wheat growing hectare, i.e. the coefficient of standard gross margin, has increased 1.65 times during six years;
- the number of large holdings has increased — in relative as well as absolute figures — in all counties. 38% of agricultural area and 66% of livestock farming is in the possession of 1.4% of large holdings, whereas 58% of standard gross margin is created by them. The share of agricultural area of large holdings has increased from the minimum 6 percentage points (in Võru county) to the maximum 23 percentage points (in Viljandi county), and the share of large holdings in livestock farming has increased from the minimum 2 percentage points (in Rapla county) to the maximum 35 percentage points (in Tartu county);
- as a result of the above mentioned changes, the average indicators and efficiency indicators have improved in all counties. The exception is the standard gross margin per 100 hectares of agricultural area that has decreased 3% in Hiiu county.

Despite common patterns in development trends, there exist very big differences between counties with respect to the average indicators as well as efficiency indicators and the referred differences have increased:

- in 2001 the average agricultural area per holding in Järva county was 3 times bigger and in 2007 — 3.8 times bigger than in Võru county;
- in 2001 the level of livestock farming in LSU per holding in Järva county was 5.6 times higher and in 2007 — 5.8 times higher than in Võru county;
- in 2001 the standard gross margin per holding i.e. the economic size of holding in Järva county was 4.1 times bigger and in 2007 — 4.8 times bigger than in Hiiu county;
- in 2001 the standard gross margin per 100 hectares of agricultural area in Harju county was 1.9 times bigger and in 2007 — 2.5 times bigger than in Hiiu county;
- the standard gross margin per annual work unit in Järva county was 2.2 times bigger than in Hiiu county in 2001 as well as in 2007.

Both efficiency indicators are over the average of Estonia in Järva, Lääne-Viru, Viljandi, Harju and Jõgeva counties. The named indicators of Hiiu, Võru, Ida-Viru and Saare counties are the most below the Estonian average (Figure 3.15).

4. REGIONAALPOLIITIKA JA HALDUSTERRITORIAALNE REFORM LÄTIS^a

Ralfs Spāde, Valentīna Locāne, Janis Bruneniekš
 Läti Regionaalarengu Agentuur
Peteris Skinkis
 Läti Ülikool

Saateks

Käesolev artikkel pakub Balti riikide võrdlevat analüüsi Euroopa Liidu (EL) kontekstis, lähtudes Eurostati ja Läti riigi andmetest. Samuti vaadeldakse viimaseid regionaalpoliitilisi protsesse Lätis ja käsitletakse hiljuti korraldatud haldusterritoriaalset reformi, kirjeldatakse piirkondade arengu järelevalvesüsteemi väljatöötamist ning tuakse välja probleemid järelevalveks vajalike andmete saamisel. Peatatakse ka konkreetsetel toetusmeetmetel ning uuritakse, kuidas hinnata mõju, mida valdkondade poliitikad avaldavad Läti erinevatele piirkondadele. Esitatakse lühike ülevaade Läti regionaalpoliitika prioriteetidest.

Olukorra analüüs — Läti, Eesti ja Leedu Euroopa Liidu liikmesriikidena

Läti, Eesti ja Leedu arengusaset alates aastast 2004 analüüsitakse võrdluses Euroopa Liidu keskmisega. Samast ajast alates on Euroopa Liiduga ühinenud 12 riiki: (tähestikulises järjekorras) Bulgaaria, Eesti, Küpros, Leedu, Läti, Malta, Poola, Rumeenia, Slovakkia, Sloveenia, Tšehhi, Ungari.

Eurostati esialgsel andmel elas Euroopa Liidu 27 liikmesriigis (EL-27) 2009. aasta alguses kokku veidi alla 500 miljoni inimese (täpsemalt 499,7 miljonit). Rahvaarvult on Balti riigid ühed Euroopa Liidu väiksemad. Eesti rahvastiku osatähtsus on 0,26%, Läti osatähtsus 0,47% ja Leedu osatähtsus 0,67% kogu EL-27 rahvastikust. Kokku hõlmab Balti riikide rahvastik 1,39% EL-27 kogurahvastikust. Üks riiki iseloomustav territoriaalne põhinäitaja on asustustihedus. Eestis on asustustihedus 31, Lätis 35, Leedus 52 elanikku km² kohta, kusjuures EL-27 riikide keskmine asustustihedus on 115 elanikku km² kohta.

Euroopa Liidu vanasid ja uusi liikmesriike võrreldes on võimalik jälgida ühist rahvusvahelist ruumi jagavate riikide arengut ning analüüsida neis toimunud muutusi. Peale selle on võimalik hinnata ja võrrelda EL-i tõukefondide rahaliste vahendite kasutamise efektiivsust ja nende mõju kõnealuse riigi arengule. Võrreldes konkreetse riigi näitajaid EL-27 keskmiste näitajatega, saab anda hinnangu riigi arengutaseme suhtelisele muutusele Euroopa Liidus.

Arengutaseme iseloomustamiseks kasutatakse Euroopa Liidu statistikaameti (Eurostat) andmebaasi *New Cronos*.

Tabelis 4.1 esitatud nelja arengunäitaja puhul on Läti kolme Balti riigi hulgas viimasel kohal. Vaid tööhõive poolest on Läti teisel kohal. Saavutatud sotsiaal-majanduslikku arengusaset iseloomustab kõige paremini sisemajanduse koguprodukt (SKP) elaniku kohta. Iga riigi arengut saab võrrelda EL-27 riikide keskmisega. 2007. aastal oli kõigi Euroopa Liidu uute liikmesriikide SKP elaniku kohta alla EL-27 keskmise näitaja. Balti riikidest oli kõige lähemal EL-27 keskmisele Eesti, talle järgnesid Leedu ja Läti.

Võtteks aluseks SKP elaniku kohta, on Läti viimase viie aasta jooksul lähenenud EL-27 keskmisele 14,6, Eesti 13,5 ja Leedu 10,4 protsendipunkti võrra. 2008. aastal SKP pideva kasvu trend siiski katkes. Eurostati prognooside kohaselt suurenes 2008. aastal mahaäämus EL-27 keskmisest tasemest. Eestis võib SKP elaniku kohta langeda 65%-ni, Lätis 55,1%-ni ja Leedus 60,6%-ni EL-i keskmisest (vt tabel 4.2 ja joonis 4.1).

^a Inglise keelest eesti keelde tõlkinud Heli Taaraste.

Tabel 4.1 Põhilised arengunäitajad, 2007–2008
Table 4.1 Basic development indicators, 2007–2008

	SKP elaniku kohta ostujõu pariteedi järgi (EL-27=100)	Püsivhindades SKP kasvutempo võrreldes eelmise aastaga, %	Tarbijahindade harmoneeritud indeksi muutuse tempo (aastakeskmine inflatsioonimäär)	Tööhõive määr, %	Töötuse määr, %
	<i>GDP per capita in PPS (EU-27=100)</i>	<i>Real GDP growth rate, % against previous year</i>	<i>Rate of change of harmonized indices of consumer prices (HICPs) (annual average inflation rate)</i>	<i>Employment rate, %</i>	<i>Unemployment rate, %</i>
	2007	2008	2008	2008	2008
Eesti <i>Estonia</i>	67,9	-3,6	10,6	69,8	5,5
Läti <i>Latvia</i>	57,9	-4,6	15,3	68,6	7,5
Leedu <i>Lithuania</i>	59,5	3,0	11,1	64,3	5,8
EL-27 <i>EU-27</i>	100,0	0,9	3,7	65,9	7,0

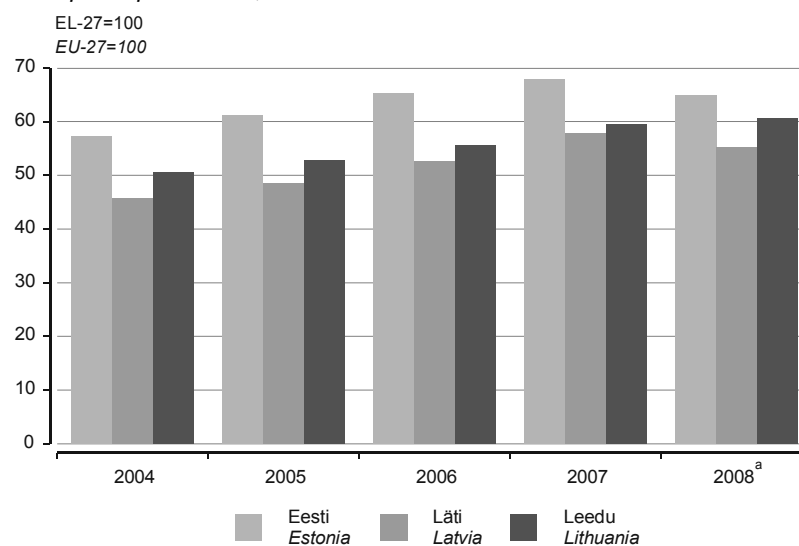
Tabel 4.2 SKP elaniku kohta ostujõu pariteedi järgi, 2004–2008
Table 4.2 GDP per capita in PPS, 2004–2008
(EL-27=100 — EU-27=100)

	2004	2005	2006	2007	2008 ^a
Eesti <i>Estonia</i>	57,2	61,1	65,3	67,9	65,0
Läti <i>Latvia</i>	45,7	48,6	52,5	57,9	55,1
Leedu <i>Lithuania</i>	50,5	52,9	55,5	59,5	60,6
EL-27 <i>EU-27</i>	100,0	100,0	100,0	100,0	100,0

^a Prognosis.

^a Forecast.

Joonis 4.1 SKP elaniku kohta ostujõu pariteedi järgi, 2004–2008
Figure 4.1 GDP per capita in PPS, 2004–2008

^a Prognosis.

^a Forecast.

2007. aastal püsivhindades SKP kasvutempo Eestis ja Lätis aeglustus ning 2008. aastal täheldati sisemajanduse koguprodukti vähenemist. Leedus toimuvad need protsessid üheaastase hilinemisega — 2007. aastat iseloomustas seal veel SKP kasv ja 2008. aastal kasvutempo aeglustus. 2009. aastaks ennustatakse rohkem kui 10%-st SKP vähenemist kõigis kolmes Balti riigis, kusjuures SKP keskmiseks vähenemiseks EL-27 riikides ennustatakse 4,0% (vt tabel 4.3).

Tabel 4.3 **Püsivhindades SKP kasvutempo — osatähtsuse muutus võrreldes eelmise aastaga (ostujõu pariteedi järgi), 2004–2009**
 Table 4.3 *Growth rate of GDP volume — change on previous year (PPS), 2004–2009*
 (protsenti — percentages)

	2004	2005	2006	2007	2008	2009 ^a
Eesti <i>Estonia</i>	7,5	9,2	10,4	6,3	-3,6	-10,3
Läti Latvia	8,7	10,6	12,2	10,0	-4,6	-13,1
Leedu <i>Lithuania</i>	7,4	7,8	7,8	8,9	3,0	-11,0
EL-27 EU-27	2,5	2,0	3,1	2,9	0,9	-4,0

^a Prognosis.
^a Forecast.

Tööhõive pooldest on areng kõigis kolmes Balti riigis olnud dünaamiline. 15–64-aastaste tööhõive määr on tõusnud igal aastal alates 2004. aastast: Lätis kokku 6, Eestis 7, Leedus 3 protsendipunkti võrra nagu ka EL-27 riikides keskmiselt (vt tabel 4.4).

Tabel 4.4 **Tööhõive määr, 2004–2008**
 Table 4.4 *Employment rate, 2004–2008*

	2004	2005	2006	2007	2008
Eesti <i>Estonia</i>	63,0	64,4	68,1	69,4	69,8
Läti Latvia	62,3	63,3	66,3	68,3	68,6
Leedu <i>Lithuania</i>	61,2	62,6	63,6	64,9	64,3
EL-27 EU-27	63,0	63,6	64,5	65,4	65,9

Töötuse määr on oluline näitaja, mille alusel hinnatakse riigi arengut ja rahvastiku majanduslikku aktiivsust. Vastavalt Eurostati andmetele vähenes töötute osatähtsus majanduslikult aktiivse rahvastiku hulgas järk-järgult perioodil 2003–2007, kuid suurenes 2008. aastal. Võrreldes eelmise aastaga tõusis töötuse määr 2008. aastal Lätis ja Leedus 1,5, Eestis aga 0,8 protsendipunkti võrra. EL-27 riikides keskmiselt seevastu vähenes töötute osatähtsus majanduslikult aktiivse rahvastiku hulgas keskmiselt 0,1 protsendipunkti võrra (vt tabel 4.5).

Tabel 4.5 **Töötuse määr, 2004–2008**
 Table 4.5 *Unemployment rate, 2004–2008*

	2004	2005	2006	2007	2008
Eesti <i>Estonia</i>	9,7	7,9	5,9	4,7	5,5
Läti Latvia	10,4	8,9	6,8	6,0	7,5
Leedu <i>Lithuania</i>	11,4	8,3	5,6	4,3	5,8
EL-27 EU-27	9,0	8,9	8,2	7,1	7,0

Territoriaalsed erinevused Lätis

Läti positsiooni Euroopa Liidu riikide hulgas iseloomustavaid põhinäitajaid analüüsid selgub, et perioodil 2004–2007 lähenes Läti sotsiaal-majanduslik arengutase EL-27 tasemele. Praeguse majanduslanguse tingimustes on ilmnenud selge vajadus uute sihtotstarbeliste meetmete järele, mis võimaldaksid vähendada piirkondlikke erinevusi riigis ning tagaksid Läti jätkuva arengu Euroopa Liidu elukvaliteedi suunas.

Regionaalarengu planeerimiseks ja kohalike omavalitsuste vahelise koostöö tagamiseks loodi Lätis viis planeerimispiirkonda. Sotsiaal-majanduslike andmete analüüsi tulemusel on selgunud, et nii planeerimispiirkondade vahelised kui ka planeerimispiirkonna sisesed arengutaseme erinevused suurenevad jätkuvalt. Majanduslangus esitab tõsise väljakutse eriti neile piirkondadele, mis on elamiseks, töötamiseks ja äritegevuseks vähem soodsad ja vähem atraktiivsed.

Läti Statistika Keskbüroo andmed näitavad Läti rahvaarvu jätkuvat kahanemist. 2008. aasta alguses oli Läti rahvaarv ligi 2 270 900, ehk 10 400 võrra väiksem kui eelmisel aastal. Rahvaarv on märkimisväärselt erinev ka planeerimispiirkonniti ning vastava osatähtsuse poolest riigi kogurahvastikus. Selle peamiseks põhjuseks on Riia piirkonna, eriti pealinna suhteliselt suur rahvaarv. Viimase viie aasta jooksul, s.o 2003. aasta algusest kuni 2008. aasta alguseni, on riigi rahvastik vähenenud 60 500 võrra. Viimase viie aasta jooksul on ränne teistesse riikidesse märkimisväärselt kasvanud. Suur väljaränne viitab piirkonna vähesele atraktiivsusele ja elanikkonna rahulolematusele elukvaliteediga.

Statistiliste andmete kättesaadavuse ja analüüsi seisukohast on põhilisteks territoriaalsüsteemiks Lätis planeerimispiirkonnad ja statistilised piirkonnad. Planeerimispiirkonnad^a loodi piirkondliku arengu parema planeerimise, kohalike omavalitsuste tegevuse koordineerimise ja koostöö parandamise ning tagamise eesmärgil. Teisest küljest loodi statistilistel eesmärkidel uus statistiliste piirkondade süsteem, mis koosneb kuuest statistilisest piirkonnast^b. Statistiliste piirkondade süsteemis on Riia planeerimispiirkond jaotatud kaheks statistiliseks piirkonnaks — Riia ja Pierīga statistiliseks piirkonnaks. Ülejäänud neli planeerimispiirkonda ühtivad vastavate statistiliste piirkondadega.

Läti viis planeerimispiirkonda on Kurzeme, Latgale, Riia, Vidzeme ja Zemgale. Planeerimispiirkonna ülesanne on planeerida ja koordineerida oma pädevuse piires piirkonna arengut, määrata kindlaks pikaajalise arengu põhimõtted, eesmärgid ja prioriteedid. Peale selle on iga planeerimispiirkonna üks põhiülesanne pikaajalise ja keskpika arengu planeerimise dokumentide koostamine, haldamine ja järelevalve, kaasa arvatud planeeringute ja arenguprogrammide koostamine ning elluviimine.

Sotsiaal-majanduslikult arengult on Läti territoriaalsused — vallad, linnad, rajoonid ja planeerimispiirkonnad — üsna erinevad. Need erinevused takistavad riigi majanduse arengut. Läti piirkondade majanduse tasakaalustatud territoriaalareng muutub järjest olulisemaks ka Euroopa Liidu kontekstis. Seetõttu peab riigil olema territoriaalsete erinevuste vähendamisele, jätkusuutliku ja tasakaalustatud arengu intensiivistamisele ja soodustamisele suunatud regionaalpoliitika ning tema kohus on seda ellu viia.

Toodetud SKP poolest on Läti piirkondade vahel suured erinevused. Riia piirkonna osatähtsus riigis toodetud SKP-s oli 68%, mis on suurem kui nelja ülejäänud piirkonna osatähtsus kokku. Riia piirkonna SKP elaniku kohta ületas Latgale piirkonna vastavat näitajat 2003. aastal 2,7 korda ja 2006. aastal 3,2 korda. Sarnaseid erinevusi täheldatakse ka mitterahalistes investeeringutes elaniku kohta, ettevõtjate ja eraettevõtete arvus 1000 elaniku kohta ning tööhõive näitajates. Tabelis 3.6 on esitatud erinevused arengut iseloomustavate näitajate kõrgeima ja madalaima väärtuse vahel 2007. aasta kohta. Regionaalarengut analüüsid selgub, et viimase viie aasta jooksul on arengut iseloomustavate põhinäitajate territoriaalsed erinevused pidevalt suurenenud. Seetõttu on vaja jätkuvalt rakendada regionaalarengut toetavaid meetmeid, samuti suurendada nende mahtu ja ulatust.

^a Kehtestatud vastavalt 2002. aasta 9. aprillil vastu võetud regionaalarengu seadusele ("Law on Regional Development") ning Läti Valitsuse 2003. aasta 23. märtsi määrusele nr 133 planeerimispiirkondade territooriumite kohta ("On Territories of Planning Regions").

^b Kehtestatud vastavalt Läti Valitsuse 2004. aasta 28. aprilli seadlusele nr 271 Läti Vabariigi statistiliste piirkondade ja nende piirides asuvate haldusüksuste kohta ("On Republic of Latvia Statistical Regions and Administrative Units Within") eesmärgiga täita Euroopa Parlamendi ja Nõukogu 2003. aasta 26. mai määruse (EÜ) nr 1059/2003 (Ühtse statistiliste territoriaalsüsteemide liigitus (NUTS) kehtestamisest) nõuet, mille kohaselt on NUTS-i 3. tasandi territoriaalsüsteemide rahvaarvu ülempiir 800 000.

Tabel 4.6 Lāti planeerimispiirkondade territoriaalsed erinevused, 2007
Table 4.6 Territorial disparities in Latvian planning regions, 2007

Arengu põhinäitaja <i>Basic development indicator</i>	Näitaja väärtus <i>Value of indicator</i>		Erinevused, korda <i>Disparities, times</i>
	kõrgeim <i>highest</i>	madalaim <i>lowest</i>	
	Sisemajanduse koguprodukt elaniku kohta, latti (2006) <i>Gross domestic product per capita, lats (2006)</i>	Riia piirkond <i>Riga region</i> 7 235,0	
Tööpuuduse tase, % <i>Unemployment level, %</i>	Riia piirkond <i>Riga region</i> 2,6	Latgale piirkond <i>Latgale region</i> 6,6	2,5
Füüsilise isiku tulumaks inimese kohta, latti <i>Personal income tax per capita, lats</i>	Riia piirkond <i>Riga region</i> 390,7	Latgale piirkond <i>Latgale region</i> 189,0	2,1
Mitterahalised investeeringud inimese kohta, latti <i>Non-financial investment per capita, lats</i>	Riia piirkond <i>Riga region</i> 2758,9	Latgale piirkond <i>Latgale region</i> 792,2	3,5
Demograafiline koormus <i>Demographic burden</i>	Riia piirkond <i>Riga region</i> 513,3	Kurzeme piirkond <i>Kurzeme region</i> 549,3	1,1
Majanduslikult aktiivsete ettevõtjate ja eraettevõtete arv 1000 elaniku kohta <i>Number of economically active entrepreneurs and private companies per 1,000 inhabitants</i>	Riia piirkond <i>Riga region</i> 42,1	Latgale piirkond <i>Latgale region</i> 14,1	3,0
Rahvastikutihedus, inimest km ² kohta <i>Population density, inhabitants per km²</i>	Riia piirkond <i>Riga region</i> 105,1	Vidzeme piirkond <i>Vidzeme region</i> 15,6	6,7
Rahvaarvu muutus, % (01.01.2003 – 01.01.2008) <i>Population change, % (01.01.2003 — 01.01.2008)</i>	Riia piirkond <i>Riga region</i> -0,1	Latgale piirkond <i>Latgale region</i> -7,1	Erinevust ei ole arvatud <i>Disparities are not calculated</i>

Rahvaarvu poolest on enamik Lāti omavalitsusüksustest väikesed, kuna riigi rahvaarv 2 270 894 jaguneb 522 omavalitsusüksuse vahel. Ühe omavalitsusüksuse keskmine rahvaarv on 4400, kusjuures ühe valla keskmine rahvaarv on 1500. Teiste sõnadega, elanike arvu poolest on Lāti omavalitsusüksused väga erinevad. 2008. aasta alguses elas Lāti suurimas omavalitsusüksuses — Riia linnas — 717 371 inimest (ehk 31,6% riigi kogurahvastikust), seevastu kõige väiksemas linnalises omavalitsusüksuses — Subates — elas 1124 inimest. Suurima valla rahvaarv oli 13 883, samas väikseima valla rahvaarv oli 251. Kui analüüsida eraldi linnalisi omavalitsusüksusi (linna) ja maaomavalitsusüksusi (valdu), siis selgub, et elanike arvu erinevused on linnaliste omavalitsusüksuste grupis 638-kordsed ning maaomavalitsuste grupis 55-kordsed.

Lātis on 203 vähem kui 1000 elanikuga omavalitsusüksust. Niisugused omavalitsusüksused hõlmavad 39% Lāti kõigist omavalitsusüksustest. 35% omavalitsusüksustest on 1000–2000 elanikuga ja vaid 15% omavalitsusüksustest 2000–5000 elanikuga. Rohkem kui 5000 elanikuga on ainult 11% omavalitsusüksustest (vt tabel 4.7).

Rahvaarvu poolest suurimad vallad asusid 2008. aasta algul Riia piirkonnas (keskmine rahvaarv omavalitsusüksuse kohta — 2819). Kõige väiksemad vallad asusid Latgale piirkonnas (keskmine rahvaarv omavalitsusüksuse kohta — 1128). Zemgale piirkonnas oli keskmiselt 1699 elanikku omavalitsusüksuse kohta, Kurzeme piirkonnas 1261 ja Vidzeme piirkonnas 1265.

Kõige rohkem oli väikesi valdu, kus elanike arv alla 1000, Latgale piirkonnas (72 omavalitsusüksust) ja Vidzeme piirkonnas (48 omavalitsusüksust). Riia piirkonnas oli aga kõige rohkem üle 5000 elanikuga omavalitsusüksusi.

Rahvaarvult väikestel omavalitsusüksustel ja nende omavalitsustel on mitmeid puudusi:

- keeruline on hoida lahus seadusandlikku ja täidesaatvat võimu,
- halduskulud on suhteliselt suured ja haldussuutlikkus on palju väiksem,
- teenuste valik ei ole piisav,
- sotsiaal-majanduslik arengutase on madalam (suurte omavalitsusüksuste arengutase on põhiliste majandusnäitajate puhul kõrgem),
- keskendutakse pigem “ellujäämisele” kui arengule.

Tabel 4.7 **Läti omavalitsusüksused rahvaarvu järgi, 2008. aasta alguses**
 Table 4.7 *Distribution of local governments in Latvia according to population, at the beginning of 2008*

Rahvaarv <i>Population</i>	Maaomavalitsus- üksused <i>Rural local governments</i>	Linnalised omavalitsusüksused <i>Local governments in town group</i>	Omavalitsusüksused kokku <i>Total number of local governments</i>
Kuni 999 <i>Up to 999</i>	203	-	203
1 000–1 999	169	12	181
2 000–2 999	38	13	51
3 000–3 999	12	7	19
4 000–4 999	9	3	12
5 000 või rohkem <i>5,000 or more</i>	14	42	56
Kokku Total	445	77	522

Suuremad kohalikud omavalitsused suudavad oma rahalisi vahendeid paremini suunata, nad on investeerimispiirkonnana atraktiivsemad, suudavad paremini tagada töötajate spetsialiseerumise, nende käsutuses on palju rohkem vahendeid ettevõtluse edendamiseks. Suured vallad on tavaliselt uuendusmeelsemad, aktiivsed alustama ja arendama koostööd teiste kohalike omavalitsuste, riigiasutuste ja ettevõtjatega, nii Läti kui ka välismaa valitsusväliste organisatsioonidega. Tulevikus on neil kohalikel omavalitsustel potentsiaali ja võimalusi juhtida ja koordineerida koostöö arengut.

Regionaalarengu toetusmeetmed

Läti regionaalarengu ja kohalike omavalitsuste ministerium ning riigi regionaalarengu agentuur on asutused, mis tegelevad järjest suurenevate regionaalsete erinevuste vähendamise meetmete rakendamisega. Kuigi praegu võimalikud regionaalarengu toetusmeetmed võivad tunduda ebapiisavatena, rakendati 2008. aastal järgmisi riiklikke meetmeid:

- sihtotstarbelised investeringutoetused kohalikele omavalitsustele,
- sihtotstarbelised majandustegevuse toetused kohalikele omavalitsustele,
- sihtotstarbelised investeringutoetused ühendatud valdade infrastruktuuri arendamiseks ja kohalike omavalitsusüksuste ühendamisprojektide edasiarendamiseks,
- sihtotstarbelised toetused tasuta internetiühenduse loomiseks raamatukogudes,
- sihtotstarbelised toetused planeeringute koostamiseks ja muutmiseks,
- maksuvabastus erilist toetust vajavates piirkondades tegutsevatele äriettevõtetele.

Eelarvete tasandusfond, mille kaudu tehakse riigieelarvest eraldisi kohalike omavalitsuste eelarvetesse, on üks kõige olulisemaid piirkondliku arengu vahendeid, fondi eesmärk on vähendada ebasoodsaid erinevusi omavalitsusüksuste vahel. See kohalike omavalitsuste rahaliste vahendite tasandussüsteem tagab Lätis kohalike omavalitsuste tulude ja kulude tasakaalustatuse. Samal põhjusel on see süsteem saanud ka laiaulatusliku kriitika osaliseks ning on praegu arutluse all.

Alates 2004. aasta maist, mil Läti ühines Euroopa Liiduga, on Euroopa Regionaalarengu Fond (ERF) eraldanud Lätile Euroopa toukefondide programmide raames märkimisväärset hulgal rahalisi vahendeid. Väärrib tähelepanu, et 2008. aastal jätkas riigi regionaalarengu agentuur tegelemist ERF-i toetuskaavaga „Investeeringute toetamine äritegevuse edendamisel erilist toetust vajavates piirkondades” (*“Support for investments in business development in specially supportable areas”*).

Piirkondliku arengu toetusmeetmet „Mitmekeskuseline areng” (*“Polycentric development”*) võib ühtlasi lugeda ERF-i finantseerimistegevuse prioriteediks aastatel 2007–2013, kuna ERF eraldab selleks otstarbeks 263 miljonit eurot. Kooskõlas linnade arengule suunatud integreeritud lähenemisviisiga on välja valitud 17 linna: Riia, Liepāja, Ventspils, Daugavpils, Jelgava, Rēzekne, Saldus, Talsi, Kuldīga, Cēsis, Valmiera, Smiltene, Aizkraukle, Madona, Gulbene, Jēkabpils ja Līvāni. Tasakaalustatud arengu tõhustamise eesmärgil püütakse soodustada nende linnade ja neid ümbritsevate maapiirkondade arengut.

ERF-i prioriteedi „Mitmekeskuseline areng” raames on kavandatud uus toetusmeede „Komplekstoetus ühendatud valdade arengu soodustamiseks” (*“Complex support for fostering development of amalgamated municipalities”*), mis on mõeldud järgmiste piirkondade toetamiseks:

- Riia planeerimispiirkonnas asuvatele kohalikele omavalitsustele on arengukeskuste spetsialiseerumise parandamiseks ette nähtud toetus, mis võimaldab edasi arendada teenuseid tootmis- ja puhkealadel ning annab lisaväärtust Riia piirkonna majandusele. Kavatakse ka toetada Riia kui Läänemere regiooni äri-, teadus- ja kultuurikeskuse potentsiaali kasvu. Samuti loodetakse edaspidi soodustada loodud ja toodetud väärtuste ning ressursside üleviimist Läti teistesse piirkondadesse.
- Väljaspool Riia piirkonda asuvate ühendatud valdade omavalitsustele antakse toetust funktsionaalsete keskuste võrgustikku kuuluvate arengukeskuste tarvis eesmärgiga tõsta nende konkurentsivõimet ning võimaldada funktsionaalsete sidemete loomist naaberpiirkondadega. Uute töökohtade ja teenuste loomise ning nende parema ligipääsetavuse tagamisega soovitakse kujundada soodsamat ärikliimat.
- Transpordi- ja sidevõrku arendades saavad väljaspool Riia piirkonda asuvate ühendatud valdade omavalitsused tugevdada funktsionaalseid sidemeid riikliku tähtsusega keskustega.

Piirkondade tasakaalustatud arengu tõhustamiseks on küllalt tähtis anda ja suunata olulisi ressursse nende piirkondade arendamisse, mis pärast täiendavate rahaliste vahendite saamist ning infrastruktuuri parandamist on piisavalt võimekad, et neid tunnustataks konkurentsivõimeliste keskustena ning et nad mõjutaksid ka ümbritsevate piirkondade arengut positiivses suunas.

Piisav võimekus ja vajadustele vastavus ei ole oluline mitte ainult inimressurssidele, vaid ka asustusüksustes asuvatele struktuuridele — ruumidele, teedevõrgule, tehnorajatistele. Nende elementide hulk ja kvaliteet määrab asustusüksuse võime toimida keskusena. Eesmärgiks seatud parema konkurentsivõime saavutamine nõuab aega ja rahalisi vahendeid.

Eeltoodut arvesse võttes on kavas toetada rahvaarvu poolest suuremate ühendatud valdade arengukeskusi, mis peavad riigis kavandatud haldusjaotuse muudatustega kaasa minema ning täiendama riiklike ja piirkondlike arengukeskuste üldist võrgustikku. Toetuste eesmärk on konkurentsivõime tõstmine ning funktsionaalsete sidemete loomine arengukeskuste ja ümbritsevate piirkondade vahel.

Haldusterritoriaalne reform Lätis

Läti riiklikus arengukavas aastateks 2007–2013 rõhutatakse, kui oluline on kohalike omavalitsuste piisav võimekus, mis on ühtlasi ka riigi pideva ja kindla arengu eeltingimus. Eesmärk on kindlustada ühinenud valdade omavalitsuste areng, selleks antakse toetust rahvaarvu poolest suurimatele omavalitsusüksustele vastavalt nende arenguprogrammidele. Arengukeskuste riiklike ja regionaalvõrgustikke ühendades ja täiustades ning funktsionaalseid linnavõrgustikke luues tõstetakse omavalitsusüksuste konkurentsivõimet ning soodustatakse seeläbi ka nendega piirnevate alade arengut. See oleks samm riigi kavandatud haldusjaotuse realiseerimise suunas.

Seni kehtinud haldusterritoriaalne jaotus ei olnud muutunud majandustingimustes enam asjakohane ega taganud kohalike omavalitsuste funktsioonide täitmist. See killustas ebapiisavaid ressursse veelgi ning viis nende ebaefektiivsele kasutamisele. Suurem osa haldusterritoriaalsest reformist on juba ellu viidud. Tasub mainida, et see protsess kestis rohkem kui 15 aastat. Reformi tulemusena on loodud uued ühinenud vallad (novads). Reformi eesmärk oli luua haldusterritooriumid, mis on võimelised ise oma majandust arendama ja elanikele kvaliteetseid teenuseid osutama.

Haldusterritoriaalse reformi seaduse kohaselt on Läti Vabariigi territoorium jaotatud järgmisteks üksusteks: 1) *aprinki*^a; 2) vabariiklikud linnad; 3) ühinenud vallad. 18. detsembril 2008 kiitis Läti seim uue haldusterritoriaalse jaotuse heaks, täpsustades, et kokku on riigis 109 ühinenud valda ja üheksa vabariiklikku linna. Kava kohaselt peaksid seniste planeerimispiirkondade asemele loodud *aprinki* pärast haldusterritoriaalse reformi lõpuleviimist kindlalt tagama riigi poliitika kujundamise ja ellurakendamise funktsioonide lahususe.

Uue reformi käigus täienes seniste vabariiklike linnade loetelu — Riia, Jelgava, Liepāja, Daugavpils, Ventspils, Rēzekne ja Jūrmala — veel kahe linna võrra. Lisandusid Valmiera ja Jēkabpils.

Uuest ühinenud valdadest kahekümmes elab vähem kui 4000 inimest. 55 ühinenud vallas on rahvaarv vahemikus 4000–10 000 ning 34 ühinenud vallas ületab rahvaarv 10 000 piiri. Kõige suurema rahvaarvuga ühinenud valla — Ogre ühinenud valla rahvaarv (39 013) on kõige väiksema rahvaarvuga ühinenud valla — Baltinava ühinenud valla rahvaarvust (1438) 27,1 korda suurem. Üheksa ühinenud valla — Ogre, Talsi, Tukumsi, Rēzekne, Daugavpils, Salduse, Bauska, Madona ja Kuldīga ühinenud valla — kogurahvastik on suurem kui kahe uue vabariikliku linna Valmiera ja Jēkabpils rahvaarv kokku.

Kõige suurema pindalaga ühinenud valla — Rēzekne ühinenud valla pindala (2524 km²) on kõige väiksema ühinenud valla — Saulkrasti ühinenud valla pindalast (47,7 km²) 52,9 korda suurem. Kolme ühinenud valla kogupindala on alla 100 km², aga 14 ühinenud valda hõlmavad rohkem kui 10 000 km² suuruse maa-ala. Sellest on tingitud ka käsitletud erinevused rahvastikutiheduses. Kõige tihedamini asustatud ühinenud valdade rahvastikutihedus on kõige hõredamini asustatud ühinenud valdade rahvastikutihedusest 38 korda suurem.

Eespool toodud näidetest pärast haldusterritoriaalset reformi loodud uute ühinenud valdade kohta võib järeldada, et niivõrd erinevaid piirkondi on päris raske omavahel võrrelda. On ka selge, et seda reformi peaks jätkama, ühendades väiksemad territoriaalüksused võimsamateks omavalitsusteks, tagamaks tegutsemisvõime ja kvaliteetsete teenuste osutamise elanikele.

Praegune territoriaalarengu hindamise meetoodika

Alates 2000. aastast kasutatakse Lätis kohalike omavalitsusüksuste arengutaseme võrdlevaks analüüsiks spetsiaalset territoriaalarengu indeksit. Selle nn tehisindeksi arvutusmeetoodika töötati algselt välja Läti statistikainstituudis ning seda tunnustas Läti majandusministeerium, lubades indeksit kasutada „erilist toetust vajavate piirkondade” kindlaksmääramiseks, et anda neile äritegevuse arendamise toetust. Indeks arvutatakse kohaliku omavalitsuse arengut iseloomustavate statistiliste näitajate standarditud väärtuste kaalutud summana.

Standarditud näitajate arvutamise aluseks võetakse algnäitajad, mis kirjeldavad vaadeldavat piirkonda erinevatest aspektidest ning on väljendatud inimeste arvuna, rahas, osatähtsusena jne. Standardimise tulemusena algsed mõõtühikud kaotatakse ning erinevad näitajad muudetakse omavahel võrreldavaks. Seejärel arvutatakse komponentide kaalutud summeerimise abil arenguindeks.

Territoriaalarengu indeks arvutati omavalitsusüksuste gruppide kohta eraldi, nendeks olid maaomavalitsused, linnad, rajoonid ja piirkonnad (jaotus kehtis kuni juulini 2009). See oli võimalik tänu homogeensete territoriaalsete gruppide põhimõtte kohaldamisele, mille alusel sai vaatlusaluseid territooriume võrrelda. Haldusterritoriaalse reformi käigus loodi uued ühinenud vallad. Ühinenud vallad, mille piires asub linn, kuuluvad linnaliste omavalitsusüksuste gruppi. Üksnes valdade baasil loodud ühinenud vallad kuuluvad maaomavalitsusüksuste gruppi. Iga omavalitsusüksuste grupi sotsiaal-majanduslik arengutase määratakse kindlaks vastavate näitajate alusel.

Põhiliste arengunäitajate standarditud väärtused arvutatakse eraldi iga haldusüksuse kohta.

^a Lätikeelne nimetus *aprinki* (ainsuses *aprinkis*) — praegused haldusterritoriaalsed üksused, mis vastavad senistele planeerimispiirkondadele, kuigi planeerimispiirkonnad loodi üksnes planeerimise eesmärgil ning ei olnud iseenesest haldusüksused (Läti toimetaja märkus).

Kuna põhinäitajate informatiivne väärtus on territoriaalarengu hindamise seisukohast erinev, siis eksperdid omistavad igale näitajale erineva kaalu olenevalt näitaja tähtsusest. Kõigi kaalude summa peab võrduma ühega. Iga standarditud näitaja korrutatakse temale omistatud kaaluga. Selle alusel arvutatakse arenguindeksi komponendid, mille summa ongi territoriaalarengu indeks.

Territoriaalarengu indeks iseloomustab territoriaalarengu erinevaid aspekte — demograafilisi ja majanduslikke, kombineerituna ühtseks näitajaks ehk indeksiks. Kui mõõta territoriaalarengut üksikute põhinäitajate alusel, siis võib see anda kõnealuse territoriaalüksuse arengust kallutatud pildi ning territoriaalarengust tervikuna ei ole võimalik saada täit ülevaadet.

Vastavalt haldusterritoriaalsele reformile arvutatakse territoriaalarengu indeks alates 2009. aasta juulist kõigi 109 ühinenud valla kui eraldi grupi kohta ning eraldi üheksa linna kohta. Praegu kasutatakse ühinenud valdade grupi ja linnade grupi arenguindeksi arvutamisel järgmisi põhinäitajaid:

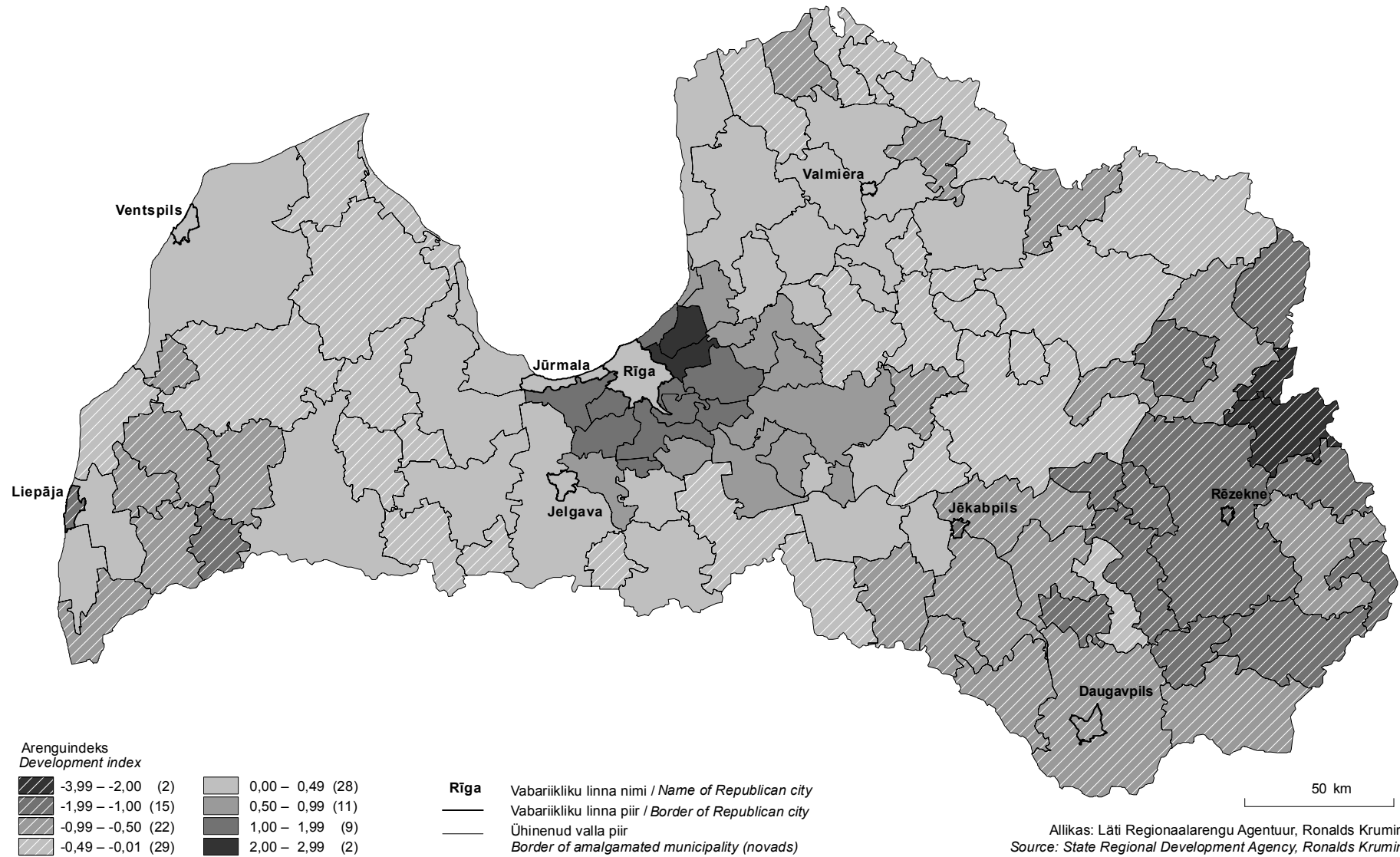
- töötuse määr — iseloomustab majanduslikku aktiivsust omavalitsusüksuses;
- füüsilise isiku tulumaks — iseloomustab elanike sissetulekut, mis on otseselt seotud heaoluga. See maks on eriti oluline kohalikele omavalitsustele, sest moodustab enamiku kohalike omavalitsuste tuludest;
- rahvastikumuutus — iseloomustab konkreetse territooriumi atraktiivsust inimeste silmis, täpsemalt seda, kas inimesed soovivad selle omavalitsusüksuse territooriumil elada;
- demograafiline koormus — iseloomustab tööjõu potentsiaali ja taastootmisvõimet vastavas omavalitsusüksuses (demograafiline koormus näitab, milline on laste ja pensionäride suhe tööealisse elanikkonda).

Arenguindeksit kujundavate näitajate analüüs võimaldab kindlaks teha põhifaktori, mille järgi omakorda saab määrata territoriaalarengu taset kirjeldava indeksi väärtuse. Põhinäitajate väärtuste järgi saab kirjeldada territoriaalüksuste sotsiaal-majanduslikke erinevusi, sealhulgas territooriumi atraktiivsust inimeste silmis, elanike materiaalse heaolu tasemest olenevat kihistumist, võrrelda territoriaalüksuse tööhõivet ning näha muid piirkondliku arengu suundumusi.

Kaardil 4.1 on võrreldud uute ühinenud valdade ning linnade arengutaset, võrdlusest selgub, et olulised territoriaalüksuste sotsiaal-majanduslikud erinevused ei kao ka pärast haldusterritoriaalse reformi lõpuleviimist. See toob esile vajaduse täiustada regionaalpoliitilist käsitlusviisi.

Haldusterritoriaalse reformi, kuid ka praeguse majanduslanguse tõttu võib statistiliste andmete kättesaadavus väheneda. Haldusterritoriaalse reformi tulemusena on loodud suur hulk ühinenud valdu, kus elab suhteliselt vähe inimesi — alla 4000. See võib statistiliste andmete kättesaadavust mõjutada. Teatud andmed võivad jääda ühinenud valdade tasemel kättesaamatuks tänu konfidentsiaalsuspiirangutele, sest riikliku statistika seaduse kohaselt tuleb konfidentsiaalsetena käsitleda kõiki statistilisi andmeid, mis kas otseselt või kaudselt võimaldavad kindlaks teha eraisiku või institutsiooni, keda nimetatud statistilised andmed puudutavad. Teisest küljest võib Läti Statistika Keskbüroo statistiliste andmete konfidentsiaalsusnõude tõttu piirata avaldatavate andmete mahtu. Majanduslangus ja rahaliste vahendite nappus võivad kogutavate andmete hulka ja mahtu märkimisväärselt vähendada.

Kaart 4.1 Lāti kohalike omavalitsusüksuste territoriaalarengu indeks, 2008^a
 Map 4.1 Territory development index in Latvia's local governments, 2008^a

^a Väriline kaart koos omavalitsusüksuste nimedega asub kogumikule lisatud CD-ROMil.

^a Coloured map with the names of local government units can be viewed on the CD-ROM attached to the publication.

Uus lähenemisviis regionaalarengu järelevalves

Praeguses olukorras on Lätil siiski võimalik arendada uusi operatiivseid andmekogumise vorme territoriaalarengu uurimise ja analüüsi ning regionaalpoliitika edasiarendamise eesmärgil. Täiustada tuleks regionaalpoliitikas kasutatavat kvantitatiivsete andmete rakendus- ja kasutussüsteemi.

Praegu on kõigil riiklikel haldusregistritel olemas tehnilised võimalused mis tahes haldusterritoriaalset üksust puudutava teabe registreerimiseks. Need registrid sisaldavad sellist informatsiooni nagu elanike isikukoodid või äriühingute registrinumbrid. Äriühingu registreerimisel kantakse registrisse ka tema postiaadress. Samamoodi on registreeritud iga eraisiku elukoht. Tänu nimetatud registrite võimalustele on analüütikutel võimalik saada territoriaalüksuste kohta erineva detailsusastmega informatsiooni analüüside koostamiseks.

Territoriaalüksuste hindamine ja järelevalve sõltub paljuski olemasolevast informatsioonist ja andmestikust, samuti analüüsimeetoditest. Kasutatakse kvantitatiivseid, kvalitatiivseid, ruumipõhiseid (näiteks geoinfosüsteemile (GISile) toetuvate analüüside puhul) meetodeid.

Arengusuundade hindamiseks kasutatakse põhiliselt kvantitatiivseid andmeid nagu näiteks statistilised andmed, riigieelarve, näitajad hea juhtimistava hindamiseks. Siiski võivad GISi-põhist teavet käsitlevad analüüsid, samuti küsimustikud ja väliuuringud pakkuda üksikasjalisemat teavet just erinevate territoriaalüksuste hindamiseks. See tähendab, et taolist informatsiooni saab kasutada uute näitajate loomiseks, mida saab hiljem omakorda kasutada poliitiliste eesmärkide ja sihtide seadmisel, kuid ka uute hindamiskriteeriumite tarvis.

Kirjeldatud integreeritud lähenemisviis on aluseks kavandatavale regionaalarengu järelevalve ja hindamise infosüsteemile RAUNIS (lätikeelne lühend). See süsteem koondab sotsiaal-majanduslikke andmeid (statistika ning erinevatest registritest ja riigiasutustest saadud administratiivandmed), andmeid riiklike arengutoetuste kohta (erinevate strateegiate / riiklike investeringute sisendi, väljundi, tulemuse ja mõju näitajad) ning valdkondade ekspertide ja teadlaste koostatavat kvalitatiivset informatsiooni.

Infosüsteemist RAUNIS saab oluline teabeallikas mitmesuguses uurimistöös ning hinnangute andmisel. See moodustab raamistiku territoriaalarengu järelevalve jaoks ning strateegiate järelhindamiseks. Infosüsteemi põhiülesanne on anda informatsiooni järelevalve tegemiseks ja hindamiseks, samas varustab see analüütilise informatsiooniga otsuste tegijaid kõigil tasandil.

Territoriaalarengu parema analüüsimise võimaldamiseks ja mis tahes territoriaalüksuse nõrkade kohtade kindlakstegemiseks jaotatakse kogu süsteemis sisalduv statistiline informatsioon vastavalt "kolme kapitali" mudelile kolme mõõtme — sotsiaalne, keskkonna ja majanduse mõõde — vahel. See aitab efektiivsemalt langetada tõenduspõhiseid otsuseid, parandada rakendatavate meetmete efektiivsust ning töötada välja uusi toetusmeetmeid. Infosüsteemi RAUNIS liidetakse hindamismetoodika (mitte ainult territoriaalarengu hindamiseks, vaid ka selle mõju eelhindamiseks, mida strateegiate ellurakendamine võib avaldada territoriaalarengule), sealhulgas näitajate liigitus, analüütilised tööriistad jne.

Näitajad, mida RAUNIS hõlmab, jagunevad kolme mõõtme vahel järgmiselt:

- **Sotsiaalne mõõde** — väga oluline väikese territoriaalüksuse jaoks, kuna esindab elanike vajadusi. Territoriaalarengu hindamise seisukohast peaksid sotsiaalse mõõtme näitajad iseloomustama kõige madalamat territoriaaltaset. Need näitajad võiksid olla nii kvantitatiivsed kui ka kvalitatiivsed.
- **Keskkonna mõõde** — näitajad, mis on tihedalt seotud isiku heaoluga. Need näitajad peaksid olema ka kõige väikemate territoriaalüksuste kohta. Keskkonnaandmed on enamasti kvantitatiivsed.
- **Majanduse mõõde** — näitajad varieeruvad erinevatel territoriaaltasandil. Majandussektorite arengut puudutav informatsioon on esmatähtis riiklikul ja regionaaltasandil, kuid ettevõtlusega seotud informatsioon on väga oluline kohaliku omavalitsusüksuse tasandil. Majanduse mõõtme näitajad on enamasti kvantitatiivsed, kuid ärikliima ja äritegevuse soodustamiseks rakendatud toetusmeetmete efektiivsuse analüüsimisel võivad väga oluliseks osutada kvalitatiivsed andmed ja ekspertarvamused.

Teiste sõnadega, idee anda territoriaalarengu riigiabi võib aja jooksul muutuda selles suunas, et määratakse täpsemalt kindlaks kõnealuse territoriaalüksuse vajadused ning antakse sihtotstarbelist toetust kindlaks tehtud arenguprobleemide lahendamiseks. Territoriaalüksusi analüüsitakse ja hinnatakse kolme mõõtme ja nende mõõtmete alla kuuluvate näitajate alusel. See lähenemisviis võimaldab paremini kindlaks teha territoriaalüksuste nõrku kohti ja võimalikke eeliseid (nende majanduslikku, sotsiaalset ja arengupotentsiaali). Tulevikus on regionaalpoliitika ellurakendamise käigus võimalik anda valikulist riigiabi erinevates arenguvaldkondades (majandus, infrastruktuur, keskkond, sotsiaalelu jne). Praegu territoriaalarengus rakendatava "toetava" lähenemisviisi võiks asendada detailsema vaatega arenguprobleemidele, andes toetust konkreetsetele valdkondadele või arengumõõtmetele kõigil haldusterritooriumitel, lähtudes käsitletavate territoriaalüksuste vajadustest ja arengupotentsiaalid vastavalt kokkulepitud liigitusele.

Kirjandus Bibliography

Dažādā Latvija: pagasti, novadi, pilsētas, rajoni, reģioni. Vērtējumi, perspektīvas, vīzijas. (2005). Rīga, p. 586.

Latvijas statistikas gadagrāmata. 2008. Statistical Yearbook of Latvia. (2008). Rīga, p. 567.

Mainoties saglabājies, dažādā Latvija. (2008). Rīga, p. 318.

Reģionu attīstība Latvijā. (2008). Rīga, p. 127.

Vaidere, I., Vanags, E., Vanags, I., Vilka, I. (2006). Reģionālā politika un pašvaldību attīstība Eiropas Savienībā un Latvijā. Rīga, p. 295.

Vanags, E., Vilka, I. (2005). Pašvaldību darbība un attīstība. Rīga, p. 382.

4. REGIONAL POLICY AND ADMINISTRATIVE TERRITORIAL REFORM IN LATVIA

Ralfs Spade, Valentina Locane, Janis Bruneniekš
 State Regional Development Agency
Peteris Skinkis
 University of Latvia

Foreword

This article provides comparative analysis of Baltic countries in the European Union (EU) context based on Eurostat and national data. It also reflects upon recent developments in regional policy application in Latvia. Recent administrative territorial reform is also discussed. Efforts in setting up a development monitoring system are described and potential data limitations are also noted. Specific support instruments are mentioned and issue of assessment of territorial impacts of sectoral policies is addressed. Brief overview of regional policy priorities in Latvia is provided.

Situation analysis — Latvia, Estonia and Lithuania in the context of European Union Member States

Development level of Latvia, Estonia and Lithuania is characterized in comparative analysis with the European Union average since 2004. There are altogether 12 countries with Latvia that joined European Union after the year 2004. Among these, in alphabetical order, are Bulgaria, Czech Republic, Cyprus, Estonia, Hungary, Latvia, Lithuania, Malta, Poland, Romania, Slovakia, Slovenia.

According to Eurostat provisional data there were slightly less than 500 million (499.7 million) inhabitants in 27 Member States at the beginning of year 2009. By population, Baltic States are among the smallest of European Union countries. The share of population of Estonia forms 0.26% of total EU-27 population, whereas the share of Latvia is 0.47% and that of Lithuania — 0.67%. It must also be noted that the total population of Baltic countries forms approximately 1.39% of total EU-27 population. Another basic territorial indicator is population density. Population density in Estonia is 31 persons per 1km², in Latvia — 35, in Lithuania 52, whereas in EU-27 average is 115 persons per 1 km².

Comparison among old and new European Union Member States makes it possible to monitor their development and analyze changes among countries that share common international space. It also allows for assessment and comparison of effectiveness of application of EU structural funds and their impact on the development of a given country in question. Whereas, according to changes in indicators characterizing development of the country in time series against average EU-27 indicators, it is possible to assess advancement of country's development level's towards EU average levels.

In this respect, for characterization of development level, data from the Statistical Office of the European Communities (Eurostat) data base New Cronos is used.

Latvia ranks last among the three Baltic countries according to four main indicators, as displayed in Table 3.1, only in terms of employment it ranks in the second place. The most appropriate indicator that characterizes achieved socio-economical development level is the gross domestic product per capita. Development of each given country, as well as advancement towards EU average is possible to be monitored by making EU-27 average level as 100%. In year 2007, GDP of all new EU Member States fell below EU-27 average. Among Baltic countries, the closest to EU-27 average was Estonia, which was followed by Lithuania and Latvia (Table 4.1).

During the past five years, according to GDP per capita, Latvia advanced towards EU-27 level by 14.6 percent points, Estonia — by 13.5 and Lithuania — by 10.4. However, in 2008, the constant trend of GDP growth was interrupted. According to Eurostat forecasts, lagging behind average EU-27 level will increase in 2008. In Estonia, GDP per capita may drop to 65% of that of EU average, in Latvia — to 55.1% and in Lithuania to 60.6 percent of EU-27 average (see Table 4.2 and Figure 4.1).

GDP volume growth rate slowed down in Estonia and Latvia in 2007 and in 2008 drop of gross domestic product was observed. In Lithuania these processes take place with a shift of one year — growth of GDP in 2007 and slow down of GDP observed in 2008. Forecast for year 2009 envisages drop of GDP of more than 10% in all three Baltic countries, whereas average GDP drop in EU-27 — by 4.0% (see Table 4.3).

All three Baltic countries reveal good development dynamics in terms of employment. Since 2004 employment rate of persons aged 15 to 64 has increased by 7 percent points in Latvia each year, in Estonia – by 6 percent points. In Lithuania, same as average in EU-27, the average employment rate increased in by 3 percent points (see Table 4.4).

Quite important indicator for purposes of assessment of state's development as well as for characterisation of economic activity of population is the unemployment rate among economically active population. According to Eurostat, the share of unemployed persons among economically active population has gradually decreased in time period from 2003 to 2007, yet experienced a dramatic rise in 2008. Compared to previous year, the unemployment rate in 2008 in Latvia and Lithuania increased by 1.5 percent points, but in Estonia — by 0.8 percent points. EU-27, on the other hand, experienced a decrease of unemployment rate among economically active population in average by 0.1 percent points (see Table 4.5).

Analysis of basic indicators describing Latvia's position among the countries of the European Union reveals that during the period of 2004–2007 the level of social economic development of Latvia continued to advance towards the EU level, however the economic downturn that is presently being suffered, clearly underlines the need for new targeted measures to tackle regional disparities within the country and to ensure continuation of advancement of Latvia towards life quality in European Union.

Territorial differences in Latvia

Five planning regions were established for the needs of ensuring regional development planning and cooperation among local governments. Analysis of socio-economic data reveal that territorial disparities in development level continue to increase among planning regions, as well as within the regions. Economic downturn brings up from severe challenges especially for those territories, which are unfavourable and unattractive for living, work and business activities.

Demographic statistics summarized by Central Statistical Bureau reveal that the number of population continues to decrease in Latvia. The population of Latvia was nearly 2 million 270.9 thousand at the beginning of 2008, which is by 10.4 thousand less compared to previous year. Significant differences can also be observed among planning regions in terms of population and its proportion against the total population in the country. This is mainly caused by the relatively large population of Riga region, particularly in the capital city. During the five year period from beginning of 2003 to beginning of 2008 the number of population in the country has decreased by 60.5 thousand. During the last five years net international long term migration speed has considerably increased, which reflects unattractiveness of territory and dissatisfaction with quality of life of inhabitants.

Major territorial units in Latvia in terms of statistical data availability and analysis are planning regions and statistical regions. Planning regions^a were set up to enhance better planning of regional development, to improve and ensure coordination and cooperation among local governments. On the other hand, for statistical purposes, a new system of statistical regions is established, defining six statistical regions^b. In the system of statistical regions, Riga planning region is split into two statistical regions — Riga and Pieriga statistical regions. The remaining four planning and statistical regions are the same.

There are five planning regions in Latvia — Kurzeme, Latgale, Riga, Vidzeme and Zemgale planning regions. The task of planning regions is within the scope of their competence to ensure planning and coordination of development of the region, identify basic principles, objectives and priorities for development in long term scale. Likewise, one of core tasks of each planning region is to prepare, manage and monitor long term and medium term development planning documents, including preparation and implementation of spatial plans and development programmes.

In Latvia, in terms of socio economic development, significant disparities exist among various state's territories — rural local governments, towns, districts and planning regions. Given disparities hamper development of national economy. Issue of balanced territorial

^a Pursuant to the "Law on Regional Development" adopted on April 9, 2002, and in accordance with the Cabinet of Ministers Regulations No. 133 of March 23, 2003 "On Territories of Planning Regions"

^b According to Decree by the Cabinet of Ministers No. 271 of April 28, 2004 "On Republic of Latvia Statistical Regions and Administrative Units Within" and in order to comply with Regulation (EC) No. 1059/2003 of the European Parliament and of the Council of 26 May 2003 on the establishment of a common classification of territorial units for statistics (NUTS) requirement for maximum permissible number of inhabitants at NUTS 3 level of 800,000 inhabitants.

development becomes a topical issue of Latvia's regional economy also in the context of the European Union. Therefore the duty of the country is to have and implement regional policy aimed at reduction of territorial disparities and enhancing and fostering sustainable and balanced development.

There are significant disparities in terms of generated GDP among regions of Latvia. The share of Riga region was 68% of all GDP generated in the country, which is greater than the total of other four regions together. GDP per capita of Riga region exceeded that of Latgale region by factor of 2.7 in 2003 and 3.2 times in 2006. Similar disparities are observed in terms of non-financial investments per inhabitant, by number of entrepreneurs and private companies per 1,000 inhabitants, and by employment indicators. Disparities among highest and lowest indicator values characterising development according to data of year 2007 are displayed in Table 4.6. Regrettably, analysis of territorial development reveal the following finding — disparities have continued to increase among territories in terms of basic indicators characterising development during the past five years, which calls for necessity of continuation of application of regional development support instruments, as well as broadening of their scope and volume.

Majority of local governments in Latvia are characterised as small scale local governments in terms of their population, as country population of 2,270,894 is distributed in 522 local governments. In average there are 4.4 thousand people living in one local government, whereas there are in average 1.5 thousand people per one rural local government. In other words, Latvia's local governments significantly differ by number of inhabitants. At the beginning of 2008 there were 717,371 inhabitants (or 31.6% of total country's population) living in largest local government — Riga city, compared to the smallest local government of Subate town with rural area, which accounted for 1,124 inhabitants. The largest rural local government comprises 13,883 inhabitants, whereas the smallest — 251 inhabitants. Assuming that for purposes of analysis, distinction is made between local governments that comprise towns and local governments that can be regarded as rural local governments, it must be noted that disparities in terms of population in town group are observed by factor of 638 times, whereas in rural local governments group — 55 times.

There are 203 local governments in Latvia with population less than 1,000, which accounts for 39% of all local governments in Latvia. Population of 1,000–2,000 inhabitants is observed in 35% of local governments, while only 15% of local governments have population ranging from 2,000–5,000 people. Only 11% of local governments have population exceeding 5,000 inhabitants (see Table 4.7).

The largest rural local governments according to their population as of beginning of 2008 were in Riga region (average population of local government — 2,819 inhabitants), while the smallest local governments were identified in Latgale region (average population per local government — 1,128 inhabitants). In Zemgale region there were in average 1,699 inhabitants per local government, in Kurzeme region — 1,261, and in Vidzeme region — 1,265 inhabitants in average per local government.

The largest number of small size rural local governments with number of inhabitants less than 1,000 are in Latgale region (72 rural local governments) and in Vidzeme region — 48 local governments. Riga region, on the other hand, stands out by largest number of local governments with population exceeding 5,000 inhabitants.

Small sized local governments have several major disadvantages:

- Small local governments experience difficulties in segregating decision making power and executive power.
- Small local governments have comparatively higher administration costs and much lower administrative capacity.
- Small local governments have insufficient scope of provided services.
- Small local governments experience lower socio-economical development level, whereas larger local governments reflect higher development level in terms of basic development indicators.
- Small local governments are rather focused on "survival" than on development issues.

Larger local governments are better capable of concentrating financial resources, they have greater opportunities for attracting investments, capacity to ensure specialization of relevant employees, as well as have much broader range of business facilitating measures at their disposal. Large municipalities are customarily more open for innovation, they are eager to establish and develop cooperation networks with other local governments, state institutions, entrepreneurs, non-governmental institutions in Latvia and abroad. In future such local governments have potential and opportunities to set up and coordinate development of such cooperation networks.

Regional development support measures

The Ministry of Regional Development and Local Governments and the State Regional Development Agency are main institutions that implement set of regional development support measures aimed to reduce growing disparities. Despite the fact that presently available set of regional development support instruments may seem insufficient, the following national measures were implemented in 2008:

- *earmarked subsidies for investments in local governments;*
- *earmarked subsidies for activities of local governments;*
- *earmarked subsidies for investments in infrastructure of counties and earmarked subsidies for elaboration of projects for amalgamation of local governments;*
- *earmarked subsidies for setting up free internet access points in libraries;*
- *earmarked subsidies for preparation of spatial plans and their amendments;*
- *tax relief for business companies in specially supportable areas.*

Equalisation fund for local governments can be regarded as one of most significant regional development measures aimed at reduction of unfavorable disparities among local governments. Such equalisation system of local government finances in Latvia ensures equalisation of revenues of local governments as well as expenditures. For the same reason the functioning of this system has also received a lot of criticism and is being discussed.

Since Latvia joined European Union in May 2004, substantial financial resources became available from European Regional Development Fund (ERDF) as part of European Structural Funds programmes. In particular, in 2008, State Regional Development Agency continued to manage ERDF Grant Scheme "Support for investments in business development in specially supportable areas".

As one of regional development support measures can also be regarded ERDF 2007–2013 funded priority "Polycentric development" with available financing in the amount of 263 million euro. In accordance with integrated approach for development of cities, there are 17 cities selected for enhancement of balanced development by fostering development of given cities and of surrounding rural areas. Such cities are Riga, Liepaja, Ventspils, Daugavpils, Jelgava, Rezekne, Saldus, Talsi, Kuldiga, Cesis, Valmiera, Smiltene, Aizkraukle, Madona, Gulbene, Jekabpils and Livani.

In the framework of ERDF priority "Polycentric development" a new support instrument "Complex support for fostering development of amalgamated municipalities" has been designed and is aimed at providing support in the following areas:

- *local governments of Riga planning region are envisaged to receive support for strengthening of specialisation of their development centres, by supporting development of services in production and recreation areas that would supplement economics of Riga. It is also envisaged to provide support for strengthening potential of Riga as the centre of the Baltic Sea region in business, science and culture. It is also expected to facilitate further transfer of created and generated values and resources to other regions of Latvia.*
- *local governments of amalgamated municipalities located outside Riga region will receive support for their development centres as part of functional centres networks to increase competitiveness and to create functional ties with neighbouring areas. It is expected to create more favourable business environment by ensuring better availability and accessibility of work places and services.*
- *local governments of amalgamated municipalities located outside Riga region will strengthen functional ties with centres of national importance by developing transport and communication networks.*

In order to enhance balanced development of territories it is quite important to provide and channel significant resources to development of territories, which upon injection of supplementary financial support and by improving their infrastructure would have sufficient critical mass for positioning themselves as competitive centres and would also leave a positive impact on development of surrounding territories.

So called critical mass or sufficient capacity is not only characteristic to human resources, but can also be attributed to physical structure of human settlements – premises, road network, technical infrastructure. The volume and the quality of given elements determine the capability of settlement to act as a centre. Required time and availability of required financial resources also play important role in achieving the objective of increased competitiveness.

Taking into consideration the above, it is envisaged to provide support for largest amalgamated municipalities in terms of population for their development centres, which according to desired spatial structure of the country, need to get involved and supplement overall network of national and regional development centres. Support will be aimed at increasing competitiveness and for establishing functional ties among development centres and surrounding areas.

Administrative territorial reform in Latvia

Latvian National development plan for 2007–2013 underlines the importance of capable local governments as one of key prerequisites for safe and steady development of the country. The objective is to ensure strengthening of local governments of amalgamated municipalities (novads) by providing support for largest local governments in terms of population and according to development programmes of relevant local governments to facilitate competitiveness of such local governments by joining and supplementing national and regional network of development centres and by creating functional urban networks, which would also foster development of adjacent areas. This would be regarded as a move towards desired spatial structure of the country.

The administrative territorial division which was inherited, was inappropriate for changed economic structure and did not ensure implementation of functions of local governments. It fragmented already insufficient resources and eventually lead to their ineffective use. Major step in administrative territorial reform has been completed, it must be noted that it lasted for more than 15 years. Eventually, new amalgamated municipalities have been established. The purpose of this reform was to create administrative territories that are capable of economic development and would provide a range of quality services for inhabitants.

The law on administrative territories and human settlements prescribes that the Republic of Latvia is divided into following administrative territories: 1) aprinki^a; 2) Republican cities; 3) amalgamated municipalities. On December 18, 2008 Saeima approved new administrative territorial division, specifying that there will be 109 amalgamated municipalities and nine Republican cities in the country. It is also planned that upon completion of administrative territorial reform, newly created aprinki on the basis of former planning regions would ensure effective separation of state's policy planning and policy implementation functions.

In the course of new reform, present Republican cities of Riga, Jelgava, Liepaja, Daugavpils, Ventspils, Rezekne, and Jurmala were joined by two new cities — Valmiera and Jekabpils, which after the reform enjoy the status of Republican cities.

Among new amalgamated municipalities there are 20 amalgamated municipalities with population less than 4,000. In 55 amalgamated municipalities population ranges from 4,000–10,000 and in 34 amalgamated municipalities population exceeds 10,000. The difference in terms of population between the largest novads — Ogre novads (population 39,013) and the smallest novads — Baltinava novads (population 1,438) is 27.1 times. Nine amalgamated municipalities — Ogre, Talsi, Tukums, Rezekne, Daugavpils, Saldus, Bauska, Madona and Kuldīga amalgamated municipalities have larger population than two new Republican cities of Valmiera and Jekabpils.

The area of largest novads — Rezekne novads (2,524 km²) and the smallest — Saulkrasti novads (47.7 km²) differs by factor of 52.9. Three amalgamated municipalities occupy area less than 100 km², whereas 14 amalgamated municipalities cover area of more than 10 thousand square kilometers. This also explains observed differences in terms of population

^a aprinkis, (plural — aprinki) — an administrative territorial unit presently identical to that of former planning regions, yet planning regions were not administrative units, they were designed solely for planning purposes (editor's note).

density. The most densely populated amalgamated municipalities differ from least populated amalgamated municipalities by factor of 38.

The above illustrations of new amalgamated municipalities after administrative territorial reform lead to a conclusion that it is quite difficult to compare territories that differ so much. It is also obvious that such reform needs to be continued towards amalgamation of smaller territorial units into more powerful local governments to ensure required capacity for operation and provision of quality services to inhabitants.

Present technique for assessment of territorial development

Since year 2000 a specific territory development index is being used in Latvia for comparative analysis of development level of local governments. Methodology for calculation of this synthetic index has initially been developed by Latvian Statistical Institute and approved by Ministry of Economics for use of identification of "specially supportable areas" that would receive support for business development. This index is calculated by weighed summation of standardized values of basic statistical development indicators pertaining to local governments.

Standardized indicators are calculated on the basis of initial indicators, which describe the territory from different aspects and they are expressed in persons, funds, percentages or other actual units. The initial measurement units disappear due to the standardization and therefore different indicators become inter-comparable. Development index is then calculated by weighed summation of components.

Territory development index was calculated for several groups of local governments separately, namely for rural local government, towns, districts and regions (in force till July 2009). This is due to application of the principle of homogenous territorial groups, so that territories in question are comparable. During the course of the administrative territorial reform new amalgamated municipalities emerged. Amalgamated municipalities comprising a town are included in the town group. If amalgamated municipality was formed on the basis of rural local governments only — such amalgamated municipalities are included in the rural local governments group. There has been a separate range of indicators assigned for determination of the socio-economic development level of each group of administrative territorial units.

Standardized values for each basic development indicator is calculated for each administrative unit. As basic indicators do not have equal informative value for purposes of assessment of territorial development, weight is attributed to each indicator according to its importance, estimated by experts. The sum of all weights must be 1. Each standardized indicator is multiplied by the respective weight of importance. As a result the development index components are calculated, the sum of which forms the territory development index.

Territory development index characterises various aspects of territorial development — demographic, economic, by combining them into one indicator — index. Should territorial development be measured by individual basic indicators, one may not gain full picture of territorial development, but would get a biased view on development of relevant territory in question.

According to recent administrative territorial reform, since July 2009 territory development index is now calculated for 109 amalgamated municipalities as for a separate group and for nine cities separately. Presently the following basic indicators are included in calculation of development index for novads group and for city group:

- unemployment rate — to characterise economic activity in local government;
- personal income tax — to characterize population income, which is indirectly associated to welfare. This indicator is of particular importance for local governments, as personal income tax forms the majority of revenues of local governments;
- population change — to characterise the attractiveness of given territory to people, namely whether people want to live in given local government;
- demographic burden — to characterise the potential of labour force and its regeneration capacity in given local government (demographic burden characterises the ratio between children and retired people to working age population).

The analysis of indicators forming the development index provides the opportunity to determine the main factor, which in its turn determines the value of the index describing the territory development level. The values of basic indicators provide the opportunity to describe differences in social economic development of territories, including attractiveness to people, reflection of stratification of inhabitants in terms of material welfare, comparison of territories in terms of employment, as well as identification of other regional development trends.

Comparative development level of new amalgamated municipalities and cities is reflected in Figure 3.1, which clearly underlines that significant socio economic disparities among territories continue to exist since completion of administrative territorial reform, which brings up front the need for improved regional policy approach. (Map 4.1)

The availability of statistical data may decrease due to territorial reform, as well as due to present economic downturn. As a result of administrative territorial reform, large number of amalgamated municipalities was established with relatively small number of population — less than 4,000 people. This may have an impact on availability of statistical data. Some data will not be available in novads level due to limitations of confidentiality, as state law on statistics prescribes that statistical data must be regarded as confidential if they directly or indirectly allow identification of private persons or institutions that given statistical data is provided about. Central Statistical Bureau, on the other hand, due to confidentiality of statistical information may limit publishing of data. As a result of economic downturn and lack of finances, the amount and scope of collected data may significantly decrease.

Given the present situation, Latvia still has opportunities to develop new forms of operative data collection for purposes of research and analysis of territorial development and for development of regional policy. System of application and use of quantitative data in regional policy needs to be improved.

All administrative state registers presently have technical capabilities to incorporate information on all administrative territorial units. Such registers contain information about personal code of inhabitants or registration number of the company. Registration of each company provides information about postal address, as well. Similarly, each individual has declared place of residence. Wise use of such opportunities provided by given registers would allow analysts to obtain territorial information in different level of detail for analysis.

New approach for regional development monitoring

Evaluation and monitoring of territories very much depends on available information and data, as well as methods used in analysis. Some methods to be mentioned are — quantitative, qualitative and spatial, for example — analysis with GIS support.

Basically, for evaluation of development trends one can use quantitative data such as statistical data, national budget, and good management practice evaluation indicators. However GIS based information analysis, as well as questionnaires, field studies can provide more detailed information which can be used for territorial assessment. It means that such type of information can be used to create new indicators which later can be utilized for political goals, objectives and as for creation of new evaluation criteria.

Such integrated approach forms the basis for envisaged Regional development monitoring and evaluation information system (Latvian abbreviation — RAUNIS). This system will contain socio-economic data (statistics and administrative data from different registers and state institutions), data from state support instruments for development (input, output, outcome and impact indicators for policies / public investments) and qualitative information, which will be prepared by sectoral experts and researchers.

Information system RAUNIS will become important information source for specific researches and assessments. It will provide framework for monitoring of territory development and policy ex-post evaluation. Main function of the information system will be — to provide with information for monitoring and evaluation, as well as provide analytic information for all level decision makers.

For better analysis of territory development and to find “weak points” of each territory all available statistical information in this system will be classified, according to “three capitals” model, into three dimensions — social, environmental and economical. This will help to make evidence-based decisions more effectively, and to improve effectiveness of existing instruments, as well as for purposes of developing new support instruments. Evaluation

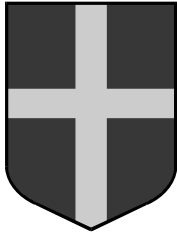
methodology (not only territory development evaluation but also policy ex-ante influence or impact evaluation on territorial development) will be incorporated into functional specification of information system RAUNIS, including classification of indicators, analytical tools, etc.

Available indicators in RAUNIS will be subdivided in these dimensions:

- **Social dimension** — very relevant on a smallest territorial scale, because they represent and reflect needs of inhabitants. For purposes of evaluation of territorial development, indicators of social dimension should be available at possible lowest territorial level. These indicators could be quantitative as well as qualitative.
- **Environmental dimension** — indicators, which are closely related to person's welfare. These indicators should be available for smallest territorial unit, as well. Environmental data mostly are quantitative data.
- **Economical dimension** — indicators vary at different territorial levels. Information on sectoral development is crucial for national and regional level but entrepreneurial activity is very important for local government level. Indicators of economical dimension mostly are quantitative, however, qualitative data and expert opinions may become of great importance during analysis in order to describe business environment and effectiveness of rendered support measures for fostering business activities.

In other words, the idea of state support for territorial development may with time shift towards better identification of specific needs of territory in question and provision of more targeted support for tackling of identified development challenge. Territories will be analysed and evaluated according to three main dimensions and respective indicators for these dimensions. This approach would allow to better identify weak points of territories and possible advantages (economic, social, development potential). In the course of implementation of regional policy in future it would be possible to provide case state support, which is differentiated by development field (economics, infrastructure, environment, social etc.). Presently practiced "support" approach in territorial development could be replaced by more detailed view on development challenges, providing support to special sectors or development dimensions in all territories, based on needs and development potential of given territories according to agreed typologies.

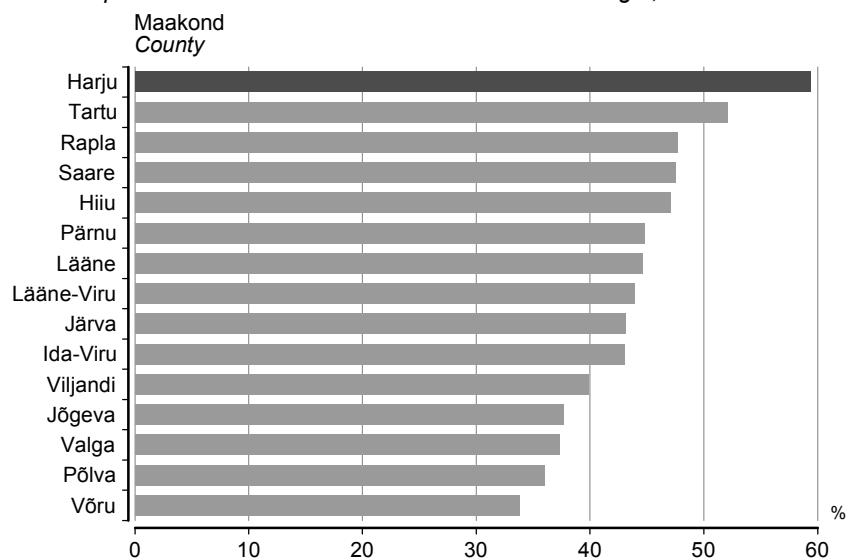
**HARJU MAAKOND
HARJU COUNTY**

Harju maakonna pindala on 4333,13 km², mis hõlmab kogu Eesti territooriumist 10%. Rahvaarv on 542 976 ehk 41% Eesti rahvastikust. Maakonna keskus on Tallinn. Harju maakonnas on 24 omavalitsusüksust — 6 linna ja 18 valda.

The area of Harju county is 4,333.13 km², which covers 10% of the territory of Estonia. The population of the county is 542,976, which is 41% of the population of Estonia. The city of Tallinn is the centre of the county. Harju county is divided into 24 local government units — 6 cities and 18 rural municipalities.

Joonis 1 **Füüsilise isiku tulumaksu osatähtsus kohalike eelarvete kogutuludes, 2008**
Figure 1 *Share of personal income tax in total revenue of local budget, 2008*

Tabel 1 **Haldusjaotus, 2005–2009**
Table 1 *Administrative division, 2005–2009*
(1. jaanuar — 1 January)

	2005	2006	2007	2008	2009	
Haldusüksused	25	24	24	24	24	Administrative units
linnad	6	6	6	6	6	cities
vallad	19	18	18	18	18	rural municipalities
Asustusüksused						Settlement units
vallasisesed linnad	1	1	1	1	1	cities without municipal status
alevid	1	1	1	1	2	towns
alevikud	28	30	30	30	31	small towns
külad	398	397	397	397	395	villages

Tabel 2 **Keskkond, 2003–2007**
Table 2 *Environment, 2003–2007*

	2003	2004	2005	2006	2007	
Õhusaaste paiksetest saasteallikatest, tuhat tonni	10,5	9,3	9,0	8,8	7,6	Pollution of air from stationary sources, thousand tons
Veevõtt, mln m ³	70,3	49,3	46,4	45,2	49,5	Water extraction, million m ³
Veeheide, mln m ³	77,0	92,5	67,3	60,4	66,7	Water discharge, million m ³
Maavarade kaevandamine						Extraction of mineral resources
ehitusliiv, tuhat m ³	3 316,4	1 682,0	1 284,4	1 793,3	2 148,9	construction sand, thousand m ³
ehituskruus, tuhat m ³	115,6	91,6	151,7	168,5	371,6	constructional gravel, thousand m ³
turvas, tuhat tonni	77,5	29,8	85,5	138,3	81,0	peat, thousand tons

Tabel 3 **Maafond, 2004–2008**
Table 3 *Land stock, 2004–2008*
(31. detsember — 31 December)

	2004	2005	2006	2007	2008	
Katastris registreeritud maa, ha	291 533,5	323 669,3	335 747,1	342 630,5	348 502,1	Land registered in the cadastre, ha
eramaa	188 587,4	200 050,3	207 927,0	212 140,4	215 457,1	private land
tagastatud maa	128 743,1	137 012,2	140 808,2	142 988,6	145 186,5	restituted land
ostueesõigusega omandatud maa	44 734,1	46 688,0	49 228,4	50 823,6	51 508,3	land acquired by the right of pre-emption
enampakkumisega omandatud maa	1 950,5	1 950,5	1 950,5	1 950,5	1 950,5	land privatized by auction
erastatud vaba põllumajandusmaa	8 946,1	9 984,2	11 349,5	11 688,9	12 043,7	privatized free agricultural land
erastatud vaba metsamaa	4 213,6	4 415,4	4 590,4	4 688,8	4 768,1	privatized free woodland
munitsipaalmaa	3 882,7	4 218,8	4 625,7	6 127,8	6 845,2	municipal land
riigimaa	99 063,4	119 400,2	123 194,4	124 362,3	126 199,8	state land

Tabel 4 **Rahvastik, 2004–2008**
Table 4 *Population, 2004–2008*

	2004	2005	2006	2007	2008	
Rahvaarv, 1. jaanuar	529 600	534 078	535 940	538 609	542 976	Population, 1 January
mehed	242 143	243 650	244 666	245 989	248 056	males
naised	287 457	290 428	291 274	292 620	294 920	females
0–14-aastased	78 259	77 484	76 922	77 947	79 831	0–14 years
%	14,78	14,51	14,35	14,47	14,70	%
15–64-aastased	373 435	376 718	377 666	377 079	378 866	15–64 years
%	70,51	70,54	70,47	70,01	69,78	%
65-aastased ja vanemad	77 703	79 706	81 235	83 491	84 202	65 years or older
%	14,67	14,92	15,16	15,50	15,51	%
vanus teadmata	203	170	117	92	77	age unknown
%	0,04	0,03	0,02	0,02	0,01	%
	2004	2005	2006	2007	2008	
Elussünnid	5 936	6 221	6 795	7 249	7 421	Live births
Surmad	6 315	5 960	5 975	6 148	5 778	Deaths
Sünnimuse üldkordaja	11,39	11,94	13,02	13,87	14,20	Crude birth rate
Suremuse üldkordaja	12,12	11,44	11,45	11,76	11,00	Crude death rate
Abielud	2 539	2 603	2 957	2 962	2 680	Marriages
Abielulahutused	1 749	1 740	1 642	1 614	1 506	Divorces

Tabel 5 **Haridus, 2004–2008**
Table 5 *Education, 2004–2008*

	2004	2005	2006	2007	2008	
Alusharidus, 31. detsember						Preprimary education, 31 December
Koolieelsed lasteasutused	196	199	205	206	215	Preschool institutions
Lapsed	22 060	23 274	24 642	26 077	27 786	Children
Üldharidus, õppeaasta alguses						General education, at the beginning of academic year
Päevaõpe						Diurnal study
õppeasutused	147	149	145	139	142	educational institutions
õpilased	65 603	62 399	59 522	57 036	55 262	pupils
gümnaasiumiklassides	14 354	14 333	14 221	13 212	12 279	at gymnasium level
Õhtu- ja kaugõpe						Evening and correspondence study
täiskasvanute gümnaasiumid	3	3	3	3	3	evening schools
osakonnad päevakoolide juures	8	6	6	9	7	departments at diurnal schools
õpilased	3 211	3 412	3 493	3 366	3 386	pupils
Kutseharidus, õppeaasta alguses						Vocational education, at the beginning of academic year
Õppeasutused	29	28	24	23	22	Educational institutions
Õpilased	10 576	9 932	9 527	9 029	9 097	Students

Tabel 6 **Kultuur, 2004–2008**
Table 6 *Culture, 2004–2008*

	2004	2005	2006	2007	2008	
Rahvaraamatukogud						Public libraries
Rahvaraamatukogud	82	82	81	80	81	Public libraries
Fondi suurus, tuhat arvestusüksust	2 046	2 061	2 067	2 077	2 108	Total stock, thousand library units
Lugejad, tuhat	121,2	125,9	119,3	99,4	104,0	Registered users, thousands
Laenutusi lugeja kohta	24	21	20	23	25	Library units lent per user
Muuseumid						Museums
Muuseumid	53	54	53	55	56	Museums
Fondi suurus, tuhat säilikut	3 184,3	3 298,9	3 302,3	3 469,4	3 344,9	Total collection, thousand museum pieces
Külastajad, tuhat	701	732	823	792	899	Attendance, thousands

Tabel 7 **Tervishoid, 2003–2007**
Table 7 *Health care, 2003–2007*

	2003	2004	2005	2006	2007	
Tervishoiutöötajad ja -asutused, 31. detsember						Health care personnel and institutions, 31 December
Arstid	1 966	1 987	1 974	2 027	2 071	Physicians
perearstid	292	322	331	333	331	family doctors
Hambaarstid	517	540	561	588	555	Dentists
Õendustöötajad	3 925	4 005	4 079	4 110	4 146	Medium-level medical personnel
Haiglad	13	14	14	14	14	Hospitals
Ravivoodid	3 513	3 377	2 929	3 104	2 978	Hospital beds
Arstiabi kasutamine						Use of medical services
Hospitaliseeritud	114 686	112 049	105 548	110 247	112 210	Inpatients
Arsti ambulatoorsed vastuvõttud, tuhat	3 504,0	3 564,7	3 607,0	3 611,5	3 742,2	Outpatient visits, thousands
perearsti vastuvõttud, tuhat	1 405,6	1 368,8	1 446,6	1 498,1	1 571,4	visits to family doctor, thousands
Arsti koduviisidid, tuhat	83,4	65,5	59,0	53,1	48,0	Home visits, thousands
perearsti koduviisidid, tuhat	74,4	53,2	52,3	47,4	40,5	home visits of family doctor, thousands
Hambaarsti vastuvõttud, tuhat	640,2	622,4	643,7	677,9	658,2	Visits to dentist, thousands

Tabel 8 Sotsiaalne kaitse, 2004–2009
Table 8 Social protection, 2004–2009

	2005	2006	2007	2008	2009	
Pensionärid, 1. jaanuar	127 035	126 959	127 122	126 177	127 628	Pensioners, 1 January
vanaduspensionärid	106 140	105 768	105 578	104 815	106 129	old-age pensioners
töövõimetuspensionärid	13 570	14 159	14 732	15 053	15 599	persons receiving pension for incapacity for work
Keskmine kuupension, 1. jaanuar, krooni	2 179	2 591	2 962	3 575	4 336	Average monthly pension, 1 January, kroons
	2004	2005	2006	2007	2008	
Toimetulekutoetused						Subsistence benefits
Toetused kokku, tuhat krooni	49 908	34 817	25 794	16 645	13 423	Benefits total, thousand kroons
toetus toimetulekupiiri tagamiseks, tuhat krooni	45 727	31 336	15 455	10 171	12 172	benefits to ensure the subsistence level, thousand kroons
täiendav toimetulekutoetus, tuhat krooni	4 181	3 482	10 339	6 474	1 251	supplementary subsistence benefit, thousand kroons
Rahuldatud taotlused toimetulekupiiri tagamiseks	39 932	25 591	13 217	8 320	8 125	Applications satisfied to guarantee subsistence level

Tabel 9 Kuritegevus, 2004–2008
Table 9 Crime, 2004–2008

	2004	2005	2006	2007	2008	
I astme kuriteod	..	..	1 307	1 317	1 410	1st degree offences
II astme kuriteod	..	..	25 926	24 439	24 292	2nd degree offences
Registreeritud kuriteod kokku	..	..	27 233	25 756	25 702	Recorded offences total
tapmine, mõrv	..	..	48	50	39	manslaughter, murder
narkootikumidega seotud kuritegu	..	..	417	676	758	offences relating to narcotics
vargus	..	..	16 091	13 203	13 451	larceny
liikluskuritegu	..	..	1 412	1 795	1 495	traffic offences
mootorsõiduki juhtimine joobeseisundis	..	..	1 307	1 697	1 442	driving while intoxicated

Tabel 10 Tööturg, 2004–2008
Table 10 Labour market, 2004–2008

	2004	2005	2006	2007	2008	
15–74-aastased hõiveseisundi järgi						Population aged 15–74 by labour status
Töõjõud, tuhat	283,3	288,1	292,7	294,6	298,6	Labour force, thousands
hõivatud, tuhat	256,2	266,5	280,3	284,8	285,5	employed persons, thousands
töötud, tuhat	27,1	21,5	12,5	9,8	13,2	unemployed persons, thousands
Mitteaktiivsed, tuhat	131,1	126,8	122,0	119,0	113,3	Inactive persons, thousands
Tööealised kokku, tuhat	414,4	414,9	414,7	413,5	411,9	Working-age persons total, thousands
Töõjõus osalemise määr, %	68,4	69,4	70,6	71,2	72,5	Labour force participation rate, %
Tööhõive määr, %	61,8	64,2	67,6	68,9	69,3	Employment rate, %
Töötuse määr, %	9,6	7,5	4,3	3,3	4,4	Unemployment rate, %
Registreeritud töötus						Registered unemployment
Registreeritud töötud	9 644	6 286	3 660	3 481	6 345	Registered unemployed persons
Registreeritud töötute osatähtsus 16-aastaste kuni pensioniealiste hulgas, %	2,9	1,9	1,1	1,0	1,8	Proportion of registered unemployed persons in population aged 16 until pension age, %

Tabel 11 **Palk, 2004–2008**
 Table 11 *Wages and salaries, 2004–2008*
 (krooni — kroons)

	2004	2005	2006	2007	2008	
Keskmine brutokuupalk	8 615	9 307	10 837	12 883	14 473	<i>Average monthly gross wages</i>

Tabel 12 **Leibkonnaliikme keskmine kuusissetulek ja -väljaminek, 2004–2008**
 Table 12 *Average monthly income and expenditure per household member, 2004–2008*
 (krooni — kroons)

	2004	2005	2006	2007	2008	
Netosissetulek	3 558	4 098	5 127	6 279	...	<i>Disposable income</i>
palgatööst	2 557	2 945	3 649	4 566	...	<i>from wages and salaries</i>
Väljaminek	3 286	3 639	4 215	5 012	...	<i>Expenditure</i>
toidule ja alkoholivabadele jookidele	828	877	938	1 104	...	<i>on food and non-alcoholic beverages</i>
eluasemele	532	561	650	746	...	<i>on housing</i>

Tabel 13 **Sisemajanduse koguprodukt (SKP), 2002–2006**
 Table 13 *Gross domestic product (GDP), 2002–2006*
 (jooksevhinnad — current prices)

	2002	2003	2004	2005	2006	
SKP turuhindades, miljonit krooni	70 049,1	79 665,1	90 119,8	101 174,6	125 208,4	<i>GDP at market prices, million kroons</i>
Lisandväärtus kokku, miljonit krooni	62 286,6	71 091,0	79 680,8	89 040,5	109 765,4	<i>Total value added, million kroons</i>
primaarsektor	680,3	743,7	1 067,4	947,5	884,2	<i>primary sector</i>
sekundaarsektor	14 933,8	17 398,7	18 926,0	21 800,7	27 824,8	<i>secondary sector</i>
tertsiaarsektor	46 672,5	52 948,5	59 687,4	66 292,3	81 056,4	<i>tertiary sector</i>
Neto-tootemaksud, miljonit krooni	7 762,5	8 574,1	10 439,0	12 134,1	15 443,0	<i>Net taxes on product, million kroons</i>
Maakonna osatähtsus SKP-s, %	57,7	58,6	59,7	58,3	61,1	<i>Contribution of county to GDP, %</i>
SKP elaniku kohta, krooni	133 958	152 665	172 900	194 128	239 987	<i>GDP per capita, kroons</i>
SKP elaniku kohta, % Eesti keskmisest	150,0	151,9	154,5	150,6	157,3	<i>GDP per capita, % of Estonian average</i>
Sektori osatähtsus lisandväärtuses, %						<i>Share of value added, %</i>
primaarsektor	1,1	1,0	1,3	1,1	0,8	<i>primary sector</i>
sekundaarsektor	24,0	24,5	23,8	24,5	25,3	<i>secondary sector</i>
tertsiaarsektor	74,9	74,5	74,9	74,5	73,8	<i>tertiary sector</i>

Tabel 14 **Väliskaubandus, 2004–2008**
 Table 14 *Foreign trade, 2004–2008*
 (jooksevhinnad, miljonit krooni — current prices, million kroons)

	2004	2005	2006	2007	2008	
Eksport	46 197,2	60 230,5	77 046,8	77 677,1	80 742,0	<i>Exports</i>
Import	79 600,2	98 677,1	128 293,0	135 814,3	130 026,2	<i>Imports</i>

Tabel 15 **Kohalikud eelarved, 2004–2008**
 Table 15 *Local budgets, 2004–2008*

	2004	2005	2006	2007	2008	
Tulud, tuhat krooni	5 472 651	6 167 205	8 001 214	8 392 262	9 614 079	<i>Revenue, thousand kroons</i>
Kulud, tuhat krooni	5 642 262	6 345 122	7 783 743	8 610 444	10 187 268	<i>Expenditure, thousand kroons</i>
Tulud elaniku kohta, krooni	10 334	11 547	14 929	15 581	17 706	<i>Revenue per capita, kroons</i>
Kulud elaniku kohta, krooni	10 654	11 881	14 524	15 986	18 762	<i>Expenditure per capita, kroons</i>

Tabel 16 **Ettevõtjad, mittetulundusühingud ja sihtasutused, 2004–2008**
 Table 16 *Entrepreneurs, non-profit associations and foundations, 2004–2008*
 (31. detsember — 31 December)

	2004	2005	2006	2007	2008	
Registreeritud objektid	56 895	61 724	69 077	75 466	79 160	Registered units
Ettevõtjad	47 093	51 248	57 917	63 612	66 598	Entrepreneurs
füüsilisest isikust ettevõtjad	4 268	4 295	4 162	4 118	3 879	sole proprietors
äriühingud	42 473	46 574	53 356	59 068	62 277	commercial undertakings
välismaa äriühingute filiaalid	352	379	399	424	439	branches of foreign companies
Mittetulundusühingud	9 493	10 143	10 807	11 476	12 165	Non-profit associations
Sihtasutused	309	333	353	378	397	Foundations

Tabel 17 **Ettevõtete majandusnäitajad, 2003–2007**
 Table 17 *Financial statistics of enterprises, 2003–2007*
 (aasta lõpul, tuhat krooni — at end-year, thousand kroons)

	2003	2004	2005	2006	2007	
Bilansimaht	125 322 972	156 897 670	182 923 183	212 818 395	260 416 488	Balance sheet total
Müügitulu	154 044 153	187 073 745	219 401 351	262 796 385	313 323 364	Net sales
Puhaskasum (-kahjum)	12 105 934	12 772 187	14 693 922	21 908 387	23 479 141	Net profit (loss)

Tabel 18 **Tööstus, 2003–2007**
 Table 18 *Industry, 2003–2007*
 (jooksevhinnad, miljonit krooni — current prices, million kroons)

	2003	2004	2005	2006	2007	
Tööstustoodang	31 367	36 525	40 618	47 448	54 822	Industrial production
Tööstustoodangu müük	31 413	36 223	40 571	47 268	54 246	Sales of industrial production
Tööstustoodangu müük mitteresidentidele	16 407	19 335	22 225	26 067	29 569	Sales of industrial production to non-residents

Tabel 19 **Põllumajandus põllumajanduslikes majapidamistes, 2004–2008**
 Table 19 *Agriculture in the agricultural holdings, 2004–2008*

	2004	2005	2006	2007	2008	
Põllukultuuride külvipind, ha	33 070	31 269	30 116	31 567	34 419	Sown area of field crops, ha
teravili	17 656	15 202	15 260	16 364	15 838	cereals
kaunvili	538	429	226	240	214	legumes
raps, rüps	3 795	2 599	3 869	4 387	4 912	rape
kartul	1 191	1 085	453	780	678	potatoes
avamaaköögivili	722	588	452	540	477	open-field vegetables
Põllukultuuride kogusaak, t						Total yield of field crops, t
teravili	40 017	39 687	29 532	47 529	48 657	cereals
kaunvili	211	634	314	346	40	legumes
rapsi-, rüpsiseeme	4 729	4 368	5 134	8 359	6 722	rape seed
kartul	13 729	20 929	6 603	17 750	13 427	potatoes
avamaaköögivili	13 214	14 159	10 895	17 726	16 040	open-field vegetables
Põllukultuuride saagikus, kg/ha						Average field crop yield, kg per ha
teravili	2 266	2 611	1 935	2 904	3 072	cereals
kaunvili	392	1 478	1 389	1 442	187	legumes
rapsi-, rüpsiseeme	1 246	1 681	1 327	1 905	1 368	rape seed
kartul	11 524	19 289	14 576	22 756	19 804	potatoes
avamaaköögivili	18 302	24 080	24 104	32 826	33 627	open-field vegetables
Loomad, aasta lõpul, tuhat						Number of livestock, at end-year, thousands
veised	14,5	14,0	14,7	12,9	12,2	cattle
lehmad	6,2	6,2	6,0	5,8	4,9	cows
sead	26,3	22,7	18,9	20,4	19,2	pigs
lambad ja kitsed	2,7	3,4	5,1	5,2	5,1	sheep and goats
Loomakasvatustoodang, t						Animal production, t
Liha	19 203	17 394	16 202	21 702	24 051	Meat
veiseliha	946	719	971	1 777	2 002	beef
sealiha	3 802	3 259	2 927	3 939	3 917	pork
Piim	33 972	34 984	34 991	36 826	33 529	Milk

Tabel 20 Metsamajandus, 2004–2008
Table 20 Forestry, 2004–2008

	2004	2005	2006	2007	2008	
Metsaraie raiedokumentide alusel						<i>Gross felling based on felling documentation</i>
Raiepindala, ha	7 760	4 148	5 489	5 433	5 958	<i>Felling area, ha</i>
Raiemaht, tuhat m ³	336,0	208,0	296,5	382,0	427,4	<i>Felling outturn, thousand m³</i>
Metsa uuendamine, ha	497,4	293,5	329,9	423,5	439,8	<i>Reforestation, ha</i>
Kahjustatud puistud, 31. detsember, ha	406,2	618,5	604,7	766,3	464,2	<i>Damaged forest stands, 31 December, ha</i>
Hukunud puistud, ha	226,4	178,1	486,5	93,8	118,7	<i>Destroyed forest stands, ha</i>

Tabel 21 Investeeringud põhivarasse, 2003–2007
Table 21 Investments in fixed assets, 2003–2007
 (jooksevhinnad, miljonit krooni — current prices, million kroons)

	2003	2004	2005	2006	2007	
Investeeringud põhivarasse	10 414,8	11 704,9	13 022,8	16 171,3	21 305,8	<i>Investments in fixed assets</i>

Tabel 22 Ehitus, 2004–2008
Table 22 Construction, 2004–2008

	2004	2005	2006	2007	2008	
Kasutusse lubatud eluruumid						<i>Dwelling completions</i>
Eluruumid	1 976	2 761	3 331	5 232	3 854	<i>Dwellings</i>
ühepere-, kahepere- ja ridaelamutes	523	566	648	917	849	<i>in one-family, two-family and terraced houses</i>
Eluruumide pind, tuhat m ²	174,1	229,6	257,2	417,8	326,9	<i>Floor area, thousand m²</i>
ühepere-, kahepere- ja ridaelamutes	80,9	89,8	94,9	139,7	133,1	<i>in one-family, two-family and terraced houses</i>
Kasutusse lubatud mitteeluhooned						<i>Non-residential building completions</i>
Mitteeluhooned	345	233	185	255	247	<i>Non-residential buildings</i>
Kasulik pind, tuhat m ²	533,7	308,9	488,1	554,9	516,1	<i>Usable floor area, thousand m²</i>
Kubatuur, tuhat m ³	3 558,5	1 839,3	3 446,7	3 504,9	3 179,7	<i>Cubic capacity, thousand m³</i>

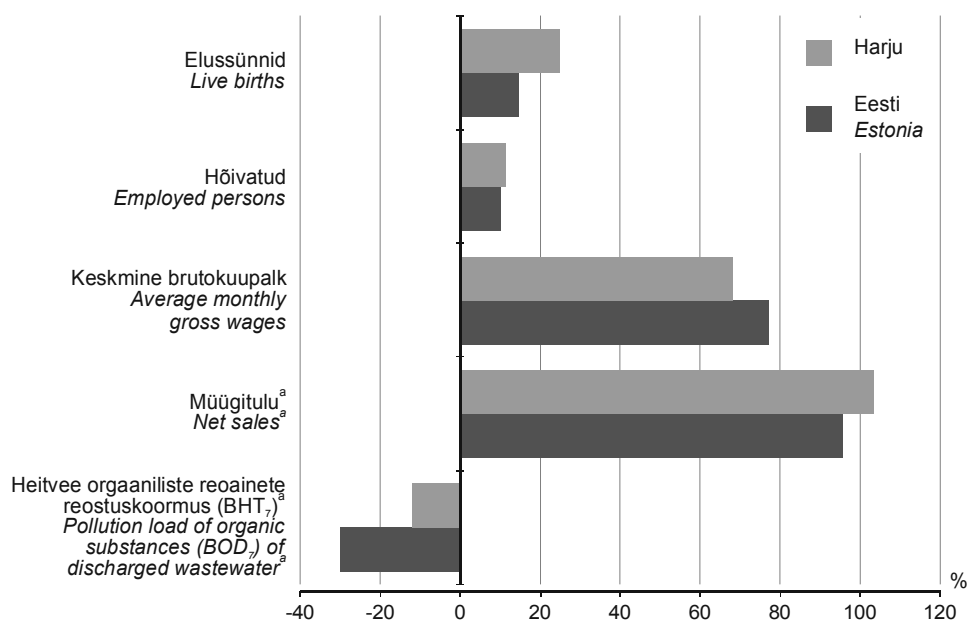
Tabel 23 Majutus, 2004–2008
Table 23 Accommodation, 2004–2008

	2004	2005	2006	2007	2008	
Majutuskohad	107	146	161	187	195	<i>Accommodation establishments</i>
Toad	5 950	6 603	6 812	7 769	8 152	<i>Rooms</i>
Voodid	11 680	13 655	14 014	16 195	17 004	<i>Beds</i>
Tubade täitumus, %	56	59	57	53	48	<i>Room occupancy rate, %</i>
Voodikohtade täitumus, %	49	50	48	45	39	<i>Bed occupancy rate, %</i>
Majutatud	1 124 314	1 199 638	1 244 823	1 240 812	1 275 669	<i>Tourists</i>
puhkusereisil, %	67	68	71	69	71	<i>on holiday, %</i>
tööreisil, %	27	26	24	25	24	<i>on business, %</i>
Ööbimised	1 851 793	2 110 428	2 291 188	2 307 388	2 274 276	<i>Nights spent</i>
Eesti elanikud	211 585	228 990	366 837	440 790	387 776	<i>residents of Estonia</i>

Tabel 24 **Transport ja side, 2004–2008**
Table 24 *Transport and communications, 2004–2008*

	2004	2005	2006	2007	2008	
Maanteed,						Roads,
31. detsember, km						31 December, km
Riigimaanteed	1 547	1 553	1 555	1 547	1 550	National roads
põhimaanteed	251	251	251	251	252	main roads
tugimaanteed	161	161	165	165	165	basic roads
kõrvalmaanteed	1 107	1 111	1 109	1 100	1 101	secondary roads
rambid ja ühenduste	28	30	30	31	32	ramps and connecting roads
Kohalikud maanteed	2 534	2 561	2 745	2 815	2 791	Local roads
Erateed	737	794	795	864	914	Private roads
Metskondade teed	592	599	600	600	600	Forest district roads
Muud teed	287	291	250	250	249	Other roads
Liiklusvahendid,						Vehicles,
31. detsember						31 December
Sõiduaudod	195 738	209 693	234 434	234 041	185 060	Passenger cars
eravalduses	115 313	116 881	121 376	106 568	107 515	private
Autobussid	2 071	2 219	2 402	2 199	1 548	Buses
eravalduses	262	230	221	114	109	private
Veoautod	36 662	38 514	42 867	42 073	32 413	Lorries
eravalduses	8 617	8 054	7 796	5 468	5 641	private
Liiklusõnnetused						Traffic accidents
Arv	939	919	978	870	696	Number
Hukkunud	54	47	56	65	33	Persons killed
Vigasaanud	1 120	1 136	1 197	1 081	827	Persons injured
Telekommunikatsioon,						Telecommunication,
31. detsember						31 December
Põhitelefoniliinid	244 126	243 842	249 601	262 757	277 052	Main telephone lines
Kliendiliinid	243 014	242 787	248 593	261 823	276 230	Subscriber lines
Kaarditaksofonid	1 112	1 055	1 008	934	822	Public phones
Postiasutused,						Post offices,
31. detsember						31 December
Postkontorid	66	66	65	66	63	Local post offices
Postkastid	655	651	515	496	502	Letter boxes

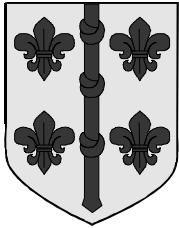
Joonis 2 **Põhinäitajate muutus, 2004, 2008**
Figure 2 *Change of main indicators, 2004, 2008*

^a Aastad 2003, 2007.

^a Years 2003, 2007.

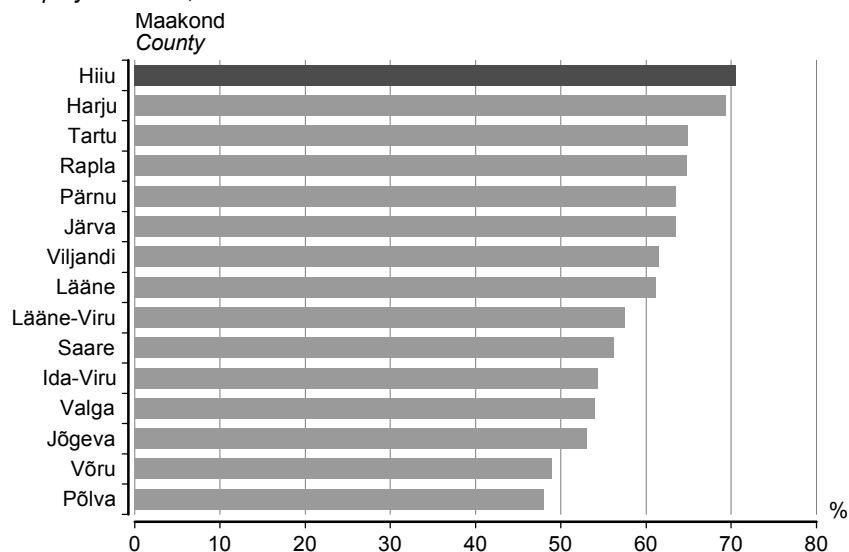
**HIIU MAAKOND
HIIU COUNTY**

Hiiu maakonna pindala on 1023,26 km², mis hõlmab kogu Eesti territooriumist 2,4%. Rahvaarv on 9564 ehk 0,7% Eesti rahvastikust. Maakonna keskus Kärkla linn asub Tallinnast 155 km kaugusel. Hiiu maakonnas on 5 omavalitsusüksust — 1 linn ja 4 valda.

The area of Hiiu county is 1,023.26 km², which covers 2.4% of the territory of Estonia. The population of the county is 9,564, which is 0.7% of the population of Estonia. The city of Kärkla is the centre of the county located at a distance of 155 km from Tallinn. Hiiu county is divided into 5 local government units — 1 city and 4 rural municipalities.

Joonis 1 **Tööhõive määr, 2008**
Figure 1 **Employment rate, 2008**

Tabel 1 **Haldusjaotus, 2005–2009**
Table 1 *Administrative division, 2005–2009*
(1. jaanuar — 1 January)

	2005	2006	2007	2008	2009	
Haldusüksused	5	5	5	5	5	Administrative units
linnad	1	1	1	1	1	cities
vallad	4	4	4	4	4	rural municipalities
Asustusüksused						Settlement units
vallasisesed linnad	-	-	-	-	-	cities without municipal status
alevid	-	-	-	-	-	towns
alevikud	2	2	2	2	2	small towns
külad	182	182	182	182	182	villages

Tabel 2 **Keskkond, 2003–2007**
Table 2 *Environment, 2003–2007*

	2003	2004	2005	2006	2007	
Õhusaaste paiksetest saasteallikatest, tuhat tonni	0,1	0,1	0,1	0,1	0,1	Pollution of air from stationary sources, thousand tons
Veevõtt, mln m ³	0,3	0,3	0,2	0,2	0,4	Water extraction, million m ³
Veeheide, mln m ³	0,3	0,3	0,3	0,2	0,3	Water discharge, million m ³
Maavarade kaevandamine						Extraction of mineral resources
ehitusliiv, tuhat m ³	3,5	0,7	0,6	27,5	5,7	construction sand, thousand m ³
ehituskruus, tuhat m ³	31,7	31,1	33,4	61,9	91,8	constructional gravel, thousand m ³
turvas, tuhat tonni	4,5	2,0	6,5	8,0	6,0	peat, thousand tons

Tabel 3 **Maafond, 2004–2008**
Table 3 *Land stock, 2004–2008*
(31. detsember — 31 December)

	2004	2005	2006	2007	2008	
Katastris registreeritud maa, ha	86 234,0	87 114,8	89 050,2	90 172,6	90 694,1	Land registered in the cadastre, ha
eramaa	58 084,9	58 856,4	59 884,0	60 351,7	60 541,3	private land
tagastatud maa	39 381,1	39 755,6	40 008,0	40 056,9	40 127,6	restituted land
ostueesõigusega omandatud maa	8 621,1	8 775,8	9 036,8	9 149,1	9 228,7	land acquired by the right of pre-emption
enampakkumisega omandatud maa	4 354,7	4 354,7	4 354,8	4 354,8	4 354,8	land privatized by auction
erastatud vaba põllumajandusmaa	2 088,5	2 115,2	2 537,7	2 749,1	2 777,7	privatized free agricultural land
erastatud vaba metsamaa	3 639,5	3 855,1	3 946,7	4 041,8	4 052,5	privatized free woodland
munitsipaalmaa	201,5	251,8	261,3	281,9	304,6	municipal land
riigimaa	27 947,6	28 006,6	28 904,9	29 539,0	29 848,2	state land

Tabel 4 **Rahvastik, 2004–2008**
Table 4 *Population, 2004–2008*

	2004	2005	2006	2007	2008	
Rahvaarv, 1. jaanuar	10 095	9 888	9 738	9 672	9 564	Population, 1 January
mehed	4 880	4 797	4 743	4 726	4 674	males
naised	5 215	5 091	4 995	4 946	4 890	females
0–14-aastased	1 842	1 704	1 559	1 456	1 361	0–14 years
%	18,25	17,23	16,01	15,05	14,23	%
15–64-aastased	6 663	6 560	6 511	6 523	6 517	15–64 years
%	66,00	66,34	66,86	67,44	68,14	%
65-aastased ja vanemad	1 590	1 624	1 668	1 693	1 686	65 years or older
%	15,75	16,42	17,13	17,50	17,63	%
vanus teadmata	-	-	-	-	-	age unknown
%	-	-	-	-	-	%
	2004	2005	2006	2007	2008	
Elussünnid	79	95	82	80	93	Live births
Surmad	125	120	138	135	117	Deaths
Sünnimuse üldkordaja	7,69	9,28	8,04	7,89	9,20	Crude birth rate
Suremuse üldkordaja	12,17	11,73	13,54	13,31	11,60	Crude death rate
Abielud	27	33	37	36	38	Marriages
Abielulahutused	17	25	25	21	14	Divorces

Tabel 5 Haridus, 2004–2008
Table 5 Education, 2004–2008

	2004	2005	2006	2007	2008	
Alusharidus, 31. detsember						Preprimary education, 31 December
Koolieelsed lasteasutused	7	7	7	7	7	Preschool institutions
Lapsed	391	393	399	395	375	Children
Üldharidus, õppeaasta alguses						General education, at the beginning of academic year
Päevaõpe						Diurnal study
õppeasutused	7	7	7	7	7	educational institutions
õpilased	1 725	1 576	1 427	1 287	1 176	pupils
gümnaasiumiklassides	313	301	274	259	230	at gymnasium level
Õhtu- ja kaugõpe						Evening and correspondence study
täiskasvanute gümnaasiumid	-	-	-	-	-	evening schools
osakonnad päevakoolide juures	1	1	1	1	1	departments at diurnal schools
õpilased	37	36	33	27	29	pupils
Kutseharidus, õppeaasta alguses						Vocational education, at the beginning of academic year
Õppeasutused	1	1	1	1	1	Educational institutions
Õpilased	177	145	124	147	128	Students

Tabel 6 Kultuur, 2004–2008
Table 6 Culture, 2004–2008

	2004	2005	2006	2007	2008	
Rahvaraamatukogud						Public libraries
Rahvaraamatukogud	8	7	7	7	7	Public libraries
Fondi suurus, tuhat arvestusüksust	109	108	111	112	113	Total stock, thousand library units
Lugejad, tuhat	4,6	5,1	4,8	4,5	4,4	Registered users, thousands
Laenutusi lugeja kohta	28	26	23	23	29	Library units lent per user
Muuseumid						Museums
Muuseumid	6	6	6	6	7	Museums
Fondi suurus, tuhat säilikut	28,5	28,9	29,8	30,2	31,3	Total collection, thousand museum pieces
Külastajad, tuhat	29	26	23	24	30	Attendance, thousands

Tabel 7 Tervishoid, 2003–2007
Table 7 Health care, 2003–2007

	2003	2004	2005	2006	2007	
Tervishoiutöötajad ja -asutused, 31. detsember						Health care personnel and institutions, 31 December
Arstid	20	18	18	18	21	Physicians
perearstid	8	8	8	8	8	family doctors
Hambaarstid	5	5	5	5	5	Dentists
Õendustöötajad	36	31	32	32	33	Medium-level medical personnel
Haiglad	1	1	1	1	1	Hospitals
Ravivoodid	42	33	32	32	32	Hospital beds
Arstiabi kasutamine						Use of medical services
Hospitaliseeritud	1 229	1 118	1 036	1 122	1 074	Inpatients
Arsti ambulatoorsed vastuvõttud, tuhat	45,5	47,2	47,1	44,5	49,8	Outpatient visits, thousands
perearsti vastuvõttud, tuhat	31,8	34,9	36,9	35,3	39,0	visits to family doctor, thousands
Arsti koduviisidid, tuhat	2,4	1,8	1,5	1,5	1,3	Home visits, thousands
perearsti koduviisidid, tuhat	2,4	1,8	1,5	1,5	1,3	home visits of family doctor, thousands
Hambaarsti vastuvõttud, tuhat	10,8	10,6	9,3	9,4	9,7	Visits to dentist, thousands

Tabel 8 Sotsiaalne kaitse, 2004–2009
Table 8 Social protection, 2004–2009

	2005	2006	2007	2008	2009	
Pensionärid, 1. jaanuar	2 646	2 667	2 667	2 675	2 675	Pensioners, 1 January
vanaduspensionärid	2 042	2 051	2 021	2 037	2 033	old-age pensioners
töövõimetuspensionärid	490	503	537	534	537	persons receiving pension for incapacity for work
Keskmine kuupension, 1. jaanuar, krooni	2 145	2 530	2 868	3 462	4 187	Average monthly pension, 1 January, kroons
	2004	2005	2006	2007	2008	
Toimetulekutoetused						Subsistence benefits
Toetused kokku, tuhat krooni	1 998	3 198	2 570	2 156	1 897	Benefits total, thousand kroons
toetus toimetulekupiiri tagamiseks, tuhat krooni	1 747	2 756	2 168	1 872	1 570	benefits to ensure the subsistence level, thousand kroons
täiendav toimetulekutoetus, tuhat krooni	251	442	402	284	327	supplementary subsistence benefit, thousand kroons
Rahuldatud taotlused toimetulekupiiri tagamiseks	2 046	2 447	1 842	1 453	1 083	Applications satisfied to guarantee subsistence level

Tabel 9 Kuritegevus, 2004–2008
Table 9 Crime, 2004–2008

	2004	2005	2006	2007	2008	
I astme kuriteod	..	..	2	-	2	1st degree offences
II astme kuriteod	..	..	129	190	143	2nd degree offences
Registreeritud kuriteod kokku	..	..	131	190	145	Recorded offences total
tapmine, mõrv	..	..	-	-	-	manslaughter, murder
narkootikumidega seotud kuritegu	..	..	1	-	3	offences relating to narcotics
vargus	..	..	49	69	46	larceny
liikluskuritegu	..	..	31	39	21	traffic offences
mootorsõiduki juhtimine joobeseisundis	..	..	31	38	20	driving while intoxicated

Tabel 10 Tööturg, 2004–2008
Table 10 Labour market, 2004–2008

	2004	2005	2006	2007	2008	
15–74-aastased hõiveseisundi järgi						Population aged 15–74 by labour status
Töõjõud, tuhat	5,0	5,4	5,5	5,8	5,7	Labour force, thousands
hõivatud, tuhat	4,7	5,0	5,3	5,6	5,6	employed persons, thousands
töötud, tuhat	0,3	0,4	...	...	...	unemployed persons, thousands
Mitteaktiivsed, tuhat	2,7	2,4	2,4	2,1	2,2	Inactive persons, thousands
Tööealised kokku, tuhat	7,7	7,8	7,9	7,9	7,9	Working-age persons total, thousands
Tööjõus osalemise määr, %	64,7	69,2	70,1	73,3	72,2	Labour force participation rate, %
Tööhõive määr, %	61,0	64,2	67,6	71,3	70,6	Employment rate, %
Töötuse määr, %	5,7	7,2	...	...	...	Unemployment rate, %
Registreeritud töötus						Registered unemployment
Registreeritud töötud	239	336	164	144	127	Registered unemployed persons
Registreeritud töötute osatähtsus 16-aastaste kuni pensioniealiste hulgas, %	4,0	5,4	2,6	2,3	1,9	Proportion of registered unemployed persons in population aged 16 until pension age, %

Tabel 11 Palk, 2004–2008
Table 11 Wages and salaries, 2004–2008
 (krooni — kroons)

	2004	2005	2006	2007	2008	
Keskmine brutokuupalk	5 957	6 721	7 434	8 664	9 729	<i>Average monthly gross wages</i>

Tabel 12 Leibkonnaliikme keskmine kuusissetulek ja -väljaminek, 2004–2008
Table 12 Average monthly income and expenditure per household member, 2004–2008
 (krooni — kroons)

	2004	2005	2006	2007	2008	
Netosissetulek	2 527	2 576	3 733	3 978	...	<i>Disposable income</i>
palgatööst	1 362	1 464	2 022	2 559	...	<i>from wages and salaries</i>
Väljaminek	2 251	2 674	3 376	3 115	...	<i>Expenditure</i>
toidule ja alkoholivabadele jookidele	857	957	1 061	1 044	...	<i>on food and non-alcoholic beverages</i>
eluasemele	233	317	374	368	...	<i>on housing</i>

Tabel 13 Sisemajanduse koguprodukt (SKP), 2002–2006
Table 13 Gross domestic product (GDP), 2002–2006
 (jooksevhinnad — current prices)

	2002	2003	2004	2005	2006	
SKP turuhindades, miljonit krooni	704,4	730,9	817,2	894,5	933,2	<i>GDP at market prices, million kroons</i>
Lisandväärtus kokku, miljonit krooni	626,4	652,2	722,5	787,3	818,1	<i>Total value added, million kroons</i>
primaarsektor	130,0	113,3	128,9	149,5	126,4	<i>primary sector</i>
sekundaarsektor	125,1	157,6	179,6	189,4	237,9	<i>secondary sector</i>
tertsiaarsektor	371,3	381,3	414,0	448,3	453,7	<i>tertiary sector</i>
Neto-tootemaksud, miljonit krooni	78,1	78,7	94,7	107,3	115,1	<i>Net taxes on product, million kroons</i>
Maakonna osatähtsus SKP-s, %	0,6	0,5	0,5	0,5	0,5	<i>Contribution of county to GDP, %</i>
SKP elaniku kohta, krooni	67 949	70 831	79 586	87 409	91 533	<i>GDP per capita, kroons</i>
SKP elaniku kohta, % Eesti keskmisest	76,1	70,5	71,1	67,8	60,0	<i>GDP per capita, % of Estonian average</i>
Sektori osatähtsus lisandväärtuses, %						<i>Share of value added, %</i>
primaarsektor	20,8	17,4	17,8	19,0	15,5	<i>primary sector</i>
sekundaarsektor	20,0	24,2	24,9	24,1	29,1	<i>secondary sector</i>
tertsiaarsektor	59,3	58,5	57,3	56,9	55,5	<i>tertiary sector</i>

Tabel 14 Väliskaubandus, 2004–2008
Table 14 Foreign trade, 2004–2008
 (jooksevhinnad, miljonit krooni — current prices, million kroons)

	2004	2005	2006	2007	2008	
Eksport	483,3	415,7	589,1	525,2	539,1	<i>Exports</i>
Import	289,7	242,3	479,2	326,7	330,3	<i>Imports</i>

Tabel 15 Kohalikud eelarved, 2004–2008
Table 15 Local budgets, 2004–2008

	2004	2005	2006	2007	2008	
Tulud, tuhat krooni	110 030	120 348	149 439	181 650	186 747	<i>Revenue, thousand kroons</i>
Kulud, tuhat krooni	105 707	127 288	145 710	186 793	189 567	<i>Expenditure, thousand kroons</i>
Tulud elaniku kohta, krooni	10 899	12 171	15 346	18 781	19 526	<i>Revenue per capita, kroons</i>
Kulud elaniku kohta, krooni	10 471	12 873	14 963	19 313	19 821	<i>Expenditure per capita, kroons</i>

Tabel 16 **Ettevõtjad, mittetulundusühingud ja sihtasutused, 2004–2008**
 Table 16 *Entrepreneurs, non-profit associations and foundations, 2004–2008*
 (31. detsember — 31 December)

	2004	2005	2006	2007	2008	
Registreeritud objektid	1 145	1 191	1 225	1 251	1 259	Registered units
Ettevõtjad	913	936	956	970	964	Entrepreneurs
füüsilisest isikust ettevõtjad	519	515	498	469	411	sole proprietors
äriühingud	394	421	458	501	552	commercial undertakings
välismaa äriühingute filiaalid	-	-	-	-	1	branches of foreign companies
Mittetulundusühingud	224	246	259	271	284	Non-profit associations
Sihtasutused	8	9	10	10	11	Foundations

Tabel 17 **Ettevõtete majandusnäitajad, 2003–2007**
 Table 17 *Financial statistics of enterprises, 2003–2007*
 (aasta lõpul, tuhat krooni — at end-year, thousand kroons)

	2003	2004	2005	2006	2007	
Bilansimaht	317 880	369 874	383 772	438 367	569 367	Balance sheet total
Müügitulu	561 336	593 119	689 676	813 452	1 065 556	Net sales
Puhaskasum (-kahjum)	-14 885	-277	30 454	39 451	76 692	Net profit (loss)

Tabel 18 **Tööstus, 2003–2007**
 Table 18 *Industry, 2003–2007*
 (jooksevhinnad, miljonit krooni — current prices, million kroons)

	2003	2004	2005	2006	2007	
Tööstustoodang	220	273	292	372	376	Industrial production
Tööstustoodangu müük	222	270	292	369	376	Sales of industrial production
Tööstustoodangu müük mitteresidentidele	178	197	204	243	283	Sales of industrial production to non-residents

Tabel 19 **Põllumajandus põllumajanduslikes majapidamistes, 2004–2008**
 Table 19 *Agriculture in the agricultural holdings, 2004–2008*

	2004	2005	2006	2007	2008	
Põllukultuuride külvipind, ha	4 633	7 455	3 335	5 039	4 008	Sown area of field crops, ha
teravili	1 507	1 473	1 465	1 445	2 006	cereals
kaunvili	2	61	0	39	8	legumes
raps, rüps	110	57	91	418	464	rape
kartul	172	122	85	103	96	potatoes
avamaaköögivili	20	14	11	10	8	open-field vegetables
Põllukultuuride kogusaak, t						Total yield of field crops, t
teravili	2 876	3 508	1 696	4 122	3 927	cereals
kaunvili	6	111	0	29	23	legumes
rapsi-, rüpsiseeme	75	103	168	604	597	rape seed
kartul	2 073	1 756	1 871	1 300	1 380	potatoes
avamaaköögivili	529	449	258	118	160	open-field vegetables
Põllukultuuride saagikus, kg/ha						Average field crop yield, kg per ha
teravili	1 908	2 382	1 158	2 853	1 958	cereals
kaunvili	3 000	1 820	-	744	2 875	legumes
rapsi-, rüpsiseeme	682	1 807	1 846	1 445	1 287	rape seed
kartul	12 052	14 393	22 012	12 621	14 375	potatoes
avamaaköögivili	26 450	32 071	23 455	11 800	20 000	open-field vegetables
Loomad, aasta lõpul, tuhat						Number of livestock, at end-year, thousands
veised	2,5	2,8	2,9	3,5	3,5	cattle
lehmad	1,0	0,9	0,8	0,8	0,6	cows
sead	5,3	0,3	4,1	4,0	3,7	pigs
lambad ja kitsed	2,1	2,6	2,9	3,6	3,6	sheep and goats
Loomakasvatustoodang, t						Animal production, t
Liha	1 743	1 548	172	1 153	1 282	Meat
veiseliha	144	156	119	279	329	beef
sealiha	1 580	1 377	33	793	911	pork
Piim	4 540	4 773	4 079	3 769	2 931	Milk

Tabel 20 Metsamajandus, 2004–2008
Table 20 Forestry, 2004–2008

	2004	2005	2006	2007	2008	
Metsaraie raiedokumentide alusel						<i>Gross felling based on felling documentation</i>
Raiepindala, ha	3 607	1 792	1 696	1 794	1 690	<i>Felling area, ha</i>
Raiemaht, tuhat m ³	211,7	96,4	117,4	139,2	128,0	<i>Felling outturn, thousand m³</i>
Metsa uuendamine, ha	194,4	187,7	252,9	190,3	143,7	<i>Reforestation, ha</i>
Kahjustatud puistud, 31. detsember, ha	156,9	805,3	192,0	267,1	478,0	<i>Damaged forest stands, 31 December, ha</i>
Hukkunud puistud, ha	16,3	13,6	3,4	0,0	0,0	<i>Destroyed forest stands, ha</i>

Tabel 21 Investeeringud põhivarasse, 2003–2007
Table 21 Investments in fixed assets, 2003–2007
 (jooksevhinnad, miljonit krooni — current prices, million kroons)

	2003	2004	2005	2006	2007	
Investeeringud põhivarasse	20,1	35,2	56,7	62,7	64,9	<i>Investments in fixed assets</i>

Tabel 22 Ehitus, 2004–2008
Table 22 Construction, 2004–2008

	2004	2005	2006	2007	2008	
Kasutusse lubatud eluruumid						<i>Dwelling completions</i>
Eluruumid	34	9	14	11	11	<i>Dwellings</i>
ühepere-, kahepere- ja ridaelamutes	12	9	14	11	11	<i>in one-family, two-family and terraced houses</i>
Eluruumide pind, tuhat m ²	2,2	0,8	1,8	1,5	1,5	<i>Floor area, thousand m²</i>
ühepere-, kahepere- ja ridaelamutes	1,1	0,8	1,8	1,5	1,5	<i>in one-family, two-family and terraced houses</i>
Kasutusse lubatud mitteeluhooned						<i>Non-residential building completions</i>
Mitteeluhooned	19	25	21	15	25	<i>Non-residential buildings</i>
Kasulik pind, tuhat m ²	3,0	4,8	3,4	1,3	8,7	<i>Usable floor area, thousand m²</i>
Kubatuur, tuhat m ³	13,9	45,1	22,0	5,5	49,5	<i>Cubic capacity, thousand m³</i>

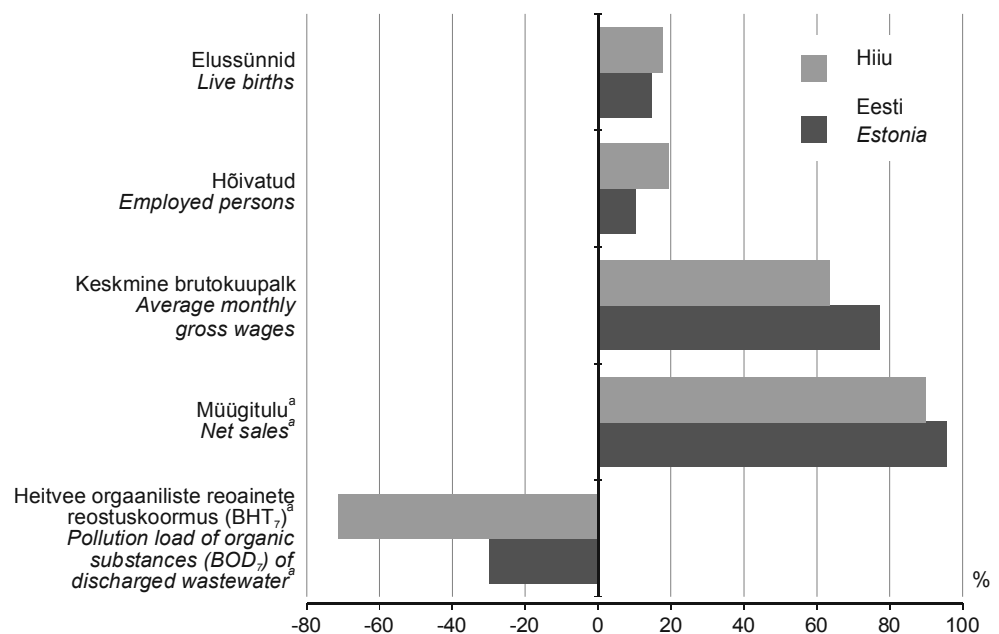
Tabel 23 Majutus, 2004–2008
Table 23 Accommodation, 2004–2008

	2004	2005	2006	2007	2008	
Majutuskohad	32	40	48	46	43	<i>Accommodation establishments</i>
Toad	316	348	348	342	350	<i>Rooms</i>
Voodid	875	897	902	947	878	<i>Beds</i>
Tubade täitumus, %	19	21	21	28	23	<i>Room occupancy rate, %</i>
Voodikohtade täitumus, %	17	18	17	17	17	<i>Bed occupancy rate, %</i>
Majutatud	16 740	17 008	18 442	22 309	20 737	<i>Tourists</i>
puhkusereisil, %	74	77	75	74	70	<i>on holiday, %</i>
tööreisil, %	24	21	24	24	28	<i>on business, %</i>
Ööbimised	30 584	30 475	31 059	38 033	35 825	<i>Nights spent</i>
Eesti elanikud	19 926	18 503	20 752	27 981	26 453	<i>residents of Estonia</i>

Tabel 24 **Transport ja side, 2004–2008**
Table 24 *Transport and communications, 2004–2008*

	2004	2005	2006	2007	2008	
Maanteed,						Roads,
31. detsember, km						31 December, km
Riigimaanteed	473	473	473	473	473	National roads
põhimaanteed	-	-	-	-	-	main roads
tugimaanteed	140	140	140	140	140	basic roads
kõrvalmaanteed	333	333	333	333	333	secondary roads
rambid ja ühendusteel	-	-	-	-	-	ramps and connecting roads
Kohalikud maanteed	359	345	330	338	338	Local roads
Erasteed	293	260	341	346	346	Private roads
Metskondade teed	215	215	244	245	245	Forest district roads
Muud teed	-	-	-	-	-	Other roads
Liiklusvahendid,						Vehicles,
31. detsember						31 December
Sõiduaudod	5 418	5 434	6 052	5 816	7 362	Passenger cars
eravalduses	4 971	4 950	5 404	5 576	5 961	private
Autobussid	61	55	42	25	43	Buses
eravalduses	18	18	19	12	14	private
Veoautod	994	958	989	779	1 045	Lorries
eravalduses	566	545	546	443	476	private
Liiklusõnnetused						Traffic accidents
Arv	13	10	17	17	13	Number
Hukkunud	-	-	1	2	1	Persons killed
Vigasaanud	17	11	18	22	17	Persons injured
Telekommunikatsioon,						Telecommunication,
31. detsember						31 December
Põhitelefoniiniidid	3 401	3 345	3 417	3 432	3 223	Main telephone lines
Kliendiliinid	3 383	3 332	3 406	3 422	3 221	Subscriber lines
Kaarditaksofonid	18	13	11	10	2	Public phones
Postiasutused,						Post offices,
31. detsember						31 December
Postkontorid	6	6	6	6	6	Local post offices
Postkastid	97	97	97	90	89	Letter boxes

Joonis 2 **Põhinäitajate muutus, 2004, 2008**
Figure 2 *Change of main indicators, 2004, 2008*

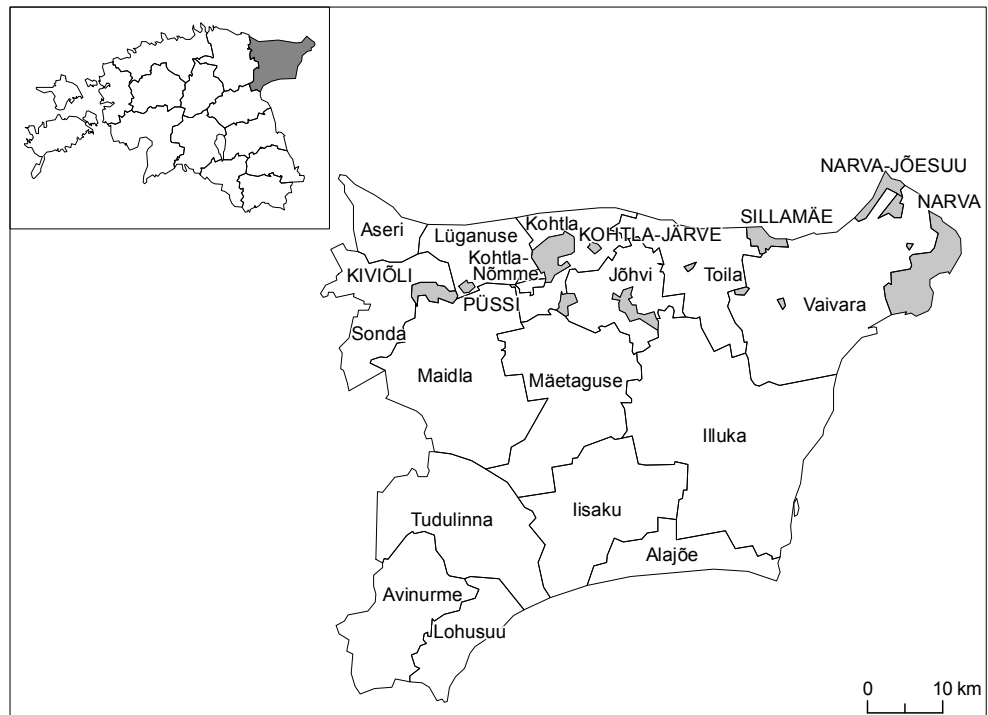
^a Aastad 2003, 2007.

^a Years 2003, 2007.

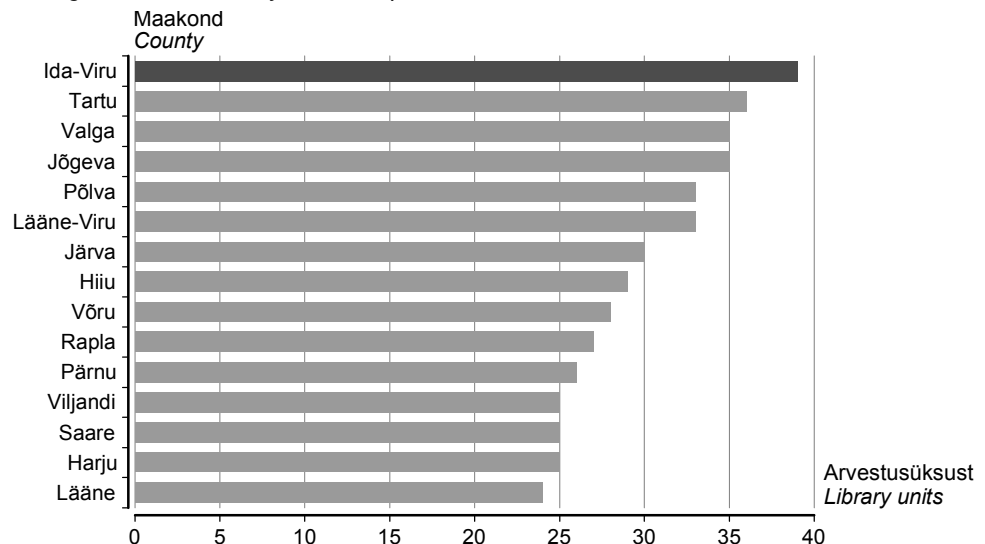
IDA-VIRU MAAKOND IDA-VIRU COUNTY

Ida-Viru maakonna pindala on 3364,05 km², mis hõlmab kogu Eesti territooriumist 7,7%. Rahvaarv on 162 395 ehk 12,3% Eesti rahvastikust. Maakonna keskus Jõhvi (vallasine linn) asub Tallinnast 165 km kaugusel. Ida-Viru maakonnas on 22 omavalitsusüksust — 6 linna ja 16 valda.

The area of Ida-Viru county is 3,364.05 km², which covers 7.7% of the territory of Estonia. The population of the county is 162,395, which is 12.3% of the population of Estonia. Jõhvi (the city without municipal status) is the centre of the county located at a distance of 165 km from Tallinn. Ida-Viru county is divided into 22 local government units — 6 cities and 16 rural municipalities.

Joonis 1 **Raamatukogu laenutusi keskmiselt lugeja kohta, 2008**
Figure 1 *Average number of library units lent per user, 2008*

Tabel 1 **Haldusjaotus, 2005–2009**
Table 1 *Administrative division, 2005–2009*
(1. jaanuar — 1 January)

	2005	2006	2007	2008	2009	
Haldusüksused	23	22	22	22	22	Administrative units
linnad	7	6	6	6	6	cities
vallad	16	16	16	16	16	rural municipalities
Asustusüksused						Settlement units
vallasisesed linnad	-	1	1	1	1	cities without municipal status
alevid	1	1	1	1	1	towns
alevikud	14	14	14	14	14	small towns
külad	207	207	207	207	207	villages

Tabel 2 **Keskkond, 2003–2007**
Table 2 *Environment, 2003–2007*

	2003	2004	2005	2006	2007	
Õhusaaste paiksetest saasteallikatest, tuhat tonni	147,0	129,9	111,0	94,0	127,6	Pollution of air from stationary sources, thousand tons
Veevõtt, mln m ³	1 459,2	1 584,7	1 496,9	1 474,1	1 741,7	Water extraction, million m ³
Veeheide, mln m ³	1 459,5	1 593,9	1 500,1	1 505,4	1 759,5	Water discharge, million m ³
Maavarade kaevandamine						Extraction of mineral resources
ehitusliiv, tuhat m ³	-	-	23,0	66,7	50,6	construction sand, thousand m ³
ehituskruus, tuhat m ³	45,8	46,5	56,7	78,0	76,2	constructional gravel, thousand m ³
turvas, tuhat tonni	194,7	200,0	203,7	118,6	67,7	peat, thousand tons

Tabel 3 **Maafond, 2004–2008**
Table 3 *Land stock, 2004–2008*
(31. detsember — 31 December)

	2004	2005	2006	2007	2008	
Katastris registreeritud maa, ha	260 718,9	266 425,0	270 638,2	274 533,5	277 525,7	Land registered in the cadastre, ha
eramaa	94 025,9	97 639,2	100 429,0	102 872,7	104 245,8	private land
tagastatud maa	58 040,5	59 066,6	59 555,8	60 369,7	60 958,4	restituted land
ostueesõigusega omandatud maa	20 979,6	22 076,8	23 364,2	24 409,2	25 048,0	land acquired by the right of pre-emption
enampakkumisega omandatud maa	4 771,4	4 771,4	4 771,4	4 771,4	4 771,4	land privatized by auction
erastatud vaba põllumajandusmaa	6 604,0	7 192,9	7 799,0	8 143,2	8 197,3	privatized free agricultural land
erastatud vaba metsamaa	3 630,4	4 531,5	4 938,6	5 179,2	5 270,7	privatized free woodland
munitsipaalmaa	730,7	876,3	965,7	1 127,6	1 317,0	municipal land
riigimaa	165 962,3	167 909,5	169 243,5	170 533,2	171 962,9	state land

Tabel 4 **Rahvastik, 2004–2008**
Table 4 *Population, 2004–2008*

	2004	2005	2006	2007	2008	
Rahvaarv, 1. jaanuar	170 834	168 695	166 828	164 655	162 395	Population, 1 January
mehed	76 837	75 740	74 742	73 755	72 675	males
naised	93 997	92 955	92 086	90 900	89 720	females
0–14-aastased	24 260	23 115	22 450	21 819	21 478	0–14 years
%	14,20	13,70	13,46	13,25	13,23	%
15–64-aastased	116 193	114 718	113 414	111 559	110 110	15–64 years
%	68,02	68,00	67,98	67,75	67,80	%
65-aastased ja vanemad	30 346	30 832	30 940	31 253	30 788	65 years or older
%	17,76	18,28	18,55	18,98	18,96	%
vanus teadmata	35	30	24	24	19	age unknown
%	0,02	0,02	0,01	0,01	0,01	%
	2004	2005	2006	2007	2008	
Elussünnid	1 627	1 639	1 498	1 590	1 490	Live births
Surmad	2 679	2 660	2 549	2 636	2 538	Deaths
Sündimuse üldkordaja	9,33	9,46	8,70	9,29	8,80	Crude birth rate
Suremuse üldkordaja	15,37	15,35	14,80	15,39	14,90	Crude death rate
Abielud	874	966	1 118	1 167	925	Marriages
Abielulahutused	643	571	550	516	549	Divorces

Tabel 5 Haridus, 2004–2008
 Table 5 Education, 2004–2008

	2004	2005	2006	2007	2008	
Alusharidus, 31. detsember						Preprimary education, 31 December
Koolieelsed lasteasutused	60	60	61	62	62	Preschool institutions
Lapsed	6 844	6 939	7 101	7 127	7 240	Children
Üldharidus, õppeaasta alguses						General education, at the beginning of academic year
Päevaõpe						Diurnal study
õppeasutused	49	49	47	47	44	educational institutions
õpilased	20 287	18 634	17 229	15 981	15 198	pupils
gümnaasiumiklassides	4 475	4 266	3 915	3 401	2 932	at gymnasium level
Õhtu- ja kaugõpe						Evening and correspondence study
täiskasvanute gümnaasiumid	2	2	2	2	2	evening schools
osakonnad päevakoolide juures	1	1	1	2	2	departments at diurnal schools
õpilased	511	590	546	500	521	pupils
Kutseharidus, õppeaasta alguses						Vocational education, at the beginning of academic year
Õppeasutused	8	6	4	4	4	Educational institutions
Õpilased	5 675	5 373	5 047	4 309	4 031	Students

 Tabel 6 Kultuur, 2004–2008
 Table 6 Culture, 2004–2008

	2004	2005	2006	2007	2008	
Rahvaraamatukogud						Public libraries
Rahvaraamatukogud	46	46	46	46	47	Public libraries
Fondi suurus, tuhat arvestusüksust	1 619	1 592	1 598	1 614	1 616	Total stock, thousand library units
Lugejad, tuhat	55,9	49,0	44,0	41,3	39,5	Registered users, thousands
Laenutusi lugeja kohta	32	33	35	37	39	Library units lent per user
Muuseumid						Museums
Muuseumid	9	9	9	10	9	Museums
Fondi suurus, tuhat säilikut	115,9	146,2	149,3	150,4	154,9	Total collection, thousand museum pieces
Külastajad, tuhat	110	97	93	79	87	Attendance, thousands

 Tabel 7 Tervishoid, 2003–2007
 Table 7 Health care, 2003–2007

	2003	2004	2005	2006	2007	
Tervishoiutöötajad ja -asutused, 31. detsember						Health care personnel and institutions, 31 December
Arstid	450	426	441	442	437	Physicians
perearstid	105	93	105	105	105	family doctors
Hambaarstid	76	80	86	87	84	Dentists
Õendustöötajad	1 221	1 074	1 115	1 090	1 058	Medium-level medical personnel
Haiglad	8	7	9	9	9	Hospitals
Ravivoodid	895	894	850	855	849	Hospital beds
Arstiabi kasutamine						Use of medical services
Hospitaliseeritud	32 232	32 126	28 237	28 402	29 077	Inpatients
Arsti ambulatoorsed vastuvõetud, tuhat	1 039,0	1 027,4	1 063,3	1 061,2	1 081,8	Outpatient visits, thousands
perearsti vastuvõetud, tuhat	484,7	513,7	533,6	542,0	544,6	visits to family doctor, thousands
Arsti koduvisiidid, tuhat	33,1	26,7	27,0	25,8	24,4	Home visits, thousands
perearsti koduvisiidid, tuhat	30,9	25,2	25,1	24,5	23,2	home visits of family doctor, thousands
Hambaarsti vastuvõetud, tuhat	170,6	183,0	161,8	153,1	152,5	Visits to dentist, thousands

Tabel 8 **Sotsiaalne kaitse, 2004–2009**
Table 8 *Social protection, 2004–2009*

	2005	2006	2007	2008	2009	
Pensionärid, 1. jaanuar	54 293	54 435	55 113	55 629	55 992	<i>Pensioners, 1 January</i>
vanaduspensionärid	41 525	40 979	40 680	40 703	40 411	<i>old-age pensioners</i>
töövõimetuspensionärid	8 654	9 457	10 540	11 221	12 054	<i>persons receiving pension for incapacity for work</i>
Keskmine kuupension, 1. jaanuar, krooni	2 024	2 391	2 704	3 249	3 918	<i>Average monthly pension, 1 January, kroons</i>
	2004	2005	2006	2007	2008	
Toimetulekutoetused						<i>Subsistence benefits</i>
Toetused kokku, tuhat krooni	66 224	82 504	51 238	34 842	34 234	<i>Benefits total, thousand kroons</i>
toetus toimetulekupiiri tagamiseks, tuhat krooni	63 358	68 489	44 549	27 728	23 299	<i>benefits to ensure the subsistence level, thousand kroons</i>
täiendav toimetulekutoetus, tuhat krooni	2 866	14 016	6 689	7 115	10 935	<i>supplementary subsistence benefit, thousand kroons</i>
Rahuldatud taotlused toimetulekupiiri tagamiseks	58 974	51 652	33 677	19 569	14 003	<i>Applications satisfied to guarantee subsistence level</i>

Tabel 9 **Kuritegevus, 2004–2008**
Table 9 *Crime, 2004–2008*

	2004	2005	2006	2007	2008	
I astme kuriteod	..	..	576	454	551	<i>1st degree offences</i>
II astme kuriteod	..	..	5 646	5 245	5 885	<i>2nd degree offences</i>
Registreeritud kuriteod kokku	..	..	6 222	5 699	6 436	<i>Recorded offences total</i>
tapmine, mõrv	..	..	24	27	23	<i>manslaughter, murder</i>
narkootikumidega seotud kuritegu	..	..	220	191	200	<i>offences relating to narcotics</i>
vargus	..	..	2 489	2 018	2 530	<i>larceny</i>
liikluskuritegu	..	..	555	642	575	<i>traffic offences</i>
mootorsõiduki juhtimine joobeseisundis	..	..	515	620	551	<i>driving while intoxicated</i>

Tabel 10 **Tööturg, 2004–2008**
Table 10 *Labour market, 2004–2008*

	2004	2005	2006	2007	2008	
15–74-aastased hõiveseisundi järgi						<i>Population aged 15–74 by labour status</i>
Töõjõud, tuhat	82,2	84,7	88,5	85,1	81,2	<i>Labour force, thousands</i>
hõivatud, tuhat	67,5	71,0	77,8	77,4	73,1	<i>employed persons, thousands</i>
töötud, tuhat	14,7	13,7	10,7	7,7	8,1	<i>unemployed persons, thousands</i>
Mitteaktiivsed, tuhat	58,0	54,8	48,8	51,0	53,5	<i>Inactive persons, thousands</i>
Tööealised kokku, tuhat	140,2	139,4	137,3	136,1	134,6	<i>Working-age persons total, thousands</i>
Töõjõus osalemise määr, %	58,6	60,7	64,5	62,5	60,3	<i>Labour force participation rate, %</i>
Tööhõive määr, %	48,2	50,9	56,7	56,9	54,3	<i>Employment rate, %</i>
Töötuse määr, %	17,9	16,2	12,1	9,0	10,0	<i>Unemployment rate, %</i>
Registreeritud töötus						<i>Registered unemployment</i>
Registreeritud töötud	9 340	8 151	4 887	3 768	4 598	<i>Registered unemployed persons</i>
Registreeritud töötute osatähtsus 16-aastaste kuni pensioniealiste hulgas, %	8,7	7,5	4,5	3,4	4,1	<i>Proportion of registered unemployed persons in population aged 16 until pension age, %</i>

Tabel 11 **Palk, 2004–2008**
 Table 11 *Wages and salaries, 2004–2008*
 (krooni — kroons)

	2004	2005	2006	2007	2008	
Keskmine brutokuupalk	5 461	6 057	6 842	8 368	10 263	<i>Average monthly gross wages</i>

Tabel 12 **Leibkonnaliikme keskmine kuusissetulek ja -väljaminek, 2004–2008**
 Table 12 *Average monthly income and expenditure per household member, 2004–2008*
 (krooni — kroons)

	2004	2005	2006	2007	2008	
Netosissetulek	2 370	2 656	3 332	3 886	...	<i>Disposable income</i>
palgatööst	1 480	1 599	1 959	2 446	...	<i>from wages and salaries</i>
Väljaminek	2 000	2 313	2 866	3 225	...	<i>Expenditure</i>
toidule ja	691	741	898	986	...	<i>on food and non-alcoholic</i>
alkoholivabadele						<i>beverages</i>
jookidele						
eluasemele	362	417	549	515	...	<i>on housing</i>

Tabel 13 **Sisemajanduse koguprodukt (SKP), 2002–2006**
 Table 13 *Gross domestic product (GDP), 2002–2006*
 (jooksevhinnad — current prices)

	2002	2003	2004	2005	2006	
SKP turuhindades, miljonit krooni	10 102,3	11 165,1	11 893,4	14 781,9	14 829,2	<i>GDP at market prices, million kroons</i>
Lisandväärtus kokku, miljonit krooni	8 982,8	9 963,5	10 515,7	13 009,0	13 000,2	<i>Total value added, million kroons</i>
primaarsektor	164,3	192,2	172,7	217,8	205,2	<i>primary sector</i>
sekundaarsektor	4 342,8	4 824,0	5 335,2	6 701,5	6 447,3	<i>secondary sector</i>
tertsiaarsektor	4 475,7	4 947,2	5 007,8	6 089,7	6 347,6	<i>tertiary sector</i>
Neto-tootemaksud, miljonit krooni	1 119,5	1 201,7	1 377,7	1 772,8	1 829,0	<i>Net taxes on product, million kroons</i>
Maakonna osatähtsus SKP-s, %	8,3	8,2	7,9	8,5	7,2	<i>Contribution of county to GDP, %</i>
SKP elaniku kohta, krooni	57 131	63 621	68 238	85 308	86 085	<i>GDP per capita, kroons</i>
SKP elaniku kohta, % Eesti keskmisest	64,0	63,3	61,0	66,2	56,4	<i>% of Estonian average</i>
Sektori osatähtsus lisandväärtuses, %						<i>Share of value added, %</i>
primaarsektor	1,8	1,9	1,6	1,7	1,6	<i>primary sector</i>
sekundaarsektor	48,3	48,4	50,7	51,5	49,6	<i>secondary sector</i>
tertsiaarsektor	49,8	49,7	47,6	46,8	48,8	<i>tertiary sector</i>

Tabel 14 **Väliskaubandus, 2004–2008**
 Table 14 *Foreign trade, 2004–2008*
 (jooksevhinnad, miljonit krooni — current prices, million kroons)

	2004	2005	2006	2007	2008	
Eksport	4 817,9	5 397,7	6 216,0	7 720,7	9 443,3	<i>Exports</i>
Import	2 976,2	3 026,5	3 619,5	4 574,5	4 359,4	<i>Imports</i>

Tabel 15 **Kohalikud eelarved, 2004–2008**
 Table 15 *Local budgets, 2004–2008*

	2004	2005	2006	2007	2008	
Tulud, tuhat krooni	1 361 350	1 560 632	1 782 718	2 098 641	2 381 962	<i>Revenue, thousand kroons</i>
Kulud, tuhat krooni	1 380 855	1 569 053	1 741 070	2 051 557	2 452 931	<i>Expenditure, thousand kroons</i>
Tulud elaniku kohta, krooni	7 969	9 251	10 686	12 746	14 668	<i>Revenue per capita, kroons</i>
Kulud elaniku kohta, krooni	8 083	9 301	10 436	12 460	15 105	<i>Expenditure per capita, kroons</i>

Tabel 16 **Ettevõtjad, mittetulundusühingud ja sihtasutused, 2004–2008**
 Table 16 *Entrepreneurs, non-profit associations and foundations, 2004–2008*
 (31. detsember — 31 December)

	2004	2005	2006	2007	2008	
Registreeritud objektid	7 559	7 857	8 345	8 912	9 177	Registered units
Ettevõtjad	5 256	5 446	5 823	6 239	6 370	Entrepreneurs
füüsilisest isikust ettevõtjad	1 906	1 930	1 876	1 801	1 595	sole proprietors
äriühingud	3 346	3 511	3 942	4 433	4 769	commercial undertakings
välismaa äriühingute filiaalid	4	5	5	5	6	branches of foreign companies
Mittetulundusühingud	2 272	2 376	2 485	2 631	2 759	Non-profit associations
Sihtasutused	31	35	37	42	48	Foundations

Tabel 17 **Ettevõtete majandusnäitajad, 2003–2007**
 Table 17 *Financial statistics of enterprises, 2003–2007*
 (aasta lõpul, tuhat krooni — at end-year, thousand kroons)

	2003	2004	2005	2006	2007	
Bilansimaht	14 946 166	17 575 247	20 476 926	24 567 717	28 980 473	Balance sheet total
Müügitulu	15 988 043	17 385 026	19 221 722	21 132 105	26 326 293	Net sales
Puhaskasum (-kahjum)	839 090	1 043 352	1 904 908	3 111 110	2 314 416	Net profit (loss)

Tabel 18 **Tööstus, 2003–2007**
 Table 18 *Industry, 2003–2007*
 (jooksevhinnad, miljonit krooni — current prices, million kroons)

	2003	2004	2005	2006	2007	
Tööstustoodang	10 533	11 744	12 857	13 631	16 526	Industrial production
Tööstustoodangu müük	10 469	11 758	12 792	13 591	16 529	Sales of industrial production
Tööstustoodangu müük mitteresidentidele	3 319	4 149	4 566	5 249	6 140	Sales of industrial production to non-residents

Tabel 19 **Põllumajandus põllumajanduslikes majapidamistes, 2004–2008**
 Table 19 *Agriculture in the agricultural holdings, 2004–2008*

	2004	2005	2006	2007	2008	
Põllukultuuride külvipind, ha	10 787	13 233	15 431	14 770	15 314	Sown area of field crops, ha
teravili	6 164	6 586	6 519	7 518	9 215	cereals
kaunvili	72	110	3	49	20	legumes
raps, rüps	1 022	1 108	2 269	1 871	1 706	rape
kartul	376	520	491	283	279	potatoes
avamaaköögivili	38	46	73	46	39	open-field vegetables
Põllukultuuride kogusaak, t						Total yield of field crops, t
teravili	12 300	17 184	14 755	18 620	22 631	cereals
kaunvili	186	132	8	132	9	legumes
rapsi-, rüpsiseeme	1 301	1 885	2 920	3 093	1 910	rape seed
kartul	2 622	6 397	4 462	4 525	2 549	potatoes
avamaaköögivili	582	825	362	771	427	open-field vegetables
Põllukultuuride saagikus, kg/ha						Average field crop yield, kg per ha
teravili	1 995	2 609	2 263	2 477	2 456	cereals
kaunvili	2 583	1 200	2 667	2 694	450	legumes
rapsi-, rüpsiseeme	1 273	1 701	1 287	1 653	1 120	rape seed
kartul	6 973	12 302	9 088	15 989	9 136	potatoes
avamaaköögivili	15 316	17 935	4 959	16 761	10 949	open-field vegetables
Loomad, aasta lõpul, tuhat						Number of livestock, at end-year, thousands
veised	7,4	6,7	6,0	5,9	6,2	cattle
lehmad	3,6	3,1	2,7	2,3	2,1	cows
sead	5,5	3,5	2,3	3,3	2,2	pigs
lambad ja kitsed	0,6	0,8	1,3	1,9	1,7	sheep and goats
Loomakasvatustoodang, t						Animal production, t
Liha	958	893	985	1 630	1 221	Meat
veiseliha	497	364	347	669	539	beef
sealiha	456	523	631	946	668	pork
Piim	16 948	17 187	16 468	13 840	12 496	Milk

Tabel 20 Metsamajandus, 2004–2008
 Table 20 Forestry, 2004–2008

	2004	2005	2006	2007	2008	
Metsaraie raiedokumentide alusel						Gross felling based on felling documentation
Raiepindala, ha	7 879	5 665	7 013	7 189	8 355	Felling area, ha
Raiemaht, tuhat m ³	585,3	399,7	519,9	615,9	639,9	Felling outturn, thousand m ³
Metsa uuendamine, ha	1 147,4	1 034,5	699,6	908,6	1 064,8	Reforestation, ha
Kahjustatud puistud, 31. detsember, ha	677,0	1 296,5	447,3	501,3	427,5	Damaged forest stands, 31 December, ha
Hukunud puistud, ha	141,8	97,6	286,5	178,2	79,0	Destroyed forest stands, ha

 Tabel 21 Investeeringud põhivarasse, 2003–2007
 Table 21 Investments in fixed assets, 2003–2007
 (jooksevhinnad, miljonit krooni — current prices, million kroons)

	2003	2004	2005	2006	2007	
Investeeringud põhivarasse	2 981,5	2 083,0	2 100,0	2 681,7	3 828,5	Investments in fixed assets

 Tabel 22 Ehitus, 2004–2008
 Table 22 Construction, 2004–2008

	2004	2005	2006	2007	2008	
Kasutusse lubatud eluruumid						Dwelling completions
Eluruumid	40	34	51	120	90	Dwellings
ühepere-, kahepere- ja ridaelamutes	40	34	34	32	22	in one-family, two-family and terraced houses
Eluruumide pind, tuhat m ²	4,7	4,7	5,9	10,3	6,3	Floor area, thousand m ²
ühepere-, kahepere- ja ridaelamutes	4,7	4,7	4,8	4,3	2,6	in one-family, two-family and terraced houses
Kasutusse lubatud mitteeluhooned						Non-residential building completions
Mitteeluhooned	258	280	569	281	184	Non-residential buildings
Kasulik pind, tuhat m ²	39,8	51,8	82,6	45,3	53,2	Usable floor area, thousand m ²
Kubatuur, tuhat m ³	187,9	299,8	364,7	227,5	255,1	Cubic capacity, thousand m ³

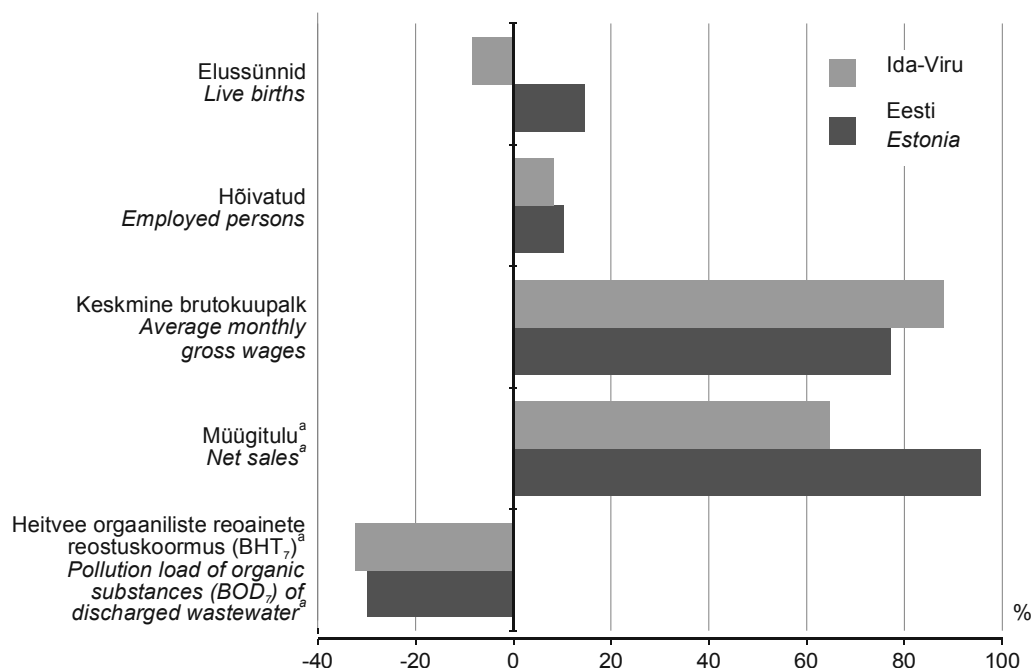
 Tabel 23 Majutus, 2004–2008
 Table 23 Accommodation, 2004–2008

	2004	2005	2006	2007	2008	
Majutuskohad	34	42	59	63	67	Accommodation establishments
Toad	1 192	1 296	1 459	1 406	1 623	Rooms
Voodid	2 618	2 953	3 533	3 167	3 854	Beds
Tubade täitumus, %	32	30	31	30	32	Room occupancy rate, %
Voodikohtade täitumus, %	29	26	27	27	27	Bed occupancy rate, %
Majutatud	70 754	73 836	92 077	114 533	121 729	Tourists
puhkusereisil, %	45	39	35	38	48	on holiday, %
tööreisil, %	25	24	29	25	26	on business, %
Ööbimised	199 519	189 370	230 047	255 048	258 061	Nights spent
Eesti elanikud	131 401	125 137	157 947	191 747	184 026	residents of Estonia

Tabel 24 **Transport ja side, 2004–2008**
Table 24 *Transport and communications, 2004–2008*

	2004	2005	2006	2007	2008	
Maanteed,						Roads,
31. detsember, km						31 December, km
Riigimaanteed	917	921	921	916	916	National roads
põhimaanteed	151	151	151	151	151	main roads
tugimaanteed	145	149	149	149	149	basic roads
kõrvalmaanteed	620	620	620	615	615	secondary roads
rambid ja ühendusteel	1	1	1	1	1	ramps and connecting roads
Kohalikud maanteed	707	732	745	748	755	Local roads
Erasteed	211	237	238	250	248	Private roads
Metskondade teed	1 051	1 119	1 119	1 119	1 119	Forest district roads
Muud teed	45	35	28	28	28	Other roads
Liiklusvahendid,						Vehicles,
31. detsember						31 December
Sõiduaudod	42 119	43 334	49 803	43 786	54 243	Passenger cars
eravalduses	38 349	39 347	44 374	42 122	44 687	private
Autobussid	676	600	676	497	616	Buses
eravalduses	178	154	161	90	92	private
Veoautod	5 803	5 594	5 906	4 408	5 828	Lorries
eravalduses	2 520	2 495	2 545	2 030	2 103	private
Liiklusõnnetused						Traffic accidents
Arv	170	196	232	199	123	Number
Hukkunud	30	23	32	17	14	Persons killed
Vigasaanud	214	236	314	256	179	Persons injured
Telekommunikatsioon,						Telecommunication,
31. detsember						31 December
Põhitelefoniiliinid	39 886	36 307	40 012	40 838	40 776	Main telephone lines
Kliendiliinid	39 682	36 135	39 851	40 681	40 694	Subscriber lines
Kaarditaksofonid	204	172	161	157	82	Public phones
Postiasutused,						Post offices,
31. detsember						31 December
Postkontorid	30	29	29	29	37	Local post offices
Postkastid	333	333	337	281	287	Letter boxes

Joonis 2 **Põhinäitajate muutus, 2004, 2008**
Figure 2 *Change of main indicators, 2004, 2008*

^a Aastad 2003, 2007.

^a Years 2003, 2007.

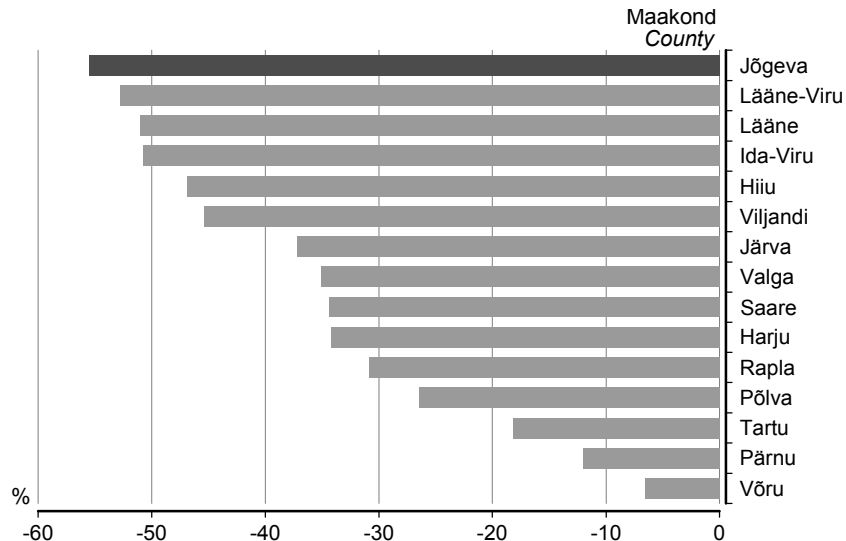
JÕGEVA MAAKOND JÕGEVA COUNTY

Jõgeva maakonna pindala on 2603,83 km², mis hõlmab kogu Eesti territooriumist 6,0%. Rahvaarv on 34 533 ehk 2,6% Eesti rahvastikust. Maakonna keskus Jõgeva linn asub Tallinnast 155 km kaugusel. Jõgeva maakonnas on 13 omavalitsusüksust — 3 linna ja 10 valda.

The area of Jõgeva county is 2,603.83 km², which covers 6.0% of the territory of Estonia. The population of the county is 34,533, which is 2.6% of the population of Estonia. The city of Jõgeva is the centre of the county located at a distance of 155 km from Tallinn. Jõgeva county is divided into 13 local government units — 3 cities and 10 rural municipalities.

Joonis 1 **Registreeritud töötute arvu muutus, 2004, 2008**
Figure 1 *Change in the number of registered unemployed persons, 2004, 2008*

Tabel 1 **Haldusjaotus, 2005–2009**
Table 1 *Administrative division, 2005–2009*
(1. jaanuar — 1 January)

	2005	2006	2007	2008	2009	
Haldusüksused	13	13	13	13	13	Administrative units
linnad	3	3	3	3	3	cities
vallad	10	10	10	10	10	rural municipalities
Asustusüksused						Settlement units
vallasisesed linnad	-	-	-	-	-	cities without municipal status
alevid	-	-	-	-	-	towns
alevikud	11	11	11	11	11	small towns
külad	225	225	225	225	225	villages

Tabel 2 **Keskkond, 2003–2007**
Table 2 *Environment, 2003–2007*

	2003	2004	2005	2006	2007	
Õhusaaste paiksetest saasteallikatest, tuhat tonni	0,6	0,6	0,6	0,6	0,5	Pollution of air from stationary sources, thousand tons
Veevõtt, mln m ³	28,5	2,4	1,9	27,4	2,3	Water extraction, million m ³
Veeheide, mln m ³	28,1	30,2	1,5	1,1	1,6	Water discharge, million m ³
Maavarade kaevandamine						Extraction of mineral resources
ehitusliiv, tuhat m ³	32,7	27,7	70,1	154,5	255,0	construction sand, thousand m ³
ehituskruus, tuhat m ³	14,6	36,1	46,6	8,2	32,2	constructional gravel, thousand m ³
turvas, tuhat tonni	19,8	20,4	21,8	16,9	15,1	peat, thousand tons

Tabel 3 **Maafond, 2004–2008**
Table 3 *Land stock, 2004–2008*
(31. detsember — 31 December)

	2004	2005	2006	2007	2008	
Katastris registreeritud maa, ha	224 825,9	228 058,9	231 412,6	233 939,5	235 955,4	Land registered in the cadastre, ha
eramaa	152 729,9	155 179,4	157 652,3	159 111,1	159 867,0	private land
tagastatud maa	84 437,3	84 957,9	85 418,6	85 644,3	85 903,1	restituted land
ostueesõigusega omandatud maa	41 281,1	42 142,1	43 117,4	43 830,1	44 157,8	land acquired by the right of pre-emption
enampakkumisega omandatud maa	9 231,0	9 231,0	9 231,0	9 231,0	9 231,0	land privatized by auction
erastatud vaba põllumajandusmaa	10 439,4	10 756,6	11 005,0	11 215,6	11 226,6	privatized free agricultural land
erastatud vaba metsamaa	7 341,1	8 091,8	8 880,3	9 190,1	9 348,5	privatized free woodland
munitsipaalmaa	345,6	472,3	541,9	818,1	929,8	municipal land
riigimaa	71 750,4	72 407,2	73 218,4	74 010,3	75 158,6	state land

Tabel 4 **Rahvastik, 2004–2008**
Table 4 *Population, 2004–2008*

	2004	2005	2006	2007	2008	
Rahvaarv, 1. jaanuar	36 699	36 075	35 547	35 033	34 533	Population, 1 January
mehed	17 427	17 184	16 944	16 673	16 491	males
naised	19 272	18 891	18 603	18 360	18 042	females
0–14-aastased	6 686	6 257	5 816	5 527	5 212	0–14 years
%	18,22	17,34	16,36	15,78	15,09	%
15–64-aastased	23 548	23 283	23 149	22 848	22 576	15–64 years
%	64,17	64,54	65,12	65,22	65,38	%
65-aastased ja vanemad	6 465	6 535	6 582	6 658	6 745	65 years or older
%	17,62	18,12	18,52	19,00	19,53	%
vanus teadmata	-	-	-	-	-	age unknown
%	-	-	-	-	-	%
	2004	2005	2006	2007	2008	
Elussünnid	341	328	319	305	332	Live births
Surmad	521	506	523	499	486	Deaths
Sünnimuse üldkordaja	9,08	8,77	8,57	8,24	9,00	Crude birth rate
Suremuse üldkordaja	13,97	13,53	14,06	13,48	13,20	Crude death rate
Abielud	127	119	140	140	110	Marriages
Abielulahutused	76	94	86	103	86	Divorces

Tabel 5 Haridus, 2004–2008
Table 5 Education, 2004–2008

	2004	2005	2006	2007	2008	
Alusharidus, 31. detsember						Preprimary education, 31 December
Koolieelsed lasteasutused	21	22	22	22	23	Preschool institutions
Lapsed	1 286	1 300	1 302	1 310	1 401	Children
Üldharidus, õppeaasta alguses						General education, at the beginning of academic year
Päevaõpe						Diurnal study
õppeasutused	28	27	27	27	26	educational institutions
õpilased	5 687	5 398	5 085	4 721	4 381	pupils
gümnaasiumiklassides	884	902	961	905	851	at gymnasium level
Õhtu- ja kaugõpe						Evening and correspondence study
täiskasvanute gümnaasiumid	1	1	1	1	1	evening schools
osakonnad päevakoolide juures	1	1	1	1	1	departments at diurnal schools
õpilased	212	230	195	197	189	pupils
Kutseharidus, õppeaasta alguses						Vocational education, at the beginning of academic year
Õppeasutused	2	2	2	2	2	Educational institutions
Õpilased	922	878	887	934	872	Students

Tabel 6 Kultuur, 2004–2008
Table 6 Culture, 2004–2008

	2004	2005	2006	2007	2008	
Rahvaraamatukogud						Public libraries
Rahvaraamatukogud	31	31	31	31	30	Public libraries
Fondi suurus, tuhat arvestusüksust	476	481	482	480	449	Total stock, thousand library units
Lugejad, tuhat	15,2	15,2	14,2	14,0	12,9	Registered users, thousands
Laenutusi lugeja kohta	34	32	29	29	35	Library units lent per user
Muuseumid						Museums
Muuseumid	9	9	10	12	9	Museums
Fondi suurus, tuhat säilikut	42,6	44,4	49,7	57,5	47,2	Total collection, thousand museum pieces
Külastajad, tuhat	36	37	47	46	41	Attendance, thousands

Tabel 7 Tervishoid, 2003–2007
Table 7 Health care, 2003–2007

	2003	2004	2005	2006	2007	
Tervishoiutöötajad ja -asutused, 31. detsember						Health care personnel and institutions, 31 December
Arstid	67	59	60	59	58	Physicians
perearstid	24	22	23	22	20	family doctors
Hambaarstid	31	33	36	33	34	Dentists
Õendustöötajad	114	126	130	123	126	Medium-level medical personnel
Haiglad	2	2	3	3	3	Hospitals
Ravivoodid	117	117	160	160	160	Hospital beds
Arstiabi kasutamine						Use of medical services
Hospitaliseeritud	2 726	2 669	2 271	2 618	2 655	Inpatients
Arsti ambulatoorsed vastuvõttud, tuhat	179,9	187,6	180,0	188,3	193,9	Outpatient visits, thousands
perearsti vastuvõttud, tuhat	114,9	122,5	114,7	121,3	125,0	visits to family doctor, thousands
Arsti koduviisidid, tuhat	4,5	3,9	3,3	3,3	4,5	Home visits, thousands
perearsti koduviisidid, tuhat	4,4	3,8	3,3	3,3	2,7	home visits of family doctor, thousands
Hambaarsti vastuvõttud, tuhat	51,3	51,0	51,1	54,9	65,5	Visits to dentist, thousands

Tabel 8 **Sotsiaalne kaitse, 2004–2009**
Table 8 *Social protection, 2004–2009*

	2005	2006	2007	2008	2009	
Pensionärid, 1. jaanuar	11 705	11 810	11 821	11 850	11 895	<i>Pensioners, 1 January</i>
vanaduspensionärid	8 423	8 360	8 275	8 270	8 198	<i>old-age pensioners</i>
töövõimetuspensionärid	2 636	2 816	2 954	2 992	3 116	<i>persons receiving pension for incapacity for work</i>
Keskmine kuupension, 1. jaanuar, krooni	1 988	2 347	2 673	3 228	3 894	<i>Average monthly pension, 1 January, kroons</i>
	2004	2005	2006	2007	2008	
Toimetulekutoetused						<i>Subsistence benefits</i>
Toetused kokku, tuhat krooni	9 706	10 859	7 987	5 605	3 634	<i>Benefits total, thousand kroons</i>
toetus toimetulekupiiri tagamiseks, tuhat krooni	8 776	7 522	4 996	3 758	2 978	<i>benefits to ensure the subsistence level, thousand kroons</i>
täiendav toimetulekutoetus, tuhat krooni	930	3 337	2 991	1 847	655	<i>supplementary subsistence benefit, thousand kroons</i>
Rahuldatud taotlused toimetulekupiiri tagamiseks	8 692	6 601	4 185	2 744	2 030	<i>Applications satisfied to guarantee subsistence level</i>

Tabel 9 **Kuritegevus, 2004–2008**
Table 9 *Crime, 2004–2008*

	2004	2005	2006	2007	2008	
I astme kuriteod	..	..	44	15	35	<i>1st degree offences</i>
II astme kuriteod	..	..	771	917	826	<i>2nd degree offences</i>
Registreeritud kuriteod kokku	..	..	815	932	861	<i>Recorded offences total</i>
tapmine, mõrv	..	..	4	1	3	<i>manslaughter, murder</i>
narkootikumidega seotud kuritegu	..	..	2	3	6	<i>offences relating to narcotics</i>
vargus	..	..	335	279	317	<i>larceny</i>
liikluskuritegu	..	..	125	166	108	<i>traffic offences</i>
mootorsõiduki juhtimine joobeseisundis	..	..	109	150	99	<i>driving while intoxicated</i>

Tabel 10 **Tööturg, 2004–2008**
Table 10 *Labour market, 2004–2008*

	2004	2005	2006	2007	2008	
15–74-aastased hõiveseisundi järgi						<i>Population aged 15–74 by labour status</i>
Töõjõud, tuhat	14,8	15,0	16,6	16,4	16,2	<i>Labour force, thousands</i>
hõivatud, tuhat	12,7	12,5	14,4	15,3	15,0	<i>employed persons, thousands</i>
töötud, tuhat	2,0	2,5	2,2	1,1	1,1	<i>unemployed persons, thousands</i>
Mitteaktiivsed, tuhat	13,2	13,0	11,8	11,9	12,2	<i>Inactive persons, thousands</i>
Tööealised kokku, tuhat	28,0	28,1	28,3	28,3	28,3	<i>Working-age persons total, thousands</i>
Töõjõus osalemise määr, %	52,8	53,6	58,5	57,9	57,1	<i>Labour force participation rate, %</i>
Tööhõive määr, %	45,6	44,5	50,8	54,2	53,1	<i>Employment rate, %</i>
Töötuse määr, %	13,7	16,9	13,1	6,5	7,0	<i>Unemployment rate, %</i>
Registreeritud töötus						<i>Registered unemployment</i>
Registreeritud töötud	1 046	887	488	353	465	<i>Registered unemployed persons</i>
Registreeritud töötute osatähtsus 16-aastaste kuni pensioniealiste hulgas, %	4,9	4,0	2,2	1,6	2,1	<i>Proportion of registered unemployed persons in population aged 16 until pension age, %</i>

Tabel 11 Palk, 2004–2008
Table 11 Wages and salaries, 2004–2008
 (krooni — kroons)

	2004	2005	2006	2007	2008	
Keskmine brutokuupalk	5 488	6 758	7 507	9 098	10 118	Average monthly gross wages

Tabel 12 Leibkonnaliikme keskmine kuusissetulek ja -väljaminek, 2004–2008
Table 12 Average monthly income and expenditure per household member, 2004–2008
 (krooni — kroons)

	2004	2005	2006	2007	2008	
Netosissetulek	2 269	3 044	3 708	5 406	...	Disposable income
palgatööst	1 006	1 664	2 243	3 332	...	from wages and salaries
Väljaminek	2 247	3 144	3 639	4 619	...	Expenditure
toidule ja	741	846	922	1 111	...	on food and non-alcoholic
alkoholivabadele						beverages
jookidele						
eluasemele	344	436	519	560	...	on housing

Tabel 13 Sisemajanduse koguprodukt (SKP), 2002–2006
Table 13 Gross domestic product (GDP), 2002–2006
 (jooksevhinnad — current prices)

	2002	2003	2004	2005	2006	
SKP turuhindades, miljonit krooni	1 638,6	1 717,0	1 898,4	2 147,2	2 489,8	GDP at market prices, million kroons
Lisandväärtus kokku, miljonit krooni	1 457,0	1 532,2	1 678,5	1 889,6	2 182,7	Total value added, million kroons
primaarsektor	328,3	349,1	366,2	384,4	422,1	primary sector
sekundaarsektor	293,6	299,8	342,8	421,7	582,3	secondary sector
tertsiaarsektor	835,1	883,2	969,4	1 083,6	1 178,3	tertiary sector
Neto-tootemaksud, miljonit krooni	181,6	184,8	219,9	257,5	307,1	Net taxes on product, million kroons
Maakonna osatähtsus SKP-s, %	1,4	1,3	1,3	1,2	1,2	Contribution of county to GDP, %
SKP elaniku kohta, krooni	43 151	45 462	50 543	57 427	66 918	GDP per capita, kroons
SKP elaniku kohta, % Eesti keskmisest	48,3	45,2	45,2	44,5	43,8	GDP per capita, % of Estonian average
Sektori osatähtsus lisandväärtuses, %						Share of value added, %
primaarsektor	22,5	22,8	21,8	20,3	19,3	primary sector
sekundaarsektor	20,2	19,6	20,4	22,3	26,7	secondary sector
tertsiaarsektor	57,3	57,6	57,8	57,3	54,0	tertiary sector

Tabel 14 Väliskaubandus, 2004–2008
Table 14 Foreign trade, 2004–2008
 (jooksevhinnad, miljonit krooni — current prices, million kroons)

	2004	2005	2006	2007	2008	
Eksport	558,2	708,8	638,1	759,0	727,7	Exports
Import	469,7	313,1	330,9	459,9	452,5	Imports

Tabel 15 Kohalikud eelarved, 2004–2008
Table 15 Local budgets, 2004–2008

	2004	2005	2006	2007	2008	
Tulud, tuhat krooni	359 181	396 323	493 301	574 450	597 493	Revenue, thousand kroons
Kulud, tuhat krooni	364 731	430 607	499 977	578 887	579 203	Expenditure, thousand kroons
Tulud elaniku kohta, krooni	9 787	10 986	13 877	16 397	17 302	Revenue per capita, kroons
Kulud elaniku kohta, krooni	9 938	11 936	14 065	16 524	16 772	Expenditure per capita, kroons

Tabel 16 **Ettevõtjad, mittetulundusühingud ja sihtasutused, 2004–2008**
 Table 16 *Entrepreneurs, non-profit associations and foundations, 2004–2008*
 (31. detsember — 31 December)

	2004	2005	2006	2007	2008	
Registreeritud objektid	2 468	2 552	2 598	2 626	2 588	Registered units
Ettevõtjad	2 077	2 119	2 128	2 126	2 051	Entrepreneurs
füüsilisest isikust ettevõtjad	1 217	1 194	1 100	979	827	sole proprietors
äriühingud	860	925	1 028	1 147	1 224	commercial undertakings
välismaa äriühingute filiaalid	-	-	-	-	-	branches of foreign companies
Mittetulundusühingud	379	417	454	481	515	Non-profit associations
Sihtasutused	12	16	16	19	22	Foundations

Tabel 17 **Ettevõtete majandusnäitajad, 2003–2007**
 Table 17 *Financial statistics of enterprises, 2003–2007*
 (aasta lõpul, tuhat krooni — at end-year, thousand kroons)

	2003	2004	2005	2006	2007	
Bilansimaht	1 095 211	1 422 831	1 607 520	2 119 304	2 311 348	Balance sheet total
Müügitulu	1 625 934	1 896 056	2 409 422	2 752 219	3 002 920	Net sales
Puhaskasum (-kahjum)	24 747	83 366	99 664	30 359	138 646	Net profit (loss)

Tabel 18 **Tööstus, 2003–2007**
 Table 18 *Industry, 2003–2007*
 (jooksevhinnad, miljonit krooni — current prices, million kroons)

	2003	2004	2005	2006	2007	
Tööstustoodang	713	771	919	1 116	1 310	Industrial production
Tööstustoodangu müük	704	766	916	1 093	1 297	Sales of industrial production
Tööstustoodangu müük mitteresidentidele	336	388	527	558	670	Sales of industrial production to non-residents

Tabel 19 **Põllumajandus põllumajanduslikes majapidamistes, 2004–2008**
 Table 19 *Agriculture in the agricultural holdings, 2004–2008*

	2004	2005	2006	2007	2008	
Põllukultuuride külvipind, ha	50 482	52 540	54 146	54 728	52 914	Sown area of field crops, ha
teravili	26 760	27 567	30 768	28 641	29 840	cereals
kaunvili	28	67	3	62	8	legumes
raps, rüps	4 957	5 335	6 039	6 612	7 149	rape
kartul	1 037	858	660	664	407	potatoes
avamaaköögivili	159	132	85	113	102	open-field vegetables
Põllukultuuride kogusaak, t						Total yield of field crops, t
teravili	69 775	78 958	71 278	88 105	83 700	cereals
kaunvili	15	53	3	86	4	legumes
rapsi-, rüpsiseeme	6 386	9 396	7 133	12 300	11 439	rape seed
kartul	18 069	16 486	11 129	11 798	7 951	potatoes
avamaaköögivili	2 250	2 093	1 421	1 884	2 367	open-field vegetables
Põllukultuuride saagikus, kg/ha						Average field crop yield, kg per ha
teravili	2 607	2 864	2 317	3 076	2 805	cereals
kaunvili	536	791	1 000	1 387	500	legumes
rapsi-, rüpsiseeme	1 288	1 761	1 181	1 860	1 600	rape seed
kartul	17 424	19 214	16 862	17 768	19 536	potatoes
avamaaköögivili	14 151	15 856	16 718	16 673	23 206	open-field vegetables
Loomad, aasta lõpul, tuhat						Number of livestock, at end-year, thousands
veised	26,3	25,9	23,4	22,1	22,4	cattle
lehmad	11,5	11,3	10,6	9,9	10,6	cows
sead	27,4	28,1	29,2	34,6	40,5	pigs
lambad ja kitsed	1,9	3,4	4,5	4,7	6,1	sheep and goats
Loomakasvatustoodang, t						Animal production, t
Liha	4 101	4 607	5 206	9 580	9 605	Meat
veiseliha	1 689	1 480	1 584	3 250	2 297	beef
sealiha	2 400	3 108	3 588	6 266	7 210	pork
Piim	66 069	70 043	71 058	69 753	75 586	Milk

Tabel 20 Metsamajandus, 2004–2008
Table 20 Forestry, 2004–2008

	2004	2005	2006	2007	2008	
Metsaraie raiedokumentide alusel						<i>Gross felling based on felling documentation</i>
Raiepindala, ha	7 857	7 274	6 310	5 599	6 462	<i>Felling area, ha</i>
Raiemaht, tuhat m ³	461,4	353,0	414,4	456,5	469,8	<i>Felling outturn, thousand m³</i>
Metsa uuendamine, ha	684,7	846,3	891,8	683,9	594,2	<i>Reforestation, ha</i>
Kahjustatud puistud, 31. detsember, ha	957,6	3 972,6	1 632,1	707,7	850,3	<i>Damaged forest stands, 31 December, ha</i>
Hukkunud puistud, ha	132,9	304,6	163,2	66,6	70,9	<i>Destroyed forest stands, ha</i>

Tabel 21 Investeeringud põhivarasse, 2003–2007
Table 21 Investments in fixed assets, 2003–2007
 (jooksevhinnad, miljonit krooni — current prices, million kroons)

	2003	2004	2005	2006	2007	
Investeeringud põhivarasse	88,2	165,9	199,2	255,8	265,7	<i>Investments in fixed assets</i>

Tabel 22 Ehitus, 2004–2008
Table 22 Construction, 2004–2008

	2004	2005	2006	2007	2008	
Kasutusse lubatud eluruumid						<i>Dwelling completions</i>
Eluruumid	17	8	12	7	11	<i>Dwellings</i>
ühepere-, kahepere- ja ridaelamutes	17	8	12	7	11	<i>in one-family, two-family and terraced houses</i>
Eluruumide pind, tuhat m ²	2,0	0,8	1,3	1,0	1,3	<i>Floor area, thousand m²</i>
ühepere-, kahepere- ja ridaelamutes	2,0	0,8	1,3	1,0	1,3	<i>in one-family, two-family and terraced houses</i>
Kasutusse lubatud mitteeluhooned						<i>Non-residential building completions</i>
Mitteeluhooned	60	61	64	27	30	<i>Non-residential buildings</i>
Kasulik pind, tuhat m ²	17,5	33,4	16,1	11,0	17,7	<i>Usable floor area, thousand m²</i>
Kubatuur, tuhat m ³	106,8	241,5	81,7	55,4	119,9	<i>Cubic capacity, thousand m³</i>

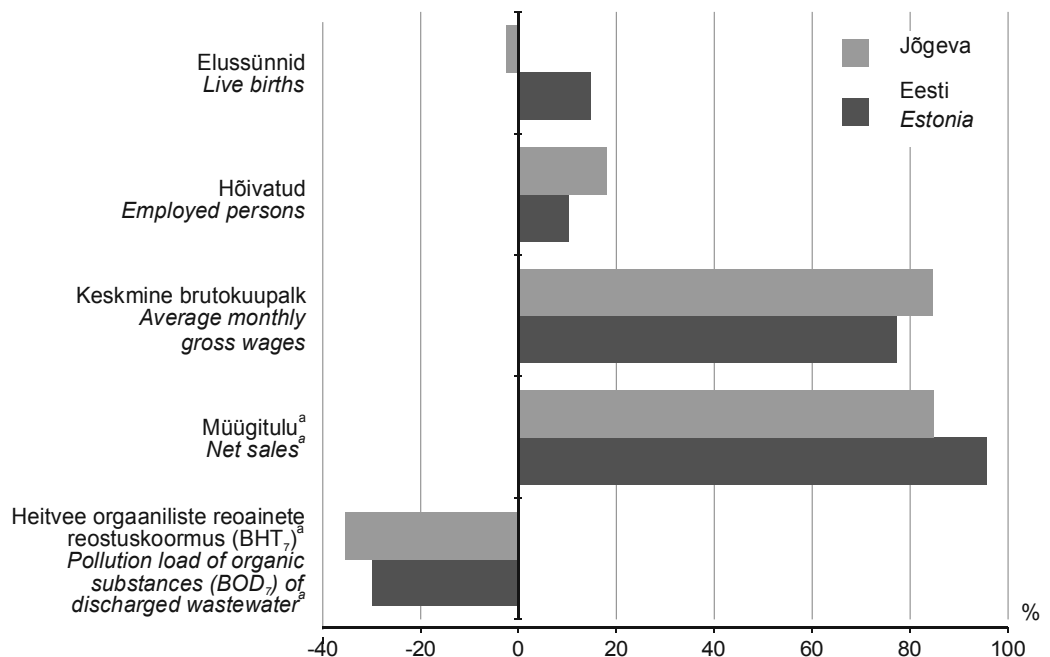
Tabel 23 Majutus, 2004–2008
Table 23 Accommodation, 2004–2008

	2004	2005	2006	2007	2008	
Majutuskohad	14	14	17	19	23	<i>Accommodation establishments</i>
Toad	120	93	137	176	198	<i>Rooms</i>
Voodid	294	251	352	476	497	<i>Beds</i>
Tubade täitumus, %	22	24	27	30	23	<i>Room occupancy rate, %</i>
Voodikohtade täitumus, %	18	21	23	27	17	<i>Bed occupancy rate, %</i>
Majutatud	10 054	8 954	8 025	12 419	12 792	<i>Tourists</i>
puhkusereisil, %	59	40	51	41	54	<i>on holiday, %</i>
tööreisil, %	37	50	38	29	43	<i>on business, %</i>
Ööbimised	18 485	21 035	19 000	31 094	25 541	<i>Nights spent</i>
Eesti elanikud	16 498	18 618	16 115	28 149	22 666	<i>residents of Estonia</i>

Tabel 24 **Transport ja side, 2004–2008**
Table 24 *Transport and communications, 2004–2008*

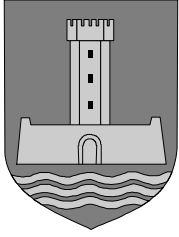
	2004	2005	2006	2007	2008	
Maanteed,						Roads,
31. detsember, km						31 December, km
Riigimaanteed	1 110	1 110	1 113	1 115	1 115	National roads
põhimaanteed	79	79	79	79	79	main roads
tugimaanteed	158	158	158	158	158	basic roads
kõrvalmaanteed	871	871	874	875	875	secondary roads
rambid ja ühendusteel	2	2	2	3	3	ramps and connecting roads
Kohalikud maanteed	609	621	630	640	651	Local roads
Erasteed	920	917	909	909	910	Private roads
Metskondade teed	340	339	339	339	339	Forest district roads
Muud teed	254	252	253	253	253	Other roads
Liiklusvahendid,						Vehicles,
31. detsember						31 December
Sõiduaudod	13 502	14 102	16 032	14 618	19 678	Passenger cars
eravalduses	12 193	12 795	14 277	14 055	14 734	private
Autobussid	168	147	150	98	138	Buses
eravalduses	70	62	65	36	29	private
Veoaudod	2 616	2 569	2 660	1 970	2 661	Lorries
eravalduses	1 325	1 361	1 357	1 052	1 112	private
Liiklusõnnetused						Traffic accidents
Arv	46	58	79	77	65	Number
Hukkunud	4	9	13	9	8	Persons killed
Vigasaanud	69	88	154	110	93	Persons injured
Telekommunikatsioon,						Telecommunication,
31. detsember						31 December
Põhitelefoniiniidid	8 947	8 583	8 726	8 813	8 047	Main telephone lines
Kliendiliinid	8 906	8 553	8 696	8 785	8 035	Subscriber lines
Kaarditaksofonid	41	30	30	28	12	Public phones
Postiasutused,						Post offices,
31. detsember						31 December
Postkontorid	6	6	6	6	6	Local post offices
Postkastid	217	217	216	194	196	Letter boxes

Joonis 2 **Põhinäitajate muutus, 2004, 2008**
Figure 2 *Change of main indicators, 2004, 2008*

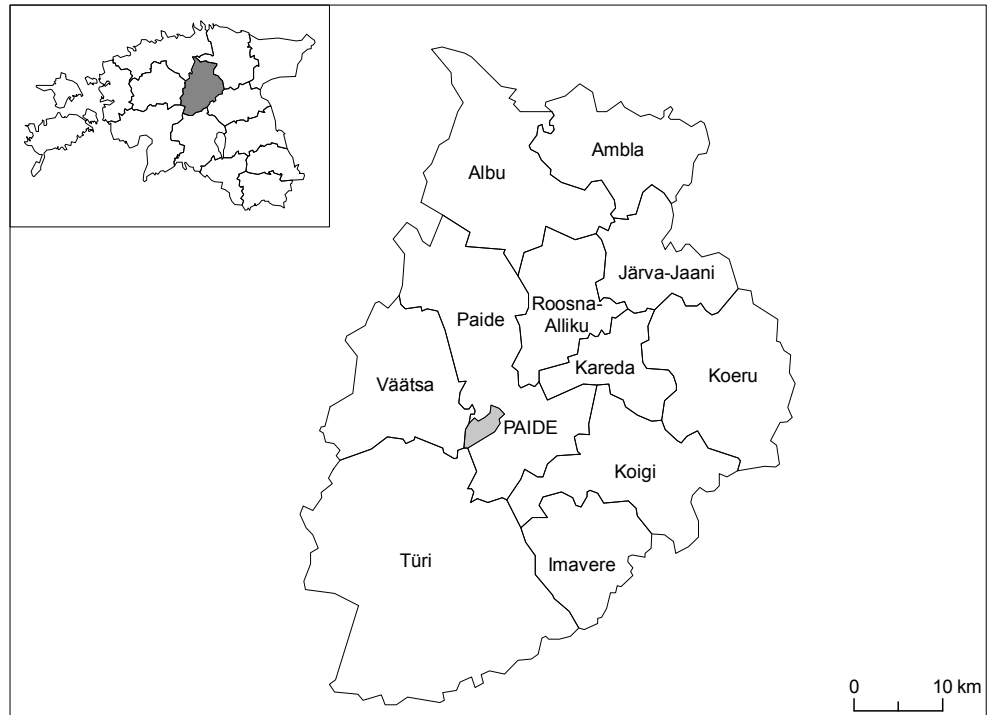

^a Aastad 2003, 2007.
^a Years 2003, 2007.

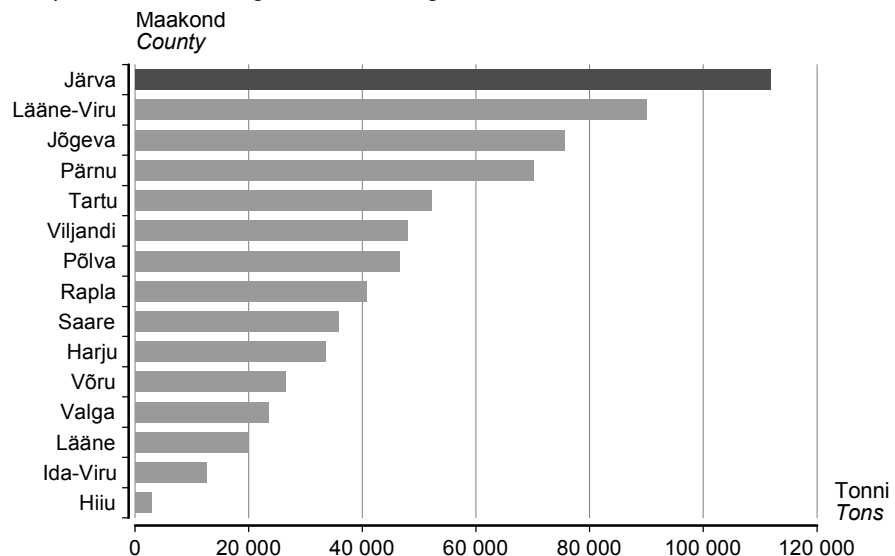
JÄRVA MAAKOND JÄRVA COUNTY

Järva maakonna pindala on 2459,58 km², mis hõlmab kogu Eesti territooriumist 5,7%. Rahvaarv on 33 545 ehk 2,5% Eesti rahvastikust. Maakonna keskus Paide linn asub Tallinnast 92 km kaugusel. Järva maakonnas on 12 omavalitsusüksust — 1 linn ja 11 valda.

The area of Järva county is 2,459.58 km², which covers 5.7% of the territory of Estonia. The population of the county is 33,545, which is 2.5% of the population of Estonia. The city of Paide is the centre of the county located at a distance of 92 km from Tallinn. Järva county is divided into 12 local government units — 1 city and 11 rural municipalities.

Joonis 1 **Piimatoodang põllumajanduslikes majapidamistes, 2008**
Figure 1 *Milk production in the agricultural holdings, 2008*

Tabel 1 **Haldusjaotus, 2005–2009**
Table 1 *Administrative division, 2005–2009*
(1. jaanuar — 1 January)

	2005	2006	2007	2008	2009	
Haldusüksused	16	12	12	12	12	Administrative units
linnad	2	1	1	1	1	cities
vallad	14	11	11	11	11	rural municipalities
Asustusüksused						Settlement units
vallasisesed linnad	-	1	1	1	1	cities without municipal status
alevid	-	1	1	1	1	towns
alevikud	11	9	9	9	9	small towns
külad	197	183	183	183	183	villages

Tabel 2 **Keskkond, 2003–2007**
Table 2 *Environment, 2003–2007*

	2003	2004	2005	2006	2007	
Õhusaaste paiksetest saasteallikatest, tuhat tonni	1,5	1,8	1,7	1,4	1,8	Pollution of air from stationary sources, thousand tons
Veevõtt, mln m ³	7,7	3,8	3,3	6,1	2,0	Water extraction, million m ³
Veeheide, mln m ³	7,2	8,4	3,1	2,2	2,5	Water discharge, million m ³
Maavarade kaevandamine						Extraction of mineral resources
ehitusliiv, tuhat m ³	8,8	11,7	6,0	10,5	3,2	construction sand, thousand m ³
ehituskruus, tuhat m ³	8,3	33,4	75,8	15,9	15,4	constructional gravel, thousand m ³
turvas, tuhat tonni	39,6	34,9	49,9	62,6	55,3	peat, thousand tons

Tabel 3 **Maafond, 2004–2008**
Table 3 *Land stock, 2004–2008*
(31. detsember — 31 December)

	2004	2005	2006	2007	2008	
Katastris registreeritud maa, ha	216 552,6	213 714,5	216 166,4	219 585,2	220 853,3	Land registered in the cadastre, ha
eramaa	154 232,8	146 564,5	148 591,3	149 875,9	150 460,0	private land
tagastatud maa	81 545,3	77 846,3	78 071,6	78 195,8	78 323,1	restituted land
ostueesõigusega omandatud maa	38 993,2	37 941,7	39 432,1	40 480,3	40 870,1	land acquired by the right of pre-emption
enampakkumisega omandatud maa	9 982,2	9 407,8	9 407,8	9 407,8	9 402,1	land privatized by auction
erastatud vaba põllumajandusmaa	11 599,9	10 392,2	10 509,4	10 538,9	10 545,5	privatized free agricultural land
erastatud vaba metsamaa	12 112,2	10 976,5	11 170,4	11 253,1	11 319,2	privatized free woodland
munitsipaalmaa	1 002,5	1 073,6	1 137,7	1 344,4	1 448,5	municipal land
riigimaa	61 317,3	66 076,4	66 437,4	68 364,9	68 944,8	state land

Tabel 4 **Rahvastik, 2004–2008**
Table 4 *Population, 2004–2008*

	2004	2005	2006	2007	2008	
Rahvaarv, 1. jaanuar	35 489	34 934	34 493	34 025	33 545	Population, 1 January
mehed	16 641	16 406	16 186	15 968	15 741	males
naised	18 848	18 528	18 307	18 057	17 804	females
0–14-aastased	6 270	5 860	5 582	5 344	5 134	0–14 years
%	17,67	16,77	16,18	15,71	15,30	%
15–64-aastased	23 395	23 152	22 924	22 615	22 217	15–64 years
%	65,92	66,27	66,46	66,47	66,23	%
65-aastased ja vanemad	5 824	5 922	5 987	6 066	6 194	65 years or older
%	16,41	16,95	17,36	17,83	18,46	%
vanus teadmata	-	-	-	-	-	age unknown
%	-	-	-	-	-	%
	2004	2005	2006	2007	2008	
Elussünnid	394	392	365	356	388	Live births
Surmad	514	511	502	487	473	Deaths
Sünnimuse üldkordaja	10,31	10,29	10,03	9,82	10,70	Crude birth rate
Suremuse üldkordaja	13,46	13,42	13,79	13,43	13,10	Crude death rate
Abielud	141	123	127	153	142	Marriages
Abielulahutused	90	95	98	84	84	Divorces

Tabel 5 Haridus, 2004–2008
Table 5 Education, 2004–2008

	2004	2005	2006	2007	2008	
Alusharidus, 31. detsember						Preprimary education, 31 December
Koolieelsed lasteasutused	23	21	21	21	22	Preschool institutions
Lapsed	1 312	1 277	1 301	1 332	1 409	Children
Üldharidus, õppeaasta alguses						General education, at the beginning of academic year
Päevaõpe						Diurnal study
õppeasutused	25	23	23	22	22	educational institutions
õpilased	5 465	4 956	4 620	4 337	3 952	pupils
gümnaasiumiklassides	836	852	815	779	720	at gymnasium level
Õhtu- ja kaugõpe						Evening and correspondence study
täiskasvanute gümnaasiumid	1	1	1	1	1	evening schools
osakonnad päevakoolide juures	1	1	1	1	1	departments at diurnal schools
õpilased	240	233	201	226	215	pupils
Kutseharidus, õppeaasta alguses						Vocational education, at the beginning of academic year
Õppeasutused	2	2	2	2	1	Educational institutions
Õpilased	1 396	1 345	1 304	1 116	1 105	Students

Tabel 6 Kultuur, 2004–2008
Table 6 Culture, 2004–2008

	2004	2005	2006	2007	2008	
Rahvaraamatukogud						Public libraries
Rahvaraamatukogud	35	34	33	33	33	Public libraries
Fondi suurus, tuhat arvestusüksust	527	526	512	514	524	Total stock, thousand library units
Lugejad, tuhat	14,6	14,0	14,2	13,2	12,0	Registered users, thousands
Laenutusi lugeja kohta	33	29	31	27	30	Library units lent per user
Muuseumid						Museums
Muuseumid	12	9	12	13	13	Museums
Fondi suurus, tuhat säilikut	165,2	160,8	164,3	155,3	175,9	Total collection, thousand museum pieces
Külastajad, tuhat	60	51	68	56	58	Attendance, thousands

Tabel 7 Tervishoid, 2003–2007
Table 7 Health care, 2003–2007

	2003	2004	2005	2006	2007	
Tervishoiutöötajad ja -asutused, 31. detsember						Health care personnel and institutions, 31 December
Arstid	67	66	67	68	68	Physicians
perearstid	25	26	26	24	22	family doctors
Hambaarstid	22	22	21	20	18	Dentists
Õendustöötajad	134	145	159	136	133	Medium-level medical personnel
Haiglad	1	2	2	2	2	Hospitals
Ravivoodid	144	152	136	136	139	Hospital beds
Arstiabi kasutamine						Use of medical services
Hospitaliseeritud	4 469	4 203	4 068	3 932	3 817	Inpatients
Arsti ambulatoorsed vastuvõttud, tuhat	176,9	189,1	193,2	193,7	199,0	Outpatient visits, thousands
perearsti vastuvõttud, tuhat	120,7	124,6	128,2	128,1	131,7	visits to family doctor, thousands
Arsti koduviisidid, tuhat	7,0	5,7	5,3	4,4	3,9	Home visits, thousands
perearsti koduviisidid, tuhat	7,0	5,7	5,2	4,4	3,9	home visits of family doctor, thousands
Hambaarsti vastuvõttud, tuhat	38,2	38,1	38,1	35,9	33,9	Visits to dentist, thousands

Tabel 8 **Sotsiaalne kaitse, 2004–2009**
Table 8 *Social protection, 2004–2009*

	2005	2006	2007	2008	2009	
Pensionärid, 1. jaanuar	10 332	10 276	10 238	10 278	9 884	<i>Pensioners, 1 January</i>
vanaduspensionärid	8 252	8 167	8 059	8 033	7 681	<i>old-age pensioners</i>
töövõimetuspensionärid	1 521	1 585	1 683	1 768	1 777	<i>persons receiving pension for incapacity for work</i>
Keskmine kuupension, 1. jaanuar, krooni	2 120	2 516	2 862	3 436	4 154	<i>Average monthly pension, 1 January, kroons</i>
	2004	2005	2006	2007	2008	
Toimetulekutoetused						<i>Subsistence benefits</i>
Toetused kokku, tuhat krooni	6 656	7 375	6 613	4 893	4 114	<i>Benefits total, thousand kroons</i>
toetus toimetulekupiiri tagamiseks, tuhat krooni	6 262	6 254	4 392	3 178	2 918	<i>benefits to ensure the subsistence level, thousand kroons</i>
täiendav toimetulekutoetus, tuhat krooni	394	1 121	2 221	1 715	1 195	<i>supplementary subsistence benefit, thousand kroons</i>
Rahuldatud taotlused toimetulekupiiri tagamiseks	6 803	5 706	3 883	2 455	2 062	<i>Applications satisfied to guarantee subsistence level</i>

Tabel 9 **Kuritegevus, 2004–2008**
Table 9 *Crime, 2004–2008*

	2004	2005	2006	2007	2008	
I astme kuriteod	..	..	16	24	25	<i>1st degree offences</i>
II astme kuriteod	..	..	721	774	783	<i>2nd degree offences</i>
Registreeritud kuriteod kokku	..	..	737	798	808	<i>Recorded offences total</i>
tapmine, mõrv	..	..	-	1	2	<i>manslaughter, murder</i>
narkootikumidega seotud kuritegu	..	..	13	10	12	<i>offences relating to narcotics</i>
vargus	..	..	336	296	293	<i>larceny</i>
liikluskuritegu	..	..	147	156	128	<i>traffic offences</i>
mootorsõiduki juhtimine joobeseisundis	..	..	136	140	118	<i>driving while intoxicated</i>

Tabel 10 **Tööturg, 2004–2008**
Table 10 *Labour market, 2004–2008*

	2004	2005	2006	2007	2008	
15–74-aastased hõiveseisundi järgi						<i>Population aged 15–74 by labour status</i>
Töõjõud, tuhat	19,0	18,3	18,1	17,8	18,7	<i>Labour force, thousands</i>
hõivatud, tuhat	17,2	17,3	17,0	17,0	17,8	<i>employed persons, thousands</i>
töötud, tuhat	1,8	1,0	1,1	0,8	0,9	<i>unemployed persons, thousands</i>
Mitteaktiivsed, tuhat	9,8	10,7	11,0	10,2	9,3	<i>Inactive persons, thousands</i>
Tööealised kokku, tuhat	28,9	29,0	29,2	28,0	28,0	<i>Working-age persons total, thousands</i>
Töõjõus osalemise määr, %	66,0	63,1	62,1	63,6	66,7	<i>Labour force participation rate, %</i>
Tööhõive määr, %	59,7	59,6	58,3	60,6	63,5	<i>Employment rate, %</i>
Töötuse määr, %	9,5	5,6	6,2	4,7	4,8	<i>Unemployment rate, %</i>
Registreeritud töötus						<i>Registered unemployment</i>
Registreeritud töötud	798	657	397	331	501	<i>Registered unemployed persons</i>
Registreeritud töötute osatähtsus 16-aastaste kuni pensioniealiste hulgas, %	3,6	2,9	1,7	1,5	2,3	<i>Proportion of registered unemployed persons in population aged 16 until pension age, %</i>

Tabel 11 Palk, 2004–2008
Table 11 Wages and salaries, 2004–2008
 (krooni — kroons)

	2004	2005	2006	2007	2008	
Keskmine brutokuupalk	5 951	6 877	7 993	9 760	11 000	<i>Average monthly gross wages</i>

Tabel 12 Leibkonnaliikme keskmine kuusissetulek ja -väljaminek, 2004–2008
Table 12 Average monthly income and expenditure per household member, 2004–2008
 (krooni — kroons)

	2004	2005	2006	2007	2008	
Netosissetulek	2 727	3 356	4 027	5 089	...	<i>Disposable income</i>
palgatööst	1 588	1 870	2 611	3 270	...	<i>from wages and salaries</i>
Väljaminek	2 743	2 956	3 483	4 151	...	<i>Expenditure</i>
toidule ja alkoholivabadele jookidele	836	863	907	1 094	...	<i>on food and non-alcoholic beverages</i>
eluasemele	344	416	629	538	...	<i>on housing</i>

Tabel 13 Sisemajanduse koguprodukt (SKP), 2002–2006
Table 13 Gross domestic product (GDP), 2002–2006
 (jooksevhinnad — current prices)

	2002	2003	2004	2005	2006	
SKP turuhindades, miljonit krooni	2 414,8	2 635,1	2 870,9	2 857,9	3 424,9	<i>GDP at market prices, million kroons</i>
Lisandväärtus kokku, miljonit krooni	2 147,2	2 351,5	2 538,3	2 515,2	3 002,5	<i>Total value added, million kroons</i>
primaarsektor	366,6	378,8	393,9	408,3	389,7	<i>primary sector</i>
sekundaarsektor	725,4	803,1	926,3	885,1	1 151,9	<i>secondary sector</i>
tertsiaarsektor	1 055,2	1 169,5	1 218,1	1 221,8	1 460,9	<i>tertiary sector</i>
Neto-tootemaksud, miljonit krooni	267,6	283,6	332,5	342,8	422,4	<i>Net taxes on product, million kroons</i>
Maakonna osatähtsus SKP-s, %	2,0	1,9	1,9	1,6	1,7	<i>Contribution of county to GDP, %</i>
SKP elaniku kohta, krooni	62 785	68 746	75 157	76 622	94 112	<i>GDP per capita, kroons</i>
SKP elaniku kohta, % Eesti keskmisest	70,3	68,4	67,2	59,4	61,7	<i>GDP per capita, % of Estonian average</i>
Sektori osatähtsus lisandväärtuses, %						<i>Share of value added, %</i>
primaarsektor	17,1	16,1	15,5	16,2	13,0	<i>primary sector</i>
sekundaarsektor	33,8	34,2	36,5	35,2	38,4	<i>secondary sector</i>
tertsiaarsektor	49,1	49,7	48,0	48,6	48,7	<i>tertiary sector</i>

Tabel 14 Väliskaubandus, 2004–2008
Table 14 Foreign trade, 2004–2008
 (jooksevhinnad, miljonit krooni — current prices, million kroons)

	2004	2005	2006	2007	2008	
Eksport	1 760,5	2 353,3	2 334,1	2 635,5	2 341,2	<i>Exports</i>
Import	772,2	838,7	1 177,2	1 294,4	1 398,0	<i>Imports</i>

Tabel 15 Kohalikud eelarved, 2004–2008
Table 15 Local budgets, 2004–2008

	2004	2005	2006	2007	2008	
Tulud, tuhat krooni	372 538	412 993	457 142	546 570	645 551	<i>Revenue, thousand kroons</i>
Kulud, tuhat krooni	364 438	429 439	456 070	564 578	692 646	<i>Expenditure, thousand kroons</i>
Tulud elaniku kohta, krooni	10 497	11 822	13 253	16 064	19 244	<i>Revenue per capita, kroons</i>
Kulud elaniku kohta, krooni	10 269	12 293	13 222	16 593	20 648	<i>Expenditure per capita, kroons</i>

Tabel 16 **Ettevõtjad, mittetulundusühingud ja sihtasutused, 2004–2008**
 Table 16 *Entrepreneurs, non-profit associations and foundations, 2004–2008*
 (31. detsember — 31 December)

	2004	2005	2006	2007	2008	
Registreeritud objektid	2 506	2 433	2 520	2 602	2 665	Registered units
Ettevõtjad	1 998	1 910	1 962	2 000	2 008	Entrepreneurs
füüsilisest isikust ettevõtjad	1 062	945	893	827	734	sole proprietors
äriühingud	936	965	1 069	1 173	1 274	commercial undertakings
välismaa äriühingute filiaalid	-	-	-	-	-	branches of foreign companies
Mittetulundusühingud	499	515	550	589	643	Non-profit associations
Sihtasutused	9	8	8	13	14	Foundations

Tabel 17 **Ettevõtete majandusnäitajad, 2003–2007**
 Table 17 *Financial statistics of enterprises, 2003–2007*
 (aasta lõpul, tuhat krooni — at end-year, thousand kroons)

	2003	2004	2005	2006	2007	
Bilansimaht	3 372 522	4 071 196	3 872 944	4 201 301	4 910 092	Balance sheet total
Müügitulu	4 508 776	6 032 360	5 696 052	6 551 101	7 491 265	Net sales
Puhaskasum (-kahjum)	237 595	298 992	239 695	349 789	523 336	Net profit (loss)

Tabel 18 **Tööstus, 2003–2007**
 Table 18 *Industry, 2003–2007*
 (jooksevhinnad, miljonit krooni — current prices, million kroons)

	2003	2004	2005	2006	2007	
Tööstustoodang	1 965	3 050	2 667	2 826	3 331	Industrial production
Tööstustoodangu müük	1 953	3 032	2 640	2 836	3 281	Sales of industrial production
Tööstustoodangu müük mitteresidentidele	1 319	1 828	1 759	1 904	2 031	Sales of industrial production to non-residents

Tabel 19 **Põllumajandus põllumajanduslikes majapidamistes, 2004–2008**
 Table 19 *Agriculture in the agricultural holdings, 2004–2008*

	2004	2005	2006	2007	2008	
Põllukultuuride külvipind, ha	53 963	64 050	57 128	63 063	62 090	Sown area of field crops, ha
teravili	27 178	29 174	26 096	28 204	31 425	cereals
kaunvili	465	523	170	300	221	legumes
raps, rüps	5 599	4 774	5 576	6 707	7 667	rape
kartul	555	514	261	303	247	potatoes
avamaaköögivili	71	63	32	17	14	open-field vegetables
Põllukultuuride kogusaak, t						Total yield of field crops, t
teravili	59 327	80 419	52 188	69 837	84 477	cereals
kaunvili	496	574	286	531	85	legumes
rapsi-, rüpsiseeme	7 241	8 995	7 419	12 062	9 055	rape seed
kartul	5 764	6 701	2 831	4 208	4 184	potatoes
avamaaköögivili	652	1 319	490	298	172	open-field vegetables
Põllukultuuride saagikus, kg/ha						Average field crop yield, kg per ha
teravili	2 183	2 757	2 000	2 476	2 688	cereals
kaunvili	1 067	1 098	1 682	1 770	385	legumes
rapsi-, rüpsiseeme	1 293	1 884	1 331	1 798	1 181	rape seed
kartul	10 386	13 037	10 847	13 888	16 939	potatoes
avamaaköögivili	9 183	20 937	15 313	17 529	12 286	open-field vegetables
Loomad, aasta lõpul, tuhat						Number of livestock, at end-year, thousands
veised	36,6	36,2	32,3	30,8	30,8	cattle
lehmad	18,7	18,1	16,2	15,4	15,0	cows
sead	17,6	16,1	11,6	12,2	11,4	pigs
lambad ja kitsed	1,9	2,1	2,7	2,8	1,9	sheep and goats
Loomakasvatustoodang, t						Animal production, t
Liha	3 724	3 404	3 418	5 176	5 814	Meat
veiseliha	1 599	1 730	1 733	3 096	2 940	beef
sealiha	2 105	1 660	1 673	1 996	2 811	pork
Piim	116 756	115 493	113 767	111 176	111 775	Milk

Tabel 20 Metsamajandus, 2004–2008
Table 20 Forestry, 2004–2008

	2004	2005	2006	2007	2008	
Metsaraie raiedokumentide alusel						<i>Gross felling based on felling documentation</i>
Raiepindala, ha	7 945	5 971	6 033	5 823	6 088	<i>Felling area, ha</i>
Raiemaht, tuhat m ³	536,4	305,4	376,5	456,9	427,8	<i>Felling outturn, thousand m³</i>
Metsa uuendamine, ha	930,1	610,7	447,1	563,1	623,5	<i>Reforestation, ha</i>
Kahjustatud puistud, 31. detsember, ha	1 598,7	2 341,4	828,4	1 843,8	1 861,1	<i>Damaged forest stands, 31 December, ha</i>
Hukkunud puistud, ha	562,8	582,8	268,2	259,2	131,6	<i>Destroyed forest stands, ha</i>

Tabel 21 Investeeringud põhivarasse, 2003–2007
Table 21 Investments in fixed assets, 2003–2007
 (jooksevhinnad, miljonit krooni — current prices, million kroons)

	2003	2004	2005	2006	2007	
Investeeringud põhivarasse	340,9	379,0	421,9	345,5	429,4	<i>Investments in fixed assets</i>

Tabel 22 Ehitus, 2004–2008
Table 22 Construction, 2004–2008

	2004	2005	2006	2007	2008	
Kasutusse lubatud eluruumid						<i>Dwelling completions</i>
Eluruumid	13	7	8	11	8	<i>Dwellings</i>
ühepere-, kahepere- ja ridaelamutes	13	7	8	11	5	<i>in one-family, two-family and terraced houses</i>
Eluruumide pind, tuhat m ²	1,8	1,0	0,9	1,5	0,9	<i>Floor area, thousand m²</i>
ühepere-, kahepere- ja ridaelamutes	1,8	1,0	0,9	1,5	0,7	<i>in one-family, two-family and terraced houses</i>
Kasutusse lubatud mitteeluhooned						<i>Non-residential building completions</i>
Mitteeluhooned	28	52	93	33	29	<i>Non-residential buildings</i>
Kasulik pind, tuhat m ²	14,8	35,1	35,3	28,0	16,0	<i>Usable floor area, thousand m²</i>
Kubatuur, tuhat m ³	73,3	191,5	210,1	201,1	73,0	<i>Cubic capacity, thousand m³</i>

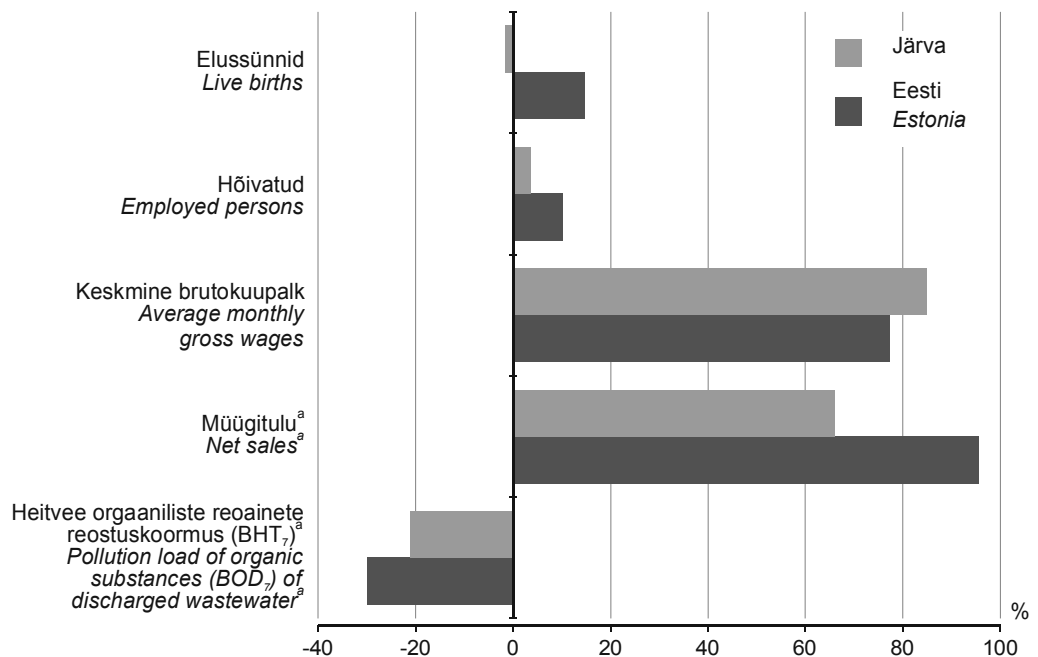
Tabel 23 Majutus, 2004–2008
Table 23 Accommodation, 2004–2008

	2004	2005	2006	2007	2008	
Majutuskohad	11	14	11	14	16	<i>Accommodation establishments</i>
Toad	140	141	101	124	134	<i>Rooms</i>
Voodid	395	305	254	374	316	<i>Beds</i>
Tubade täitumus, %	29	26	29	28	27	<i>Room occupancy rate, %</i>
Voodikohtade täitumus, %	19	18	21	20	19	<i>Bed occupancy rate, %</i>
Majutatud	15 439	15 885	10 362	10 175	8 975	<i>Tourists</i>
puhkusereisil, %	41	35	37	43	34	<i>on holiday, %</i>
tööreisil, %	54	55	61	51	65	<i>on business, %</i>
Ööbimised	25 737	26 605	17 824	18 375	17 415	<i>Nights spent</i>
Eesti elanikud	16 357	18 320	11 493	12 145	13 145	<i>residents of Estonia</i>

Tabel 24 **Transport ja side, 2004–2008**
 Table 24 *Transport and communications, 2004–2008*

	2004	2005	2006	2007	2008	
Maanteed,						Roads,
31. detsember, km						31 December, km
Riigimaanteed	973	913	913	913	913	National roads
põhimaanteed	134	127	127	127	127	main roads
tugimaanteed	122	115	115	115	115	basic roads
kõrvalmaanteed	717	671	671	671	671	secondary roads
rambid ja ühendusteel	-	-	-	-	-	ramps and connecting roads
Kohalikud maanteed	1 261	1 196	1 194	1 116	1 099	Local roads
Erasteed	172	289	344	498	534	Private roads
Metskondade teed	205	249	261	266	331	Forest district roads
Muud teed	524	190	243	166	81	Other roads
Liiklusvahendid,						Vehicles,
31. detsember						31 December
Sõiduaudod	13 411	13 130	14 737	13 407	17 183	Passenger cars
eravalduses	12 167	11 895	13 096	12 826	13 420	private
Autobussid	124	101	104	57	74	Buses
eravalduses	40	32	34	22	23	private
Veoautod	2 633	2 440	2 541	1 837	2 372	Lorries
eravalduses	1 203	1 120	1 127	836	908	private
Liiklusõnnetused						Traffic accidents
Arv	72	72	97	87	64	Number
Hukkunud	7	7	9	11	9	Persons killed
Vigasaanud	112	116	156	137	88	Persons injured
Telekommunikatsioon,						Telecommunication,
31. detsember						31 December
Põhitelefoniiniidid	9 494	9 295	9 352	9 400	9 177	Main telephone lines
Kliendiliinid	9 451	9 258	9 322	9 370	9 164	Subscriber lines
Kaarditaksofonid	43	37	30	30	13	Public phones
Postiasutused,						Post offices,
31. detsember						31 December
Postkontorid	27	28	26	27	21	Local post offices
Postkastid	188	187	187	150	172	Letter boxes

Joonis 2 **Põhinäitajate muutus, 2004, 2008**
 Figure 2 *Change of main indicators, 2004, 2008*

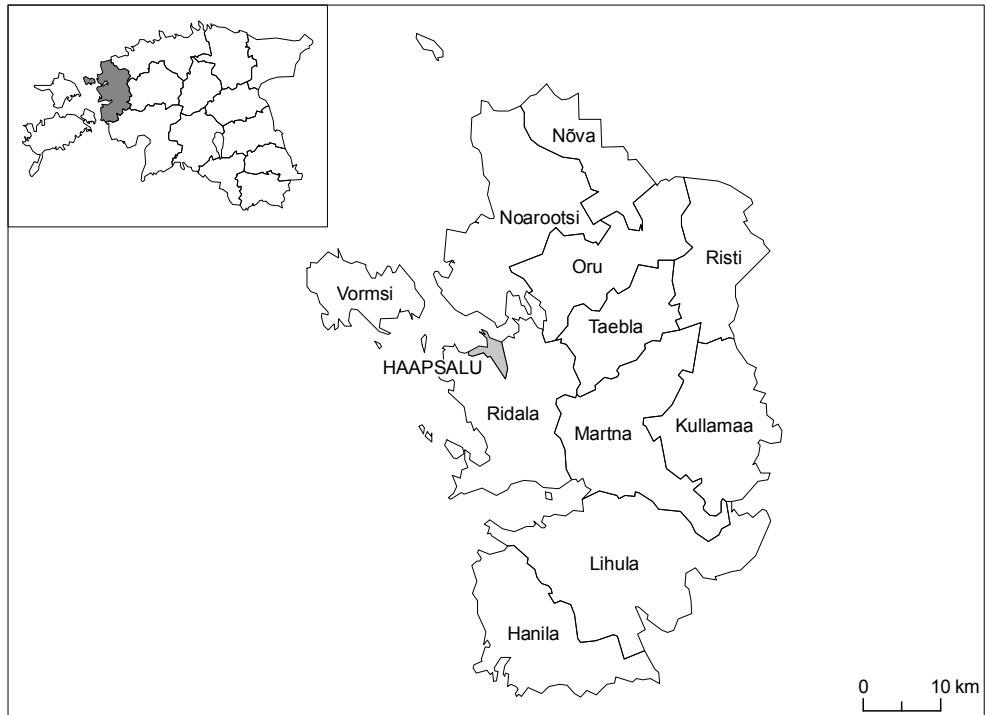

^a Aastad 2003, 2007.
^a Years 2003, 2007.

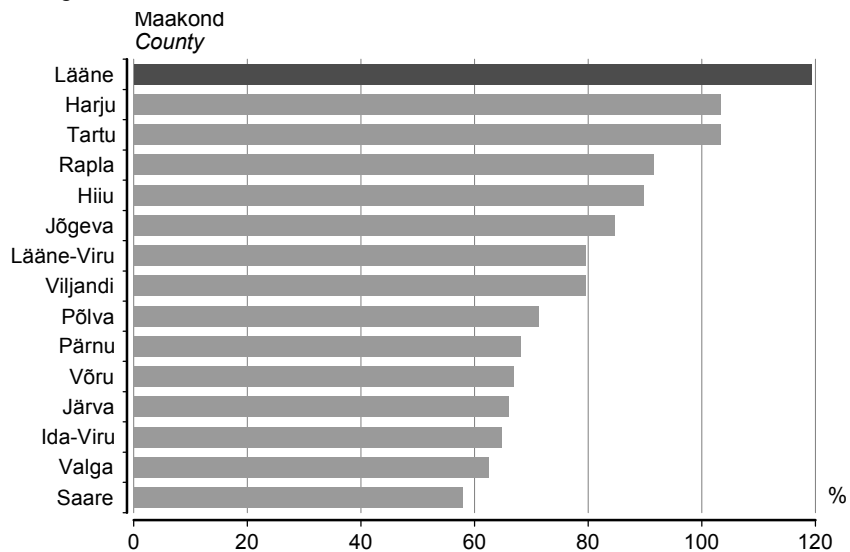
**LÄÄNE MAAKOND
LÄÄNE COUNTY**

Lääne maakonna pindala on 2383,12 km², mis hõlmab kogu Eesti territooriumist 5,5%. Rahvaarv on 25 739 ehk 1,9% Eesti rahvastikust. Maakonna keskus Haapsalu linn asub Tallinnast 99 km kaugusel. Lääne maakonnas on 12 omavalitsusüksust — 1 linn ja 11 valda.

The area of Lääne county is 2,383.12 km², which covers 5.5% of the territory of Estonia. The population of the county is 25,739, which is 1.9% of the population of Estonia. The city of Haapsalu is the centre of the county located at a distance of 99 km from Tallinn. Lääne county is divided into 12 local government units — 1 city and 11 rural municipalities.

Joonis 1 **Müügitulu muutus, 2003, 2007**
Figure 1 **Change of net sales, 2003, 2007**

Tabel 1 **Haldusjaotus, 2005–2009**
Table 1 *Administrative division, 2005–2009*
(1. jaanuar — 1 January)

	2005	2006	2007	2008	2009	
Haldusüksused	12	12	12	12	12	Administrative units
linnad	1	1	1	1	1	cities
vallad	11	11	11	11	11	rural municipalities
Asustusüksused						Settlement units
vallasisesed linnad	1	1	1	1	1	cities without municipal status
alevid	-	-	-	-	-	towns
alevikud	6	6	6	6	6	small towns
külad	234	235	235	235	235	villages

Tabel 2 **Keskkond, 2003–2007**
Table 2 *Environment, 2003–2007*

	2003	2004	2005	2006	2007	
Õhusaaste paiksetest saasteallikatest, tuhat tonni	1,1	1,1	0,9	0,9	0,8	Pollution of air from stationary sources, thousand tons
Veevõtt, mln m ³	1,6	1,7	1,5	1,3	1,2	Water extraction, million m ³
Veeheide, mln m ³	1,3	1,4	1,2	1,1	1,3	Water discharge, million m ³
Maavarade kaevandamine						Extraction of mineral resources
ehitusliiv, tuhat m ³	-	4,9	5,7	5,9	17,1	construction sand, thousand m ³
ehituskruus, tuhat m ³	13,0	30,0	70,4	75,5	46,1	constructional gravel, thousand m ³
turvas, tuhat tonni	44,7	29,3	60,1	55,1	44,1	peat, thousand tons

Tabel 3 **Maafond, 2004–2008**
Table 3 *Land stock, 2004–2008*
(31. detsember — 31 December)

	2004	2005	2006	2007	2008	
Katastris registreeritud maa, ha	177 132,2	184 713,0	189 959,9	192 798,6	195 428,4	Land registered in the cadastre, ha
eramaa	117 761,6	122 315,7	125 696,2	126 847,1	127 719,9	private land
tagastatud maa	62 065,9	64 321,0	65 660,0	66 263,2	66 712,9	restituted land
ostueesõigusega omandatud maa	28 324,4	29 423,4	30 956,2	31 323,9	31 493,8	land acquired by the right of pre-emption
enampakkumisega omandatud maa	11 123,8	11 123,8	11 123,8	11 123,8	11 123,8	land privatized by auction
erastatud vaba põllumajandusmaa	9 438,6	10 254,9	10 518,5	10 619,3	10 800,1	privatized free agricultural land
erastatud vaba metsamaa	6 808,9	7 192,6	7 437,7	7 516,9	7 589,3	privatized free woodland
munitsipaalmaa	292,3	369,1	429,3	521,1	622,3	municipal land
riigimaa	59 078,3	62 028,2	63 834,4	65 430,4	67 086,2	state land

Tabel 4 **Rahvastik, 2004–2008**
Table 4 *Population, 2004–2008*

	2004	2005	2006	2007	2008	
Rahvaarv, 1. jaanuar	27 118	26 738	26 430	26 078	25 739	Population, 1 January
mehed	12 637	12 498	12 321	12 172	12 058	males
naised	14 481	14 240	14 109	13 906	13 681	females
0–14-aastased	4 730	4 421	4 165	3 983	3 803	0–14 years
%	17,44	16,53	15,76	15,27	14,78	%
15–64-aastased	17 720	17 568	17 456	17 176	16 976	15–64 years
%	65,34	65,70	66,05	65,86	65,95	%
65-aastased ja vanemad	4 665	4 746	4 807	4 919	4 960	65 years or older
%	17,20	17,75	18,19	18,86	19,27	%
vanus teadmata	3	3	2	-	-	age unknown
%	0,01	0,01	0,01	-	-	%
	2004	2005	2006	2007	2008	
Elussünnid	245	240	252	247	277	Live births
Surmad	360	383	401	412	360	Deaths
Sünnimuse üldkordaja	8,74	8,60	9,07	8,94	10,10	Crude birth rate
Suremuse üldkordaja	12,84	13,72	14,43	14,91	13,10	Crude death rate
Abielud	111	101	125	122	116	Marriages
Abielulahutused	73	71	63	86	66	Divorces

Tabel 5 Haridus, 2004–2008
Table 5 Education, 2004–2008

	2004	2005	2006	2007	2008	
Alusharidus, 31. detsember						Preprimary education, 31 December
Koolieelsed lasteasutused	19	19	19	19	17	Preschool institutions
Lapsed	979	948	989	996	1 025	Children
Üldharidus, õppeaasta alguses						General education, at the beginning of academic year
Päevaõpe						Diurnal study
õppeasutused	27	27	27	27	26	educational institutions
õpilased	4 561	4 253	3 970	3 694	3 429	pupils
gümnaasiumiklassides	949	908	917	830	775	at gymnasium level
Õhtu- ja kaugõpe						Evening and correspondence study
täiskasvanute gümnaasiumid	1	1	1	1	1	evening schools
osakonnad päevakoolide juures	-	-	-	-	-	departments at diurnal schools
õpilased	163	130	118	97	103	pupils
Kutseharidus, õppeaasta alguses						Vocational education, at the beginning of academic year
Õppeasutused	1	1	1	1	1	Educational institutions
Õpilased	286	416	564	686	718	Students

Tabel 6 Kultuur, 2004–2008
Table 6 Culture, 2004–2008

	2004	2005	2006	2007	2008	
Rahvaraamatukogud						Public libraries
Rahvaraamatukogud	23	23	23	23	23	Public libraries
Fondi suurus, tuhat arvestusüksust	387	397	402	405	409	Total stock, thousand library units
Lugejad, tuhat	11,1	10,6	9,3	8,9	8,7	Registered users, thousands
Laenutusi lugeja kohta	23	22	24	23	24	Library units lent per user
Muuseumid						Museums
Muuseumid	14	14	15	13	16	Museums
Fondi suurus, tuhat säilikut	103,9	106	107,9	108,5	111,1	Total collection, thousand museum pieces
Külastajad, tuhat	45	45	46	35	33	Attendance, thousands

Tabel 7 Tervishoid, 2003–2007
Table 7 Health care, 2003–2007

	2003	2004	2005	2006	2007	
Tervishoiutöötajad ja -asutused, 31. detsember						Health care personnel and institutions, 31 December
Arstid	57	58	56	57	55	Physicians
perearstid	14	14	15	16	16	family doctors
Hambaarstid	13	15	13	15	11	Dentists
Õendustöötajad	159	161	154	147	146	Medium-level medical personnel
Haiglad	3	3	3	3	3	Hospitals
Ravivoodid	218	219	212	210	212	Hospital beds
Arstiabi kasutamine						Use of medical services
Hospitaliseeritud	6 221	5 870	6 170	5 866	5 706	Inpatients
Arsti ambulatoorsed vastuvõttud, tuhat	120	126,3	132,3	139,4	140,0	Outpatient visits, thousands
perearsti vastuvõttud, tuhat	55,9	65,1	66,7	70,9	77,3	visits to family doctor, thousands
Arsti koduviisidid, tuhat	3,0	2,4	1,9	2,0	1,9	Home visits, thousands
perearsti koduviisidid, tuhat	2,1	1,8	1,4	1,7	1,6	home visits of family doctor, thousands
Hambaarsti vastuvõttud, tuhat	23,9	26,7	26,6	26,7	24,7	Visits to dentist, thousands

Tabel 8 Sotsiaalne kaitse, 2004–2009
Table 8 Social protection, 2004–2009

	2005	2006	2007	2008	2009	
Pensionärid, 1. jaanuar	7 785	7 776	7 788	7 778	7 721	Pensioners, 1 January
vanaduspensionärid	6 097	6 060	6 014	5 997	5 952	old-age pensioners
töövõimetuspensionärid	1 188	1 239	1 299	1 322	1 351	persons receiving pension for incapacity for work
Keskmine kuupension, 1. jaanuar, krooni	2 100	2 492	2 832	3 412	4 131	Average monthly pension, 1 January, kroons
	2004	2005	2006	2007	2008	
Toimetulekutoetused						Subsistence benefits
Toetused kokku, tuhat krooni	6 231	6 480	5 338	3 924	3 655	Benefits total, thousand kroons
toetus toimetulekupiiri tagamiseks, tuhat krooni	5 617	5 741	3 995	2 965	2 716	benefits to ensure the subsistence level, thousand kroons
täiendav toimetulekutoetus, tuhat krooni	614	739	1 344	960	938	supplementary subsistence benefit, thousand kroons
Rahuldatud taotlused toimetulekupiiri tagamiseks	6 386	5 336	3 766	2 576	2 132	Applications satisfied to guarantee subsistence level

Tabel 9 Kuritegevus, 2004–2008
Table 9 Crime, 2004–2008

	2004	2005	2006	2007	2008	
I astme kuriteod	..	..	34	17	16	1st degree offences
II astme kuriteod	..	..	822	657	868	2nd degree offences
Registreeritud kuriteod kokku	..	..	856	674	884	Recorded offences total
tapmine, mõrv	..	..	-	-	-	manslaughter, murder
narkootikumidega seotud kuritegu	..	..	6	13	8	offences relating to narcotics
vargus	..	..	422	236	282	larceny
liikluskuritegu	..	..	96	102	122	traffic offences
mootorsõiduki juhtimine joobeseisundis	..	..	92	99	120	driving while intoxicated

Tabel 10 Tööturg, 2004–2008
Table 10 Labour market, 2004–2008

	2004	2005	2006	2007	2008	
15–74-aastased hõiveseisundi järgi						Population aged 15–74 by labour status
Töõjõud, tuhat	13,1	13,4	12,4	13,6	14,0	Labour force, thousands
hõivatud, tuhat	12,4	12,3	11,5	13,0	13,1	employed persons, thousands
töötud, tuhat	0,7	...	...	...	0,8	unemployed persons, thousands
Mitteaktiivsed, tuhat	8,3	8,0	9,2	7,9	7,5	Inactive persons, thousands
Tööealised kokku, tuhat	21,4	21,4	21,5	21,5	21,5	Working-age persons total, thousands
Töõjõus osalemise määr, %	61,4	62,5	57,4	63,1	65,0	Labour force participation rate, %
Tööhõive määr, %	58,1	57,6	53,5	60,2	61,1	Employment rate, %
Töötuse määr, %	5,3	...	...	...	6,1	Unemployment rate, %
Registreeritud töötus						Registered unemployment
Registreeritud töötud	726	646	395	279	356	Registered unemployed persons
Registreeritud töötute osatähtsus 16-aastaste kuni pensioniealiste hulgas, %	4,4	3,8	2,3	1,7	2,1	Proportion of registered unemployed persons in population aged 16 until pension age, %

Tabel 11 Palk, 2004–2008
Table 11 Wages and salaries, 2004–2008
 (krooni — kroons)

	2004	2005	2006	2007	2008	
Keskmine brutokuupalk	5 816	6 468	7 201	8 740	9 744	Average monthly gross wages

Tabel 12 Leibkonnaliikme keskmine kuusissetulek ja -väljaminek, 2004–2008
Table 12 Average monthly income and expenditure per household member, 2004–2008
 (krooni — kroons)

	2004	2005	2006	2007	2008	
Netosissetulek	2 735	2 612	4 199	4 350	...	Disposable income
palgatööst	1 571	1 706	2 653	2 796	...	from wages and salaries
Väljaminek	2 486	2 814	3 622	3 751	...	Expenditure
toidule ja	726	751	906	1 008	...	on food and non-alcoholic
alkoholivabadele						beverages
jookidele						
eluasemele	374	375	475	529	...	on housing

Tabel 13 Sisemajanduse koguprodukt (SKP), 2002–2006
Table 13 Gross domestic product (GDP), 2002–2006
 (jooksevhinnad — current prices)

	2002	2003	2004	2005	2006	
SKP turuhindades, miljonit krooni	1 673,2	1 739,3	1 992,7	2 240,7	2 583,7	GDP at market prices, million kroons
Lisandväärtus kokku, miljonit krooni	1 487,8	1 552,1	1 761,9	1 972,0	2 265,1	Total value added, million kroons
primaarsektor	132,4	127,6	142,6	142,2	141,1	primary sector
sekundaarsektor	441,7	459,5	542,9	629,4	785,1	secondary sector
tertsiaarsektor	913,7	965,0	1 076,4	1 200,4	1 338,8	tertiary sector
Neto-tootemaksud, miljonit krooni	185,4	187,2	230,8	268,7	318,7	Net taxes on product, million kroons
Maakonna osatähtsus SKP-s, %	1,4	1,3	1,3	1,3	1,3	Contribution of county to GDP, %
SKP elaniku kohta, krooni	59 097	61 751	71 054	80 252	92 997	GDP per capita, kroons
SKP elaniku kohta, % Eesti keskmisest	66,2	61,5	63,5	62,3	60,9	GDP per capita, % of Estonian average
Sektori osatähtsus lisandväärtuses, %						Share of value added, %
primaarsektor	8,9	8,2	8,1	7,2	6,2	primary sector
sekundaarsektor	29,7	29,6	30,8	31,9	34,7	secondary sector
tertsiaarsektor	61,4	62,2	61,1	60,9	59,1	tertiary sector

Tabel 14 Väliskaubandus, 2004–2008
Table 14 Foreign trade, 2004–2008
 (jooksevhinnad, miljonit krooni — current prices, million kroons)

	2004	2005	2006	2007	2008	
Eksport	668,0	795,4	826,9	1 047,6	1 167,5	Exports
Import	452,3	550,8	612,4	627,1	758,1	Imports

Tabel 15 Kohalikud eelarved, 2004–2008
Table 15 Local budgets, 2004–2008

	2004	2005	2006	2007	2008	
Tulud, tuhat krooni	298 828	309 298	371 261	433 735	481 588	Revenue, thousand kroons
Kulud, tuhat krooni	299 199	304 187	403 903	420 054	480 617	Expenditure, thousand kroons
Tulud elaniku kohta, krooni	11 020	11 568	14 047	16 632	18 710	Revenue per capita, kroons
Kulud elaniku kohta, krooni	11 033	11 377	15 282	16 108	18 673	Expenditure per capita, kroons

Tabel 16 **Ettevõtjad, mittetulundusühingud ja sihtasutused, 2004–2008**
 Table 16 *Entrepreneurs, non-profit associations and foundations, 2004–2008*
 (31. detsember — 31 December)

	2004	2005	2006	2007	2008	
Registreeritud objektid	2 342	2 433	2 513	2 641	2 695	Registered units
Ettevõtjad	1 771	1 825	1 877	1 976	2 000	Entrepreneurs
füüsilisest isikust ettevõtjad	865	862	808	747	688	sole proprietors
äriühingud	904	961	1 066	1 226	1 309	commercial undertakings
välismaa äriühingute filiaalid	2	2	3	3	3	branches of foreign companies
Mittetulundusühingud	557	590	618	647	673	Non-profit associations
Sihtasutused	14	18	18	18	22	Foundations

Tabel 17 **Ettevõtete majandusnäitajad, 2003–2007**
 Table 17 *Financial statistics of enterprises, 2003–2007*
 (aasta lõpul, tuhat krooni — at end-year, thousand kroons)

	2003	2004	2005	2006	2007	
Bilansimaht	1 248 948	1 488 701	1 837 481	2 183 728	2 606 262	Balance sheet total
Müügitulu	1 652 089	2 020 731	2 598 921	2 880 103	3 622 465	Net sales
Puhaskasum (-kahjum)	71 819	93 613	158 895	211 432	250 753	Net profit (loss)

Tabel 18 **Tööstus, 2003–2007**
 Table 18 *Industry, 2003–2007*
 (jooksevhinnad, miljonit krooni — current prices, million kroons)

	2003	2004	2005	2006	2007	
Tööstustoodang	643	822	912	1 064	1 122	Industrial production
Tööstustoodangu müük	643	818	908	1 061	1 117	Sales of industrial production
Tööstustoodangu müük mitteresidentidele	308	411	438	506	543	Sales of industrial production to non-residents

Tabel 19 **Põllumajandus põllumajanduslikes majapidamistes, 2004–2008**
 Table 19 *Agriculture in the agricultural holdings, 2004–2008*

	2004	2005	2006	2007	2008	
Põllukultuuride külvipind, ha	18 741	18 278	19 778	23 260	21 383	Sown area of field crops, ha
teravili	8 646	9 228	9 516	9 691	10 113	cereals
kaunvili	547	392	414	218	117	legumes
raps, rüps	1 033	1 297	1 962	2 949	3 635	rape
kartul	504	359	321	301	338	potatoes
avamaaköögivili	47	23	34	21	15	open-field vegetables
Põllukultuuride kogusaak, t						Total yield of field crops, t
teravili	18 442	21 677	18 113	23 459	23 459	cereals
kaunvili	228	426	430	232	47	legumes
rapsi-, rüpsiseeme	1 687	2 278	2 638	4 955	4 944	rape seed
kartul	4 494	5 033	5 977	4 200	3 663	potatoes
avamaaköögivili	336	322	348	363	123	open-field vegetables
Põllukultuuride saagikus, kg/ha						Average field crop yield, kg per ha
teravili	2 133	2 349	1 903	2 421	2 320	cereals
kaunvili	417	1 087	1 039	1 064	402	legumes
rapsi-, rüpsiseeme	1 633	1 756	1 345	1 680	1 360	rape seed
kartul	8 917	14 019	18 620	13 953	10 837	potatoes
avamaaköögivili	7 149	14 000	10 235	17 286	8 200	open-field vegetables
Loomad, aasta lõpul, tuhat						Number of livestock, at end-year, thousands
veised	8,5	9,0	9,7	10,7	10,1	cattle
lehmad	3,5	3,0	2,8	2,7	3,0	cows
sead	9,2	9,3	8,1	8,4	8,9	pigs
lambad ja kitsed	1,3	1,4	2,2	2,8	3,3	sheep and goats
Loomakasvatustoodang, t						Animal production, t
Liha	1 735	1 742	1 745	2 752	2 808	Meat
veiseliha	672	470	607	1 274	1 391	beef
sealiha	1 050	1 254	1 120	1 427	1 377	pork
Piim	15 968	15 229	14 878	14 898	19 868	Milk

Tabel 20 Metsamajandus, 2004–2008
Table 20 Forestry, 2004–2008

	2004	2005	2006	2007	2008	
Metsaraie raiedokumentide alusel						Gross felling based on felling documentation
Raiepindala, ha	4 492	2 533	2 515	3 400	3 255	Felling area, ha
Raiemaht, tuhat m ³	243,0	123,4	147,4	214,6	218,8	Felling outturn, thousand m ³
Metsa uuendamine, ha	328,6	230,5	128,0	89,2	113,1	Reforestation, ha
Kahjustatud puistud, 31. detsember, ha	396,6	684,7	363,5	207,0	417,1	Damaged forest stands, 31 December, ha
Hukkunud puistud, ha	62,6	11,7	19,4	45,9	97,9	Destroyed forest stands, ha

Tabel 21 Investeeringud põhivarasse, 2003–2007
Table 21 Investments in fixed assets, 2003–2007
 (jooksevhinnad, miljonit krooni — current prices, million kroons)

	2003	2004	2005	2006	2007	
Investeeringud põhivarasse	137,7	153,1	250,7	283,1	291,8	Investments in fixed assets

Tabel 22 Ehitus, 2004–2008
Table 22 Construction, 2004–2008

	2004	2005	2006	2007	2008	
Kasutusse lubatud eluruumid						Dwelling completions
Eluruumid	24	20	11	60	20	Dwellings
ühepere-, kahepere- ja ridaelamutes	20	16	11	12	20	in one-family, two-family and terraced houses
Eluruumide pind, tuhat m ²	2,6	2,9	1,3	5,4	2,3	Floor area, thousand m ²
ühepere-, kahepere- ja ridaelamutes	2,4	2,6	1,3	1,6	2,3	in one-family, two-family and terraced houses
Kasutusse lubatud mitteeluhooned						Non-residential building completions
Mitteeluhooned	37	37	18	34	29	Non-residential buildings
Kasulik pind, tuhat m ²	4,8	21,1	10,4	12,1	7,6	Usable floor area, thousand m ²
Kubatuur, tuhat m ³	19,4	140,8	62,4	51,8	36,0	Cubic capacity, thousand m ³

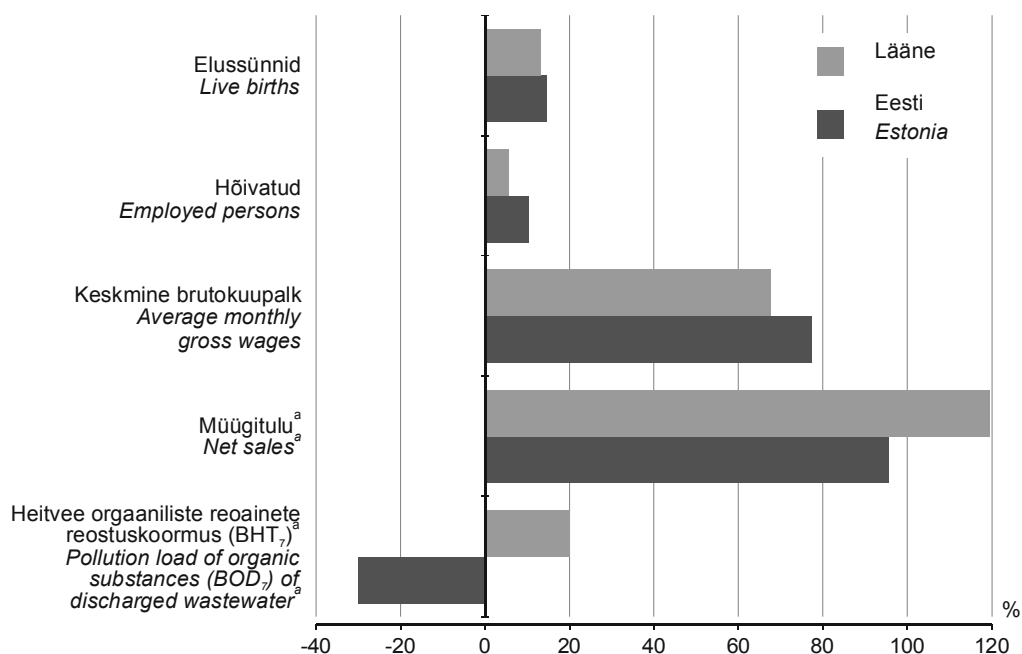
Tabel 23 Majutus, 2004–2008
Table 23 Accommodation, 2004–2008

	2004	2005	2006	2007	2008	
Majutuskohad	37	39	48	46	45	Accommodation establishments
Toad	563	526	744	731	737	Rooms
Voodid	1 338	1 320	1 719	1 618	1 711	Beds
Tubade täitumus, %	44	41	44	38	45	Room occupancy rate, %
Voodikohtade täitumus, %	43	39	40	36	39	Bed occupancy rate, %
Majutatud	54 195	57 711	56 598	70 610	60 732	Tourists
puhkusereisil, %	50	50	40	37	35	on holiday, %
tööreisil, %	22	24	27	59	30	on business, %
Ööbimised	147 581	141 438	147 202	169 497	155 580	Nights spent
Eesti elanikud	46 210	50 876	54 302	79 777	63 232	residents of Estonia

Tabel 24 **Transport ja side, 2004–2008**
Table 24 *Transport and communications, 2004–2008*

	2004	2005	2006	2007	2008	
Maanteed,						Roads,
31. detsember, km						31 December, km
Riigimaanteed	749	749	750	749	753	National roads
põhimaanteed	107	107	107	107	107	main roads
tugimaanteed	75	74	75	75	75	basic roads
kõrvalmaanteed	567	568	568	567	571	secondary roads
rambid ja ühendusteel	-	-	-	-	-	ramps and connecting roads
Kohalikud maanteed	1 109	1 087	1 021	1 044	1 026	Local roads
Erasteed	468	592	648	683	716	Private roads
Metskondade teed	188	169	193	194	211	Forest district roads
Muud teed	181	98	79	48	50	Other roads
Liiklusvahendid,						Vehicles,
31. detsember						31 December
Sõiduaudod	12 600	13 178	14 626	13 285	16 287	Passenger cars
eravalduses	9 501	9 770	10 929	10 756	11 416	private
Autobussid	133	132	102	75	84	Buses
eravalduses	24	22	18	12	14	private
Veoautod	2 456	2 498	2 670	2 111	2 526	Lorries
eravalduses	956	891	945	757	811	private
Liiklusõnnetused						Traffic accidents
Arv	47	48	47	63	41	Number
Hukkunud	4	2	4	8	9	Persons killed
Vigasaanud	61	58	76	89	45	Persons injured
Telekommunikatsioon,						Telecommunication,
31. detsember						31 December
Põhitelefoniliinid	7 850	7 699	7 781	7 829	7 805	Main telephone lines
Kliendiliinid	7 816	7 670	7 754	7 803	7 789	Subscriber lines
Kaarditaksofonid	34	29	27	26	16	Public phones
Postiasutused,						Post offices,
31. detsember						31 December
Postkontorid	18	18	18	18	16	Local post offices
Postkastid	193	193	192	166	166	Letter boxes

Joonis 2 **Põhinäitajate muutus, 2004, 2008**
Figure 2 *Change of main indicators, 2004, 2008*

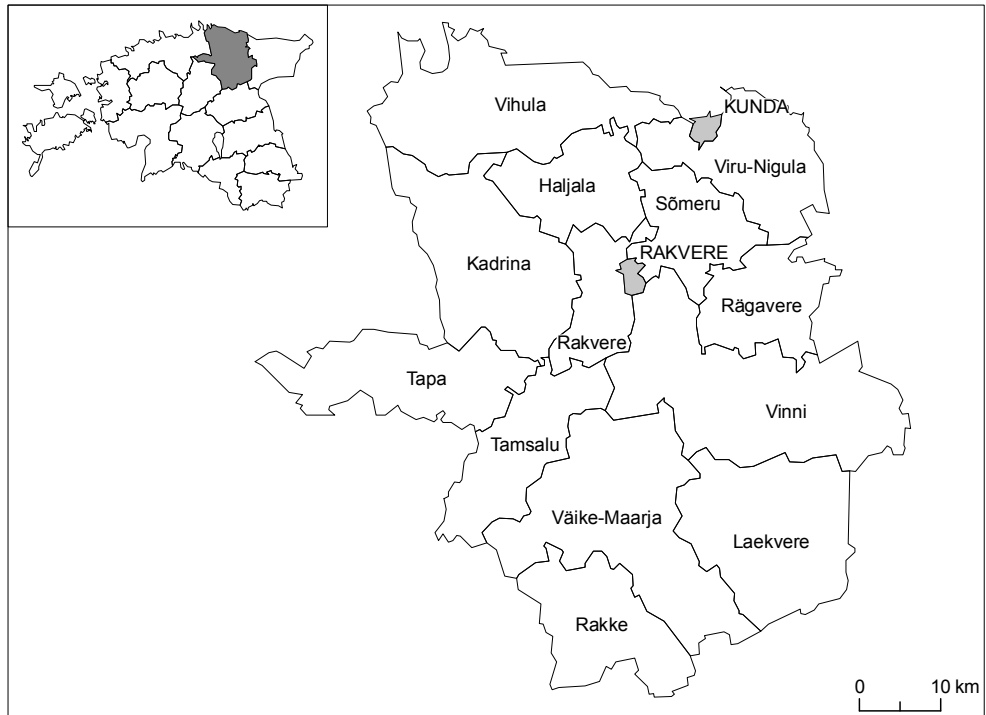
^a Aastad 2003, 2007.

^a Years 2003, 2007.

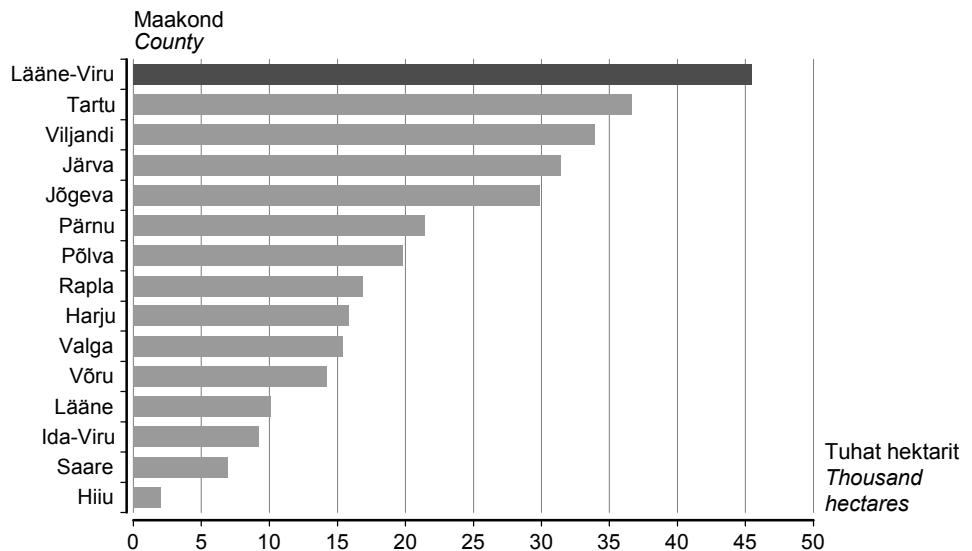
LÄÄNE-VIRU MAAKOND LÄÄNE-VIRU COUNTY

Lääne-Viru maakonna pindala on 3627,80 km², mis hõlmab kogu Eesti territooriumist 8,4%. Rahvaarv on 63 867 ehk 4,8% Eesti rahvastikust. Maakonna keskus Rakvere linn asub Tallinnast 98 km kaugusel. Lääne-Viru maakonnas on 15 omavalitsusüksust — 2 linna ja 13 valda.

The area of Lääne-Viru county is 3,627.80 km², which covers 8.4% of the territory of Estonia. The population of the county is 63,867, which is 4.8% of the population of Estonia. The city of Rakvere is the centre of the county located at a distance of 98 km from Tallinn. Lääne-Viru county is divided into 15 local government units — 2 cities and 13 rural municipalities.

Joonis 1 **Teravilja külvipind põllumajanduslikes majapidamistes, 2008**
Figure 1 **Sown area of cereals in the agricultural holdings, 2008**

Tabel 1 **Haldusjaotus, 2005–2009**
Table 1 *Administrative division, 2005–2009*
(1. jaanuar — 1 January)

	2005	2006	2007	2008	2009	
Haldusüksused	18	15	15	15	15	Administrative units
linnad	4	2	2	2	2	cities
vallad	14	13	13	13	13	rural municipalities
Asustusüksused						Settlement units
vallasisesed linnad	-	2	2	2	2	cities without municipal status
alevid	-	-	-	-	-	towns
alevikud	17	18	18	20	21	small towns
külad	364	378	378	378	377	villages

Tabel 2 **Keskkond, 2003–2007**
Table 2 *Environment, 2003–2007*

	2003	2004	2005	2006	2007	
Õhusaaste paiksetest saasteallikatest, tuhat tonni	6,4	5,5	4,7	5,0	4,4	Pollution of air from stationary sources, thousand tons
Veevõtt, mln m ³	16,6	15,2	5,0	24,5	15,3	Water extraction, million m ³
Veeheide, mln m ³	16,1	28,3	16,7	20,6	22,0	Water discharge, million m ³
Maavarade kaevandamine						Extraction of mineral resources
ehitusliiv, tuhat m ³	4,9	9,0	20,4	4,1	4,6	construction sand, thousand m ³
ehituskruus, tuhat m ³	43,1	43,2	60,3	33,0	61,5	constructional gravel, thousand m ³
turvas, tuhat tonni	19,2	11,3	23,0	18,2	20,1	peat, thousand tons

Tabel 3 **Maafond, 2004–2008**
Table 3 *Land stock, 2004–2008*
(31. detsember — 31 December)

	2004	2005	2006	2007	2008	
Katastris registreeritud maa, ha	291 617,1	310 286,4	314 668,9	322 500,1	325 899,2	Land registered in the cadastre, ha
eramaa	195 608,9	209 632,1	212 649,6	215 417,0	217 579,9	private land
tagastatud maa	101 403,3	106 375,0	106 778,7	106 939,4	107 192,4	restituted land
ostueesõigusega omandatud maa	62 980,4	67 189,2	68 996,2	70 670,1	71 954,4	land acquired by the right of pre-emption
enampakkumisega omandatud maa	5 630,6	6 206,1	6 206,1	6 206,1	6 206,1	land privatized by auction
erastatud vaba põllumajandusmaa	17 253,8	18 888,4	19 286,9	19 852,9	20 179,9	privatized free agricultural land
erastatud vaba metsamaa	8 340,8	10 973,4	11 381,7	11 748,5	12 047,1	privatized free woodland
munitsipaalmaa	783,1	954,5	1 049,2	1 189,5	1 309,1	municipal land
riigimaa	95 225,1	99 699,8	100 970,1	105 893,6	107 010,2	state land

Tabel 4 **Rahvastik, 2004–2008**
Table 4 *Population, 2004–2008*

	2004	2005	2006	2007	2008	
Rahvaarv, 1. jaanuar	66 992	66 003	65 292	64 532	63 867	Population, 1 January
mehed	31 157	30 764	30 462	30 182	29 900	males
naised	35 835	35 239	34 830	34 350	33 967	females
0–14-aastased	12 041	11 354	10 856	10 485	10 222	0–14 years
%	17,97	17,20	16,63	16,25	16,01	%
15–64-aastased	43 590	43 135	42 957	42 417	41 988	15–64 years
%	65,07	65,35	65,79	65,73	65,74	%
65-aastased ja vanemad	11 358	11 512	11 477	11 629	11 657	65 years or older
%	16,95	17,44	17,58	18,02	18,25	%
vanus teadmata	3	2	2	1	-	age unknown
%	0,00	0,00	0,00	0,00	-	%
	2004	2005	2006	2007	2008	
Elussünnid	606	631	712	717	699	Live births
Surmad	891	915	932	912	930	Deaths
Sünnimuse üldkordaja	9,10	9,51	10,52	10,63	10,40	Crude birth rate
Suremuse üldkordaja	13,38	13,80	13,77	13,52	13,80	Crude death rate
Abielud	236	232	273	291	237	Marriages
Abielulahutused	164	174	175	191	135	Divorces

Tabel 5 Haridus, 2004–2008
Table 5 Education, 2004–2008

	2004	2005	2006	2007	2008	
Alusharidus, 31. detsember						Preprimary education, 31 December
Koolieelsed lasteasutused	26	28	30	30	30	Preschool institutions
Lapsed	2 332	2 293	2 516	2 535	2 713	Children
Üldharidus, õppeaasta alguses						General education, at the beginning of academic year
Päevaõpe						Diurnal study
õppeasutused	42	41	41	40	40	educational institutions
õpilased	10 162	9 683	9 099	8 585	8 189	pupils
gümnaasiumiklassides	1 719	1 724	1 691	1 588	1 575	at gymnasium level
Õhtu- ja kaugõpe						Evening and correspondence study
täiskasvanute gümnaasiumid	1	1	1	-	1	evening schools
osakonnad päevakoolide juures	3	4	4	4	3	departments at diurnal schools
õpilased	300	295	295	275	297	pupils
Kutseharidus, õppeaasta alguses						Vocational education, at the beginning of academic year
Õppeasutused	4	3	3	3	3	Educational institutions
Õpilased	1 362	1 438	1 484	1 446	1 348	Students

Tabel 6 Kultuur, 2004–2008
Table 6 Culture, 2004–2008

	2004	2005	2006	2007	2008	
Rahvaraamatukogud						Public libraries
Rahvaraamatukogud	35	35	43	43	43	Public libraries
Fondi suurus, tuhat arvestusüksust	675	674	692	718	732	Total stock, thousand library units
Lugejad, tuhat	25,2	25,3	24,5	23,4	23,0	Registered users, thousands
Laenutusi lugeja kohta	32	30	28	30	33	Library units lent per user
Muuseumid						Museums
Muuseumid	20	22	21	21	23	Museums
Fondi suurus, tuhat säilikut	200,8	209,8	200,9	211,2	209,1	Total collection, thousand museum pieces
Külastajad, tuhat	166	197	190	172	214	Attendance, thousands

Tabel 7 Tervishoid, 2003–2007
Table 7 Health care, 2003–2007

	2003	2004	2005	2006	2007	
Tervishoiutöötajad ja -asutused, 31. detsember						Health care personnel and institutions, 31 December
Arstid	105	102	100	104	105	Physicians
perearstid	42	42	41	43	44	family doctors
Hambaarstid	38	38	40	35	38	Dentists
Õendustöötajad	234	235	231	229	235	Medium-level medical personnel
Haiglad	2	2	2	2	2	Hospitals
Ravivoodid	241	241	241	241	223	Hospital beds
Arstiabi kasutamine						Use of medical services
Hospitaliseeritud	7 650	7 514	7 225	7 215	6 869	Inpatients
Arsti ambulatoorsed vastuvõttud, tuhat	340,9	360,0	343,9	368,2	378,3	Outpatient visits, thousands
perearsti vastuvõttud, tuhat	217,8	226,3	229,3	240,2	241,2	visits to family doctor, thousands
Arsti koduviisidid, tuhat	12,4	10,4	9,4	8,0	6,7	Home visits, thousands
perearsti koduviisidid, tuhat	12,3	10,3	9,3	7,9	6,2	home visits of family doctor, thousands
Hambaarsti vastuvõttud, tuhat	82,7	78,3	76,2	84,5	91,6	Visits to dentist, thousands

Tabel 8 Sotsiaalne kaitse, 2004–2009
Table 8 Social protection, 2004–2009

	2005	2006	2007	2008	2009	
Pensionärid, 1. jaanuar	17 877	17 702	17 604	17 543	17 916	Pensioners, 1 January
vanaduspensionärid	14 448	14 249	14 104	14 004	14 184	old-age pensioners
töövõimetuspensionärid	2 439	2 523	2 605	2 695	2 895	persons receiving pension for incapacity for work
Keskmine kuupension, 1. jaanuar, krooni	2 095	2 483	2 829	3 409	4 116	Average monthly pension, 1 January, kroons
	2004	2005	2006	2007	2008	
Toimetulekutoetused						Subsistence benefits
Toetused kokku, tuhat krooni	10 097	10 550	8 839	6 677	8 755	Benefits total, thousand kroons
toetus toimetulekupiiri tagamiseks, tuhat krooni	9 997	9 703	6 462	4 639	5 119	benefits to ensure the subsistence level, thousand kroons
täiendav toimetulekutoetus, tuhat krooni	100	847	2 377	2 039	3 636	supplementary subsistence benefit, thousand kroons
Rahuldatud taotlused toimetulekupiiri tagamiseks	10 362	8 623	5 600	3 626	3 313	Applications satisfied to guarantee subsistence level

Tabel 9 Kuritegevus, 2004–2008
Table 9 Crime, 2004–2008

	2004	2005	2006	2007	2008	
I astme kuriteod	..	..	84	75	73	1st degree offences
II astme kuriteod	..	..	1 782	1 890	2 058	2nd degree offences
Registreeritud kuriteod kokku	..	..	1 866	1 965	2 131	Recorded offences total
tapmine, mõrv	..	..	8	8	4	manslaughter, murder
narkootikumidega seotud kuritegu	..	..	25	47	39	offences relating to narcotics
vargus	..	..	856	809	832	larceny
liikluskuritegu	..	..	237	278	273	traffic offences
mootorsõiduki juhtimine joobeseisundis	..	..	225	262	270	driving while intoxicated

Tabel 10 Tööturg, 2004–2008
Table 10 Labour market, 2004–2008

	2004	2005	2006	2007	2008	
15–74-aastased hõiveseisundi järgi						Population aged 15–74 by labour status
Töõjõud, tuhat	28,6	30,6	31,8	30,4	31,4	Labour force, thousands
hõivatud, tuhat	26,5	28,8	30,0	28,8	29,7	employed persons, thousands
töötud, tuhat	2,1	1,8	1,8	1,6	1,7	unemployed persons, thousands
Mitteaktiivsed, tuhat	21,6	19,8	18,7	21,3	20,2	Inactive persons, thousands
Tööealised kokku, tuhat	50,3	50,4	50,5	51,7	51,6	Working-age persons total, thousands
Töõjõus osalemise määr, %	57,0	60,7	62,9	58,8	60,9	Labour force participation rate, %
Tööhõive määr, %	52,7	57,2	59,3	55,6	57,5	Employment rate, %
Töötuse määr, %	7,4	5,8	5,7	5,4	5,6	Unemployment rate, %
Registreeritud töötus						Registered unemployment
Registreeritud töötud	1 579	1 263	723	605	746	Registered unemployed persons
Registreeritud töötute osatähtsus 16-aastaste kuni pensioniealiste hulgas, %	4,1	3,2	1,8	1,5	1,9	Proportion of registered unemployed persons in population aged 16 until pension age, %

Tabel 11 Palk, 2004–2008
Table 11 Wages and salaries, 2004–2008
 (krooni — kroons)

	2004	2005	2006	2007	2008	
Keskmine brutokuupalk	5 653	6 301	7 318	8 774	10 448	Average monthly gross wages

Tabel 12 Leibkonnaliikme keskmine kuusissetulek ja -väljaminek, 2004–2008
Table 12 Average monthly income and expenditure per household member, 2004–2008
 (krooni — kroons)

	2004	2005	2006	2007	2008	
Netosissetulek	3 158	3 143	4 185	4 688	...	Disposable income
palgatööst	2 222	2 193	2 571	3 348	...	from wages and salaries
Väljaminek	2 811	2 909	3 646	4 222	...	Expenditure
toidule ja	746	816	911	1 093	...	on food and non-alcoholic
alkoholivabadele						beverages
jookidele						
eluasemele	371	385	607	557	...	on housing

Tabel 13 Sisemajanduse koguprodukt (SKP), 2002–2006
Table 13 Gross domestic product (GDP), 2002–2006
 (jooksevhinnad — current prices)

	2002	2003	2004	2005	2006	
SKP turuhindades, miljonit krooni	4 517,9	4 711,7	5 089,1	5 943,6	6 664,9	GDP at market prices, million kroons
Lisandväärtus kokku, miljonit krooni	4 017,2	4 204,6	4 499,6	5 230,7	5 842,9	Total value added, million kroons
primaarsektor	508,1	550,2	458,8	502,2	558,7	primary sector
sekundaarsektor	1 423,5	1 517,9	1 730,7	2 037,7	2 519,4	secondary sector
tertsiaarsektor	2 085,6	2 136,5	2 310,1	2 690,9	2 764,8	tertiary sector
Neto-tootemaksud, miljonit krooni	500,6	507,1	589,5	712,8	822,0	Net taxes on product, million kroons
Maakonna osatähtsus SKP-s, %	3,7	3,5	3,4	3,4	3,3	Contribution of county to GDP, %
SKP elaniku kohta, krooni	67 222	70 433	76 409	88 555	98 499	GDP per capita, kroons
SKP elaniku kohta, % Eesti keskmisest	75,2	70,1	68,3	68,7	64,5	GDP per capita, % of Estonian average
Sektori osatähtsus lisandväärtuses, %						Share of value added, %
primaarsektor	12,6	13,1	10,2	9,6	9,6	primary sector
sekundaarsektor	35,4	36,1	38,5	39,0	43,1	secondary sector
tertsiaarsektor	51,9	50,8	51,3	51,4	47,3	tertiary sector

Tabel 14 Väliskaubandus, 2004–2008
Table 14 Foreign trade, 2004–2008
 (jooksevhinnad, miljonit krooni — current prices, million kroons)

	2004	2005	2006	2007	2008	
Eksport	2 239,3	2 593,6	3 574,0	4 738,6	4 959,1	Exports
Import	1 519,9	1 655,6	2 664,7	2 954,4	2 314,0	Imports

Tabel 15 Kohalikud eelarved, 2004–2008
Table 15 Local budgets, 2004–2008

	2004	2005	2006	2007	2008	
Tulud, tuhat krooni	591 495	659 115	789 968	962 468	1 092 015	Revenue, thousand kroons
Kulud, tuhat krooni	600 755	641 188	788 187	989 901	1 084 621	Expenditure, thousand kroons
Tulud elaniku kohta, krooni	8 829	9 986	12 099	14 915	17 098	Revenue per capita, kroons
Kulud elaniku kohta, krooni	8 968	9 715	12 072	15 340	16 983	Expenditure per capita, kroons

Tabel 16 **Ettevõtjad, mittetulundusühingud ja sihtasutused, 2004–2008**
 Table 16 *Entrepreneurs, non-profit associations and foundations, 2004–2008*
 (31. detsember — 31 December)

	2004	2005	2006	2007	2008	
Registreeritud objektid	4 892	5 173	5 350	5 589	5 758	Registered units
Ettevõtjad	3 919	4 121	4 220	4 395	4 483	Entrepreneurs
füüsilisest isikust ettevõtjad	1 880	1 890	1 727	1 622	1 493	sole proprietors
äriühingud	2 039	2 230	2 492	2 772	2 989	commercial undertakings
välismaa äriühingute filiaalid	-	1	1	1	1	branches of foreign companies
Mittetulundusühingud	958	1 036	1 114	1 176	1 257	Non-profit associations
Sihtasutused	15	16	16	18	18	Foundations

Tabel 17 **Ettevõtete majandusnäitajad, 2003–2007**
 Table 17 *Financial statistics of enterprises, 2003–2007*
 (aasta lõpul, tuhat krooni — at end-year, thousand kroons)

	2003	2004	2005	2006	2007	
Bilansimaht	4 663 031	5 257 752	6 045 416	9 469 117	10 862 054	Balance sheet total
Müügitulu	7 174 114	8 215 327	9 269 966	10 528 188	12 890 765	Net sales
Puhaskasum (-kahjum)	278 428	419 439	633 016	763 803	1 080 150	Net profit (loss)

Tabel 18 **Tööstus, 2003–2007**
 Table 18 *Industry, 2003–2007*
 (jooksevhinnad, miljonit krooni — current prices, million kroons)

	2003	2004	2005	2006	2007	
Tööstustoodang	4 040	4 224	4 747	5 918	7 544	Industrial production
Tööstustoodangu müük	3 995	4 208	4 731	5 817	7 469	Sales of industrial production
Tööstustoodangu müük mitteresidentidele	1 929	1 934	2 114	2 800	3 989	Sales of industrial production to non-residents

Tabel 19 **Põllumajandus põllumajanduslikes majapidamistes, 2004–2008**
 Table 19 *Agriculture in the agricultural holdings, 2004–2008*

	2004	2005	2006	2007	2008	
Põllukultuuride külvipind, ha	59 819	70 748	73 382	77 297	81 327	Sown area of field crops, ha
teravili	32 167	39 878	39 322	43 063	45 460	cereals
kaunvili	108	76	594	920	999	legumes
raps, rüps	9 572	7 986	8 967	10 965	11 341	rape
kartul	755	706	1 105	537	486	potatoes
avamaaköögivili	160	33	28	48	32	open-field vegetables
Põllukultuuride kogusaak, t						Total yield of field crops, t
teravili	80 864	113 333	79 784	137 336	133 262	cereals
kaunvili	7	104	672	1 704	448	legumes
rapsi-, rüpsiseeme	13 583	14 832	10 891	20 380	19 252	rape seed
kartul	6 248	10 621	10 019	7 621	6 751	potatoes
avamaaköögivili	1 392	350	405	827	369	open-field vegetables
Põllukultuuride saagikus, kg/ha						Average field crop yield, kg per ha
teravili	2 514	2 842	2 029	3 189	2 931	cereals
kaunvili	65	1 368	1 131	1 852	448	legumes
rapsi-, rüpsiseeme	1 419	1 857	1 215	1 859	1 698	rape seed
kartul	8 275	15 044	9 067	14 192	13 891	potatoes
avamaaköögivili	8 700	10 606	14 464	17 229	11 531	open-field vegetables
Loomad, aasta lõpul, tuhat						Number of livestock, at end-year, thousands
veised	28,6	29,8	31,0	29,4	29,4	cattle
lehmad	12,1	12,3	12,9	12,8	12,4	cows
sead	44,1	51,0	53,9	55,4	52,3	pigs
lambad ja kitsed	1,4	2,2	2,4	4,2	3,8	sheep and goats
Loomakasvatustoodang, t						Animal production, t
Liha	7 570	7 370	8 335	12 830	11 752	Meat
veiseliha	1 758	1 684	1 819	3 387	3 198	beef
sealiha	5 730	5 550	6 428	9 412	8 488	pork
Piim	72 066	78 782	84 580	88 074	89 947	Milk

Tabel 20 Metsamajandus, 2004–2008
Table 20 Forestry, 2004–2008

	2004	2005	2006	2007	2008	
Metsaraie raiedokumentide alusel						<i>Gross felling based on felling documentation</i>
Raiepindala, ha	9 357	5 694	7 605	6 837	8 344	<i>Felling area, ha</i>
Raiemaht, tuhat m ³	576,8	310,9	542,6	518,8	548,5	<i>Felling outturn, thousand m³</i>
Metsa uuendamine, ha	1 177,1	958,3	992,7	625,0	984,9	<i>Reforestation, ha</i>
Kahjustatud puistud, 31. detsember, ha	1 268,0	1 820,2	1 566,4	2 058,2	2 232,3	<i>Damaged forest stands, 31 December, ha</i>
Hukunud puistud, ha	529,8	316,7	173,9	242,2	357,0	<i>Destroyed forest stands, ha</i>

Tabel 21 Investeeringud põhivarasse, 2003–2007
Table 21 Investments in fixed assets, 2003–2007
 (jooksevhinnad, miljonit krooni — current prices, million kroons)

	2003	2004	2005	2006	2007	
Investeeringud põhivarasse	584,5	516,2	570,8	1 170,8	890,8	<i>Investments in fixed assets</i>

Tabel 22 Ehitus, 2004–2008
Table 22 Construction, 2004–2008

	2004	2005	2006	2007	2008	
Kasutusse lubatud eluruumid						<i>Dwelling completions</i>
Eluruumid	26	13	80	76	26	<i>Dwellings</i>
ühepere-, kahepere- ja ridaelamutes	21	5	20	19	26	<i>in one-family, two-family and terraced houses</i>
Eluruumide pind, tuhat m ²	2,9	1,0	6,2	5,4	3,2	<i>Floor area, thousand m²</i>
ühepere-, kahepere- ja ridaelamutes	2,7	0,7	2,7	2,1	3,2	<i>in one-family, two-family and terraced houses</i>
Kasutusse lubatud mitteeluhooned						<i>Non-residential building completions</i>
Mitteeluhooned	69	32	71	34	44	<i>Non-residential buildings</i>
Kasulik pind, tuhat m ²	34,3	8,7	39,9	43,1	84,6	<i>Usable floor area, thousand m²</i>
Kubatuur, tuhat m ³	227,5	46,4	250,9	306,0	554,8	<i>Cubic capacity, thousand m³</i>

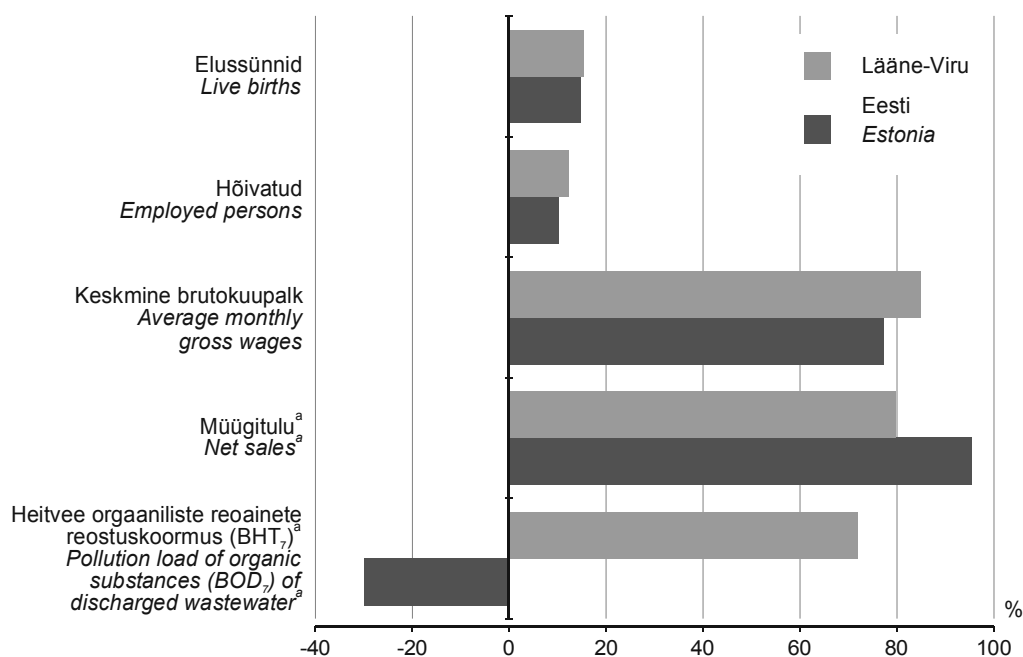
Tabel 23 Majutus, 2004–2008
Table 23 Accommodation, 2004–2008

	2004	2005	2006	2007	2008	
Majutuskohad	29	46	50	50	60	<i>Accommodation establishments</i>
Toad	390	623	634	706	900	<i>Rooms</i>
Voodid	1 080	1 703	1 778	1 856	2 140	<i>Beds</i>
Tubade täitumus, %	29	32	26	25	26	<i>Room occupancy rate, %</i>
Voodikohtade täitumus, %	24	27	21	21	21	<i>Bed occupancy rate, %</i>
Majutatud	46 254	46 354	61 919	66 885	77 301	<i>Tourists</i>
puhkusereisil, %	60	61	60	44	57	<i>on holiday, %</i>
tööreisil, %	36	33	34	25	33	<i>on business, %</i>
Ööbimised	75 937	89 060	106 930	110 958	117 385	<i>Nights spent</i>
Eesti elanikud	56 673	68 963	82 239	89 508	92 419	<i>residents of Estonia</i>

Tabel 24 **Transport ja side, 2004–2008**
Table 24 *Transport and communications, 2004–2008*

	2004	2005	2006	2007	2008	
Maanteed,						Roads,
31. detsember, km						31 December, km
Riigimaanteed	1 160	1 220	1 221	1 221	1 220	National roads
põhimaanteed	104	110	110	111	111	main roads
tugimaanteed	205	213	212	212	211	basic roads
kõrvalmaanteed	849	895	897	896	896	secondary roads
rambid ja ühendusteel	2	2	2	2	2	ramps and connecting roads
Kohalikud maanteed	1660	1 830	1 444	1 413	1 431	Local roads
Erasteed	1049	1 092	1 533	1 575	1 566	Private roads
Metskondade teed	490	504	538	536	536	Forest district roads
Muud teed	159	159	109	109	109	Other roads
Liiklusvahendid,						Vehicles,
31. detsember						31 December
Sõiduaudod	23 598	24 376	27 192	24 059	31 337	Passenger cars
eravalduses	21 385	22 003	24 014	22 865	24 169	private
Autobussid	293	295	255	177	212	Buses
eravalduses	72	64	56	28	25	private
Veoautod	5 063	5 005	5 088	3 736	4 855	Lorries
eravalduses	2 401	2 315	2 278	1 780	1 914	private
Liiklusõnnetused						Traffic accidents
Arv	110	147	155	148	104	Number
Hukkunud	16	16	7	17	10	Persons killed
Vigasaanud	157	192	223	231	142	Persons injured
Telekommunikatsioon,						Telecommunication,
31. detsember						31 December
Põhitelefoniliinid	16 465	15 956	17 128	18 030	18 220	Main telephone lines
Kliendiliinid	16 354	15 847	17 026	17 936	18 186	Subscriber lines
Kaarditaksofonid	111	109	102	94	34	Public phones
Postiasutused,						Post offices,
31. detsember						31 December
Postkontorid	29	29	31	31	29	Local post offices
Postkastid	263	264	264	217	250	Letter boxes

Joonis 2 **Põhinäitajate muutus, 2004, 2008**
Figure 2 *Change of main indicators, 2004, 2008*

^a Aastad 2003, 2007.

^a Years 2003, 2007.

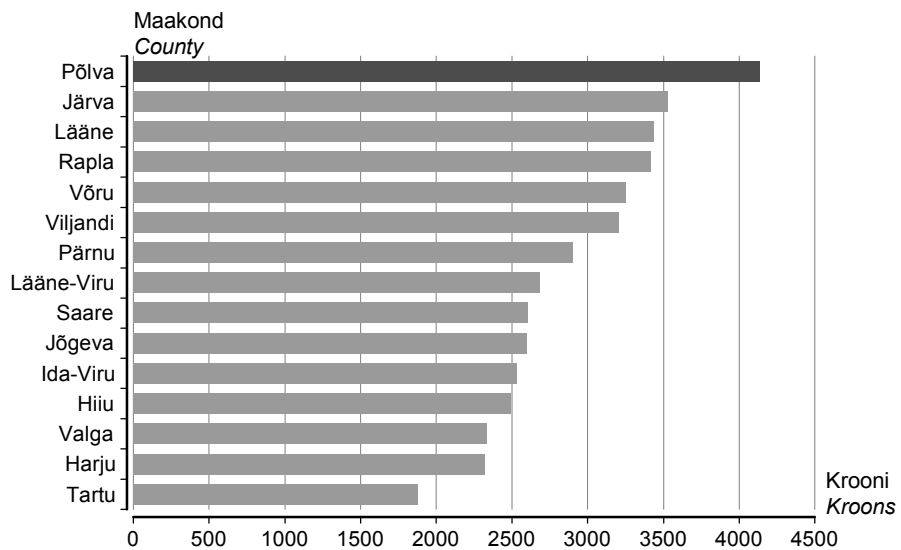
**PÕLVA MAAKOND
PÕLVA COUNTY**

Põlva maakonna pindala on 2164,77 km², mis hõlmab kogu Eesti territooriumist 5%. Rahvaarv on 29 961 ehk 2,3% Eesti rahvastikust. Maakonna keskus Põlva linn asub Tallinnast 231 km kaugusel. Põlva maakonnas on 14 omavalitsusüksust — 1 linn ja 13 valda.

The area of Põlva county is 2,164.77 km², which covers 5% of the territory of Estonia. The population of the county is 29,961, which is 2.3% of the population of Estonia. The city of Põlva is the centre of the county located at a distance of 231 km from Tallinn. Põlva county is divided into 14 local government units — 1 city and 13 rural municipalities.

Joonis 1 **Kohalike eelarvete kulud vabale ajale, kultuurile ja religioonile elaniku kohta, 2008**
Figure 1 **Local budget expenditure on recreation, culture and religion per inhabitant, 2008**

Tabel 1 **Haldusjaotus, 2005–2009**
Table 1 *Administrative division, 2005–2009*
(1. jaanuar — 1 January)

	2005	2006	2007	2008	2009	
Haldusüksused	14	14	14	14	14	Administrative units
linnad	1	1	1	1	1	cities
vallad	13	13	13	13	13	rural municipalities
Asustusüksused						Settlement units
vallasisesed linnad	1	1	1	1	1	cities without municipal status
alevid	-	-	-	-	-	towns
alevikud	7	7	7	7	7	small towns
külad	255	255	255	255	255	villages

Tabel 2 **Keskkond, 2003–2007**
Table 2 *Environment, 2003–2007*

	2003	2004	2005	2006	2007	
Õhusaaste paiksetest saasteallikatest, tuhat tonni	0,2	0,3	0,3	0,3	0,5	Pollution of air from stationary sources, thousand tons
Veevõtt, mln m ³	3,9	1,4	1,3	1,2	1,6	Water extraction, million m ³
Veeheide, mln m ³	3,5	3,6	1,1	1,0	1,1	Water discharge, million m ³
Maavarade kaevandamine						Extraction of mineral resources
ehitusliiv, tuhat m ³	148,0	148,6	146,0	185,7	210,5	construction sand, thousand m ³
ehituskruus, tuhat m ³	61,5	41,5	59,1	84,1	157,0	constructional gravel, thousand m ³
turvas, tuhat tonni	5,9	11,8	14,5	11,7	14,0	peat, thousand tons

Tabel 3 **Maafond, 2004–2008**
Table 3 *Land stock, 2004–2008*
(31. detsember — 31 December)

	2004	2005	2006	2007	2008	
Katastris registreeritud maa, ha	192 137,7	194 376,2	196 499,0	198 322,5	199 642,5	Land registered in the cadastre, ha
eramaa	132 508,6	134 370,5	136 173,9	137 269,5	137 966,8	private land
tagastatud maa	91 193,7	92 039,1	92 466,9	92 889,3	93 146,9	restituted land
ostueesõigusega omandatud maa	28 459,7	29 215,1	30 306,4	30 761,1	31 060,6	land acquired by the right of pre-emption
enampakkumisega omandatud maa	2 829,1	2 829,1	2 829,1	2 829,1	2 829,1	land privatized by auction
erastatud vaba põllumajandusmaa	7 312,3	7 395,7	7 592,9	7 787,7	7 912,2	privatized free agricultural land
erastatud vaba metsamaa	2 713,8	2 891,5	2 978,6	3 002,3	3 018,0	privatized free woodland
munitsipaalmaa	359,6	425,8	460,1	542,9	628,6	municipal land
riigimaa	59 269,5	59 579,9	59 865,0	60 510,1	61 047,1	state land

Tabel 4 **Rahvastik, 2004–2008**
Table 4 *Population, 2004–2008*

	2004	2005	2006	2007	2008	
Rahvaarv, 1. jaanuar	31 631	31 126	30 770	30 418	29 961	Population, 1 January
mehed	15 144	14 936	14 796	14 651	14 422	males
naised	16 487	16 190	15 974	15 767	15 539	females
0–14-aastased	5 492	5 180	4 918	4 656	4 412	0–14 years
%	17,36	16,64	15,98	15,31	14,73	%
15–64-aastased	20 125	19 911	19 846	19 702	19 474	15–64 years
%	63,62	63,97	64,50	64,77	65,00	%
65-aastased ja vanemad	6 014	6 035	6 006	6 060	6 075	65 years or older
%	19,01	19,39	19,52	19,92	20,28	%
vanus teadmata	-	-	-	-	-	age unknown
%	-	-	-	-	-	%
	2004	2005	2006	2007	2008	
Elussünnid	283	299	293	281	305	Live births
Surmad	489	514	463	499	485	Deaths
Sünnimuse üldkordaja	8,88	9,45	9,31	8,98	9,80	Crude birth rate
Suremuse üldkordaja	15,35	16,24	14,71	15,95	15,60	Crude death rate
Abielud	104	91	99	103	89	Marriages
Abielulahutused	69	76	69	81	68	Divorces

Tabel 5 Haridus, 2004–2008
Table 5 Education, 2004–2008

	2004	2005	2006	2007	2008	
Alusharidus, 31. detsember						Preprimary education, 31 December
Koolieelsed lasteasutused	16	18	18	18	18	Preschool institutions
Lapsed	892	933	976	1 004	1 072	Children
Üldharidus, õppeaasta alguses						General education, at the beginning of academic year
Päevaõpe						Diurnal study
õppeasutused	28	27	24	24	24	educational institutions
õpilased	4 589	4 340	4 061	3 784	3 477	pupils
gümnaasiumiklassides	757	761	747	673	631	at gymnasium level
Õhtu- ja kaugõpe						Evening and correspondence study
täiskasvanute gümnaasiumid	-	-	-	-	-	evening schools
osakonnad päevakoolide juures	1	-	-	-	-	departments at diurnal schools
õpilased	-	4	6	-	-	pupils
Kutseharidus, õppeaasta alguses						Vocational education, at the beginning of academic year
Õppeasutused	1	1	1	1	1	Educational institutions
Õpilased	591	715	710	801	804	Students

Tabel 6 Kultuur, 2004–2008
Table 6 Culture, 2004–2008

	2004	2005	2006	2007	2008	
Rahvaraamatukogud						Public libraries
Rahvaraamatukogud	34	34	35	35	35	Public libraries
Fondi suurus, tuhat arvestusüksust	512	522	525	535	550	Total stock, thousand library units
Lugejad, tuhat	14,3	13,8	13,2	12,5	12,2	Registered users, thousands
Laenutusi lugeja kohta	28	27	28	28	33	Library units lent per user
Muuseumid						Museums
Muuseumid	5	6	6	7	7	Museums
Fondi suurus, tuhat säilikut	44,0	52,0	53,9	58,1	61,6	Total collection, thousand museum pieces
Külastajad, tuhat	34	46	54	56	57	Attendance, thousands

Tabel 7 Tervishoid, 2003–2007
Table 7 Health care, 2003–2007

	2003	2004	2005	2006	2007	
Tervishoiutöötajad ja -asutused, 31. detsember						Health care personnel and institutions, 31 December
Arstid	58	60	59	63	60	Physicians
perearstid	20	18	18	18	19	family doctors
Hambaarstid	19	19	18	18	17	Dentists
Õendustöötajad	121	116	119	113	115	Medium-level medical personnel
Haiglad	2	2	2	2	2	Hospitals
Ravivoodid	144	136	136	136	126	Hospital beds
Arstiabi kasutamine						Use of medical services
Hospitaliseeritud	3 882	3 559	3 614	3 429	3 525	Inpatients
Arsti ambulatoorsed vastuvõttud, tuhat	157,8	161,1	170,3	166,6	174,2	Outpatient visits, thousands
perearsti vastuvõttud, tuhat	102,5	106,1	106,6	104,6	111,5	visits to family doctor, thousands
Arsti koduviisidid, tuhat	8,0	5,7	4,9	4,5	3,9	Home visits, thousands
perearsti koduviisidid, tuhat	7,9	5,7	4,9	4,5	3,8	home visits of family doctor, thousands
Hambaarsti vastuvõttud, tuhat	29,5	30,0	30,4	29,6	29,2	Visits to dentist, thousands

Tabel 8 **Sotsiaalne kaitse, 2004–2009**
Table 8 *Social protection, 2004–2009*

	2005	2006	2007	2008	2009	
Pensionärid, 1. jaanuar	11 270	11 178	11 366	11 349	11 272	<i>Pensioners, 1 January</i>
vanaduspensionärid	7 170	7 090	6 982	6 879	6 805	<i>old-age pensioners</i>
töövõimetuspensionärid	3 459	3 488	3 808	3 911	3 960	<i>persons receiving pension for incapacity for work</i>
Keskmine kuupension, 1. jaanuar, krooni	1 903	2 260	2 552	3 078	3 722	<i>Average monthly pension, 1 January, kroons</i>
	2004	2005	2006	2007	2008	
Toimetulekutoetused						<i>Subsistence benefits</i>
Toetused kokku, tuhat krooni	7 981	9 512	7 463	5 217	4 722	<i>Benefits total, thousand kroons</i>
toetus toimetulekupiiri tagamiseks, tuhat krooni	7 331	7 378	5 221	3 569	3 431	<i>benefits to ensure the subsistence level, thousand kroons</i>
täiendav toimetulekutoetus, tuhat krooni	650	2 134	2 241	1 648	1 292	<i>supplementary subsistence benefit, thousand kroons</i>
Rahuldatud taotlused toimetulekupiiri tagamiseks	8 651	6 942	4 870	2 946	2 426	<i>Applications satisfied to guarantee subsistence level</i>

Tabel 9 **Kuritegevus, 2004–2008**
Table 9 *Crime, 2004–2008*

	2004	2005	2006	2007	2008	
I astme kuriteod	..	..	20	12	21	<i>1st degree offences</i>
II astme kuriteod	..	..	681	702	794	<i>2nd degree offences</i>
Registreeritud kuriteod kokku	..	..	701	714	815	<i>Recorded offences total</i>
tapmine, mõrv	..	..	2	-	2	<i>manslaughter, murder</i>
narkootikumidega seotud kuritegu	..	..	1	6	14	<i>offences relating to narcotics</i>
vargus	..	..	307	210	221	<i>larceny</i>
liikluskuritegu	..	..	102	124	121	<i>traffic offences</i>
mootorsõiduki juhtimine joobeseisundis	..	..	99	116	117	<i>driving while intoxicated</i>

Tabel 10 **Tööturg, 2004–2008**
Table 10 *Labour market, 2004–2008*

	2004	2005	2006	2007	2008	
15–74-aastased hõiveseisundi järgi						<i>Population aged 15–74 by labour status</i>
Töõjõud, tuhat	12,6	12,7	12,0	11,9	12,5	<i>Labour force, thousands</i>
hõivatud, tuhat	10,7	11,1	11,0	11,3	11,4	<i>employed persons, thousands</i>
töötud, tuhat	1,9	1,6	1,0	...	1,1	<i>unemployed persons, thousands</i>
Mitteaktiivsed, tuhat	11,1	11,1	11,7	11,9	11,2	<i>Inactive persons, thousands</i>
Tööealised kokku, tuhat	23,7	23,8	23,8	23,8	23,7	<i>Working-age persons total, thousands</i>
Tööjõus osalemise määr, %	53,2	53,2	50,6	50,0	52,7	<i>Labour force participation rate, %</i>
Tööhõive määr, %	45,2	46,6	46,4	47,6	48,0	<i>Employment rate, %</i>
Töötuse määr, %	14,9	12,4	8,4	...	8,9	<i>Unemployment rate, %</i>
Registreeritud töötus						<i>Registered unemployment</i>
Registreeritud töötud	789	800	504	468	580	<i>Registered unemployed persons</i>
Registreeritud töötute osatähtsus 16-aastaste kuni pensioniealiste hulgas, %	4,4	4,3	2,7	2,4	3,0	<i>Proportion of registered unemployed persons in population aged 16 until pension age, %</i>

Tabel 11 Palk, 2004–2008
Table 11 Wages and salaries, 2004–2008
 (krooni — kroons)

	2004	2005	2006	2007	2008	
Keskmine brutokuupalk	5 324	6 210	7 250	8 836	10 411	<i>Average monthly gross wages</i>

Tabel 12 Leibkonnaliikme keskmine kuusissetulek ja -väljaminek, 2004–2008
Table 12 Average monthly income and expenditure per household member, 2004–2008
 (krooni — kroons)

	2004	2005	2006	2007	2008	
Netosissetulek	2 325	2 779	3 301	3 751	...	<i>Disposable income</i>
palgatööst	1 085	1 522	1 730	2 284	...	<i>from wages and salaries</i>
Väljaminek	2 364	2 900	2 887	4 108	...	<i>Expenditure</i>
toidule ja alkoholivabadele jookidele	807	847	884	1 000	...	<i>on food and non-alcoholic beverages</i>
eluasemele	297	330	443	574	...	<i>on housing</i>

Tabel 13 Sisemajanduse koguprodukt (SKP), 2002–2006
Table 13 Gross domestic product (GDP), 2002–2006
 (jooksevhinnad — current prices)

	2002	2003	2004	2005	2006	
SKP turuhindades, miljonit krooni	1 510,2	1 640,8	1 677,0	1 935,4	2 274,6	<i>GDP at market prices, million kroons</i>
Lisandväärtus kokku, miljonit krooni	1 342,9	1 464,2	1 482,7	1 703,3	1 994,0	<i>Total value added, million kroons</i>
primaarsektor	216,3	238,5	254,1	286,4	339,7	<i>primary sector</i>
sekundaarsektor	389,4	422,3	367,9	473,3	586,6	<i>secondary sector</i>
tertsiaarsektor	737,2	803,4	860,8	943,5	1 067,8	<i>tertiary sector</i>
Neto-tootemaksud, miljonit krooni	167,4	176,6	194,2	232,1	280,5	<i>Net taxes on product, million kroons</i>
Maakonna osatähtsus SKP-s, %	1,2	1,2	1,1	1,1	1,1	<i>Contribution of county to GDP, %</i>
SKP elaniku kohta, krooni	46 880	51 216	52 647	61 150	72 284	<i>GDP per capita, kroons</i>
SKP elaniku kohta, % Eesti keskmisest	52,5	51,0	47,0	47,4	47,4	<i>GDP per capita, % of Estonian average</i>
Sektori osatähtsus lisandväärtuses, %						<i>Share of value added, %</i>
primaarsektor	16,1	16,3	17,1	16,8	17,0	<i>primary sector</i>
sekundaarsektor	29,0	28,8	24,8	27,8	29,4	<i>secondary sector</i>
tertsiaarsektor	54,9	54,9	58,1	55,4	53,6	<i>tertiary sector</i>

Tabel 14 Väliskaubandus, 2004–2008
Table 14 Foreign trade, 2004–2008
 (jooksevhinnad, miljonit krooni — current prices, million kroons)

	2004	2005	2006	2007	2008	
Eksport	685,7	520,7	591,5	683,8	768,3	<i>Exports</i>
Import	402,4	298,2	299,6	332,2	342,8	<i>Imports</i>

Tabel 15 Kohalikud eelarved, 2004–2008
Table 15 Local budgets, 2004–2008

	2004	2005	2006	2007	2008	
Tulud, tuhat krooni	311 666	346 855	389 267	485 220	548 512	<i>Revenue, thousand kroons</i>
Kulud, tuhat krooni	313 680	357 664	398 163	478 017	559 271	<i>Expenditure, thousand kroons</i>
Tulud elaniku kohta, krooni	9 853	11 144	12 651	15 952	18 308	<i>Revenue per capita, kroons</i>
Kulud elaniku kohta, krooni	9 917	11 491	12 940	15 715	18 667	<i>Expenditure per capita, kroons</i>

Tabel 16 **Ettevõtjad, mittetulundusühingud ja sihtasutused, 2004–2008**
 Table 16 *Entrepreneurs, non-profit associations and foundations, 2004–2008*
 (31. detsember — 31 December)

	2004	2005	2006	2007	2008	
Registreeritud objektid	1 906	1 995	2 096	2 175	2 244	Registered units
Ettevõtjad	1 525	1 594	1 669	1 719	1 755	Entrepreneurs
füüsilisest isikust ettevõtjad	698	703	678	645	602	sole proprietors
äriühingud	827	891	991	1 074	1 153	commercial undertakings
välismaa äriühingute filiaalid	-	-	-	-	-	branches of foreign companies
Mittetulundusühingud	369	390	416	444	477	Non-profit associations
Sihtasutused	12	11	11	12	12	Foundations

Tabel 17 **Ettevõtete majandusnäitajad, 2003–2007**
 Table 17 *Financial statistics of enterprises, 2003–2007*
 (aasta lõpul, tuhat krooni — at end-year, thousand kroons)

	2003	2004	2005	2006	2007	
Bilansimaht	977 727	1 239 082	1 338 752	1 684 123	2 042 989	Balance sheet total
Müügitulu	1 890 887	2 071 961	2 110 929	2 538 524	3 239 293	Net sales
Puhaskasum (-kahjum)	64 264	113 246	105 444	152 807	240 017	Net profit (loss)

Tabel 18 **Tööstus, 2003–2007**
 Table 18 *Industry, 2003–2007*
 (jooksevhinnad, miljonit krooni — current prices, million kroons)

	2003	2004	2005	2006	2007	
Tööstustoodang	982	999	999	1 177	1 408	Industrial production
Tööstustoodangu müük	976	998	991	1 167	1 392	Sales of industrial production
Tööstustoodangu müük mitteresidentidele	514	444	344	474	548	Sales of industrial production to non-residents

Tabel 19 **Põllumajandus põllumajanduslikes majapidamistes, 2004–2008**
 Table 19 *Agriculture in the agricultural holdings, 2004–2008*

	2004	2005	2006	2007	2008	
Põllukultuuride külvipind, ha	30 382	35 685	33 331	36 663	36 046	Sown area of field crops, ha
teravili	16 971	20 338	18 792	18 367	19 790	cereals
kaunvili	126	150	90	288	224	legumes
raps, rüps	2 519	2 556	4 326	4 349	4 514	rape
kartul	697	771	1 244	634	400	potatoes
avamaaköögivili	242	140	309	154	179	open-field vegetables
Põllukultuuride kogusaak, t						Total yield of field crops, t
teravili	37 476	52 002	40 858	59 177	58 435	cereals
kaunvili	12	135	103	773	132	legumes
rapsi-, rüpsiseeme	3 775	4 466	6 323	8 205	7 483	rape seed
kartul	6 728	10 286	14 640	11 730	5 507	potatoes
avamaaköögivili	2 605	2 231	5 743	2 477	3 552	open-field vegetables
Põllukultuuride saagikus, kg/ha						Average field crop yield, kg per ha
teravili	2 208	2 557	2 174	3 222	2 953	cereals
kaunvili	95	900	1 144	2 684	589	legumes
rapsi-, rüpsiseeme	1 499	1 747	1 462	1 887	1 658	rape seed
kartul	9 653	13 341	11 768	18 502	13 768	potatoes
avamaaköögivili	10 764	15 936	18 586	16 084	19 844	open-field vegetables
Loomad, aasta lõpul, tuhat						Number of livestock, at end-year, thousands
veised	14,7	14	14,0	14,1	14,0	cattle
lehmad	7,2	6,8	6,7	6,6	6,1	cows
sead	9,9	17,5	26,7	30,8	28,2	pigs
lambad ja kitsed	2,4	3,5	3,4	4,3	6,0	sheep and goats
Loomakasvatustoodang, t						Animal production, t
Liha	2 465	2 087	2 893	6 401	6 680	Meat
veiseliha	873	825	797	1 776	1 694	beef
sealiha	1 424	1 138	2 017	4 474	4 707	pork
Piim	44 511	44 960	48 521	49 283	46 581	Milk

Tabel 20 Metsamajandus, 2004–2008
Table 20 Forestry, 2004–2008

	2004	2005	2006	2007	2008	
Metsaraie raiedokumentide alusel						<i>Gross felling based on felling documentation</i>
Raiepindala, ha	9 738	6 381	6 037	7 141	7 134	<i>Felling area, ha</i>
Raiemaht, tuhat m ³	475,1	289,6	343,1	547,2	563,3	<i>Felling outturn, thousand m³</i>
Metsa uuendamine, ha	555,8	485,9	553,7	553,2	690,6	<i>Reforestation, ha</i>
Kahjustatud puistud, 31. detsember, ha	498,7	1 281,8	400,4	518,8	349,5	<i>Damaged forest stands, 31 December, ha</i>
Hukunud puistud, ha	52,1	72,8	54,5	64,6	34,2	<i>Destroyed forest stands, ha</i>

Tabel 21 Investeeringud põhivarasse, 2003–2007
Table 21 Investments in fixed assets, 2003–2007
 (jooksevhinnad, miljonit krooni — current prices, million kroons)

	2003	2004	2005	2006	2007	
Investeeringud põhivarasse	76,4	96,0	130,4	155,4	191,5	<i>Investments in fixed assets</i>

Tabel 22 Ehitus, 2004–2008
Table 22 Construction, 2004–2008

	2004	2005	2006	2007	2008	
Kasutusse lubatud eluruumid						<i>Dwelling completions</i>
Eluruumid	11	11	9	9	7	<i>Dwellings</i>
ühepere-, kahepere- ja ridaelamutes	11	11	9	9	7	<i>in one-family, two-family and terraced houses</i>
Eluruumide pind, tuhat m ²	1,4	1,6	1,3	1,1	0,9	<i>Floor area, thousand m²</i>
ühepere-, kahepere- ja ridaelamutes	1,4	1,6	1,3	1,1	0,9	<i>in one-family, two-family and terraced houses</i>
Kasutusse lubatud mitteeluhooned						<i>Non-residential building completions</i>
Mitteeluhooned	37	79	21	11	26	<i>Non-residential buildings</i>
Kasulik pind, tuhat m ²	17,8	79,5	5,6	6,3	14,2	<i>Usable floor area, thousand m²</i>
Kubatuur, tuhat m ³	56,0	497,2	26,1	40,8	92,9	<i>Cubic capacity, thousand m³</i>

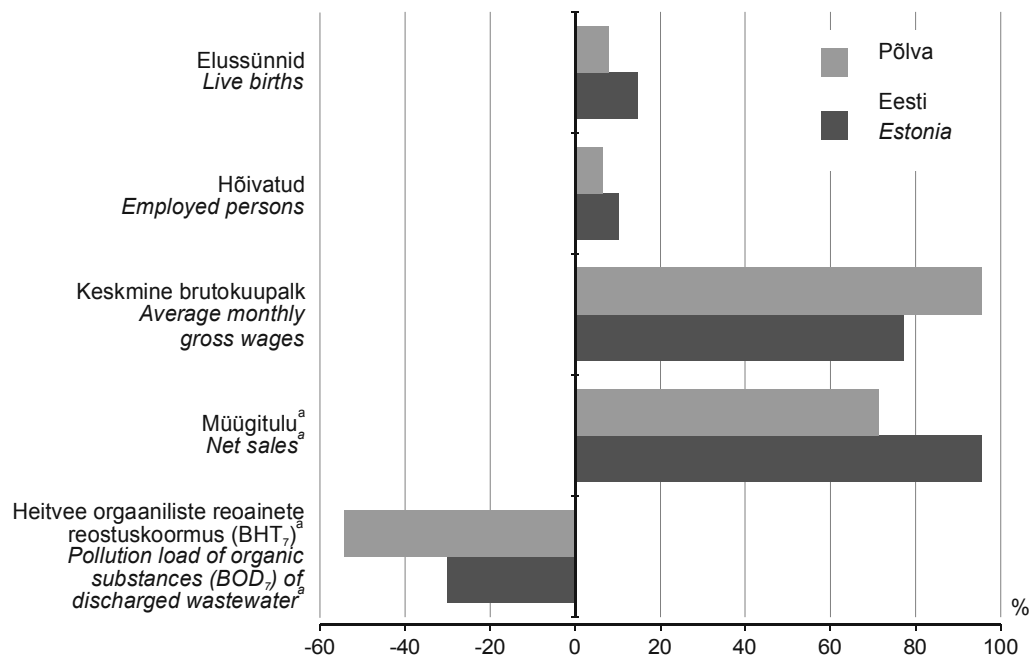
Tabel 23 Majutus, 2004–2008
Table 23 Accommodation, 2004–2008

	2004	2005	2006	2007	2008	
Majutuskohad	19	28	34	31	35	<i>Accommodation establishments</i>
Toad	217	307	333	311	320	<i>Rooms</i>
Voodid	756	1 185	1 106	1 010	1 021	<i>Beds</i>
Tubade täitumus, %	34	41	41	44	44	<i>Room occupancy rate, %</i>
Voodikohtade täitumus, %	31	38	38	37	35	<i>Bed occupancy rate, %</i>
Majutatud	23 587	22 472	30 724	31 481	29 260	<i>Tourists</i>
puhkusereisil, %	70	55	44	56	45	<i>on holiday, %</i>
tööreisil, %	9	12	19	36	14	<i>on business, %</i>
Ööbimised	59 017	74 510	96 836	95 289	93 643	<i>Nights spent</i>
Eesti elanikud	53 799	66 923	89 159	89 818	89 252	<i>residents of Estonia</i>

Tabel 24 **Transport ja side, 2004–2008**
Table 24 *Transport and communications, 2004–2008*

	2004	2005	2006	2007	2008	
Maanteed,						Roads,
31. detsember, km						31 December, km
Riigimaanteed	1 155	1 155	1 155	1 155	1 166	National roads
põhimaanteed	31	31	31	31	31	main roads
tugimaanteed	253	253	253	253	253	basic roads
kõrvalmaanteed	870	870	870	870	881	secondary roads
rambid ja ühenduste	1	1	1	1	1	ramps and connecting roads
Kohalikud maanteed	1 080	968	895	898	942	Local roads
Erateed	421	515	606	604	600	Private roads
Metskondade teed	427	444	453	453	451	Forest district roads
Muud teed	133	148	152	152	112	Other roads
Liiklusvahendid,						Vehicles,
31. detsember						31 December
Sõiduaudod	13 428	14 640	17 613	17 595	22 174	Passenger cars
eravalduses	12 275	13 357	15 742	17 015	18 484	private
Autobussid	109	103	96	70	88	Buses
eravalduses	47	47	47	40	41	private
Veoautod	2 488	2 442	2 597	2 143	2 709	Lorries
eravalduses	1 430	1 442	1 464	1 265	1 410	private
Liiklusõnnetused						Traffic accidents
Arv	44	43	65	47	39	Number
Hukkunud	2	2	3	5	2	Persons killed
Vigasaanud	66	59	112	70	60	Persons injured
Telekommunikatsioon,						Telecommunication,
31. detsember						31 December
Põhitelefoniiniidid	7 659	7 390	7 479	7 497	6 006	Main telephone lines
Kliendiliinid	7 628	7 359	7 451	7 471	5 991	Subscriber lines
Kaarditaksofonid	31	31	28	26	15	Public phones
Postiasutused,						Post offices,
31. detsember						31 December
Postkontorid	25	22	19	19	18	Local post offices
Postkastid	184	184	185	153	154	Letter boxes

Joonis 2 **Põhinäitajate muutus, 2004, 2008**
Figure 2 *Change of main indicators, 2004, 2008*

^a Aastad 2003, 2007.

^a Years 2003, 2007.

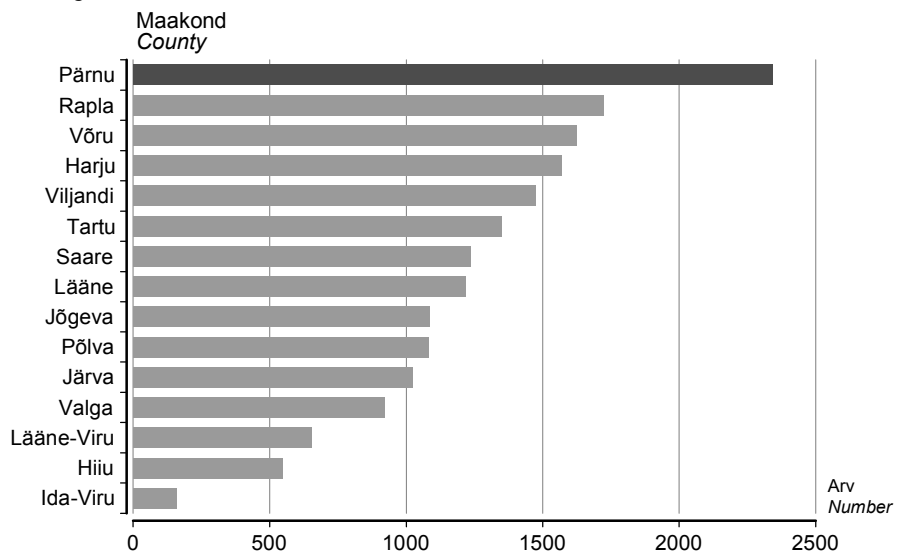
PÄRNU MAAKOND PÄRNU COUNTY

Pärnu maakonna pindala on 4806,68 km², mis hõlmab kogu Eesti territooriumist 11,1%. Rahvaarv on 87 508 ehk 6,6% Eesti rahvastikust. Maakonna keskus Pärnu linn asub Tallinnast 129 km kaugusel. Pärnu maakonnas on 21 omavalitsusüksust — 2 linna ja 19 valda.

The area of Pärnu county is 4,806.68 km², which covers 11.1% of the territory of Estonia. The population of the county is 87,508, which is 6.6% of the population of Estonia. The city of Pärnu is the centre of the county located at a distance of 129 km from Tallinn. Pärnu county is divided into 21 local government units — 2 cities and 19 rural municipalities.

Joonis 1 **Kütitud metskitsi, 2008**
Figure 1 **Hunting of roe deer, 2008**

Tabel 1 **Haldusjaotus, 2005–2009**
Table 1 *Administrative division, 2005–2009*
(1. jaanuar — 1 January)

	2005	2006	2007	2008	2009	
Haldusüksused	23	21	21	21	21	Administrative units
linnad	3	2	2	2	2	cities
vallad	20	19	19	19	19	rural municipalities
Asustusüksused						Settlement units
vallasisesed linnad	-	1	1	1	1	cities without municipal status
alevid	4	4	4	4	4	towns
alevikud	9	9	9	9	9	small towns
külad	323	323	323	324	324	villages

Tabel 2 **Keskkond, 2003–2007**
Table 2 *Environment, 2003–2007*

	2003	2004	2005	2006	2007	
Õhusaaste paiksetest saasteallikatest, tuhat tonni	5,3	5,4	4,8	4,3	3,9	Pollution of air from stationary sources, thousand tons
Veevõtt, mln m ³	5,4	5,5	5,8	5,1	10,5	Water extraction, million m ³
Veeheide, mln m ³	6,8	7,8	7,8	5,4	6,4	Water discharge, million m ³
Maavarade kaevandamine						Extraction of mineral resources
ehitusliiv, tuhat m ³	45,9	100,1	146,0	54,1	119,7	construction sand, thousand m ³
ehituskruus, tuhat m ³	52,3	57,4	44,2	30,3	61,1	constructional gravel, thousand m ³
turvas, tuhat tonni	443,1	260,9	293,7	454,2	330,3	peat, thousand tons

Tabel 3 **Maafond, 2004–2008**
Table 3 *Land stock, 2004–2008*
(31. detsember — 31 December)

	2004	2005	2006	2007	2008	
Katastris registreeritud maa, ha	414 279,7	421 100,0	425 324,9	428 826,1	431 864,2	Land registered in the cadastre, ha
eramaa	221 301,4	225 216,2	228 122,1	230 538,1	231 811,7	private land
tagastatud maa	153 888,7	155 536,7	156 236,9	157 113,5	157 687,1	restituted land
ostueesõigusega omandatud maa	49 769,0	51 385,3	53 256,2	54 396,4	55 000,7	land acquired by the right of pre-emption
enampakkumisega omandatud maa	5 572,0	5 572,0	5 572,0	5 572,0	5 572,0	land privatized by auction
erastatud vaba põllumajandusmaa	7 503,9	7 695,4	7 832,9	8 161,5	8 193,2	privatized free agricultural land
erastatud vaba metsamaa	4 567,8	5 026,8	5 224,1	5 294,7	5 358,7	privatized free woodland
munitsipaalmaa	2 878,5	3 093,6	3 460,6	3 656,7	3 865,7	municipal land
riigimaa	190 099,8	192 790,2	193 742,2	194 631,3	196 186,8	state land

Tabel 4 **Rahvastik, 2004–2008**
Table 4 *Population, 2004–2008*

	2004	2005	2006	2007	2008	
Rahvaarv, 1. jaanuar	88 870	88 329	88 005	87 626	87 508	Population, 1 January
mehed	41 318	41 065	40 862	40 612	40 531	males
naised	47 552	47 264	47 143	47 014	46 977	females
0–14-aastased	15 177	14 466	13 884	13 520	13 267	0–14 years
%	17,08	16,38	15,78	15,43	15,16	%
15–64-aastased	58 224	58 193	58 232	57 958	57 797	15–64 years
%	65,52	65,88	66,17	66,14	66,05	%
65-aastased ja vanemad	15 452	15 656	15 875	16 137	16 433	65 years or older
%	17,39	17,72	18,04	18,42	18,78	%
vanus teadmata	17	14	14	11	11	age unknown
%	0,02	0,02	0,02	0,01	0,01	%
	2004	2005	2006	2007	2008	
Elussünnid	821	851	909	967	1 028	Live births
Surmad	1 144	1 190	1 217	1 142	1 140	Deaths
Sünnimuse üldkordaja	9,17	9,54	10,23	10,91	11,60	Crude birth rate
Suremuse üldkordaja	12,78	13,34	13,69	12,88	12,90	Crude death rate
Abielud	334	303	377	374	323	Marriages
Abielulahutused	244	256	232	229	224	Divorces

Tabel 5 Haridus, 2004–2008
Table 5 Education, 2004–2008

	2004	2005	2006	2007	2008	
Alusharidus, 31. detsember						Preprimary education, 31 December
Koolieelsed lasteasutused	43	44	46	45	45	Preschool institutions
Lapsed	3 470	3 484	3 646	3 747	3 910	Children
Üldharidus, õppeaasta alguses						General education, at the beginning of academic year
Päevaõpe						Diurnal study
õppeasutused	53	53	53	52	51	educational institutions
õpilased	13 468	12 884	12 108	11 378	10 691	pupils
gümnaasiumiklassides	2 651	2 685	2 624	2 467	2 299	at gymnasium level
Õhtu- ja kaugõpe						Evening and correspondence study
täiskasvanute gümnaasiumid	1	1	1	1	1	evening schools
osakonnad päevakoolide juures	1	1	1	1	2	departments at diurnal schools
õpilased	402	410	394	384	425	pupils
Kutseharidus, õppeaasta alguses						Vocational education, at the beginning of academic year
Õppeasutused	3	2	2	2	2	Educational institutions
Õpilased	1 761	1 470	1 486	1 557	1 594	Students

Tabel 6 Kultuur, 2004–2008
Table 6 Culture, 2004–2008

	2004	2005	2006	2007	2008	
Rahvaraamatukogud						Public libraries
Rahvaraamatukogud	48	48	47	47	47	Public libraries
Fondi suurus, tuhat arvestusüksust	947	952	957	966	968	Total stock, thousand library units
Lugejad, tuhat	37,5	40,5	32,2	30,8	28,6	Registered users, thousands
Laenutusi lugeja kohta	25	21	24	24	26	Library units lent per user
Muuseumid						Museums
Muuseumid	14	14	13	14	12	Museums
Fondi suurus, tuhat säilikut	117,6	119,9	119,5	126,0	122,9	Total collection, thousand museum pieces
Külastajad, tuhat	77	80	69	83	69	Attendance, thousands

Tabel 7 Tervishoid, 2003–2007
Table 7 Health care, 2003–2007

	2003	2004	2005	2006	2007	
Tervishoiutöötajad ja -asutused, 31. detsember						Health care personnel and institutions, 31 December
Arstid	236	239	244	255	259	Physicians
perearstid	58	56	60	61	59	family doctors
Hambaarstid	78	83	78	68	72	Dentists
Õendustöötajad	577	588	602	607	609	Medium-level medical personnel
Haiglad	3	3	3	3	3	Hospitals
Ravivoodid	493	493	449	449	469	Hospital beds
Arstiabi kasutamine						Use of medical services
Hospitaliseeritud	14 515	14 497	14 408	15 053	15 365	Inpatients
Arsti ambulatoorsed vastuvõttud, tuhat	595,2	590,1	575,4	582,3	577,7	Outpatient visits, thousands
perearsti vastuvõttud, tuhat	313,0	295,2	302,3	313,9	317,1	visits to family doctor, thousands
Arsti koduviisidid, tuhat	9,8	7,9	7,5	7,0	5,3	Home visits, thousands
perearsti koduviisidid, tuhat	9,6	7,9	7,5	7,0	5,3	home visits of family doctor, thousands
Hambaarsti vastuvõttud, tuhat	126,9	124,5	108,0	124,2	117,9	Visits to dentist, thousands

Tabel 8 Sotsiaalne kaitse, 2004–2009
Table 8 Social protection, 2004–2009

	2005	2006	2007	2008	2009	
Pensionärid, 1. jaanuar	26 334	26 268	26 250	26 307	26 142	Pensioners, 1 January
vanaduspensionärid	20 915	20 775	20 556	20 569	20 352	old-age pensioners
töövõimetuspensionärid	4 186	4 283	4 527	4 609	4 737	persons receiving pension for incapacity for work
Keskmine kuupension, 1. jaanuar, krooni	2 107	2 500	2 842	3 425	4 136	Average monthly pension, 1 January, kroons
	2004	2005	2006	2007	2008	
Toimetulekutoetused						Subsistence benefits
Toetused kokku, tuhat krooni	10 085	11 854	11 115	10 198	9 552	Benefits total, thousand kroons
toetus toimetulekupiiri tagamiseks, tuhat krooni	9 739	10 217	8 708	7 786	8 087	benefits to ensure the subsistence level, thousand kroons
täiendav toimetulekutoetus, tuhat krooni	346	1 637	2 407	2 412	1 465	supplementary subsistence benefit, thousand kroons
Rahuldatud taotlused toimetulekupiiri tagamiseks	10 523	9 970	7 958	6 139	5 741	Applications satisfied to guarantee subsistence level

Tabel 9 Kuritegevus, 2004–2008
Table 9 Crime, 2004–2008

	2004	2005	2006	2007	2008	
I astme kuriteod	..	..	115	200	174	1st degree offences
II astme kuriteod	..	..	2 878	2 835	2 841	2nd degree offences
Registreeritud kuriteod kokku	..	..	2 993	3 035	3 015	Recorded offences total
tapmine, mõrv	..	..	2	6	6	manslaughter, murder
narkootikumidega seotud kuritegu	..	..	83	130	97	offences relating to narcotics
vargus	..	..	1 287	976	1 079	larceny
liikluskuritegu	..	..	397	395	307	traffic offences
mootorsõiduki juhtimine joobeseisundis	..	..	378	375	285	driving while intoxicated

Tabel 10 Tööturg, 2004–2008
Table 10 Labour market, 2004–2008

	2004	2005	2006	2007	2008	
15–74-aastased hõiveseisundi järgi						Population aged 15–74 by labour status
Töõjõud, tuhat	40,4	38,6	40,3	43,8	45,3	Labour force, thousands
hõivatud, tuhat	37,8	36,3	38,8	42,1	43,4	employed persons, thousands
töötud, tuhat	2,5	2,3	...	1,7	1,8	unemployed persons, thousands
Mitteaktiivsed, tuhat	27,9	29,7	28,4	24,8	23,2	Inactive persons, thousands
Tööealised kokku, tuhat	68,2	68,3	68,6	68,6	68,4	Working-age persons total, thousands
Tööjõus osalemise määr, %	59,1	56,5	58,6	63,8	66,2	Labour force participation rate, %
Tööhõive määr, %	55,4	53,2	56,5	61,3	63,5	Employment rate, %
Töötuse määr, %	6,3	5,9	...	3,9	4,0	Unemployment rate, %
Registreeritud töötus						Registered unemployment
Registreeritud töötud	1 336	957	561	645	1 176	Registered unemployed persons
Registreeritud töötute osatähtsus 16-aastaste kuni pensioniealiste hulgas, %	2,6	1,8	1,1	1,3	2,1	Proportion of registered unemployed persons in population aged 16 until pension age, %

Tabel 11 Palk, 2004–2008
Table 11 Wages and salaries, 2004–2008
 (krooni — kroons)

	2004	2005	2006	2007	2008	
Keskmine brutokuupalk	6 002	6 902	7 948	9 460	11 047	<i>Average monthly gross wages</i>

Tabel 12 Leibkonnaliikme keskmine kuusissetulek ja -väljaminek, 2004–2008
Table 12 Average monthly income and expenditure per household member, 2004–2008
 (krooni — kroons)

	2004	2005	2006	2007	2008	
Netosissetulek	2 959	3 302	4 104	5 000	...	<i>Disposable income</i>
palgatööst	1 746	2 089	2 678	3 119	...	<i>from wages and salaries</i>
Väljaminek	2 708	3 275	3 549	4 233	...	<i>Expenditure</i>
toidule ja alkoholivabadele jookidele	814	844	909	1 060	...	<i>on food and non-alcoholic beverages</i>
eluasemele	380	451	546	565	...	<i>on housing</i>

Tabel 13 Sisemajanduse koguprodukt (SKP), 2002–2006
Table 13 Gross domestic product (GDP), 2002–2006
 (jooksevhinnad — current prices)

	2002	2003	2004	2005	2006	
SKP turuhindades, miljonit krooni	6 568,9	6 907,3	7 504,0	9 037,8	9 910,6	<i>GDP at market prices, million kroons</i>
Lisandväärtus kokku, miljonit krooni	5 840,9	6 163,9	6 634,8	7 953,9	8 688,2	<i>Total value added, million kroons</i>
primaarsektor	502,1	512,5	507,5	529,7	524,1	<i>primary sector</i>
sekundaarsektor	2 058,4	2 094,1	2 237,1	2 607,4	2 968,9	<i>secondary sector</i>
tertsiaarsektor	3 280,4	3 557,4	3 890,1	4 816,8	5 195,3	<i>tertiary sector</i>
Neto-tootemaksud, miljonit krooni	727,9	743,4	869,2	1 083,9	1 222,4	<i>Net taxes on product, million kroons</i>
Maakonna osatähtsus SKP-s, %	5,4	5,1	5,0	5,2	4,8	<i>Contribution of county to GDP, %</i>
SKP elaniku kohta, krooni	72 731	76 839	83 842	101 343	111 515	<i>GDP per capita, kroons</i>
SKP elaniku kohta, % Eesti keskmisest	81,4	76,5	74,9	78,6	73,1	<i>GDP per capita, % of Estonian average</i>
Sektori osatähtsus lisandväärtuses, %						<i>Share of value added, %</i>
primaarsektor	8,6	8,3	7,7	6,7	6,0	<i>primary sector</i>
sekundaarsektor	35,2	34,0	33,7	32,8	34,2	<i>secondary sector</i>
tertsiaarsektor	56,2	57,7	58,6	60,6	59,8	<i>tertiary sector</i>

Tabel 14 Väliskaubandus, 2004–2008
Table 14 Foreign trade, 2004–2008
 (jooksevhinnad, miljonit krooni — current prices, million kroons)

	2004	2005	2006	2007	2008	
Eksport	4 138,3	4 692,5	5 131,8	6 295,9	6 543,8	<i>Exports</i>
Import	3 263,3	3 937,2	4 620,1	5 946,2	5 739,1	<i>Imports</i>

Tabel 15 Kohalikud eelarved, 2004–2008
Table 15 Local budgets, 2004–2008

	2004	2005	2006	2007	2008	
Tulud, tuhat krooni	794 582	957 543	1 197 208	1 279 878	1 465 407	<i>Revenue, thousand kroons</i>
Kulud, tuhat krooni	785 678	957 914	1 118 762	1 308 410	1 578 917	<i>Expenditure, thousand kroons</i>
Tulud elaniku kohta, krooni	8 941	10 841	13 604	14 606	16 746	<i>Revenue per capita, kroons</i>
Kulud elaniku kohta, krooni	8 841	10 845	12 712	14 932	18 043	<i>Expenditure per capita, kroons</i>

Tabel 16 **Ettevõtjad, mittetulundusühingud ja sihtasutused, 2004–2008**
 Table 16 *Entrepreneurs, non-profit associations and foundations, 2004–2008*
 (31. detsember — 31 December)

	2004	2005	2006	2007	2008	
Registreeritud objektid	6 828	7 231	7 772	8 358	8 627	Registered units
Ettevõtjad	5 536	5 857	6 332	6 810	6 985	Entrepreneurs
füüsilisest isikust ettevõtjad	2 030	2 035	1 939	1 830	1 614	sole proprietors
äriühingud	3 500	3 816	4 388	4 973	5 363	commercial undertakings
välismaa äriühingute filiaalid	6	6	5	7	8	branches of foreign companies
Mittetulundusühingud	1 252	1 331	1 397	1 507	1 600	Non-profit associations
Sihtasutused	40	43	43	41	42	Foundations

Tabel 17 **Ettevõtete majandusnäitajad, 2003–2007**
 Table 17 *Financial statistics of enterprises, 2003–2007*
 (aasta lõpul, tuhat krooni — at end-year, thousand kroons)

	2003	2004	2005	2006	2007	
Bilansimaht	6 251 718	6 924 280	8 209 663	9 490 223	10 356 825	Balance sheet total
Müügitulu	7 969 310	7 761 856	9 781 766	11 715 270	13 397 302	Net sales
Puhaskasum (-kahjum)	408 305	464 442	541 899	851 118	865 055	Net profit (loss)

Tabel 18 **Tööstus, 2003–2007**
 Table 18 *Industry, 2003–2007*
 (jooksevhinnad, miljonit krooni — current prices, million kroons)

	2003	2004	2005	2006	2007	
Tööstustoodang	4 388	4 007	5 032	6 123	6 669	Industrial production
Tööstustoodangu müük	4 354	4 011	4 973	6 018	6 626	Sales of industrial production
Tööstustoodangu müük mitteresidentidele	2 992	2 927	3 618	4 419	4 898	Sales of industrial production to non-residents

Tabel 19 **Põllumajandus põllumajanduslikes majapidamistes, 2004–2008**
 Table 19 *Agriculture in the agricultural holdings, 2004–2008*

	2004	2005	2006	2007	2008	
Põllukultuuride külvipind, ha	43 606	43 838	41 327	49 406	45 545	Sown area of field crops, ha
teravili	17 064	18 756	18 165	19 542	21 448	cereals
kaunvili	485	781	782	1 315	533	legumes
raps, rüps	3 561	2 921	3 777	5 543	6 245	rape
kartul	2 408	1 116	613	791	478	potatoes
avamaaköögivili	280	157	196	170	88	open-field vegetables
Põllukultuuride kogusaak, t						Total yield of field crops, t
teravili	34 994	42 976	38 595	48 223	50 707	cereals
kaunvili	456	829	918	1 708	339	legumes
rapsi-, rüpsiseeme	4 573	4 497	5 119	8 049	7 269	rape seed
kartul	16 407	13 247	7 893	13 508	5 735	potatoes
avamaaköögivili	3 306	1 956	2 123	1 937	972	open-field vegetables
Põllukultuuride saagikus, kg/ha						Average field crop yield, kg per ha
teravili	2 051	2 291	2 125	2 468	2 364	cereals
kaunvili	940	1 061	1 174	1 299	636	legumes
rapsi-, rüpsiseeme	1 284	1 540	1 355	1 452	1 164	rape seed
kartul	6 814	11 870	12 876	17 077	11 998	potatoes
avamaaköögivili	11 807	12 459	10 832	11 394	11 045	open-field vegetables
Loomad, aasta lõpul, tuhat						Number of livestock, at end-year, thousands
veised	25,7	24,3	24,5	23,9	23,3	cattle
lehmad	13,2	12,4	12,6	10,9	10,4	cows
sead	6,9	6,7	5,3	6,4	6,6	pigs
lambad ja kitsed	3,0	3,1	3,6	4,7	3,8	sheep and goats
Loomakasvatustoodang, t						Animal production, t
Liha	2 473	2 254	2 079	3 672	3 738	Meat
veiseliha	1 400	1 237	1 158	2 527	2 238	beef
sealiha	1 051	989	896	1 075	1 423	pork
Piim	70 953	72 557	79 269	77 958	70 217	Milk

Tabel 20 Metsamajandus, 2004–2008
Table 20 Forestry, 2004–2008

	2004	2005	2006	2007	2008	
Metsaraie raiedokumentide alusel						<i>Gross felling based on felling documentation</i>
Raiepindala, ha	17 321	25 205	14 658	11 206	13 629	<i>Felling area, ha</i>
Raiemaht, tuhat m ³	1 031,1	764,1	815,0	788,6	921,4	<i>Felling outturn, thousand m³</i>
Metsa uuendamine, ha	1 410,1	897,8	1 073,4	775,4	773,9	<i>Reforestation, ha</i>
Kahjustatud puistud, 31. detsember, ha	347,2	8 788,6	2 759,0	1 506,4	1 353,3	<i>Damaged forest stands, 31 December, ha</i>
Hukunud puistud, ha	69,6	857,5	505,7	256,3	215,8	<i>Destroyed forest stands, ha</i>

Tabel 21 Investeeringud põhivarasse, 2003–2007
Table 21 Investments in fixed assets, 2003–2007
 (jooksevhinnad, miljonit krooni — current prices, million kroons)

	2003	2004	2005	2006	2007	
Investeeringud põhivarasse	600,3	697,8	852,3	844,1	832,8	<i>Investments in fixed assets</i>

Tabel 22 Ehitus, 2004–2008
Table 22 Construction, 2004–2008

	2004	2005	2006	2007	2008	
Kasutusse lubatud eluruumid						<i>Dwelling completions</i>
Eluruumid	389	468	271	592	266	<i>Dwellings</i>
ühepere-, kahepere- ja ridaelamutes	112	71	56	98	86	<i>in one-family, two-family and terraced houses</i>
Eluruumide pind, tuhat m ²	28,4	27,9	19,2	39,5	20,8	<i>Floor area, thousand m²</i>
ühepere-, kahepere- ja ridaelamutes	14,2	9,0	8,2	12,8	11,7	<i>in one-family, two-family and terraced houses</i>
Kasutusse lubatud mitteeluhooned						<i>Non-residential building completions</i>
Mitteeluhooned	83	42	54	67	70	<i>Non-residential buildings</i>
Kasulik pind, tuhat m ²	62,5	12,5	28,1	56,6	62,3	<i>Usable floor area, thousand m²</i>
Kubatuur, tuhat m ³	456,3	70,5	199,4	348,2	380,8	<i>Cubic capacity, thousand m³</i>

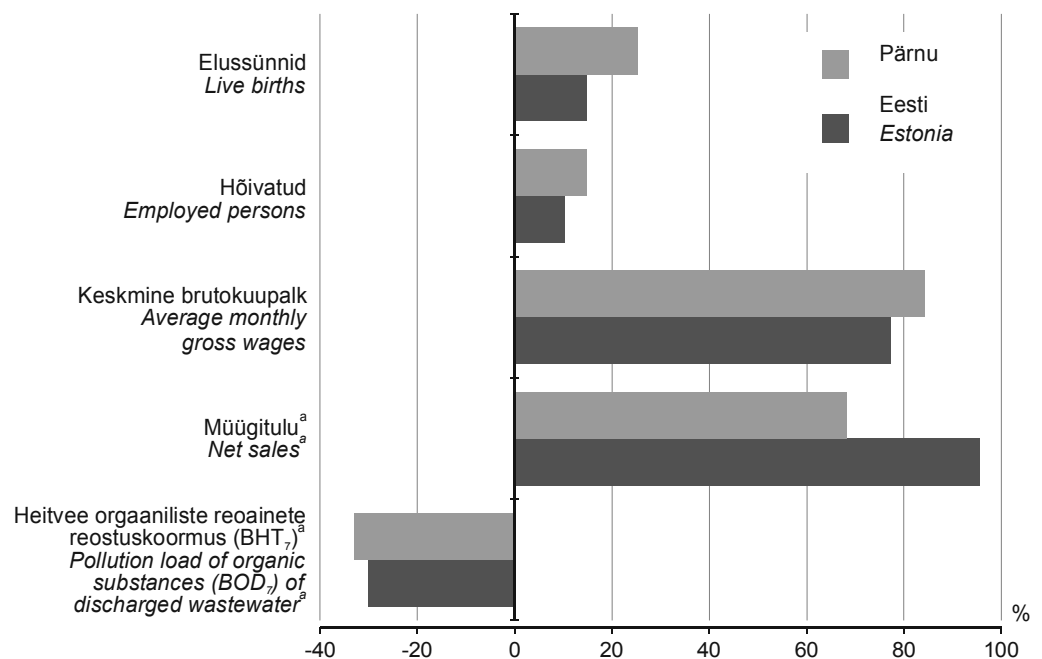
Tabel 23 Majutus, 2004–2008
Table 23 Accommodation, 2004–2008

	2004	2005	2006	2007	2008	
Majutuskohad	87	103	132	132	135	<i>Accommodation establishments</i>
Toad	2 525	2 642	2 740	2 726	2 740	<i>Rooms</i>
Voodid	5 635	6 058	6 234	6 696	6 624	<i>Beds</i>
Tubade täitumus, %	53	52	52	49	44	<i>Room occupancy rate, %</i>
Voodikohtade täitumus, %	48	45	43	40	34	<i>Bed occupancy rate, %</i>
Majutatud	240 110	251 176	268 343	268 237	257 930	<i>Tourists</i>
puhkusereisil, %	54	52	54	53	56	<i>on holiday, %</i>
tööreisil, %	13	13	11	15	15	<i>on business, %</i>
Ööbimised	730 226	711 424	731 720	731 655	663 361	<i>Nights spent</i>
Eesti elanikud	155 933	168 000	209 461	238 909	224 754	<i>residents of Estonia</i>

Tabel 24 **Transport ja side, 2004–2008**
Table 24 *Transport and communications, 2004–2008*

	2004	2005	2006	2007	2008	
Maanteed,						Roads,
31. detsember, km						31 December, km
Riigimaanteed	1 433	1 432	1 434	1 434	1 434	National roads
põhimaanteed	217	217	217	217	217	main roads
tugimaanteed	109	108	109	108	109	basic roads
kõrvalmaanteed	1 104	1 104	1 105	1 106	1 105	secondary roads
rambid ja ühendusteel	3	3	3	3	3	ramps and connecting roads
Kohalikud maanteed	1 297	1 323	1 301	1 319	1 318	Local roads
Erasteed	678	888	1 070	999	1 003	Private roads
Metskondade teed	1 214	1 206	1 081	1 074	1 074	Forest district roads
Muud teed	112	70	82	161	161	Other roads
Liiklusvahendid,						Vehicles,
31. detsember						31 December
Sõiduaudod	29 783	30 968	34 235	30 221	38 987	Passenger cars
eravalduses	26 300	27 189	29 399	28 063	29 111	private
Autobussid	352	342	225	127	153	Buses
eravalduses	75	61	62	32	28	private
Veoautod	5 509	5 318	5 540	4 235	5 826	Lorries
eravalduses	2 660	2 489	2 507	1 967	2 065	private
Liiklusõnnetused						Traffic accidents
Arv	115	161	195	215	144	Number
Hukkunud	11	15	16	11	17	Persons killed
Vigasaanud	154	210	262	266	189	Persons injured
Telekommunikatsioon,						Telecommunication,
31. detsember						31 December
Põhitelefoniliinid	25 425	25 449	26 213	26 606	26 392	Main telephone lines
Kliendiliinid	25 303	25 331	26 111	26 511	26 306	Subscriber lines
Kaarditaksofonid	122	118	102	95	86	Public phones
Postiasutused,						Post offices,
31. detsember						31 December
Postkontorid	37	38	38	38	33	Local post offices
Postkastid	335	337	330	284	284	Letter boxes

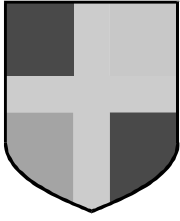
Joonis 2 **Põhinäitajate muutus, 2004, 2008**
Figure 2 *Change of main indicators, 2004, 2008*

^a Aastad 2003, 2007.

^a Years 2003, 2007.

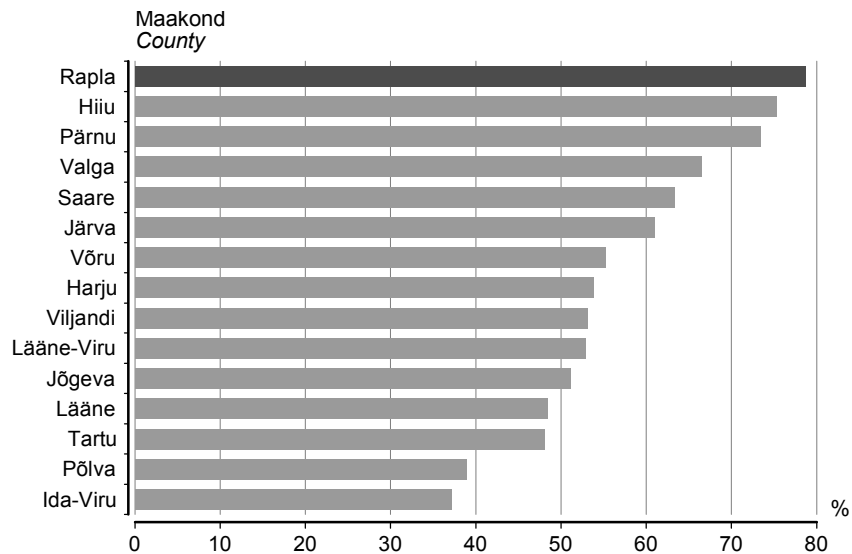
**RAPLA MAAKOND
RAPLA COUNTY**

Rapla maakonna pindala on 2979,71 km², mis hõlmab kogu Eesti territooriumist 6,9%. Rahvaarv on 36 225 ehk 2,7% Eesti rahvastikust. Maakonna keskus Rapla (vallasine linn) asub Tallinnast 48 km kaugusel. Rapla maakonnas on 10 omavalitsusüksust — 10 valda.

The area of Rapla county is 2,979.71 km², which covers 6.9% of the territory of Estonia. The population of the county is 36,225, which is 2.7% of the population of Estonia. Rapla (the city without municipal status) is the centre of the county located at a distance of 48 km from Tallinn. Rapla county is divided into 10 local government units — 10 rural municipalities.

Joonis 1 **Mitteresidentidele müügi osatähtsus tööstustoodangus, 2007**
Figure 1 **Share of sales to non-residents in industrial production, 2007**

Tabel 1 **Haldusjaotus, 2005–2009**
Table 1 *Administrative division, 2005–2009*
(1. jaanuar — 1 January)

	2005	2006	2007	2008	2009	
Haldusüksused	10	10	10	10	10	Administrative units
linnad	-	-	-	-	-	cities
vallad	10	10	10	10	10	rural municipalities
Asustusüksused						Settlement units
vallasisesed linnad	1	1	1	1	1	cities without municipal status
alevid	3	3	3	3	3	towns
alevikud	13	13	13	13	13	small towns
külad	263	263	263	263	264	villages

Tabel 2 **Keskkond, 2003–2007**
Table 2 *Environment, 2003–2007*

	2003	2004	2005	2006	2007	
Õhusaaste paiksetest saasteallikatest, tuhat tonni	0,6	0,4	0,6	0,6	0,6	Pollution of air from stationary sources, thousand tons
Veevõtt, mln m ³	2,2	2,1	1,906	1,8	1,4	Water extraction, million m ³
Veeheide, mln m ³	1,7	1,8	1,8	1,4	1,5	Water discharge, million m ³
Maavarade kaevandamine						Extraction of mineral resources
ehitusliiv, tuhat m ³	1,5	29,4	10,0	52,0	35,5	construction sand, thousand m ³
ehituskruus, tuhat m ³	58,5	69,3	39,9	120,1	257,3	constructional gravel, thousand m ³
turvas, tuhat tonni	51,2	23,3	39,1	57,9	32,7	peat, thousand tons

Tabel 3 **Maafond, 2004–2008**
Table 3 *Land stock, 2004–2008*
(31. detsember — 31 December)

	2004	2005	2006	2007	2008	
Katastris registreeritud maa, ha	231 964,3	239 515,0	246 148,8	251 003,9	254 766,7	Land registered in the cadastre, ha
eramaa	159 799,9	165 441,7	170 568,6	174 599,8	176 872,4	private land
tagastatud maa	100 045,7	102 114,9	104 173,0	105 852,3	107 008,1	restituted land
ostueesõigusega omandatud maa	38 614,0	40 724,9	42 490,9	44 142,8	44 687,5	land acquired by the right of pre-emption
enampakkumisega omandatud maa	9 204,8	9 204,8	9 381,2	9 381,2	9 381,2	land privatized by auction
erastatud vaba põllumajandusmaa	8 005,4	8 518,9	9 135,4	9 546,1	9 728,2	privatized free agricultural land
erastatud vaba metsamaa	3 930,0	4 878,2	5 388,1	5 677,4	6 067,4	privatized free woodland
munitsipaalmaa	490,0	522,8	535,0	647,6	717,1	municipal land
riigimaa	71 674,4	73 550,5	75 045,2	75 756,5	77 177,2	state land

Tabel 4 **Rahvastik, 2004–2008**
Table 4 *Population, 2004–2008*

	2004	2005	2006	2007	2008	
Rahvaarv, 1. jaanuar	36 937	36 559	36 365	36 268	36 225	Population, 1 January
mehed	17 712	17 620	17 551	17 496	17 514	males
naised	19 225	18 939	18 814	18 772	18 711	females
0–14-aastased	6 797	6 430	6 152	5 919	5 784	0–14 years
%	18,40	17,59	16,92	16,32	15,97	%
15–64-aastased	24 362	24 277	24 374	24 356	24 404	15–64 years
%	65,96	66,40	67,03	67,16	67,37	%
65-aastased ja vanemad	5 773	5 847	5 836	5 992	6 036	65 years or older
%	15,63	15,99	16,05	16,52	16,66	%
vanus teadmata	5	5	3	1	1	age unknown
%	0,01	0,01	0,01	0,00	0,00	%
	2004	2005	2006	2007	2008	
Elussünnid	405	358	362	414	437	Live births
Surmad	482	527	498	479	448	Deaths
Sünnimuse üldkordaja	10,93	9,69	9,84	11,28	11,90	Crude birth rate
Suremuse üldkordaja	13,01	14,26	13,53	13,05	12,20	Crude death rate
Abielud	147	141	152	161	118	Marriages
Abielulahutused	88	93	69	96	80	Divorces

Tabel 5 Haridus, 2004–2008
 Table 5 Education, 2004–2008

	2004	2005	2006	2007	2008	
Alusharidus, 31. detsember						Preprimary education, 31 December
Koolieelsed lasteasutused	32	32	32	32	31	Preschool institutions
Lapsed	1 394	1 376	1 403	1 504	1 613	Children
Üldharidus, õppeaasta alguses						General education, at the beginning of academic year
Päevaõpe						Diurnal study
õppeasutused	29	29	29	28	27	educational institutions
õpilased	5 556	5 284	4 912	4 643	4 390	pupils
gümnaasiumiklassides	756	784	780	749	714	at gymnasium level
Õhtu- ja kaugõpe						Evening and correspondence study
täiskasvanute gümnaasiumid	1	1	1	1	1	evening schools
osakonnad päevakoolide juures	1	2	2	1	1	departments at diurnal schools
õpilased	275	268	235	217	221	pupils
Kutseharidus, õppeaasta alguses						Vocational education, at the beginning of academic year
Õppeasutused	2	2	2	2	2	Educational institutions
Õpilased	975	945	915	875	873	Students

 Tabel 6 Kultuur, 2004–2008
 Table 6 Culture, 2004–2008

	2004	2005	2006	2007	2008	
Rahvaraamatukogud						Public libraries
Rahvaraamatukogud	34	34	34	34	34	Public libraries
Fondi suurus, tuhat arvestusüksust	469	476	476	477	485	Total stock, thousand library units
Lugejad, tuhat	14,4	14,4	13,9	13,8	14,3	Registered users, thousands
Laenutusi lugeja kohta	28	25	24	25	27	Library units lent per user
Muuseumid						Museums
Muuseumid	5	5	4	5	5	Museums
Fondi suurus, tuhat säilikut	57,9	58,9	54,5	59,9	61,6	Total collection, thousand museum pieces
Külastajad, tuhat	13	13	11	12	16	Attendance, thousands

 Tabel 7 Tervishoid, 2003–2007
 Table 7 Health care, 2003–2007

	2003	2004	2005	2006	2007	
Tervishoiutöötajad ja -asutused, 31. detsember						Health care personnel and institutions, 31 December
Arstid	56	56	56	63	64	Physicians
perearstid	21	21	21	21	20	family doctors
Hambaarstid	23	24	22	18	17	Dentists
Õendustöötajad	128	116	120	126	138	Medium-level medical personnel
Haiglad	2	2	2	2	2	Hospitals
Ravivoodid	146	146	145	145	145	Hospital beds
Arstiabi kasutamine						Use of medical services
Hospitaliseeritud	4 849	4 660	4 534	4 599	4 489	Inpatients
Arsti ambulatoorsed vastuvõttud, tuhat	162,0	166,8	168,4	183,2	184,6	Outpatient visits, thousands
perearsti vastuvõttud, tuhat	109,5	114,4	112	118,1	122,4	visits to family doctor, thousands
Arsti koduviisidid, tuhat	4,5	3,2	2,7	2,2	1,7	Home visits, thousands
perearsti koduviisidid, tuhat	4,2	3,1	2,6	2,2	1,7	home visits of family doctor, thousands
Hambaarsti vastuvõttud, tuhat	34,2	37,0	31,8	38,8	31,9	Visits to dentist, thousands

Tabel 8 Sotsiaalne kaitse, 2004–2009
Table 8 Social protection, 2004–2009

	2005	2006	2007	2008	2009	
Pensionärid, 1. jaanuar	9 716	9 725	9 677	9 690	9 625	Pensioners, 1 January
vanaduspensionärid	7 561	7 541	7 506	7 487	7 455	old-age pensioners
töövõimetuspensionärid	1 678	1 731	1 740	1 782	1 773	persons receiving pension for incapacity for work
Keskmine kuupension, 1. jaanuar, krooni	2 098	2 487	2 842	3 418	4 144	Average monthly pension, 1 January, kroons
	2004	2005	2006	2007	2008	
Toimetulekutoetused						Subsistence benefits
Toetused kokku, tuhat krooni	8 029	8 975	10 529	7 126	5 581	Benefits total, thousand kroons
toetus toimetulekupiiri tagamiseks, tuhat krooni	7 177	7 428	6 236	4 736	4 489	benefits to ensure the subsistence level, thousand kroons
täiendav toimetulekutoetus, tuhat krooni	852	1 547	4 293	2 390	1 093	supplementary subsistence benefit, thousand kroons
Rahuldatud taotlused toimetulekupiiri tagamiseks	7 888	6 658	5 048	3 450	3 039	Applications satisfied to guarantee subsistence level

Tabel 9 Kuritegevus, 2004–2008
Table 9 Crime, 2004–2008

	2004	2005	2006	2007	2008	
I astme kuriteod	..	..	52	23	36	1st degree offences
II astme kuriteod	..	..	1 017	949	1 007	2nd degree offences
Registreeritud kuriteod kokku	..	..	1 069	972	1 043	Recorded offences total
tapmine, mõrv	..	..	6	2	-	manslaughter, murder
narkootikumidega seotud kuritegu	..	..	18	12	18	offences relating to narcotics
vargus	..	..	432	367	382	larceny
liikluskuritegu	..	..	181	166	124	traffic offences
mootorsõiduki juhtimine joobeseisundis	..	..	153	137	112	driving while intoxicated

Tabel 10 Tööturg, 2004–2008
Table 10 Labour market, 2004–2008

	2004	2005	2006	2007	2008	
15–74-aastased hõiveseisundi järgi						Population aged 15–74 by labour status
Töõjõud, tuhat	16,9	16,1	18,2	19,0	19,7	Labour force, thousands
hõivatud, tuhat	15,8	15,6	17,6	18,0	18,3	employed persons, thousands
töötud, tuhat	1,1	...	...	1,0	1,4	unemployed persons, thousands
Mitteaktiivsed, tuhat	10,8	11,8	10,0	9,3	8,6	Inactive persons, thousands
Tööealised kokku, tuhat	27,7	27,9	28,2	28,2	28,3	Working-age persons total, thousands
Töõjõus osalemise määr, %	61,1	57,7	64,6	67,1	69,6	Labour force participation rate, %
Tööhõive määr, %	57,0	56,0	62,5	63,7	64,8	Employment rate, %
Töötuse määr, %	6,7	...	...	5,1	6,9	Unemployment rate, %
Registreeritud töötus						Registered unemployment
Registreeritud töötud	663	573	256	239	458	Registered unemployed persons
Registreeritud töötute osatähtsus 16-aastaste kuni pensioniealiste hulgas, %	3,0	2,6	1,1	1,1	1,9	Proportion of registered unemployed persons in population aged 16 until pension age, %

Tabel 11 Palk, 2004–2008
Table 11 Wages and salaries, 2004–2008
 (krooni — kroons)

	2004	2005	2006	2007	2008	
Keskmine brutokuupalk	5 828	6 660	7 583	9 356	10 765	<i>Average monthly gross wages</i>

Tabel 12 Leibkonnaliikme keskmine kuusissetulek ja -väljaminek, 2004–2008
Table 12 Average monthly income and expenditure per household member, 2004–2008
 (krooni — kroons)

	2004	2005	2006	2007	2008	
Netosissetulek	2 813	3 347	3 853	4 957	...	<i>Disposable income</i>
palgatööst	1 877	2 242	2 420	3 454	...	<i>from wages and salaries</i>
Väljaminek	2 744	2 997	3 623	4 518	...	<i>Expenditure</i>
toidule ja alkoholivabadele jookidele	873	871	908	1 154	...	<i>on food and non-alcoholic beverages</i>
eluasemele	364	349	435	629	...	<i>on housing</i>

Tabel 13 Sisemajanduse koguprodukt (SKP), 2002–2006
Table 13 Gross domestic product (GDP), 2002–2006
 (jooksevhinnad — current prices)

	2002	2003	2004	2005	2006	
SKP turuhindades, miljonit krooni	2 067,2	2 300,4	2 384,1	2 635,5	3 026,5	<i>GDP at market prices, million kroons</i>
Lisandväärtus kokku, miljonit krooni	1 838,1	2 052,8	2 108,0	2 319,4	2 653,2	<i>Total value added, million kroons</i>
primaarsektor	212,1	242,6	254,7	282,9	332,6	<i>primary sector</i>
sekundaarsektor	601,0	696,7	679,8	758,2	936,3	<i>secondary sector</i>
tertsiaarsektor	1 025,1	1 113,4	1 173,4	1 278,2	1 384,3	<i>tertiary sector</i>
Neto-tootemaksud, miljonit krooni	229,1	247,6	276,2	316,1	373,3	<i>Net taxes on product, million kroons</i>
Maaonna osatähtsus SKP-s, %	1,7	1,7	1,6	1,5	1,5	<i>Contribution of county to GDP, %</i>
SKP elaniku kohta, krooni	55 429	61 869	64 326	71 323	82 229	<i>GDP per capita, kroons</i>
SKP elaniku kohta, % Eesti keskmisest	62,0	61,6	57,5	55,3	53,9	<i>GDP per capita, % of Estonian average</i>
Sektori osatähtsus lisandväärtuses, %						<i>Share of value added, %</i>
primaarsektor	11,5	11,8	12,1	12,2	12,5	<i>primary sector</i>
sekundaarsektor	32,7	33,9	32,3	32,7	35,3	<i>secondary sector</i>
tertsiaarsektor	55,8	54,2	55,7	55,1	52,2	<i>tertiary sector</i>

Tabel 14 Väliskaubandus, 2004–2008
Table 14 Foreign trade, 2004–2008
 (jooksevhinnad, miljonit krooni — current prices, million kroons)

	2004	2005	2006	2007	2008	
Eksport	1 301,2	1 467,3	1 552,7	1 553,0	1 546,1	<i>Exports</i>
Import	895,6	1 026,7	1 112,7	1 171,0	1 132,4	<i>Imports</i>

Tabel 15 Kohalikud eelarved, 2004–2008
Table 15 Local budgets, 2004–2008

	2004	2005	2006	2007	2008	
Tulud, tuhat krooni	364 686	399 680	516 866	572 378	628 927	<i>Revenue, thousand kroons</i>
Kulud, tuhat krooni	380 728	404 829	503 846	565 436	678 399	<i>Expenditure, thousand kroons</i>
Tulud elaniku kohta, krooni	9 873	10 932	14 213	15 782	17 362	<i>Revenue per capita, kroons</i>
Kulud elaniku kohta, krooni	10 307	11 073	13 855	15 590	18 727	<i>Expenditure per capita, kroons</i>

Tabel 16 **Ettevõtjad, mittetulundusühingud ja sihtasutused, 2004–2008**
 Table 16 *Entrepreneurs, non-profit associations and foundations, 2004–2008*
 (31. detsember — 31 December)

	2004	2005	2006	2007	2008	
Registreeritud objektid	2 602	2 734	2 930	3 102	3 183	Registered units
Ettevõtjad	2 050	2 129	2 293	2 437	2 485	Entrepreneurs
füüsilisest isikust ettevõtjad	915	899	870	823	723	sole proprietors
äriühingud	1 134	1 229	1 422	1 613	1 762	commercial undertakings
välismaa äriühingute filiaalid	1	1	1	1	0	branches of foreign companies
Mittetulundusühingud	539	592	625	653	685	Non-profit associations
Sihtasutused	13	13	12	12	13	Foundations

Tabel 17 **Ettevõtete majandusnäitajad, 2003–2007**
 Table 17 *Financial statistics of enterprises, 2003–2007*
 (aasta lõpul, tuhat krooni — at end-year, thousand kroons)

	2003	2004	2005	2006	2007	
Bilansimaht	1 647 278	1 891 784	2 118 351	2 570 679	2 952 855	Balance sheet total
Müügitulu	2 353 812	2 934 000	3 083 196	3 913 959	4 506 632	Net sales
Puhaskasum (-kahjum)	105 704	111 384	123 764	208 414	298 535	Net profit (loss)

Tabel 18 **Tööstus, 2003–2007**
 Table 18 *Industry, 2003–2007*
 (jooksevhinnad, miljonit krooni — current prices, million kroons)

	2003	2004	2005	2006	2007	
Tööstustoodang	1 179	1 576	1 532	1 621	1 812	Industrial production
Tööstustoodangu müük	1 170	1 591	1 515	1 652	1 779	Sales of industrial production
Tööstustoodangu müük mitteresidentidele	886	1 239	1 149	1 285	1 426	Sales of industrial production to non-residents

Tabel 19 **Põllumajandus põllumajanduslikes majapidamistes, 2004–2008**
 Table 19 *Agriculture in the agricultural holdings, 2004–2008*

	2004	2005	2006	2007	2008	
Põllukultuuride külvipind, ha	30 563	34 025	30 257	35 677	33 983	Sown area of field crops, ha
teravili	14 412	13 894	11 789	14 960	16 858	cereals
kaunvili	174	208	113	159	200	legumes
raps, rüps	3 805	2 087	3 285	4 205	3 966	rape
kartul	752	725	520	578	396	potatoes
avamaaköögivili	54	46	56	32	21	open-field vegetables
Põllukultuuride kogusaak, t						Total yield of field crops, t
teravili	31 530	34 735	25 383	40 313	43 043	cereals
kaunvili	41	177	100	233	72	legumes
rapsi-, rüpsiseeme	4 098	3 563	3 839	7 876	5 093	rape seed
kartul	6 245	13 201	7 443	11 336	7 621	potatoes
avamaaköögivili	452	945	684	835	231	open-field vegetables
Põllukultuuride saagikus, kg/ha						Average field crop yield, kg per ha
teravili	2 188	2 500	2 153	2 695	2 553	cereals
kaunvili	236	851	885	1 465	360	legumes
rapsi-, rüpsiseeme	1 077	1 707	1 169	1 873	1 284	rape seed
kartul	8 305	18 208	14 313	19 612	19 245	potatoes
avamaaköögivili	8 370	20 543	12 214	26 094	11 000	open-field vegetables
Loomad, aasta lõpul, tuhat						Number of livestock, at end-year, thousands
veised	17,1	18,1	19,2	18,1	16,2	cattle
lehmad	7,8	7,8	8,4	7,2	5,8	cows
sead	20,8	20,8	19,4	18,9	12,6	pigs
lambad ja kitsed	1,4	2,4	3,0	3,5	3,9	sheep and goats
Loomakasvatustoodang, t						Animal production, t
Liha	3 218	3 183	3 197	4 888	4 168	Meat
veiseliha	1 137	965	1 169	2 094	1 516	beef
sealiha	2 071	2 201	2 002	2 739	2 599	pork
Piim	45 322	48 690	52 632	46 880	40 700	Milk

Tabel 20 **Metsamajandus, 2004–2008**
 Table 20 *Forestry, 2004–2008*

	2004	2005	2006	2007	2008	
Metsaraie raiedokumentide alusel						<i>Gross felling based on felling documentation</i>
Raiepindala, ha	10 306	5 898	7 020	6 347	7 119	<i>Felling area, ha</i>
Raiemaht, tuhat m ³	658,1	284,2	453,6	484,4	520,0	<i>Felling outturn, thousand m³</i>
Metsa uuendamine, ha	694,9	463,7	542,8	355,5	410,0	<i>Reforestation, ha</i>
Kahjustatud puistud, 31. detsember, ha	2 378,5	3 036,9	2 037,3	1 616,6	1 642,2	<i>Damaged forest stands, 31 December, ha</i>
Hukunud puistud, ha	390,7	556,5	319,6	225,9	191,6	<i>Destroyed forest stands, ha</i>

 Tabel 21 **Investeeringud põhivarasse, 2003–2007**
 Table 21 *Investments in fixed assets, 2003–2007*
 (jooksevhinnad, miljonit krooni — current prices, million kroons)

	2003	2004	2005	2006	2007	
Investeeringud põhivarasse	173,8	190,3	180,7	271,1	253,5	<i>Investments in fixed assets</i>

 Tabel 22 **Ehitus, 2004–2008**
 Table 22 *Construction, 2004–2008*

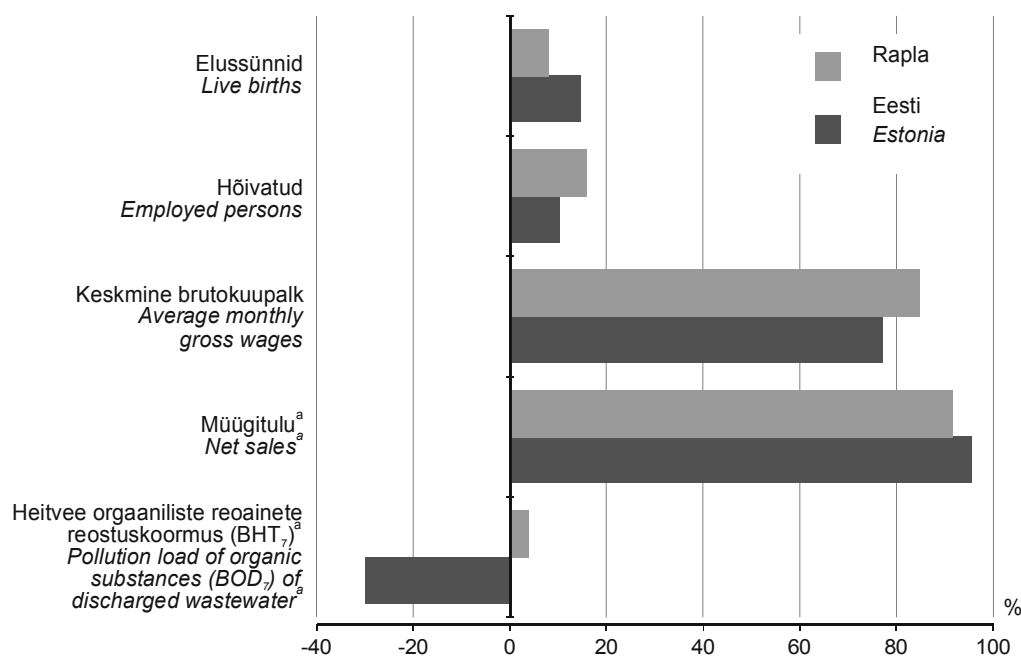
	2004	2005	2006	2007	2008	
Kasutusse lubatud eluruumid						<i>Dwelling completions</i>
Eluruumid	22	25	38	28	26	<i>Dwellings</i>
ühepere-, kahepere- ja ridaelamutes	22	13	38	28	26	<i>in one-family, two-family and terraced houses</i>
Eluruumide pind, tuhat m ²	2,4	2,1	5,1	2,9	3,9	<i>Floor area, thousand m²</i>
ühepere-, kahepere- ja ridaelamutes	2,4	1,4	5,1	2,9	3,9	<i>in one-family, two-family and terraced houses</i>
Kasutusse lubatud mitteeluhooned						<i>Non-residential building completions</i>
Mitteeluhooned	79	50	91	104	52	<i>Non-residential buildings</i>
Kasulik pind, tuhat m ²	16,0	14,9	31,1	21,7	19,0	<i>Usable floor area, thousand m²</i>
Kubatuur, tuhat m ³	89,2	82,7	185,0	91,8	123,5	<i>Cubic capacity, thousand m³</i>

 Tabel 23 **Majutus, 2004–2008**
 Table 23 *Accommodation, 2004–2008*

	2004	2005	2006	2007	2008	
Majutuskohad	6	8	14	13	16	<i>Accommodation establishments</i>
Toad	61	82	115	100	123	<i>Rooms</i>
Voodid	144	180	283	295	397	<i>Beds</i>
Tubade täitumus, %	19	19	25	19	26	<i>Room occupancy rate, %</i>
Voodikohtade täitumus, %	14	14	20	15	27	<i>Bed occupancy rate, %</i>
Majutatud	2 861	4 194	7 284	8 237	13 849	<i>Tourists</i>
puhkusereisil, %	61	60	39	56	67	<i>on holiday, %</i>
tööreisil, %	31	30	38	24	26	<i>on business, %</i>
Ööbimised	5 948	7 203	14 452	11 825	21 364	<i>Nights spent</i>
Eesti elanikud	3 957	4 273	10 849	7 848	18 172	<i>residents of Estonia</i>

Tabel 24 Transport ja side, 2004–2008
 Table 24 Transport and communications, 2004–2008

	2004	2005	2006	2007	2008	
Maanteed,						Roads,
31. detsember, km						31 December, km
Riigimaanteed	1 011	1 011	1 010	1 009	1 009	National roads
põhimaanteed	48	48	48	48	48	main roads
tugimaanteed	164	164	163	163	163	basic roads
kõrvalmaanteed	799	799	799	798	798	secondary roads
rambid ja ühendusteel	-	-	-	-	-	ramps and connecting roads
Kohalikud maanteed	1 332	1 339	1 341	1 272	1 291	Local roads
Erasteed	973	850	921	1 155	1 085	Private roads
Metskondade teed	430	341	352	426	428	Forest district roads
Muud teed	332	249	199	26	26	Other roads
Liiklusvahendid,						Vehicles,
31. detsember						31 December
Sõiduaudod	14 930	14 973	16 548	15 426	19 653	Passenger cars
eravalduses	13 623	13 590	14 671	14 738	15 510	private
Autobussid	167	145	153	129	136	Buses
eravalduses	58	57	54	42	44	private
Veoautod	2 611	2 534	2 692	2 140	2 748	Lorries
eravalduses	1 426	1 355	1 386	1 140	1 200	private
Liiklusõnnetused						Traffic accidents
Arv	67	67	62	88	57	Number
Hukkunud	9	9	12	13	1	Persons killed
Vigasaanud	110	102	85	138	78	Persons injured
Telekommunikatsioon,						Telecommunication,
31. detsember						31 December
Põhitelefoniliinid	10 734	10 358	10 634	10 728	10 956	Main telephone lines
Kliendiliinid	10 698	10 322	10 601	10 696	10 941	Subscriber lines
Kaarditaksofonid	36	36	33	32	15	Public phones
Postiasutused,						Post offices,
31. detsember						31 December
Postkontorid	30	29	27	25	22	Local post offices
Postkastid	149	189	181	143	142	Letter boxes

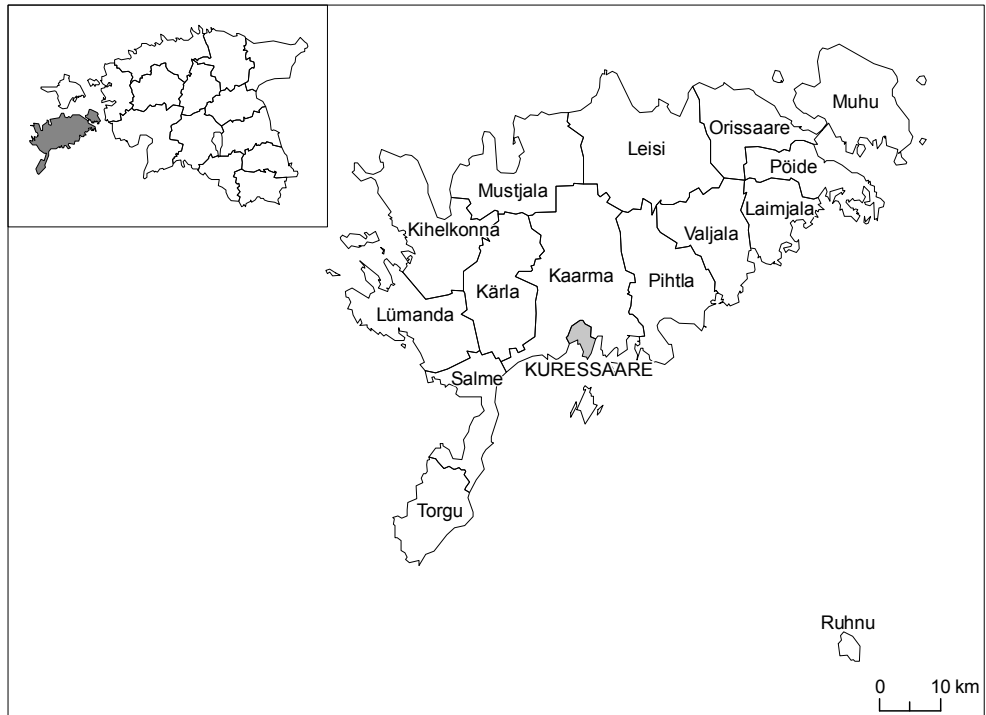
 Joonis 2 Põhinäitajate muutus, 2004, 2008
 Figure 2 Change of main indicators, 2004, 2008

^a Aastad 2003, 2007.

^a Years 2003, 2007.

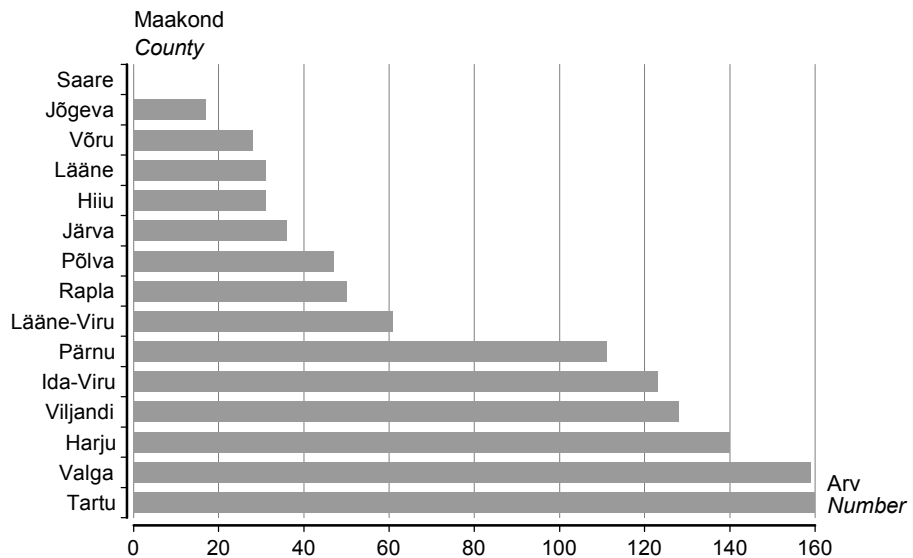
**SAARE MAAKOND
SAARE COUNTY**

Saare maakonna pindala on 2922,19 km², mis hõlmab kogu Eesti territooriumist 6,7%. Rahvaarv on 33 479 ehk 2,5% Eesti rahvastikust. Maakonna keskus Kuressaare linn asub Tallinnast 210 km kaugusel. Saare maakonnas on 16 omavalitsusüksust — 1 linn ja 15 valda.

The area of Saare county is 2,922.19 km², which covers 6.7% of the territory of Estonia. The population of the county is 33,479, which is 2.5% of the population of Estonia. The city of Kuressaare is the centre of the county located at a distance of 210 km from Tallinn. Saare county is divided into 16 local government units — 1 city and 15 rural municipalities.

Joonis 1 **Narkootikumidega seotud kuriteod 100 000 elaniku kohta, 2008**
Figure 1 *Offences relating to narcotics per 100,000 inhabitants, 2008*

Tabel 1 **Haldusjaotus, 2005–2009**
Table 1 *Administrative division, 2005–2009*
(1. jaanuar — 1 January)

	2005	2006	2007	2008	2009	
Haldusüksused	16	16	16	16	16	Administrative units
linnad	1	1	1	1	1	cities
vallad	15	15	15	15	15	rural municipalities
Asustusüksused						Settlement units
vallasisesed linnad	-	-	-	-	-	cities without municipal status
alevid	-	-	-	-	-	towns
alevikud	7	7	7	7	7	small towns
külad	493	493	493	493	493	villages

Tabel 2 **Keskkond, 2003–2007**
Table 2 *Environment, 2003–2007*

	2003	2004	2005	2006	2007	
Õhusaaste paiksetest saasteallikatest, tuhat tonni	0,9	0,9	1,0	0,9	0,9	Pollution of air from stationary sources, thousand tons
Veevõtt, mln m ³	3,9	1,7	1,6	1,6	1,7	Water extraction, million m ³
Veeheide, mln m ³	4,0	8,1	1,9	0,3	2,4	Water discharge, million m ³
Maavarade kaevandamine						Extraction of mineral resources
ehitusliiv, tuhat m ³	6,8	9,1	11,2	38,8	19,4	construction sand, thousand m ³
ehituskruus, tuhat m ³	37,0	53,9	57,2	57,5	113,5	constructional gravel, thousand m ³
turvas, tuhat tonni	7,8	9,1	17,0	17,6	7,7	peat, thousand tons

Tabel 3 **Maafond, 2004–2008**
Table 3 *Land stock, 2004–2008*
(31. detsember — 31 December)

	2004	2005	2006	2007	2008	
Katastris registreeritud maa, ha	215 783,5	225 003,6	231 371,1	235 533,5	239 636,7	Land registered in the cadastre, ha
eramaa	194 648,1	202 997,9	208 551,5	211 632,1	212 927,2	private land
tagastatud maa	141 761,7	148 552,9	152 445,3	154 835,4	155 676,7	restituted land
ostueesõigusega omandatud maa	18 672,8	19 671,4	20 953,8	21 471,7	21 661,5	land acquired by the right of pre-emption
enampakkumisega omandatud maa	5 292,0	5 292,0	5 292,0	5 292,0	5 292,0	land privatized by auction
erastatud vaba põllumajandusmaa	11 886,9	12 272,9	12 451,0	12 606,6	12 831,7	privatized free agricultural land
erastatud vaba metsamaa	17 034,7	17 208,7	17 409,4	17 426,4	17 465,3	privatized free woodland
munitsipaalmaa	1 012,5	1 116,7	1 154,6	1 305,0	1 572,6	municipal land
riigimaa	20 122,9	20 889,0	21 665,0	22 596,4	25 136,9	state land

Tabel 4 **Rahvastik, 2004–2008**
Table 4 *Population, 2004–2008*

	2004	2005	2006	2007	2008	
Rahvaarv, 1. jaanuar	34 702	34 240	34 000	33 727	33 479	Population, 1 January
mehed	16 319	16 162	16 069	15 941	15 853	males
naised	18 383	18 078	17 931	17 786	17 626	females
0–14-aastased	5 984	5 557	5 203	4 975	4 791	0–14 years
%	17,24	16,23	15,30	14,75	14,31	%
15–64-aastased	22 572	22 450	22 491	22 281	22 162	15–64 years
%	65,05	65,57	66,15	66,06	66,20	%
65-aastased ja vanemad	6 146	6 233	6 306	6 471	6 526	65 years or older
%	17,71	18,20	18,55	19,19	19,49	%
vanus teadmata	-	-	-	-	-	age unknown
%	-	-	-	-	-	%
	2004	2005	2006	2007	2008	
Elussünnid	333	332	345	349	347	Live births
Surmad	488	472	454	490	470	Deaths
Sünnimuse üldkordaja	9,44	9,45	9,85	10,00	10,00	Crude birth rate
Suremuse üldkordaja	13,83	13,43	12,96	14,04	13,50	Crude death rate
Abielud	122	122	119	130	122	Marriages
Abielulahutused	82	71	80	59	63	Divorces

Tabel 5 **Haridus, 2004–2008**
Table 5 *Education, 2004–2008*

	2004	2005	2006	2007	2008	
Alusharidus, 31. detsember						
Koolieelsed lasteasutused	20	21	21	21	21	Preprimary education, 31 December
Lapsed	1 240	1 275	1 283	1 387	1 411	Preschool institutions
Üldharidus, õppeaasta alguses						
Päevaõpe						Children
õppeasutused	24	24	24	24	22	General education, at the beginning of academic year
õpilased	5 511	5 158	4 784	4 456	4 074	Diurnal study
gümnaasiumiklassides	950	1 056	1 061	1 030	946	educational institutions
Õhtu- ja kaugõpe						pupils
täiskasvanute gümnaasiumid	1	1	1	1	1	at gymnasium level
osakonnad päevakoolide juures	-	-	-	-	-	Evening and correspondence study
õpilased	234	248	240	236	253	evening schools
Kutseharidus, õppeaasta alguses						
Õppeasutused	1	1	1	1	1	Vocational education, at the beginning of academic year
Õpilased	948	960	1 070	1 030	1 029	Educational institutions
						Students

Tabel 6 **Kultuur, 2004–2008**
Table 6 *Culture, 2004–2008*

	2004	2005	2006	2007	2008	
Rahvaraamatukogud						
Rahvaraamatukogud	31	31	31	31	30	Public libraries
Fondi suurus, tuhat arvestusüksust	389	391	393	389	380	Public libraries
Lugejad, tuhat	15,8	15,3	14,6	13,8	13,4	Total stock, thousand library units
Laenutusi lugeja kohta	26	26	24	24	25	Registered users, thousands
Muuseumid						
Muuseumid	8	7	7	7	9	Museums
Fondi suurus, tuhat säilikut	152,9	149,8	155,9	159,9	165,4	Museums
Külastajad, tuhat	98	103	108	115	122	Total collection, thousand museum pieces
						Attendance, thousands

Tabel 7 **Tervishoid, 2003–2007**
Table 7 *Health care, 2003–2007*

	2003	2004	2005	2006	2007	
Tervishoiutöötajad ja -asutused, 31. detsember						
Arstid	85	81	81	81	76	Health care personnel and institutions, 31 December
perearstid	21	21	21	21	21	Physicians
Hambaarstid	24	26	27	29	27	family doctors
Õendustöötajad	195	187	182	177	189	Dentists
Haiglad	1	1	1	1	1	Medium-level medical personnel
Ravivoodid	160	160	170	170	170	Hospitals
Arstiabi kasutamine						
Hospitaliseeritud	5 297	5 450	5 247	5 293	5 273	Use of medical services
Arsti ambulatoorsed vastuvõttud, tuhat	206,1	212,4	220,8	206,8	228,5	Inpatients
perearsti vastuvõttud, tuhat	91,5	99,4	101,5	102,1	110,7	Outpatient visits, thousands
Arsti koduviisidid, tuhat	5,6	4,9	4,1	3,8	3,1	visits to family doctor, thousands
perearsti koduviisidid, tuhat	4,9	4,9	4,1	3,8	3,1	Home visits, thousands
Hambaarsti vastuvõttud, tuhat	41,4	42,8	44,7	43,1	44,4	home visits of family doctor, thousands
						Visits to dentist, thousands

Tabel 8 **Sotsiaalne kaitse, 2004–2009**
Table 8 *Social protection, 2004–2009*

	2005	2006	2007	2008	2009	
Pensionärid, 1. jaanuar	10 748	10 769	10 680	10 599	10 486	<i>Pensioners, 1 January</i>
vanaduspensionärid	8 152	8 122	8 085	8 075	8 000	<i>old-age pensioners</i>
töövõimetuspensionärid	2 145	2 200	2 162	2 097	2 077	<i>persons receiving pension for incapacity for work</i>
Keskmine kuupension, 1. jaanuar, krooni	2 136	2 525	2 884	3 477	4 204	<i>Average monthly pension, 1 January, kroons</i>
	2004	2005	2006	2007	2008	
Toimetulekutoetused						<i>Subsistence benefits</i>
Toetused kokku, tuhat krooni	6 456	7 842	5 797	3 269	2 655	<i>Benefits total, thousand kroons</i>
toetus toimetulekupiiri tagamiseks, tuhat krooni	5 572	5 659	3 873	2 202	1 878	<i>benefits to ensure the subsistence level, thousand kroons</i>
täiendav toimetulekutoetus, tuhat krooni	884	2 183	1 924	1 067	777	<i>supplementary subsistence benefit, thousand kroons</i>
Rahuldatud taotlused toimetulekupiiri tagamiseks	5 754	4 902	3 242	1 723	1 450	<i>Applications satisfied to guarantee subsistence level</i>

Tabel 9 **Kuritegevus, 2004–2008**
Table 9 *Crime, 2004–2008*

	2004	2005	2006	2007	2008	
I astme kuriteod	..	..	18	10	12	<i>1st degree offences</i>
II astme kuriteod	..	..	522	576	613	<i>2nd degree offences</i>
Registreeritud kuriteod kokku	..	..	540	586	625	<i>Recorded offences total</i>
tapmine, mõrv	..	..	2	1	2	<i>manslaughter, murder</i>
narkootikumidega seotud kuritegu	..	..	8	4	-	<i>offences relating to narcotics</i>
vargus	..	..	250	239	237	<i>larceny</i>
liikluskuritegu	..	..	85	90	90	<i>traffic offences</i>
mootorsõiduki juhtimine joobeseisundis	..	..	76	79	82	<i>driving while intoxicated</i>

Tabel 10 **Tööturg, 2004–2008**
Table 10 *Labour market, 2004–2008*

	2004	2005	2006	2007	2008	
15–74-aastased hõiveseisundi järgi						<i>Population aged 15–74 by labour status</i>
Töõjõud, tuhat	15,5	14,4	15,2	16,2	16	<i>Labour force, thousands</i>
hõivatud, tuhat	14,8	14	14,7	15,4	15,2	<i>employed persons, thousands</i>
töötud, tuhat	0,6	...	...	...	...	<i>unemployed persons, thousands</i>
Mitteaktiivsed, tuhat	11,1	12,2	11,7	10,7	10,9	<i>Inactive persons, thousands</i>
Tööealised kokku, tuhat	26,6	26,6	26,9	26,9	26,9	<i>Working-age persons total, thousands</i>
Töõjõus osalemise määr, %	58,1	54,0	56,4	60,2	59,4	<i>Labour force participation rate, %</i>
Tööhõive määr, %	55,7	52,6	54,6	57,1	56,2	<i>Employment rate, %</i>
Töötuse määr, %	4,1	...	...	...	...	<i>Unemployment rate, %</i>
Registreeritud töötus						<i>Registered unemployment</i>
Registreeritud töötud	665	534	374	348	436	<i>Registered unemployed persons</i>
Registreeritud töötute osatähtsus 16-aastaste kuni pensioniealiste hulgas, %	3,3	2,6	1,8	1,6	2,0	<i>Proportion of registered unemployed persons in population aged 16 until pension age, %</i>

Tabel 11 Palk, 2004–2008
Table 11 Wages and salaries, 2004–2008
 (krooni — kroons)

	2004	2005	2006	2007	2008	
Keskmine brutokuupalk	6 010	6 938	7 916	9 925	10 901	<i>Average monthly gross wages</i>

Tabel 12 Leibkonnaliikme keskmine kuusissetulek ja -väljaminek, 2004–2008
Table 12 Average monthly income and expenditure per household member, 2004–2008
 (krooni — kroons)

	2004	2005	2006	2007	2008	
Netosissetulek	2 600	2 856	3 572	4 661	...	<i>Disposable income</i>
palgatööst	1 384	1 541	2 219	2 713	...	<i>from wages and salaries</i>
Väljaminek	2 542	2 661	3 274	4 377	...	<i>Expenditure</i>
toidule ja alkoholibadele jookidele	773	803	950	1 145	...	<i>on food and non-alcoholic beverages</i>
eluasemele	295	382	527	492	...	<i>on housing</i>

Tabel 13 Sisemajanduse koguprodukt (SKP), 2002–2006
Table 13 Gross domestic product (GDP), 2002–2006
 (jooksevhinnad — current prices)

	2002	2003	2004	2005	2006	
SKP turuhindades, miljonit krooni	2 173,4	2 319,6	2 599,4	3 048,3	3 414,0	<i>GDP at market prices, million kroons</i>
Lisandväärtus kokku, miljonit krooni	1 932,6	2 069,9	2 298,3	2 682,7	2 993,0	<i>Total value added, million kroons</i>
primaarsektor	174,7	183,3	199,7	166,1	198,2	<i>primary sector</i>
sekundaarsektor	573,7	571,5	591,9	767,9	954,8	<i>secondary sector</i>
tertsiaarsektor	1 184,1	1 315,1	1 506,8	1 748,7	1 839,9	<i>tertiary sector</i>
Neto-tootemaksud, miljonit krooni	240,8	249,6	301,1	365,6	421,1	<i>Net taxes on product, million kroons</i>
Maakonna osatähtsus SKP-s, %	1,8	1,7	1,7	1,8	1,7	<i>Contribution of county to GDP, %</i>
SKP elaniku kohta, krooni	60 940	65 395	73 676	86 744	97 469	<i>GDP per capita, kroons</i>
SKP elaniku kohta, % Eesti keskmisest	68,2	65,1	65,8	67,3	63,9	<i>GDP per capita, % of Estonian average</i>
Sektori osatähtsus lisandväärtuses, %						<i>Share of value added, %</i>
primaarsektor	9,0	8,9	8,7	6,2	6,6	<i>primary sector</i>
sekundaarsektor	29,7	27,6	25,8	28,6	31,9	<i>secondary sector</i>
tertsiaarsektor	61,3	63,5	65,6	65,2	61,5	<i>tertiary sector</i>

Tabel 14 Väliskaubandus, 2004–2008
Table 14 Foreign trade, 2004–2008
 (jooksevhinnad, miljonit krooni — current prices, million kroons)

	2004	2005	2006	2007	2008	
Eksport	866,1	1 071,5	1 268,9	1 548,1	1 543,6	<i>Exports</i>
Import	546,2	640,5	726,6	872,5	907,2	<i>Imports</i>

Tabel 15 Kohalikud eelarved, 2004–2008
Table 15 Local budgets, 2004–2008

	2004	2005	2006	2007	2008	
Tulud, tuhat krooni	348 766	420 412	468 964	545 556	593 391	<i>Revenue, thousand kroons</i>
Kulud, tuhat krooni	356 989	422 815	469 107	547 998	616 525	<i>Expenditure, thousand kroons</i>
Tulud elaniku kohta, krooni	10 050	12 278	13 793	16 176	17 724	<i>Revenue per capita, kroons</i>
Kulud elaniku kohta, krooni	10 287	12 349	13 797	16 248	18 415	<i>Expenditure per capita, kroons</i>

Tabel 16 **Ettevõtjad, mittetulundusühingud ja sihtasutused, 2004–2008**
 Table 16 *Entrepreneurs, non-profit associations and foundations, 2004–2008*
 (31. detsember — 31 December)

	2004	2005	2006	2007	2008	
Registreeritud objektid	3 314	3 483	3 646	3 822	3 887	Registered units
Ettevõtjad	2 637	2 761	2 890	3 044	3 053	Entrepreneurs
füüsilisest isikust ettevõtjad	1 233	1 227	1 155	1 140	1 034	sole proprietors
äriühingud	1 403	1 533	1 734	1 902	2 017	commercial undertakings
välismaa äriühingute filiaalid	1	1	1	2	2	branches of foreign companies
Mittetulundusühingud	653	697	731	753	809	Non-profit associations
Sihtasutused	24	25	25	25	25	Foundations

Tabel 17 **Ettevõtete majandusnäitajad, 2003–2007**
 Table 17 *Financial statistics of enterprises, 2003–2007*
 (aasta lõpul, tuhat krooni — at end-year, thousand kroons)

	2003	2004	2005	2006	2007	
Bilansimaht	1 826 259	1 815 984	2 488 422	2 858 139	3 526 229	Balance sheet total
Müügitulu	3 312 154	3 083 613	3 662 830	4 476 041	5 228 771	Net sales
Puhaskasum (-kahjum)	62 858	91 246	141 425	207 022	280 506	Net profit (loss)

Tabel 18 **Tööstus, 2003–2007**
 Table 18 *Industry, 2003–2007*
 (jooksevhinnad, miljonit krooni — current prices, million kroons)

	2003	2004	2005	2006	2007	
Tööstustoodang	1 059	1 134	1 412	1 531	1 973	Industrial production
Tööstustoodangu müük	1 063	1 118	1 414	1 530	1 959	Sales of industrial production
Tööstustoodangu müük mitteresidentidele	502	581	837	903	1 248	Sales of industrial production to non-residents

Tabel 19 **Põllumajandus põllumajanduslikes majapidamistes, 2004–2008**
 Table 19 *Agriculture in the agricultural holdings, 2004–2008*

	2004	2005	2006	2007	2008	
Põllukultuuride külvipind, ha	14 834	19 615	17 537	15 749	17 118	Sown area of field crops, ha
teravili	6 936	7 219	6 960	7 292	6 962	cereals
kaunvili	194	215	347	232	78	legumes
raps, rüps	559	749	727	1 497	1 808	rape
kartul	739	440	493	306	184	potatoes
avamaaköögivili	76	105	65	62	52	open-field vegetables
Põllukultuuride kogusaak, t						Total yield of field crops, t
teravili	14 198	15 118	10 074	16 710	14 807	cereals
kaunvili	116	318	412	434	94	legumes
rapsi-, rüpsiseeme	732	1360	887	1 830	1 602	rape seed
kartul	8 698	4 769	8 384	4 630	2 228	potatoes
avamaaköögivili	1 119	2 131	902	1 648	1 614	open-field vegetables
Põllukultuuride saagikus, kg/ha						Average field crop yield, kg per ha
teravili	2 047	2 094	1 447	2 292	2 127	cereals
kaunvili	598	1 479	1 187	1 871	1 205	legumes
rapsi-, rüpsiseeme	1 309	1 816	1 220	1 222	886	rape seed
kartul	11 770	10 839	17 006	15 131	12 109	potatoes
avamaaköögivili	14 724	20 295	13 877	26 581	31 038	open-field vegetables
Loomad, aasta lõpul, tuhat						Number of livestock, at end-year, thousands
veised	14,3	14,9	15,3	15,4	15,8	cattle
lehmad	6,2	6,5	6,5	6,1	6,2	cows
sead	20,2	23,0	25,1	27,0	27,8	pigs
lambad ja kitsed	6,5	9,2	10,3	12,0	14,2	sheep and goats
Loomakasvatustoodang, t						Animal production, t
Liha	3 506	2 895	4 211	6 294	6 279	Meat
veiseliha	907	772	861	1 669	1 743	beef
sealiha	2 540	2 046	3 264	4 371	4 295	pork
Piim	31 236	32 706	34 783	35 015	35 853	Milk

Tabel 20 **Metsamajandus, 2004–2008**
Table 20 *Forestry, 2004–2008*

	2004	2005	2006	2007	2008	
Metsaraie raiedokumentide alusel						<i>Gross felling based on felling documentation</i>
Raiepindala, ha	6 815	7 999	3 881	4 090	3 990	<i>Felling area, ha</i>
Raiemaht, tuhat m ³	240,1	192,7	164,7	268,7	278,1	<i>Felling outturn, thousand m³</i>
Metsa uuendamine, ha	196,8	196,9	155,1	179,0	173,4	<i>Reforestation, ha</i>
Kahjustatud puistud, 31. detsember, ha	115,4	1 567,9	292,3	199,4	223,5	<i>Damaged forest stands, 31 December, ha</i>
Hukkunud puistud, ha	64,4	212,4	89,2	135,8	140,7	<i>Destroyed forest stands, ha</i>

Tabel 21 **Investeeringud põhivarasse, 2003–2007**
Table 21 *Investments in fixed assets, 2003–2007*
(jooksevhinnad, miljonit krooni — current prices, million kroons)

	2003	2004	2005	2006	2007	
Investeeringud põhivarasse	315,5	146,3	262,2	312,1	435,6	<i>Investments in fixed assets</i>

Tabel 22 **Ehitus, 2004–2008**
Table 22 *Construction, 2004–2008*

	2004	2005	2006	2007	2008	
Kasutusse lubatud eluruumid						<i>Dwelling completions</i>
Eluruumid	53	48	65	100	154	<i>Dwellings</i>
ühepere-, kahepere- ja ridaelamutes	53	32	43	45	48	<i>in one-family, two-family and terraced houses</i>
Eluruumide pind, tuhat m ²	6,2	4,7	6,3	9,6	14,3	<i>Floor area, thousand m²</i>
ühepere-, kahepere- ja ridaelamutes	6,2	3,9	5,0	6,1	6,9	<i>in one-family, two-family and terraced houses</i>
Kasutusse lubatud mitteeluhooned						<i>Non-residential building completions</i>
Mitteeluhooned	95	83	76	46	57	<i>Non-residential buildings</i>
Kasulik pind, tuhat m ²	27,6	30,7	20,4	12,8	30,3	<i>Usable floor area, thousand m²</i>
Kubatuur, tuhat m ³	128,6	149,0	110,5	113,0	173,9	<i>Cubic capacity, thousand m³</i>

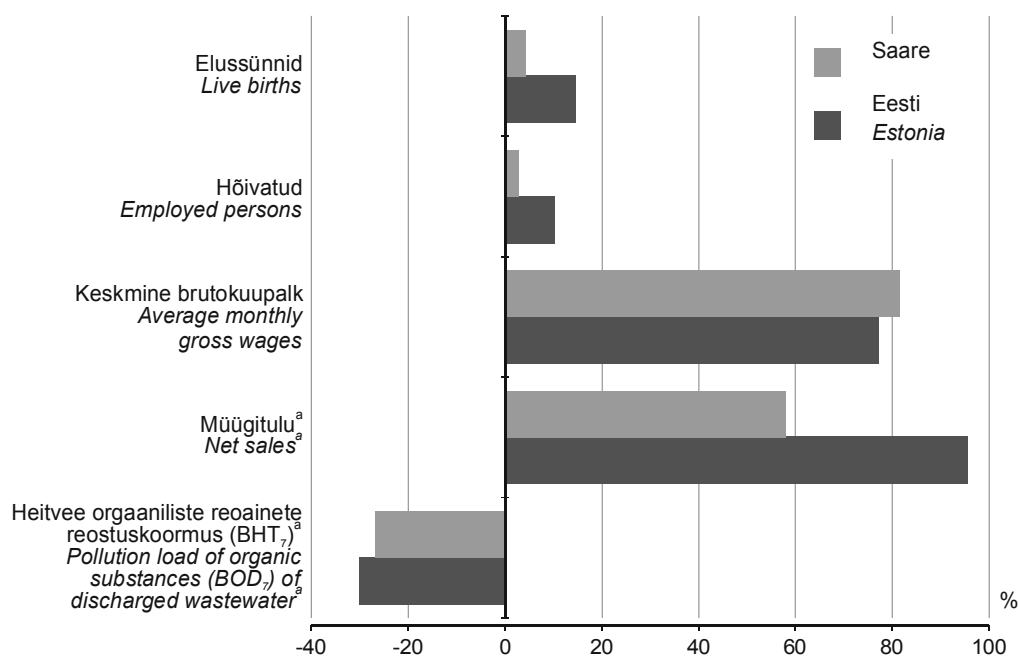
Tabel 23 **Majutus, 2004–2008**
Table 23 *Accommodation, 2004–2008*

	2004	2005	2006	2007	2008	
Majutuskohad	100	125	165	162	162	<i>Accommodation establishments</i>
Toad	1 296	1 448	1 661	1 868	1 953	<i>Rooms</i>
Voodid	3 055	3 420	3 959	4 526	4 578	<i>Beds</i>
Tubade täitumus, %	37	42	41	39	36	<i>Room occupancy rate, %</i>
Voodikohtade täitumus, %	35	37	35	34	32	<i>Bed occupancy rate, %</i>
Majutatud	91 209	115 325	130 551	149 814	144 031	<i>Tourists</i>
puhkusereisil, %	56	66	66	70	77	<i>on holiday, %</i>
tööreisil, %	15	14	19	15	11	<i>on business, %</i>
Ööbimised	217 706	266 840	281 319	321 493	321 038	<i>Nights spent</i>
Eesti elanikud	64 095	96 644	121 882	141 670	138 621	<i>residents of Estonia</i>

Tabel 24 **Transport ja side, 2004–2008**
Table 24 *Transport and communications, 2004–2008*

	2004	2005	2006	2007	2008	
Maanteed,						Roads,
31. detsember, km						31 December, km
Riigimaanteed	1 087	1 087	1 091	1 091	1 092	National roads
põhimaanteed	73	73	73	73	73	main roads
tugimaanteed	185	185	185	186	186	basic roads
kõrvalmaanteed	829	828	832	832	832	secondary roads
rambid ja ühendusteel	-	1	1	-	1	ramps and connecting roads
Kohalikud maanteed	1 317	1 269	1 095	1 094	1 199	Local roads
Erasteed	841	982	1 155	1 169	1 233	Private roads
Metskondade teed	200	202	212	221	230	Forest district roads
Muud teed	256	166	24	14	13	Other roads
Liiklusvahendid,						Vehicles,
31. detsember						31 December
Sõiduaudod	13 686	13 851	15 699	15 030	19 630	Passenger cars
eravalduses	12 388	12 473	13 856	13 768	15 255	private
Autobussid	155	154	138	71	100	Buses
eravalduses	36	32	32	17	16	private
Veoaudod	2 502	2 407	2 535	1 942	2 546	Lorries
eravalduses	1 263	1 170	1 221	996	1 078	private
Liiklusõnnetused						Traffic accidents
Arv	67	73	82	74	58	Number
Hukkunud	3	4	9	6	4	Persons killed
Vigasaanud	91	109	111	123	79	Persons injured
Telekommunikatsioon,						Telecommunication,
31. detsember						31 December
Põhitelefoniiniidid	11 254	10 861	11 197	11 525	11 669	Main telephone lines
Kliendiliinid	11 198	10 817	11 158	11 489	11 652	Subscriber lines
Kaarditaksofonid	56	44	39	36	17	Public phones
Postiasutused,						Post offices,
31. detsember						31 December
Postkontorid	18	18	22	19	16	Local post offices
Postkastid	247	248	245	210	213	Letter boxes

Joonis 2 **Põhinäitajate muutus, 2004, 2008**
Figure 2 *Change of main indicators, 2004, 2008*

^a Aastad 2003, 2007.

^a Years 2003, 2007.

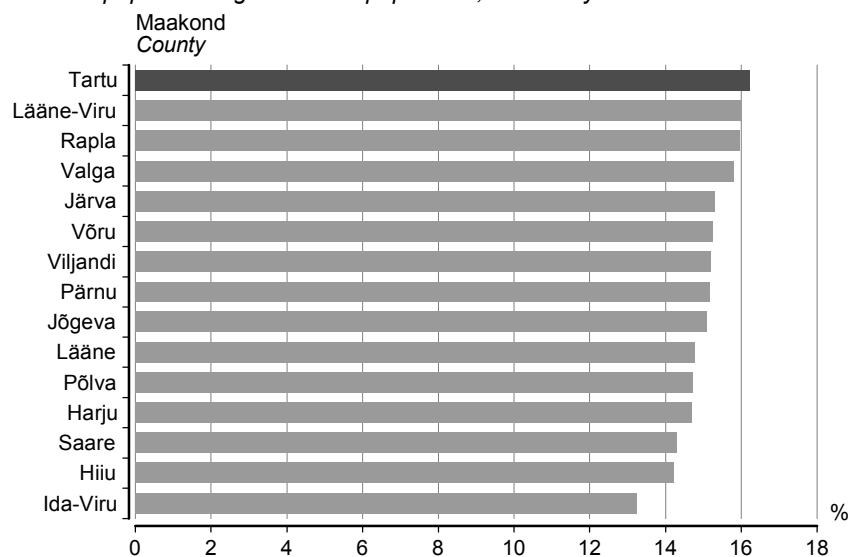
TARTU MAAKOND TARTU COUNTY

Tartu maakonna pindala on 2992,74 km², mis hõlmab kogu Eesti territooriumist 6,9%. Rahvaarv on 144 458 ehk 10,9% Eesti rahvastikust. Maakonna keskus Tartu linn asub Tallinnast 186 km kaugusel. Tartu maakonnas on 22 omavalitsusüksust — 3 linna ja 19 valda.

The area of Tartu county is 2,992.74 km², which covers 6.9% of the territory of Estonia. The population of the county is 144,458, which is 10.9% of the population of Estonia. The city of Tartu is the centre of the county located at a distance of 186 km from Tallinn. Tartu county is divided into 22 local government units — 3 cities and 19 rural municipalities.

Joonis 1 **0–14-aastaste osatähtsus rahvastikus, 1. jaanuar 2008**
Figure 1 *Share of population aged 0–14 in population, 1 January 2008*

Tabel 1 **Haldusjaotus, 2005–2009**
 Table 1 *Administrative division, 2005–2009*
 (1. jaanuar — 1 January)

	2005	2006	2007	2008	2009	
Haldusüksused	22	22	22	22	22	Administrative units
linnad	3	3	3	3	3	cities
vallad	19	19	19	19	19	rural municipalities
Asustusüksused						Settlement units
vallasisesed linnad	-	-	-	-	-	cities without municipal status
alevid	-	-	-	-	-	towns
alevikud	23	23	23	23	23	small towns
külad	324	324	324	324	324	villages

Tabel 2 **Keskkond, 2003–2007**
 Table 2 *Environment, 2003–2007*

	2003	2004	2005	2006	2007	
Õhusaaste paiksetest saasteallikatest, tuhat tonni	2,4	1,7	2,0	2,6	2,5	Pollution of air from stationary sources, thousand tons
Veevõtt, mln m ³	10,4	7,3	7,5	6,8	7,6	Water extraction, million m ³
Veeheide, mln m ³	11,5	14,8	11,5	10,9	9,3	Water discharge, million m ³
Maavarade kaevandamine						Extraction of mineral resources
ehitusliiv, tuhat m ³	102,6	128,6	242,9	195,3	247,2	construction sand, thousand m ³
ehituskruus, tuhat m ³	100,0	106,2	131,5	142,6	166,1	constructional gravel, thousand m ³
turvas, tuhat tonni	71,8	96,7	203,4	222,2	183,8	peat, thousand tons

Tabel 3 **Maafond, 2004–2008**
 Table 3 *Land stock, 2004–2008*
 (31. detsember — 31 December)

	2004	2005	2006	2007	2008	
Katastris registreeritud maa, ha	250 133,0	253 820,7	256 671,6	260 040,1	261 762,9	Land registered in the cadastre, ha
eramaa	156 914,0	159 785,2	161 589,1	163 499,3	164 056,4	private land
tagastatud maa	91 453,3	91 967,3	92 248,8	92 776,6	92 917,5	restituted land
ostueesõigusega omandatud maa	49 893,6	51 491,3	52 665,0	53 800,2	54 072,5	land acquired by the right of pre-emption
enampakkumisega omandatud maa	3 536,7	3 537,3	3 537,8	3 537,8	3 537,8	land privatized by auction
erastatud vaba põllumajandusmaa	9 467,6	9 899,7	10 030,0	10 215,4	10 322,4	privatized free agricultural land
erastatud vaba metsamaa	2 562,8	2 889,6	3 107,5	3 169,3	3 206,2	privatized free woodland
munitsipaalmaa	1 023,8	1 294,5	1 461,7	1 841,8	2 159,7	municipal land
riigimaa	92 195,2	92 741,0	93 620,8	94 699,0	95 546,8	state land

Tabel 4 **Rahvastik, 2004–2008**
 Table 4 *Population, 2004–2008*

	2004	2005	2006	2007	2008	
Rahvaarv, 1. jaanuar	147 845	146 708	145 213	144 185	144 458	Population, 1 January
mehed	67 307	66 988	66 483	66 133	66 325	males
naised	80 538	79 720	78 730	78 052	78 133	females
0–14-aastased	24 908	24 287	23 725	23 399	23 460	0–14 years
%	16,85	16,55	16,34	16,23	16,24	%
15–64-aastased	99 852	99 077	97 971	96 948	96 832	15–64 years
%	67,54	67,53	67,47	67,24	67,03	%
65-aastased ja vanemad	23 049	23 311	23 486	23 813	24 145	65 years or older
%	15,59	15,89	16,17	16,52	16,71	%
vanus teadmata	36	33	31	25	21	age unknown
%	0,02	0,02	0,02	0,02	0,01	%
	2004	2005	2006	2007	2008	
Elussünnid	1 773	1 772	1 736	1 958	1 994	Live births
Surmad	1 771	1 696	1 726	1 698	1 679	Deaths
Sünnimuse üldkordaja	11,91	11,90	11,65	13,13	13,30	Crude birth rate
Suremuse üldkordaja	11,90	11,39	11,59	11,39	11,20	Crude death rate
Abielud	565	641	681	684	622	Marriages
Abielulahutused	412	400	383	361	294	Divorces

Tabel 5 Haridus, 2004–2008
Table 5 Education, 2004–2008

	2004	2005	2006	2007	2008	
Alusharidus, 31. detsember						Preprimary education, 31 December
Koolieelsed lasteasutused	60	60	61	63	66	Preschool institutions
Lapsed	6 299	6 573	6 798	6 855	7 344	Children
Üldharidus, õppeaasta alguses						General education, at the beginning of academic year
Päevaõpe						Diurnal study
õppeasutused	53	54	54	54	55	educational institutions
õpilased	21 427	20 551	19 659	18 908	18 170	pupils
gümnaasiumiklassides	4 722	4 653	4 615	4 482	4 331	at gymnasium level
Õhtu- ja kaugõpe						Evening and correspondence study
täiskasvanute gümnaasiumid	1	1	1	1	1	evening schools
osakonnad päevakoolide juures	1	1	1	2	1	departments at diurnal schools
õpilased	662	718	680	800	750	pupils
Kutseharidus, õppeaasta alguses						Vocational education, at the beginning of academic year
Õppeasutused	6	5	5	5	5	Educational institutions
Õpilased	3 063	3 273	3 405	3 475	3 611	Students

Tabel 6 Kultuur, 2004–2008
Table 6 Culture, 2004–2008

	2004	2005	2006	2007	2008	
Rahvaraamatukogud						Public libraries
Rahvaraamatukogud	55	55	55	55	55	Public libraries
Fondi suurus, tuhat arvestusüksust	1 449	1 403	1 390	1 406	1 389	Total stock, thousand library units
Lugejad, tuhat	54,9	55,5	55,4	54,7	53,8	Registered users, thousands
Laenutusi lugeja kohta	31	32	31	31	36	Library units lent per user
Muuseumid						Museums
Muuseumid	29	27	26	26	28	Museums
Fondi suurus, tuhat säilikut	3 590,2	3 710,0	4 400,6	4 411,4	4 605,8	Total collection, thousand museum pieces
Külastajad, tuhat	270	246	264	348	338	Attendance, thousands

Tabel 7 Tervishoid, 2003–2007
Table 7 Health care, 2003–2007

	2003	2004	2005	2006	2007	
Tervishoiutöötajad ja -asutused, 31. detsember						Health care personnel and institutions, 31 December
Arstid	818	870	847	878	944	Physicians
perearstid	96	98	98	103	109	family doctors
Hambaarstid	190	195	209	199	179	Dentists
Õendustöötajad	1 303	1 223	1 259	1 278	1 467	Medium-level medical personnel
Haiglad	6	6	6	7	8	Hospitals
Ravivoodid	1 111	1 065	1 088	1 124	1 134	Hospital beds
Arstiabi kasutamine						Use of medical services
Hospitaliseeritud	44 023	46 479	45 165	46 915	45 555	Inpatients
Arsti ambulatoorsed vastuvõttud, tuhat	950,6	996,3	1 019,0	1 055,1	1 092,5	Outpatient visits, thousands
perearsti vastuvõttud, tuhat	428,4	443,4	444,7	460,9	478,5	visits to family doctor, thousands
Arsti koduviisidid, tuhat	28,1	21,5	17,6	15,4	12,7	Home visits, thousands
perearsti koduviisidid, tuhat	27,3	20,9	17,2	15,0	12,4	home visits of family doctor, thousands
Hambaarsti vastuvõttud, tuhat	224,9	244,4	244,6	241,2	212,0	Visits to dentist, thousands

Tabel 8 Sotsiaalne kaitse, 2004–2009
Table 8 Social protection, 2004–2009

	2005	2006	2007	2008	2009	
Pensionärid, 1. jaanuar	40 516	40 326	40 452	40 431	40 370	Pensioners, 1 January
vanaduspensionärid	30 634	30 315	30 063	29 976	29 614	old-age pensioners
töövõimetuspensionärid	7 712	7 995	8 462	8 633	9 009	persons receiving pension for incapacity for work
Keskmine kuupension, 1. jaanuar, krooni	2 050	2 434	2 768	3 338	4 031	Average monthly pension, 1 January, kroons
	2004	2005	2006	2007	2008	
Toimetulekutoetused						Subsistence benefits
Toetused kokku, tuhat krooni	13 472	16 548	13 142	10 355	10 074	Benefits total, thousand kroons
toetus toimetulekupiiri tagamiseks, tuhat krooni	12 186	12 712	7 916	6 028	5 549	benefits to ensure the subsistence level, thousand kroons
täiendav toimetulekutoetus, tuhat krooni	1 286	3 836	5 225	4 328	4 526	supplementary subsistence benefit, thousand kroons
Rahuldatud taotlused toimetulekupiiri tagamiseks	11 697	10 180	6 401	4 483	3 634	Applications satisfied to guarantee subsistence level

Tabel 9 Kuritegevus, 2004–2008
Table 9 Crime, 2004–2008

	2004	2005	2006	2007	2008	
I astme kuriteod	..	..	280	364	344	1st degree offences
II astme kuriteod	..	..	4 693	5 102	4 576	2nd degree offences
Registreeritud kuriteod kokku	..	..	4 973	5 466	4 920	Recorded offences total
tapmine, mõrv	..	..	18	9	15	manslaughter, murder
narkootikumidega seotud kuritegu	..	..	142	277	231	offences relating to narcotics
vargus	..	..	2 336	1 945	1 722	larceny
liikluskuritegu	..	..	606	621	493	traffic offences
mootorsõiduki juhtimine joobeseisundis	..	..	575	585	474	driving while intoxicated

Tabel 10 Tööturg, 2004–2008
Table 10 Labour market, 2004–2008

	2004	2005	2006	2007	2008	
15–74-aastased hõiveseisundi järgi						Population aged 15–74 by labour status
Töõjõud, tuhat	71,8	68,4	76,0	75,7	77,5	Labour force, thousands
hõivatud, tuhat	68,2	65,4	71,4	72,8	74,2	employed persons, thousands
töötud, tuhat	3,6	3,0	4,6	3,0	3,3	unemployed persons, thousands
Mitteaktiivsed, tuhat	41,8	45,3	38,3	38,5	36,7	Inactive persons, thousands
Tööealised kokku, tuhat	113,6	113,8	114,3	114,2	114,2	Working-age persons total, thousands
Töõjõus osalemise määr, %	63,2	60,2	66,5	66,3	67,9	Labour force participation rate, %
Tööhõive määr, %	60,0	57,5	62,5	63,7	64,9	Employment rate, %
Töötuse määr, %	5,0	4,5	6,0	3,9	4,3	Unemployment rate, %
Registreeritud töötus						Registered unemployment
Registreeritud töötud	1 714	1 582	1 066	920	1 402	Registered unemployed persons
Registreeritud töötute osatähtsus 16-aastaste kuni pensioniealiste hulgas, %	1,9	1,7	1,2	1,0	1,5	Proportion of registered unemployed persons in population aged 16 until pension age, %

Tabel 11 **Palk, 2004–2008**
 Table 11 *Wages and salaries, 2004–2008*
 (krooni — kroons)

	2004	2005	2006	2007	2008	
Keskmine brutokuupalk	6 679	7 624	9 088	11 192	12 675	<i>Average monthly gross wages</i>

Tabel 12 **Leibkonnaliikme keskmine kuusissetulek ja -väljaminek, 2004–2008**
 Table 12 *Average monthly income and expenditure per household member, 2004–2008*
 (krooni — kroons)

	2004	2005	2006	2007	2008	
Netosissetulek	3 129	3 796	4 462	5 413	...	<i>Disposable income</i>
palgatööst	1 754	2 491	2 968	3 426	...	<i>from wages and salaries</i>
Väljaminek	2 801	3 463	3 843	4 075	...	<i>Expenditure</i>
toidule ja alkoholivabadele jookidele	772	877	880	1 018	...	<i>on food and non-alcoholic beverages</i>
eluasemele	433	534	468	607	...	<i>on housing</i>

Tabel 13 **Sisemajanduse koguprodukt (SKP), 2002–2006**
 Table 13 *Gross domestic product (GDP), 2002–2006*
 (jooksevhinnad — current prices)

	2002	2003	2004	2005	2006	
SKP turuhindades, miljonit krooni	10 878,7	12 753,4	13 990,1	17 566,1	20 074,9	<i>GDP at market prices, million kroons</i>
Lisandväärtus kokku, miljonit krooni	9 673,2	11 380,8	12 369,5	15 459,4	17 598,9	<i>Total value added, million kroons</i>
primaarsektor	388,7	454,5	422,2	511,6	512,2	<i>primary sector</i>
sekundaarsektor	2 675,3	3 084,0	3 335,7	4 367,5	5 311,0	<i>secondary sector</i>
tertsiaarsektor	6 609,2	7 842,4	8 611,6	10 580,2	11 775,7	<i>tertiary sector</i>
Neto-tootemaksud, miljonit krooni	1 205,5	1 372,6	1 620,5	2 106,7	2 476,0	<i>Net taxes on product, million kroons</i>
Maakonna osatähtsus SKP-s, %	9,0	9,4	9,3	10,1	9,8	<i>Contribution of county to GDP, %</i>
SKP elaniku kohta, krooni	72 974	85 632	93 969	117 950	134 745	<i>GDP per capita, kroons</i>
SKP elaniku kohta, % Eesti keskmisest	81,7	85,2	84,0	91,5	88,3	<i>GDP per capita, % of Estonian average</i>
Sektori osatähtsus lisandväärtuses, %						<i>Share of value added, %</i>
primaarsektor	4,0	4,0	3,4	3,3	2,9	<i>primary sector</i>
sekundaarsektor	27,7	27,1	27,0	28,3	30,2	<i>secondary sector</i>
tertsiaarsektor	68,3	68,9	69,6	68,4	66,9	<i>tertiary sector</i>

Tabel 14 **Väliskaubandus, 2004–2008**
 Table 14 *Foreign trade, 2004–2008*
 (jooksevhinnad, miljonit krooni — current prices, million kroons)

	2004	2005	2006	2007	2008	
Eksport	4 244,9	5 444,3	6 075,3	7 169,8	7 421,5	<i>Exports</i>
Import	6 035,7	7 141,1	8 490,6	9 700,3	9 649,0	<i>Imports</i>

Tabel 15 **Kohalikud eelarved, 2004–2008**
 Table 15 *Local budgets, 2004–2008*

	2004	2005	2006	2007	2008	
Tulud, tuhat krooni	1 261 012	1 537 122	1 891 183	2 215 742	2 375 677	<i>Revenue, thousand kroons</i>
Kulud, tuhat krooni	1 282 114	1 589 860	1 941 194	2 267 310	2 477 498	<i>Expenditure, thousand kroons</i>
Tulud elaniku kohta, krooni	8 529	10 477	13 024	15 367	16 445	<i>Revenue per capita, kroons</i>
Kulud elaniku kohta, krooni	8 672	10 837	13 368	15 725	17 150	<i>Expenditure per capita, kroons</i>

Tabel 16 **Ettevõtjad, mittetulundusühingud ja sihtasutused, 2004–2008**
 Table 16 *Entrepreneurs, non-profit associations and foundations, 2004–2008*
 (31. detsember — 31 December)

	2004	2005	2006	2007	2008	
Registreeritud objektid	11 284	12 056	13 326	14 456	15 237	Registered units
Ettevõtjad	8 747	9 330	10 398	11 366	11 928	Entrepreneurs
füüsilisest isikust ettevõtjad	1 972	1 969	1 902	1 792	1 641	sole proprietors
äriühingud	6 758	7 346	8 480	9 557	10 270	commercial undertakings
välismaa äriühingute filiaalid	17	15	16	17	17	branches of foreign companies
Mittetulundusühingud	2 440	2 623	2 821	2 979	3 190	Non-profit associations
Sihtasutused	97	103	107	111	119	Foundations

Tabel 17 **Ettevõtete majandusnäitajad, 2003–2007**
 Table 17 *Financial statistics of enterprises, 2003–2007*
 (aasta lõpul, tuhat krooni — at end-year, thousand kroons)

	2003	2004	2005	2006	2007	
Bilansimaht	8 976 052	9 996 907	11 970 052	15 103 800	20 644 115	Balance sheet total
Müügitulu	16 170 298	18 477 397	21 684 067	27 366 633	32 871 397	Net sales
Puhaskasum (-kahjum)	817 796	936 265	1 166 346	1 693 624	2 409 968	Net profit (loss)

Tabel 18 **Tööstus, 2003–2007**
 Table 18 *Industry, 2003–2007*
 (jooksevhinnad, miljonit krooni — current prices, million kroons)

	2003	2004	2005	2006	2007	
Tööstustoodang	5 356	6 291	7 819	9 922	11 557	Industrial production
Tööstustoodangu müük	5 344	6 279	7 759	9 815	11 425	Sales of industrial production
Tööstustoodangu müük mitteresidentidele	2 261	2 771	3 661	4 798	5 562	Sales of industrial production to non-residents

Tabel 19 **Põllumajandus põllumajanduslikes majapidamistes, 2004–2008**
 Table 19 *Agriculture in the agricultural holdings, 2004–2008*

	2004	2005	2006	2007	2008	
Põllukultuuride külvipind, ha	50 897	53 592	54 880	56 655	57 877	Sown area of field crops, ha
teravili	32 117	34 215	34 338	35 660	36 692	cereals
kaunvili	264	413	408	464	439	legumes
raps, rüps	5 767	5 630	7 913	8 625	9 191	rape
kartul	1 396	1 282	686	995	547	potatoes
avamaaköögivili	259	285	147	215	97	open-field vegetables
Põllukultuuride kogusaak, t						Total yield of field crops, t
teravili	84 262	104 799	97 129	132 839	122 252	cereals
kaunvili	610	675	511	1 038	678	legumes
rapsi-, rüpsiseeme	8 970	10 125	11 177	16 105	16 038	rape seed
kartul	15 846	21 858	9 756	18 582	8 104	potatoes
avamaaköögivili	3 281	4 625	1 825	4 148	1 305	open-field vegetables
Põllukultuuride saagikus, kg/ha						Average field crop yield, kg per ha
teravili	2 624	3 063	2 829	3 725	3 332	cereals
kaunvili	2 311	1 634	1 252	2 237	1 544	legumes
rapsi-, rüpsiseeme	1 555	1 798	1 412	1 867	1 745	rape seed
kartul	11 351	17 050	14 222	18 675	14 815	potatoes
avamaaköögivili	12 668	16 228	12 415	19 293	13 454	open-field vegetables
Loomad, aasta lõpul, tuhat						Number of livestock, at end-year, thousands
veised	15,0	14,8	14,4	15,4	14,8	cattle
lehmad	7,1	6,5	6,5	6,4	6,5	cows
sead	24,5	24,0	23,4	28,8	26,5	pigs
lambad ja kitsed	3,7	3,7	4,5	4,5	4,9	sheep and goats
Loomakasvatustoodang, t						Animal production, t
Liha	4 254	4 455	4 245	7 653	8 013	Meat
veiseliha	982	946	984	1 902	1 947	beef
sealiha	3 227	3 483	3 214	5 636	5 967	pork
Piim	43 158	41 997	46 078	46 794	52 123	Milk

Tabel 20 Metsamajandus, 2004–2008
Table 20 Forestry, 2004–2008

	2004	2005	2006	2007	2008	
Metsaraie raiedokumentide alusel						<i>Gross felling based on felling documentation</i>
Raiepindala, ha	8 168	7 751	6 272	6 026	6 568	<i>Felling area, ha</i>
Raiemaht, tuhat m ³	451,0	324,7	375,4	385,5	452,2	<i>Felling outturn, thousand m³</i>
Metsa uuendamine, ha	751,9	385,2	619,7	298,6	408,3	<i>Reforestation, ha</i>
Kahjustatud puistud, 31. detsember, ha	1 456,9	2 065,5	693,0	668,7	638,5	<i>Damaged forest stands, 31 December, ha</i>
Hukunud puistud, ha	300,1	295,4	173,7	113,1	180,4	<i>Destroyed forest stands, ha</i>

Tabel 21 Investeeringud põhivara, 2003–2007
Table 21 Investments in fixed assets, 2003–2007
 (jooksevhinnad, miljonit krooni — current prices, million kroons)

	2003	2004	2005	2006	2007	
Investeeringud põhivara	1 053,7	777,3	1 136,2	1 789,1	2 261,6	<i>Investments in fixed assets</i>

Tabel 22 Ehitus, 2004–2008
Table 22 Construction, 2004–2008

	2004	2005	2006	2007	2008	
Kasutusse lubatud eluruumid						<i>Dwelling completions</i>
Eluruumid	375	443	1 132	779	730	<i>Dwellings</i>
ühepere-, kahepere- ja ridaelamutes	154	176	159	183	205	<i>in one-family, two-family and terraced houses</i>
Eluruumide pind, tuhat m ²	35,5	39,3	79,0	64,9	64,9	<i>Floor area, thousand m²</i>
ühepere-, kahepere- ja ridaelamutes	23,0	24,4	25,4	30,2	33,0	<i>in one-family, two-family and terraced houses</i>
Kasutusse lubatud mitteeluhooned						<i>Non-residential building completions</i>
Mitteeluhooned	202	120	103	109	107	<i>Non-residential buildings</i>
Kasulik pind, tuhat m ²	78,5	74,6	72,0	89,1	109,0	<i>Usable floor area, thousand m²</i>
Kubatuur, tuhat m ³	405,3	408,5	430,2	812,5	722,6	<i>Cubic capacity, thousand m³</i>

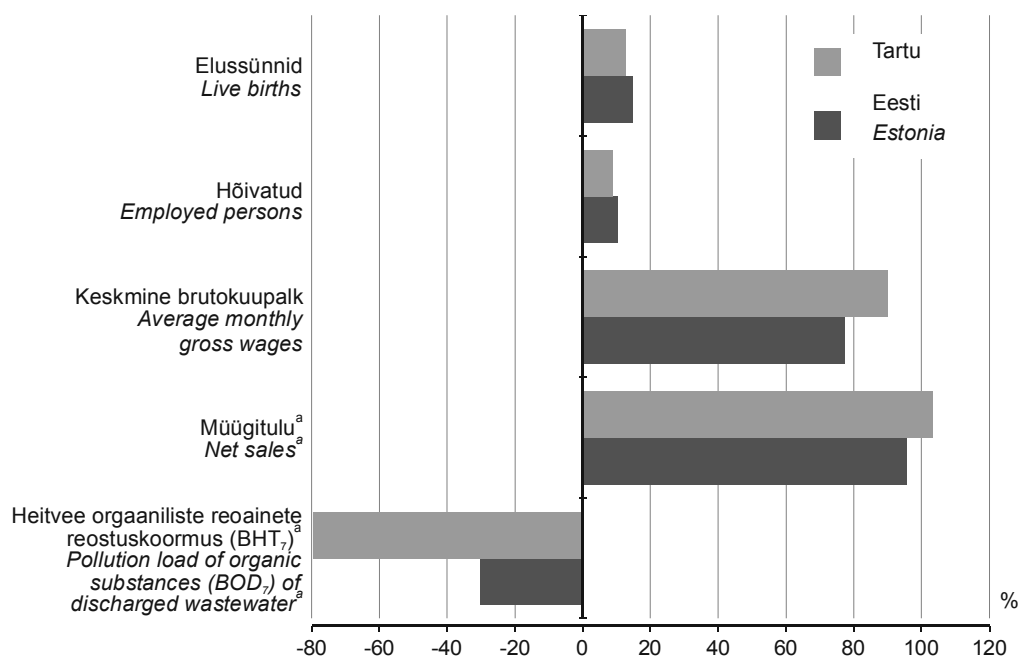
Tabel 23 Majutus, 2004–2008
Table 23 Accommodation, 2004–2008

	2004	2005	2006	2007	2008	
Majutuskohad	38	53	58	58	69	<i>Accommodation establishments</i>
Toad	805	956	1 044	1 230	1 394	<i>Rooms</i>
Voodid	1 689	2 034	2 156	2 543	2 944	<i>Beds</i>
Tubade täitumus, %	43	47	44	45	42	<i>Room occupancy rate, %</i>
Voodikohtade täitumus, %	34	35	36	34	34	<i>Bed occupancy rate, %</i>
Majutatud	115 302	123 471	147 117	152 097	172 800	<i>Tourists</i>
puhkusereisil, %	44	45	41	40	47	<i>on holiday, %</i>
tööreisil, %	46	46	45	46	38	<i>on business, %</i>
Ööbimised	181 324	199 537	241 411	237 694	297 825	<i>Nights spent</i>
Eesti elanikud	82 473	82 683	120 001	132 082	156 534	<i>residents of Estonia</i>

Tabel 24 **Transport ja side, 2004–2008**
Table 24 *Transport and communications, 2004–2008*

	2004	2005	2006	2007	2008	
Maanteed,						Roads,
31. detsember, km						31 December, km
Riigimaanteed	1 254	1 254	1 251	1 252	1 253	National roads
põhimaanteed	151	151	151	151	151	main roads
tugimaanteed	173	173	175	175	175	basic roads
kõrvalmaanteed	926	926	921	921	922	secondary roads
rambid ja ühendusteel	4	4	4	5	5	ramps and connecting roads
Kohalikud maanteed	1 876	1 735	1 624	1 685	1 663	Local roads
Erasteed	456	630	757	769	827	Private roads
Metskondade teed	350	377	450	442	451	Forest district roads
Muud teed	12	14	15	6	12	Other roads
Liiklusvahendid,						Vehicles,
31. detsember						31 December
Sõiduaudod	45 847	46 766	51 084	44 926	56 011	Passenger cars
eravalduses	39 647	40 011	42 468	39 682	41 062	private
Autobussid	435	415	583	462	647	Buses
eravalduses	119	106	106	46	44	private
Veoautod	7 772	7 588	8 043	6 241	9 367	Lorries
eravalduses	3 333	3 071	3 025	2 175	2 287	private
Liiklusõnnetused						Traffic accidents
Arv	350	337	321	328	286	Number
Hukkunud	15	18	17	21	14	Persons killed
Vigasaanud	441	393	415	418	367	Persons injured
Telekommunikatsioon,						Telecommunication,
31. detsember						31 December
Põhitelefoniliinid	44 876	44 316	48 539	49 443	50 036	Main telephone lines
Kliendiliinid	44 559	44 010	48 260	49 180	49 831	Subscriber lines
Kaarditaksofonid	317	306	279	263	205	Public phones
Postiasutused,						Post offices,
31. detsember						31 December
Postkontorid	19	18	18	19	19	Local post offices
Postkastid	286	297	287	267	254	Letter boxes

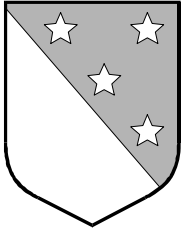
Joonis 2 **Põhinäitajate muutus, 2004, 2008**
Figure 2 *Change of main indicators, 2004, 2008*

^a Aastad 2003, 2007.

^a Years 2003, 2007.

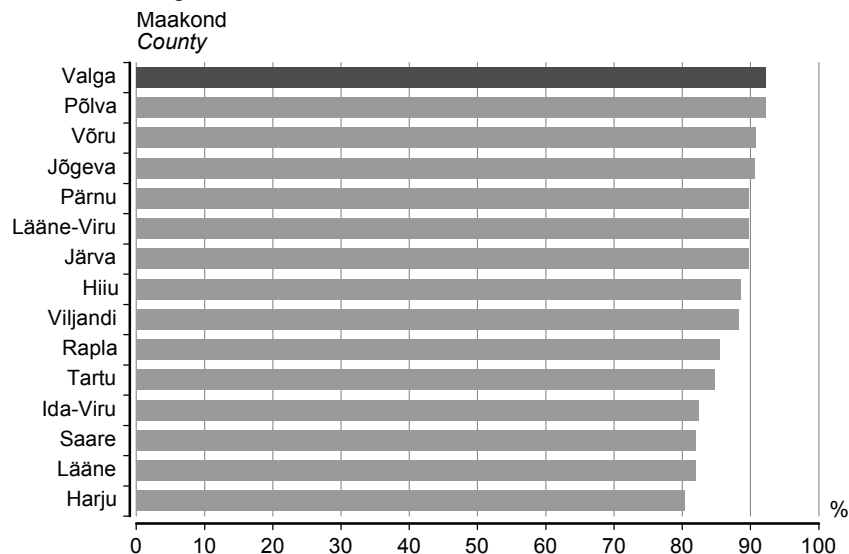
**VALGA MAAKOND
VALGA COUNTY**

Valga maakonna pindala on 2043,53 km², mis hõlmab kogu Eesti territooriumist 4,7%. Rahvaarv on 32 628 ehk 2,5% Eesti rahvastikust. Maakonna keskus Valga linn asub Tallinnast 225 km kaugusel. Valga maakonnas on 13 omavalitsusüksust — 2 linna ja 11 valda.

The area of Valga county is 2,043.53 km², which covers 4.7% of the territory of Estonia. The population of the county is 32,628, which is 2.5% of the population of Estonia. The city of Valga is the centre of the county located at a distance of 225 km from Tallinn. Valga county is divided into 13 local government units — 2 cities and 11 rural municipalities.

Joonis 1 **Katastris registreeritud maa osatähtsus, 31. detsember 2008**
Figure 1 **Share of land registered in the cadastre, 31 December 2008**

Tabel 1 **Haldusjaotus, 2005–2009**
Table 1 *Administrative division, 2005–2009*
(1. jaanuar — 1 January)

	2005	2006	2007	2008	2009	
Haldusüksused	13	13	13	13	13	Administrative units
linnad	2	2	2	2	2	cities
vallad	11	11	11	11	11	rural municipalities
Asustusüksused						Settlement units
vallasisesed linnad	1	1	1	1	1	cities without municipal status
alevid	-	-	-	-	-	towns
alevikud	7	7	7	7	7	small towns
külad	149	149	149	150	150	villages

Tabel 2 **Keskkond, 2003–2007**
Table 2 *Environment, 2003–2007*

	2003	2004	2005	2006	2007	
Õhusaaste paiksetest saasteallikatest, tuhat tonni	1,0	1,1	1,1	0,9	0,9	Pollution of air from stationary sources, thousand tons
Veevõtt, mln m ³	1,2	1,2	1,0	1,1	1,1	Water extraction, million m ³
Veeheide, mln m ³	1,5	1,5	1,4	1,2	1,4	Water discharge, million m ³
Maavarade kaevandamine						Extraction of mineral resources
ehitusliiv, tuhat m ³	8,5	55,0	54,8	319,4	191,6	construction sand, thousand m ³
ehituskruus, tuhat m ³	91,4	78,0	96,0	125,0	172,3	constructional gravel, thousand m ³
turvas, tuhat tonni	11,3	10,2	10,1	9,2	7,7	peat, thousand tons

Tabel 3 **Maafond, 2004–2008**
Table 3 *Land stock, 2004–2008*
(31. detsember — 31 December)

	2004	2005	2006	2007	2008	
Katastris registreeritud maa, ha	179 654,8	182 906,3	185 743,3	187 447,4	188 986,4	Land registered in the cadastre, ha
eramaa	122 350,5	125 174,3	127 555,9	128 768,3	129 640,5	private land
tagastatud maa	70 416,8	71 017,9	71 567,6	71 783,3	72 082,9	restituted land
ostueesõigusega omandatud maa	35 228,2	36 821,8	37 961,4	38 810,2	39 263,8	land acquired by the right of pre-emption
enampakkumisega omandatud maa	3 360,3	3 360,3	3 360,3	3 360,3	3 360,3	land privatized by auction
erastatud vaba põllumajandusmaa	9 539,9	9 879,2	10 318,4	10 393,0	10 450,1	privatized free agricultural land
erastatud vaba metsamaa	3 805,3	4 095,1	4 348,2	4 421,5	4 483,4	privatized free woodland
munitsipaalmaa	660,9	681,0	729,2	1 006,5	1 152,0	municipal land
riigimaa	56 643,4	57 051,0	57 458,2	57 672,6	58 193,9	state land

Tabel 4 **Rahvastik, 2004–2008**
Table 4 *Population, 2004–2008*

	2004	2005	2006	2007	2008	
Rahvaarv, 1. jaanuar	34 287	33 833	33 490	33 073	32 628	Population, 1 January
mehed	15 923	15 744	15 626	15 452	15 238	males
naised	18 364	18 089	17 864	17 621	17 390	females
0–14-aastased	6 239	5 842	5 577	5 396	5 156	0–14 years
%	18,20	17,27	16,65	16,32	15,80	%
15–64-aastased	21 629	21 533	21 393	21 129	20 892	15–64 years
%	63,08	63,64	63,88	63,89	64,03	%
65-aastased ja vanemad	6 417	6 457	6 519	6 547	6 579	65 years or older
%	18,72	19,08	19,47	19,80	20,16	%
vanus teadmata	2	1	1	1	1	age unknown
%	0,01	0,00	0,00	0,00	0,00	%
	2004	2005	2006	2007	2008	
Elussünnid	327	318	347	318	348	Live births
Surmad	526	527	559	515	486	Deaths
Sünnimuse üldkordaja	9,35	9,15	10,04	9,25	10,20	Crude birth rate
Suremuse üldkordaja	15,04	15,16	16,18	14,99	14,20	Crude death rate
Abielud	118	112	153	122	121	Marriages
Abielulahutused	110	86	77	83	64	Divorces

Tabel 5 Haridus, 2004–2008
 Table 5 Education, 2004–2008

	2004	2005	2006	2007	2008	
Alusharidus, 31. detsember						Preprimary education, 31 December
Koolieelsed lasteasutused	21	22	22	22	22	Preschool institutions
Lapsed	1 198	1 197	1 256	1 279	1 284	Children
Üldharidus, õppeaasta alguses						General education, at the beginning of academic year
Päevaõpe						Diurnal study
õppeasutused	24	23	22	21	21	educational institutions
õpilased	5 192	4 903	4 580	4 302	4 018	pupils
gümnaasiumiklassides	806	828	830	787	690	at gymnasium level
Õhtu- ja kaugõpe						Evening and correspondence study
täiskasvanute gümnaasiumid	1	1	1	1	1	evening schools
osakonnad päevakoolide juures	1	1	1	1	-	departments at diurnal schools
õpilased	122	138	129	112	110	pupils
Kutseharidus, õppeaasta alguses						Vocational education, at the beginning of academic year
Õppeasutused	1	1	1	1	1	Educational institutions
Õpilased	515	546	579	552	540	Students

 Tabel 6 Kultuur, 2004–2008
 Table 6 Culture, 2004–2008

	2004	2005	2006	2007	2008	
Rahvaraamatukogud						Public libraries
Rahvaraamatukogud	25	25	25	25	25	Public libraries
Fondi suurus, tuhat arvestusüksust	381	389	391	390	392	Total stock, thousand library units
Lugejad, tuhat	13,3	13,0	12,4	11,6	11,3	Registered users, thousands
Laenutusi lugeja kohta	39	37	33	33	35	Library units lent per user
Muuseumid						Museums
Muuseumid	9	9	8	8	10	Museums
Fondi suurus, tuhat säilikut	76,8	77,2	78,4	78,9	79,6	Total collection, thousand museum pieces
Külastajad, tuhat	25	24	24	24	26	Attendance, thousands

 Tabel 7 Tervishoid, 2003–2007
 Table 7 Health care, 2003–2007

	2003	2004	2005	2006	2007	
Tervishoiutöötajad ja -asutused, 31. detsember						Health care personnel and institutions, 31 December
Arstid	70	66	63	57	58	Physicians
perearstid	18	19	18	17	18	family doctors
Hambaarstid	17	18	19	18	18	Dentists
Õendustöötajad	149	150	146	145	149	Medium-level medical personnel
Haiglad	2	2	2	2	3	Hospitals
Ravivoodid	149	147	147	147	167	Hospital beds
Arstiabi kasutamine						Use of medical services
Hospitaliseeritud	3 848	3 634	3 917	3 726	3 591	Inpatients
Arsti ambulatoorsed vastuvõttud, tuhat	172,5	188,2	178,4	173,2	188,1	Outpatient visits, thousands
perearsti vastuvõttud, tuhat	98,8	104,6	100,5	100,1	106,9	visits to family doctor, thousands
Arsti koduviisidid, tuhat	7,3	6,2	4,0	2,9	2,5	Home visits, thousands
perearsti koduviisidid, tuhat	7,3	6,2	4,0	2,9	2,5	home visits of family doctor, thousands
Hambaarsti vastuvõttud, tuhat	40,0	44,9	38,6	42,0	36,4	Visits to dentist, thousands

Tabel 8 Sotsiaalne kaitse, 2004–2009
Table 8 Social protection, 2004–2009

	2005	2006	2007	2008	2009	
Pensionärid, 1. jaanuar	11 086	11 045	11 138	11 184	11 122	Pensioners, 1 January
vanaduspensionärid	8 234	8 145	8 076	8 014	7 900	old-age pensioners
töövõimetuspensionärid	2 222	2 301	2 471	2 580	2 682	persons receiving pension for incapacity for work
Keskmine kuupension, 1. jaanuar, krooni	1 999	2 370	2 687	3 234	3 904	Average monthly pension, 1 January, kroons
	2004	2005	2006	2007	2008	
Toimetulekutoetused						Subsistence benefits
Toetused kokku, tuhat krooni	11 965	13 804	12 495	9 421	7 731	Benefits total, thousand kroons
toetus toimetulekupiiri tagamiseks, tuhat krooni	10 819	11 395	7 762	6 492	5 743	benefits to ensure the subsistence level, thousand kroons
täiendav toimetulekutoetus, tuhat krooni	1 146	2 409	4 733	2 929	1 988	supplementary subsistence benefit, thousand kroons
Rahuldatud taotlused toimetulekupiiri tagamiseks	11 300	10 035	6 585	4 981	3 883	Applications satisfied to guarantee subsistence level

Tabel 9 Kuritegevus, 2004–2008
Table 9 Crime, 2004–2008

	2004	2005	2006	2007	2008	
I astme kuriteod	..	..	42	74	74	1st degree offences
II astme kuriteod	..	..	1 055	989	908	2nd degree offences
Registreeritud kuriteod kokku	..	..	1 097	1 063	982	Recorded offences total
tapmine, mõrv	..	..	1	-	2	manslaughter, murder
narkootikumidega seotud kuritegu	..	..	7	50	52	offences relating to narcotics
vargus	..	..	562	323	342	larceny
liikluskuritegu	..	..	124	150	121	traffic offences
mootorsõiduki juhtimine joobeseisundis	..	..	120	144	115	driving while intoxicated

Tabel 10 Tööturg, 2004–2008
Table 10 Labour market, 2004–2008

	2004	2005	2006	2007	2008	
15–74-aastased hõiveseisundi järgi						Population aged 15–74 by labour status
Töõjõud, tuhat	15,2	13,9	16,1	15,6	15,3	Labour force, thousands
hõivatud, tuhat	13,5	13,4	14,7	14,2	14,0	employed persons, thousands
töötud, tuhat	1,7	...	1,4	1,4	1,3	unemployed persons, thousands
Mitteaktiivsed, tuhat	10,7	12,1	9,9	10,4	10,6	Inactive persons, thousands
Tööealised kokku, tuhat	25,9	25,9	26,0	26,0	25,9	Working-age persons total, thousands
Tööjõus osalemise määr, %	58,8	53,5	62,0	60,1	59,1	Labour force participation rate, %
Tööhõive määr, %	52,2	51,5	56,7	54,6	54,0	Employment rate, %
Töötuse määr, %	11,1	...	8,6	9,1	8,5	Unemployment rate, %
Registreeritud töötus						Registered unemployment
Registreeritud töötud	1 341	1 247	757	705	870	Registered unemployed persons
Registreeritud töötute osatähtsus 16-aastaste kuni pensioniealiste hulgas, %	6,9	6,2	3,8	3,3	4,2	Proportion of registered unemployed persons in population aged 16 until pension age, %

Tabel 11 Palk, 2004–2008
Table 11 Wages and salaries, 2004–2008
 (krooni — kroons)

	2004	2005	2006	2007	2008	
Keskmine brutokuupalk	5 337	6 081	6 908	8 260	9 075	<i>Average monthly gross wages</i>

Tabel 12 Leibkonnaliikme keskmine kuusissetulek ja -väljaminek, 2004–2008
Table 12 Average monthly income and expenditure per household member, 2004–2008
 (krooni — kroons)

	2004	2005	2006	2007	2008	
Netosissetulek	2 129	2 653	3 546	4 420	...	<i>Disposable income</i>
palgatööst	1 144	1 525	1 980	2 768	...	<i>from wages and salaries</i>
Väljaminek	2 347	2 765	3 455	3 714	...	<i>Expenditure</i>
toidule ja alkoholivabadele jookidele	794	805	908	1 056	...	<i>on food and non-alcoholic beverages</i>
eluasemele	365	421	519	513	...	<i>on housing</i>

Tabel 13 Sisemajanduse koguprodukt (SKP), 2002–2006
Table 13 Gross domestic product (GDP), 2002–2006
 (jooksevhinnad — current prices)

	2002	2003	2004	2005	2006	
SKP turuhindades, miljonit krooni	1 757,4	1 950,3	2 004,8	2 343,4	2 575,0	<i>GDP at market prices, million kroons</i>
Lisandväärtus kokku, miljonit krooni	1 562,6	1 740,4	1 772,6	2 062,4	2 257,4	<i>Total value added, million kroons</i>
primaarsektor	152,0	177,8	165,1	231,8	211,0	<i>primary sector</i>
sekundaarsektor	548,4	632,2	577,9	656,7	760,8	<i>secondary sector</i>
tertsiaarsektor	862,2	930,3	1 029,6	1 173,8	1 285,6	<i>tertiary sector</i>
Neto-tootemaksud, miljonit krooni	194,7	209,9	232,2	281,1	317,6	<i>Net taxes on product, million kroons</i>
Maaonna osatähtsus SKP-s, %	1,4	1,4	1,3	1,4	1,3	<i>Contribution of county to GDP, %</i>
SKP elaniku kohta, krooni	49 700	55 483	57 341	67 409	74 511	<i>GDP per capita, kroons</i>
SKP elaniku kohta, % Eesti keskmisest	55,6	55,2	51,2	52,3	48,8	<i>GDP per capita, % of Estonian average</i>
Sektori osatähtsus lisandväärtuses, %						<i>Share of value added, %</i>
primaarsektor	9,7	10,2	9,3	11,2	9,3	<i>primary sector</i>
sekundaarsektor	35,1	36,3	32,6	31,8	33,7	<i>secondary sector</i>
tertsiaarsektor	55,2	53,5	58,1	56,9	57,0	<i>tertiary sector</i>

Tabel 14 Väliskaubandus, 2004–2008
Table 14 Foreign trade, 2004–2008
 (jooksevhinnad, miljonit krooni — current prices, million kroons)

	2004	2005	2006	2007	2008	
Eksport	1 039,0	1 363,4	1 466,0	1 762,5	1 826,0	<i>Exports</i>
Import	606,9	735,8	821,5	931,4	872,4	<i>Imports</i>

Tabel 15 Kohalikud eelarved, 2004–2008
Table 15 Local budgets, 2004–2008

	2004	2005	2006	2007	2008	
Tulud, tuhat krooni	310 790	357 702	415 437	482 352	537 270	<i>Revenue, thousand kroons</i>
Kulud, tuhat krooni	305 258	396 535	406 027	447 272	530 722	<i>Expenditure, thousand kroons</i>
Tulud elaniku kohta, krooni	9 064	10 573	12 405	14 584	16 467	<i>Revenue per capita, kroons</i>
Kulud elaniku kohta, krooni	8 903	11 720	12 124	13 524	16 266	<i>Expenditure per capita, kroons</i>

Tabel 16 **Ettevõtjad, mittetulundusühingud ja sihtasutused, 2004–2008**
 Table 16 *Entrepreneurs, non-profit associations and foundations, 2004–2008*
 (31. detsember — 31 December)

	2004	2005	2006	2007	2008	
Registreeritud objektid	2 208	2 268	2 393	2 422	2 507	Registered units
Ettevõtjad	1 707	1 736	1 829	1 836	1 880	Entrepreneurs
füüsilisest isikust ettevõtjad	822	792	750	672	614	sole proprietors
äriühingud	885	944	1 079	1 164	1 266	commercial undertakings
välismaa äriühingute filiaalid	-	-	-	-	-	branches of foreign companies
Mittetulundusühingud	479	509	541	563	603	Non-profit associations
Sihtasutused	22	23	23	23	24	Foundations

Tabel 17 **Ettevõtete majandusnäitajad, 2003–2007**
 Table 17 *Financial statistics of enterprises, 2003–2007*
 (aasta lõpul, tuhat krooni — at end-year, thousand kroons)

	2003	2004	2005	2006	2007	
Bilansimaht	1 322 971	1 438 414	1 869 112	2 515 737	2 985 947	Balance sheet total
Müügitulu	2 097 428	2 219 178	2 527 190	3 074 605	3 405 863	Net sales
Puhaskasum (-kahjum)	144 297	78 710	142 960	171 738	175 945	Net profit (loss)

Tabel 18 **Tööstus, 2003–2007**
 Table 18 *Industry, 2003–2007*
 (jooksevhinnad, miljonit krooni — current prices, million kroons)

	2003	2004	2005	2006	2007	
Tööstustoodang	1 374	1 346	1 477	1 649	1 815	Industrial production
Tööstustoodangu müük	1 365	1 344	1 456	1 655	1 785	Sales of industrial production
Tööstustoodangu müük mitteresidentidele	825	868	932	1 093	1 207	Sales of industrial production to non-residents

Tabel 19 **Põllumajandus põllumajanduslikes majapidamistes, 2004–2008**
 Table 19 *Agriculture in the agricultural holdings, 2004–2008*

	2004	2005	2006	2007	2008	
Põllukultuuride külvipind, ha	18 291	25 161	23 232	27 202	27 792	Sown area of field crops, ha
teravili	9 898	13 092	13 222	14 920	15 359	cereals
kaunvili	177	310	348	446	503	legumes
raps, rüps	1 639	2 288	3 929	3 184	3 464	rape
kartul	542	572	231	333	261	potatoes
avamaaköögivilid	36	45	21	33	25	open-field vegetables
Põllukultuuride kogusaak, t						Total yield of field crops, t
teravili	29 571	36 528	34 919	50 147	41 388	cereals
kaunvili	158	410	659	531	485	legumes
rapsi-, rüpsiseeme	2 914	4 021	5 068	5 995	4 037	rape seed
kartul	6 196	7 057	2 971	3 149	1 350	potatoes
avamaaköögivilid	280	602	303	458	157	open-field vegetables
Põllukultuuride saagikus, kg/ha						Average field crop yield, kg per ha
teravili	2 988	2 790	2 641	3 361	2 695	cereals
kaunvili	893	1 323	1 894	1 191	964	legumes
rapsi-, rüpsiseeme	1 778	1 757	1 290	1 883	1 165	rape seed
kartul	11 432	12 337	12 861	9 456	5 172	potatoes
avamaaköögivilid	7 778	13 378	14 429	13 879	6 280	open-field vegetables
Loomad, aasta lõpul, tuhat						Number of livestock, at end-year, thousands
veised	9,5	8,8	9,2	9,3	10,7	cattle
lehmad	4,6	3,9	3,4	3,5	4,0	cows
sead	5,3	6,6	6,3	4,9	2,8	pigs
lambad ja kitsed	3,0	3,8	5,8	7,5	6,7	sheep and goats
Loomakasvatustoodang, t						Animal production, t
Liha	1 594	1 705	1 248	2 337	1 786	Meat
veiseliha	615	492	548	1 233	994	beef
sealiha	870	1 113	601	953	572	pork
Piim	22 468	21 092	20 526	21 363	23 546	Milk

Tabel 20 **Metsamajandus, 2004–2008**
 Table 20 *Forestry, 2004–2008*

	2004	2005	2006	2007	2008	
Metsaraie raiedokumentide alusel						<i>Gross felling based on felling documentation</i>
Raiepindala, ha	8 074	12 247	6 517	6 483	6 995	<i>Felling area, ha</i>
Raiemaht, tuhat m ³	424,9	365,7	334,4	432,2	455,6	<i>Felling outturn, thousand m³</i>
Metsa uuendamine, ha	484,3	334,3	391,8	456,0	610,1	<i>Reforestation, ha</i>
Kahjustatud puistud, 31. detsember, ha	170,6	3 720,5	571,1	346,9	181,4	<i>Damaged forest stands, 31 December, ha</i>
Hukkunud puistud, ha	26,8	276,2	76,0	121,4	85,0	<i>Destroyed forest stands, ha</i>

 Tabel 21 **Investeeringud põhivarasse, 2003–2007**
 Table 21 *Investments in fixed assets, 2003–2007*
 (jooksevhinnad, miljonit krooni — current prices, million kroons)

	2003	2004	2005	2006	2007	
Investeeringud põhivarasse	194,4	142,8	231,1	291,1	270,2	<i>Investments in fixed assets</i>

 Tabel 22 **Ehitus, 2004–2008**
 Table 22 *Construction, 2004–2008*

	2004	2005	2006	2007	2008	
Kasutusse lubatud eluruumid						<i>Dwelling completions</i>
Eluruumid	53	28	10	13	29	<i>Dwellings</i>
ühepere-, kahepere- ja ridaelamutes	29	18	10	13	19	<i>in one-family, two-family and terraced houses</i>
Eluruumide pind, tuhat m ²	4,3	2,8	1,1	1,6	3,3	<i>Floor area, thousand m²</i>
ühepere-, kahepere- ja ridaelamutes	3,2	2,2	1,1	1,6	2,7	<i>in one-family, two-family and terraced houses</i>
Kasutusse lubatud mitteeluhooned						<i>Non-residential building completions</i>
Mitteeluhooned	49	52	43	24	35	<i>Non-residential buildings</i>
Kasulik pind, tuhat m ²	30,5	29,2	18,0	11,1	19,8	<i>Usable floor area, thousand m²</i>
Kubatuur, tuhat m ³	153,9	165,1	94,0	42,8	113,1	<i>Cubic capacity, thousand m³</i>

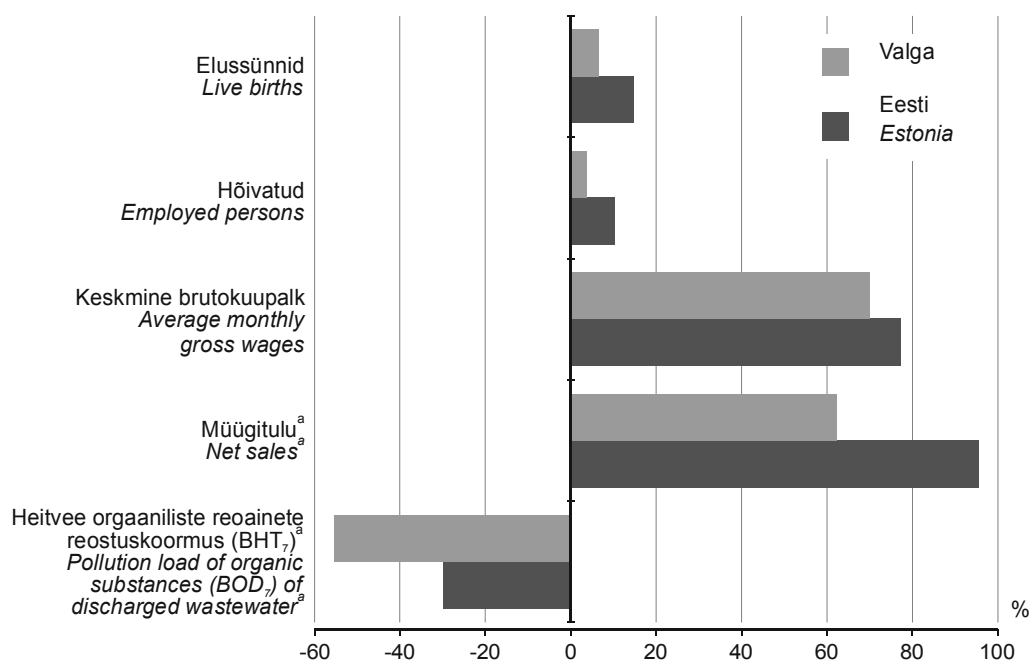
 Tabel 23 **Majutus, 2004–2008**
 Table 23 *Accommodation, 2004–2008*

	2004	2005	2006	2007	2008	
Majutuskohad	45	57	71	74	81	<i>Accommodation establishments</i>
Toad	698	776	810	883	949	<i>Rooms</i>
Voodid	1 862	2 113	2 226	2 396	2 466	<i>Beds</i>
Tubade täitumus, %	28	29	31	30	27	<i>Room occupancy rate, %</i>
Voodikohtade täitumus, %	25	25	28	26	22	<i>Bed occupancy rate, %</i>
Majutatud	67 354	77 649	105 234	107 363	98 914	<i>Tourists</i>
puhkusereisil, %	56	56	61	69	65	<i>on holiday, %</i>
tööreisil, %	24	22	21	15	16	<i>on business, %</i>
Ööbimised	141 117	152 345	198 531	189 144	175 362	<i>Nights spent</i>
Eesti elanikud	103 798	115 265	154 541	146 927	131 404	<i>residents of Estonia</i>

Tabel 24 **Transport ja side, 2004–2008**
Table 24 *Transport and communications, 2004–2008*

	2004	2005	2006	2007	2008	
Maanteed,						Roads,
31. detsember, km						31 December, km
Riigimaanteed	1 117	1 117	1 116	1 116	1 115	National roads
põhimaanteed	88	88	88	88	88	main roads
tugimaanteed	164	164	164	164	164	basic roads
kõrvalmaanteed	865	865	864	964	863	secondary roads
rambid ja ühendusteel	-	-	-	-	-	ramps and connecting roads
Kohalikud maanteed	819	881	884	880	893	Local roads
Erasteed	486	449	563	574	576	Private roads
Metskondade teed	200	369	305	351	351	Forest district roads
Muud teed	215	184	159	138	138	Other roads
Liiklusvahendid,						Vehicles,
31. detsember						31 December
Sõiduaudod	13 358	13 964	15 794	13 790	16 882	Passenger cars
eravalduses	12 110	12 596	14 012	13 187	14 099	private
Autobussid	158	144	107	71	80	Buses
eravalduses	42	34	32	30	28	private
Veoautod	2 316	2 238	2 346	1 786	2 211	Lorries
eravalduses	1 263	1 175	1 214	947	1 006	private
Liiklusõnnetused						Traffic accidents
Arv	37	51	48	58	54	Number
Hukkunud	4	2	4	4	3	Persons killed
Vigasaanud	41	76	70	71	69	Persons injured
Telekommunikatsioon,						Telecommunication,
31. detsember						31 December
Põhitelefoniiniidid	8 368	8 302	8 584	8 600	8 706	Main telephone lines
Kliendiliinid	8 325	8 266	8 547	8 567	8 689	Subscriber lines
Kaarditaksofonid	43	36	37	33	17	Public phones
Postiasutused,						Post offices,
31. detsember						31 December
Postkontorid	23	23	22	22	20	Local post offices
Postkastid	194	188	187	161	160	Letter boxes

Joonis 2 **Põhinäitajate muutus, 2004, 2008**
Figure 2 *Change of main indicators, 2004, 2008*

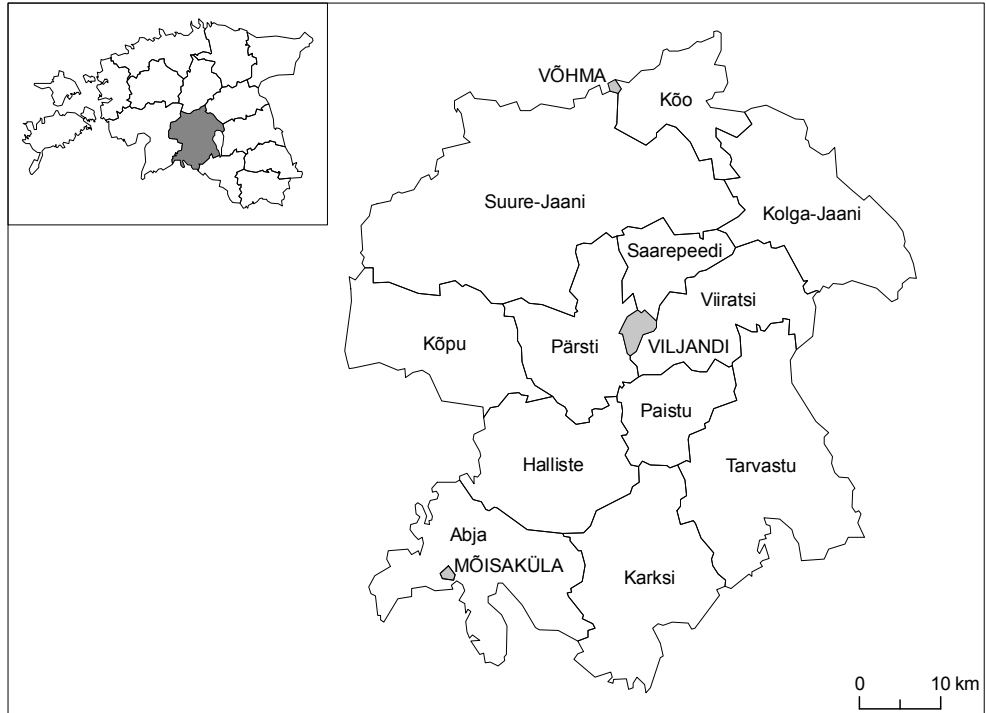
^a Aastad 2003, 2007.

^a Years 2003, 2007.

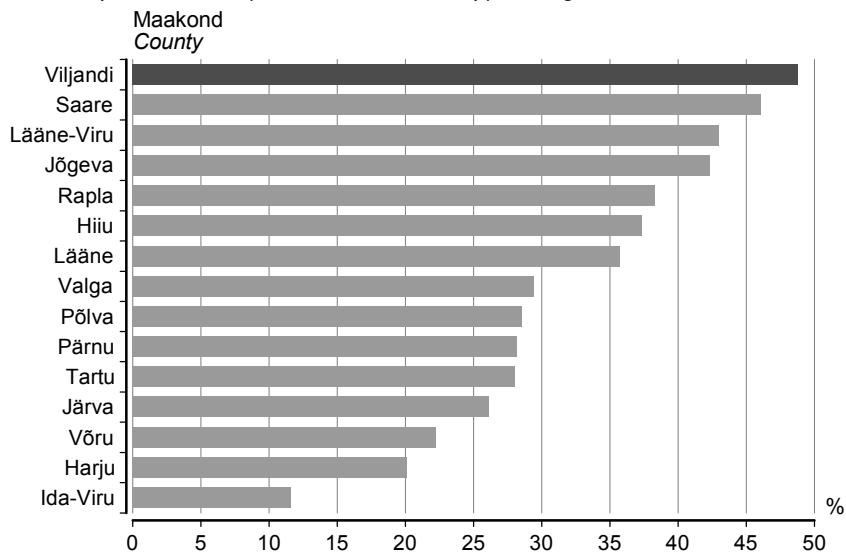
**VILJANDI MAAKOND
VILJANDI COUNTY**

Viljandi maakonna pindala on 3422,49 km², mis hõlmab kogu Eesti territooriumist 7,9%. Rahvaarv on 52 201 ehk 3,9% Eesti rahvastikust. Maakonna keskus Viljandi linn asub Tallinnast 159 km kaugusel. Viljandi maakonnas on 15 omavalitsusüksust — 3 linna ja 12 valda.

The area of Viljandi county is 3,422.49 km², which covers 7.9% of the territory of Estonia. The population of the county is 52,201, which is 3.9% of the population of Estonia. The city of Viljandi is the centre of the county located at a distance of 159 km from Tallinn. Viljandi county is divided into 15 local government units — 3 cities and 12 rural municipalities.

Joonis 1 **Erateede osatähtsus teede hulgas (teed, mille omanik ei ole riik), 2008**
Figure 1 **Share of private roads (not in state ownership) among roads, 2008**

Tabel 1 **Haldusjaotus, 2005–2009**
Table 1 *Administrative division, 2005–2009*
(1. jaanuar — 1 January)

	2005	2006	2007	2008	2009	
Haldusüksused	18	15	15	15	15	Administrative units
linnad	4	3	3	3	3	cities
vallad	14	12	12	12	12	rural municipalities
Asustusüksused						Settlement units
vallasisesed linnad	2	3	3	3	3	cities without municipal status
alevid	-	-	-	-	-	towns
alevikud	8	8	8	8	8	small towns
külad	253	253	254	254	254	villages

Tabel 2 **Keskkond, 2003–2007**
Table 2 *Environment, 2003–2007*

	2003	2004	2005	2006	2007	
Õhusaaste paiksetest saasteallikatest, tuhat tonni	2,0	2,1	1,9	1,8	1,7	Pollution of air from stationary sources, thousand tons
Veevõtt, mln m ³	2,2	2,1	2,1	1,9	2,1	Water extraction, million m ³
Veeheide, mln m ³	1,5	1,5	2,3	2,1	2,3	Water discharge, million m ³
Maavarade kaevandamine						Extraction of mineral resources
ehitusliiv, tuhat m ³	31,6	39,0	47,2	17,1	63,2	construction sand, thousand m ³
ehituskruus, tuhat m ³	37,0	88,6	104,4	92,4	106,4	constructional gravel, thousand m ³
turvas, tuhat tonni	14,2	11,7	26,9	42,3	20,5	peat, thousand tons

Tabel 3 **Maafond, 2004–2008**
Table 3 *Land stock, 2004–2008*
(31. detsember — 31 December)

	2004	2005	2006	2007	2008	
Katastris registreeritud maa, ha	301 157,7	307 667,6	311 636,0	314 577,1	316 894,4	Land registered in the cadastre, ha
eramaa	210 556,4	214 167,7	216 192,4	217 843,1	219 178,2	private land
tagastatud maa	119 477,9	120 510,1	121 150,9	121 672,3	122 236,5	restituted land
ostueesõigusega omandatud maa	64 856,3	66 270,9	67 363,9	68 294,8	69 002,7	land acquired by the right of pre-emption
enampakkumisega omandatud maa	12 021,4	12 074,7	12 080,1	12 080,1	12 080,1	land privatized by auction
erastatud vaba põllumajandusmaa	8 430,2	8 785,8	8 870,4	8 984,1	8 984,1	privatized free agricultural land
erastatud vaba metsamaa	5 770,6	6 526,2	6 727,1	6 811,8	6 874,8	privatized free woodland
munitsipaalmaa	968,2	1 088,0	1 224,4	1 486,5	1 619,7	municipal land
riigimaa	89 633,1	92 411,9	94 219,2	95 247,5	96 096,5	state land

Tabel 4 **Rahvastik, 2004–2008**
Table 4 *Population, 2004–2008*

	2004	2005	2006	2007	2008	
Rahvaarv, 1. jaanuar	55 284	54 446	53 711	52 787	52 201	Population, 1 January
mehed	25 938	25 473	25 139	24 688	24 389	males
naised	29 346	28 973	28 572	28 099	27 812	females
0–14-aastased	9 712	9 115	8 615	8 132	7 934	0–14 years
%	17,57	16,74	16,04	15,41	15,20	%
15–64-aastased	35 610	35 303	34 990	34 529	34 062	15–64 years
%	64,41	64,84	65,14	65,41	65,25	%
65-aastased ja vanemad	9 961	10 027	10 106	10 126	10 205	65 years or older
%	18,02	18,42	18,82	19,18	19,55	%
vanus teadmata	1	1	-	-	-	age unknown
%	0,00	0,00	-	-	-	%
	2004	2005	2006	2007	2008	
Elussünnid	518	508	495	566	530	Live births
Surmad	772	762	798	771	756	Deaths
Sünnimuse üldkordaja	9,13	8,99	8,80	10,11	9,50	Crude birth rate
Suremuse üldkordaja	13,61	13,49	14,19	13,77	13,60	Crude death rate
Abielud	206	167	215	183	160	Marriages
Abielulahutused	128	113	123	133	99	Divorces

Tabel 5 Haridus, 2004–2008
 Table 5 Education, 2004–2008

	2004	2005	2006	2007	2008	
Alusharidus, 31. detsember						Preprimary education, 31 December
Koolieelsed lasteasutused	37	37	36	37	39	Preschool institutions
Lapsed	1 837	1 871	1 890	1 934	2 039	Children
Üldharidus, õppeaasta alguses						General education, at the beginning of academic year
Päevaõpe						Diurnal study
õppeasutused	41	39	37	36	36	educational institutions
õpilased	8 492	7 950	7 409	6 786	6 282	pupils
gümnaasiumiklassides	1 457	1 482	1 430	1 323	1 157	at gymnasium level
Õhtu- ja kaugõpe						Evening and correspondence study
täiskasvanute gümnaasiumid	1	1	1	1	1	evening schools
osakonnad päevakoolide juures	1	-	-	-	-	departments at diurnal schools
õpilased	307	204	187	243	247	pupils
Kutseharidus, õppeaasta alguses						Vocational education, at the beginning of academic year
Õppeasutused	4	3	2	2	2	Educational institutions
Õpilased	1 217	1 164	1 156	1 080	1 092	Students

 Tabel 6 Kultuur, 2004–2008
 Table 6 Culture, 2004–2008

	2004	2005	2006	2007	2008	
Rahvaraamatukogud						Public libraries
Rahvaraamatukogud	43	43	43	42	42	Public libraries
Fondi suurus, tuhat arvestusüksust	734	741	753	707	783	Total stock, thousand library units
Lugejad, tuhat	23,8	23,2	22,7	21,8	21,2	Registered users, thousands
Laenutusi lugeja kohta	32	27	24	24	25	Library units lent per user
Muuseumid						Museums
Muuseumid	10	10	11	12	12	Museums
Fondi suurus, tuhat säilikut	146,3	156,1	160,5	164,2	167,9	Total collection, thousand museum pieces
Külastajad, tuhat	36	41	36	41	44	Attendance, thousands

 Tabel 7 Tervishoid, 2003–2007
 Table 7 Health care, 2003–2007

	2003	2004	2005	2006	2007	
Tervishoiutöötajad ja -asutused, 31. detsember						Health care personnel and institutions, 31 December
Arstid	138	139	136	130	134	Physicians
perearstid	35	35	35	36	37	family doctors
Hambaarstid	46	39	38	38	38	Dentists
Õendustöötajad	328	319	317	298	308	Medium-level medical personnel
Haiglad	3	3	3	3	3	Hospitals
Ravivoodid	484	480	481	481	481	Hospital beds
Arstiabi kasutamine						Use of medical services
Hospitaliseeritud	9 092	9 295	9 263	8 553	8 720	Inpatients
Arsti ambulatoorsed vastuvõttud, tuhat	270,4	285,7	308,6	315,8	323,4	Outpatient visits, thousands
perearsti vastuvõttud, tuhat	169,1	180,6	184,2	189,7	195,5	visits to family doctor, thousands
Arsti koduviisidid, tuhat	7,6	6,5	5,4	5,1	4,0	Home visits, thousands
perearsti koduviisidid, tuhat	7,4	6,4	5,3	5,1	3,9	home visits of family doctor, thousands
Hambaarsti vastuvõttud, tuhat	64,8	66,9	69,6	65,2	63,7	Visits to dentist, thousands

Tabel 8 Sotsiaalne kaitse, 2004–2009
Table 8 Social protection, 2004–2009

	2005	2006	2007	2008	2009	
Pensionärid, 1. jaanuar	17 484	17 520	17 544	17 538	17 368	Pensioners, 1 January
vanaduspensionärid	12 986	12 863	12 717	12 625	12 447	old-age pensioners
töövõimetuspensionärid	3 681	3 858	4 051	4 159	4 209	persons receiving pension for incapacity for work
Keskmine kuupension, 1. jaanuar, krooni	2 050	2 425	2 752	3 312	4 001	Average monthly pension, 1 January, kroons
	2004	2005	2006	2007	2008	
Toimetulekutoetused						Subsistence benefits
Toetused kokku, tuhat krooni	13 333	14 472	13 894	8 413	5 570	Benefits total, thousand kroons
toetus toimetulekupiiri tagamiseks, tuhat krooni	11 724	11 176	7 070	4 718	4 275	benefits to ensure the subsistence level, thousand kroons
täiendav toimetulekutoetus, tuhat krooni	1 609	3 296	6 824	3 694	1 295	supplementary subsistence benefit, thousand kroons
Rahuldatud taotlused toimetulekupiiri tagamiseks	12 748	10 059	6 056	3 422	2 759	Applications satisfied to guarantee subsistence level

Tabel 9 Kuritegevus, 2004–2008
Table 9 Crime, 2004–2008

	2004	2005	2006	2007	2008	
I astme kuriteod	..	..	63	51	85	1st degree offences
II astme kuriteod	..	..	1 257	1 204	1 201	2nd degree offences
Registreeritud kuriteod kokku	..	..	1 320	1 255	1 286	Recorded offences total
tapmine, mõrv	..	..	1	3	3	manslaughter, murder
narkootikumidega seotud kuritegu	..	..	29	16	67	offences relating to narcotics
vargus	..	..	463	407	429	larceny
liikluskuritegu	..	..	201	217	194	traffic offences
mootorsõiduki juhtimine joobeseisundis	..	..	179	213	188	driving while intoxicated

Tabel 10 Tööturg, 2004–2008
Table 10 Labour market, 2004–2008

	2004	2005	2006	2007	2008	
15–74-aastased hõiveseisundi järgi						Population aged 15–74 by labour status
Töõjõud, tuhat	26,0	24,8	27,2	26,8	27,9	Labour force, thousands
hõivatud, tuhat	23,6	23,6	26,0	25,8	26,3	employed persons, thousands
töötud, tuhat	2,4	1,2	1,3	1,0	1,6	unemployed persons, thousands
Mitteaktiivsed, tuhat	16,6	17,9	15,6	16,1	14,9	Inactive persons, thousands
Tööealised kokku, tuhat	42,5	42,7	42,9	42,9	42,7	Working-age persons total, thousands
Töõjõus osalemise määr, %	61,0	58,1	63,5	62,5	65,2	Labour force participation rate, %
Tööhõive määr, %	55,5	55,3	60,6	60,2	61,5	Employment rate, %
Töötuse määr, %	9,1	4,9	4,6	3,6	5,6	Unemployment rate, %
Registreeritud töötus						Registered unemployment
Registreeritud töötud	1 457	1 103	582	534	796	Registered unemployed persons
Registreeritud töötute osatähtsus 16-aastaste kuni pensioniealiste hulgas, %	4,5	3,3	1,7	1,6	2,3	Proportion of registered unemployed persons in population aged 16 until pension age, %

Tabel 11 Palk, 2004–2008
Table 11 Wages and salaries, 2004–2008
 (krooni — kroons)

	2004	2005	2006	2007	2008	
Keskmine brutokuupalk	5 740	6 368	7 492	9 498	10 595	Average monthly gross wages

Tabel 12 Leibkonnaliikme keskmine kuusissetulek ja -väljaminek, 2004–2008
Table 12 Average monthly income and expenditure per household member, 2004–2008
 (krooni — kroons)

	2004	2005	2006	2007	2008	
Netosissetulek	2 661	2 831	3 882	4 601	...	Disposable income
palgatööst	1 454	1 414	2 208	2 624	...	from wages and salaries
Väljaminek	2 414	2 769	3 609	4 433	...	Expenditure
toidule ja alkohoolivabadele jookidele	783	814	978	1 115	...	on food and non-alcoholic beverages
eluasemele	355	398	524	552	...	on housing

Tabel 13 Sisemajanduse koguprodukt (SKP), 2002–2006
Table 13 Gross domestic product (GDP), 2002–2006
 (jooksevhinnad — current prices)

	2002	2003	2004	2005	2006	
SKP turuhindades, miljonit krooni	3 246,1	3 519,0	3 806,7	4 274,2	4 706,8	GDP at market prices, million kroons
Lisandväärtus kokku, miljonit krooni	2 886,3	3 140,3	3 365,8	3 761,6	4 126,3	Total value added, million kroons
primaarsektor	393,3	415,4	449,6	459,7	508,4	primary sector
sekundaarsektor	955,4	1 054,7	1 144,7	1 308,0	1 497,4	secondary sector
tertsiaarsektor	1 537,6	1 670,1	1 771,4	1 993,9	2 120,5	tertiary sector
Neto-tootemaksud, miljonit krooni	359,7	378,7	440,9	512,6	580,5	Net taxes on product, million kroons
Maakonna osatähtsus SKP-s, %	2,7	2,6	2,5	2,5	2,3	Contribution of county to GDP, %
SKP elaniku kohta, krooni	56 635	61 737	67 096	75 659	83 717	GDP per capita, kroons
SKP elaniku kohta, % Eesti keskmisest	63,4	61,4	60,0	58,7	54,9	GDP per capita, % of Estonian average
Sektori osatähtsus lisandväärtuses, %						Share of value added, %
primaarsektor	13,6	13,2	13,4	12,2	12,3	primary sector
sekundaarsektor	33,1	33,6	34,0	34,8	36,3	secondary sector
tertsiaarsektor	53,3	53,2	52,6	53,0	51,4	tertiary sector

Tabel 14 Väliskaubandus, 2004–2008
Table 14 Foreign trade, 2004–2008
 (jooksevhinnad, miljonit krooni — current prices, million kroons)

	2004	2005	2006	2007	2008	
Eksport	1 879,2	2 186,0	2 225,8	2 511,6	2 775,6	Exports
Import	1 489,7	1 657,4	1 759,1	2 022,2	2 177,4	Imports

Tabel 15 Kohalikud eelarved, 2004–2008
Table 15 Local budgets, 2004–2008

	2004	2005	2006	2007	2008	
Tulud, tuhat krooni	523 481	580 170	674 691	793 094	926 068	Revenue, thousand kroons
Kulud, tuhat krooni	520 585	583 705	672 585	809 661	937 048	Expenditure, thousand kroons
Tulud elaniku kohta, krooni	9 469	10 656	12 561	15 024	17 740	Revenue per capita, kroons
Kulud elaniku kohta, krooni	9 417	10 721	12 522	15 338	17 951	Expenditure per capita, kroons

Tabel 16 **Ettevõtjad, mittetulundusühingud ja sihtasutused, 2004–2008**
 Table 16 *Entrepreneurs, non-profit associations and foundations, 2004–2008*
 (31. detsember — 31 December)

	2004	2005	2006	2007	2008	
Registreeritud objektid	3 550	3 712	3 910	4 078	4 189	Registered units
Ettevõtjad	2 884	2 998	3 135	3 263	3 313	Entrepreneurs
füüsilisest isikust ettevõtjad	1 534	1 491	1 379	1 259	1 114	sole proprietors
äriühingud	1 348	1 505	1 754	2 002	2 197	commercial undertakings
välismaa äriühingute filiaalid	2	2	2	2	2	branches of foreign companies
Mittetulundusühingud	646	690	750	787	848	Non-profit associations
Sihtasutused	20	24	25	28	28	Foundations

Tabel 17 **Ettevõtete majandusnäitajad, 2003–2007**
 Table 17 *Financial statistics of enterprises, 2003–2007*
 (aasta lõpul, tuhat krooni — at end-year, thousand kroons)

	2003	2004	2005	2006	2007	
Bilansimaht	2 888 202	3 360 762	3 947 208	4 663 903	5 149 386	Balance sheet total
Müügitulu	4 588 073	5 094 894	6 015 720	7 107 192	8 235 780	Net sales
Puhaskasum (-kahjum)	236 319	241 040	303 157	348 875	421 287	Net profit (loss)

Tabel 18 **Tööstus, 2003–2007**
 Table 18 *Industry, 2003–2007*
 (jooksevhinnad, miljonit krooni — current prices, million kroons)

	2003	2004	2005	2006	2007	
Tööstustoodang	2 332	2 684	3 082	3 429	3 982	Industrial production
Tööstustoodangu müük	2 321	2 642	3 062	3 389	3 931	Sales of industrial production
Tööstustoodangu müük mitteresidentidele	1 341	1 466	1 778	1 928	2 116	Sales of industrial production to non-residents

Tabel 19 **Põllumajandus põllumajanduslikes majapidamistes, 2004–2008**
 Table 19 *Agriculture in the agricultural holdings, 2004–2008*

	2004	2005	2006	2007	2008	
Põllukultuuride külvipind, ha	50 279	59 340	60 710	60 459	59 473	Sown area of field crops, ha
teravili	29 911	32 221	35 267	32 325	33 929	cereals
kaunvili	1 036	562	705	765	827	legumes
raps, rüps	4 774	6 114	8 515	10 228	9 622	rape
kartul	1 230	995	539	775	311	potatoes
avamaaköögivili	171	129	140	103	88	open-field vegetables
Põllukultuuride kogusaak, t						Total yield of field crops, t
teravili	62 013	89 075	78 566	101 124	96 490	cereals
kaunvili	706	844	808	1 304	681	legumes
rapsi-, rüpsiseeme	5 944	11 355	14 036	19 619	12 869	rape seed
kartul	13 858	13 850	8 594	15 764	3 938	potatoes
avamaaköögivili	1 797	2 580	2 641	2 317	2 202	open-field vegetables
Põllukultuuride saagikus, kg/ha						Average field crop yield, kg per ha
teravili	2 073	2 765	2 228	3 128	2 844	cereals
kaunvili	681	1 502	1 146	1 705	823	legumes
rapsi-, rüpsiseeme	1 245	1 857	1 648	1 918	1 337	rape seed
kartul	11 267	13 920	15 944	20 341	12 662	potatoes
avamaaköögivili	10 509	20 000	18 864	22 495	25 023	open-field vegetables
Loomad, aasta lõpul, tuhat						Number of livestock, at end-year, thousands
veised	19,1	18,3	16,2	16,9	16,4	cattle
lehmad	8,7	8,6	7,4	7,6	7,7	cows
sead	104,8	101,0	96,5	109,0	110,5	pigs
lambad ja kitsed	4,1	3,8	4,6	4,9	5,9	sheep and goats
Loomakasvatustoodang, t						Animal production, t
Liha	12 038	11 232	12 615	15 449	18 549	Meat
veiseliha	1 162	926	1 167	2 173	1 509	beef
sealiha	10 827	10 257	11 395	13 134	16 690	pork
Piim	42 611	43 923	41 114	46 496	47 906	Milk

Tabel 20 Metsamajandus, 2004–2008
 Table 20 Forestry, 2004–2008

	2004	2005	2006	2007	2008	
Metsaraie raiedokumentide alusel						Gross felling based on felling documentation
Raiepindala, ha	13 574	21 311	13 232	11 700	12 082	Felling area, ha
Raiemaht, tuhat m ³	925,9	787,6	608,2	685,3	756,4	Felling outturn, thousand m ³
Metsa uuendamise, ha	964,8	741,0	745,2	654,8	664,6	Reforestation, ha
Kahjustatud puistud, 31. detsember, ha	605,9	2 886,9	3 942,0	1 498,1	987,5	Damaged forest stands, 31 December, ha
Hukunud puistud, ha	159,0	472,0	266,1	294,8	225,1	Destroyed forest stands, ha

 Tabel 21 Investeeringud põhivarasse, 2003–2007
 Table 21 Investments in fixed assets, 2003–2007
 (jooksevhinnad, miljonit krooni — current prices, million kroons)

	2003	2004	2005	2006	2007	
Investeeringud põhivarasse	314,9	372,0	474,2	410,6	306,7	Investments in fixed assets

 Tabel 22 Ehitus, 2004–2008
 Table 22 Construction, 2004–2008

	2004	2005	2006	2007	2008	
Kasutusse lubatud eluruumid						Dwelling completions
Eluruumid	36	21	23	18	36	Dwellings
ühepere-, kahepere- ja ridaelamutes	36	21	23	18	33	in one-family, two-family and terraced houses
Eluruumide pind, tuhat m ²	4,4	2,5	3,6	2,6	4,7	Floor area, thousand m ²
ühepere-, kahepere- ja ridaelamutes	4,4	2,5	3,6	2,6	4,4	in one-family, two-family and terraced houses
Kasutusse lubatud mitteeluhooned						Non-residential building completions
Mitteeluhooned	103	70	107	27	40	Non-residential buildings
Kasulik pind, tuhat m ²	55,6	25,0	24,5	13,4	26,9	Usable floor area, thousand m ²
Kubatuur, tuhat m ³	311,7	113,7	149,9	74,2	149,6	Cubic capacity, thousand m ³

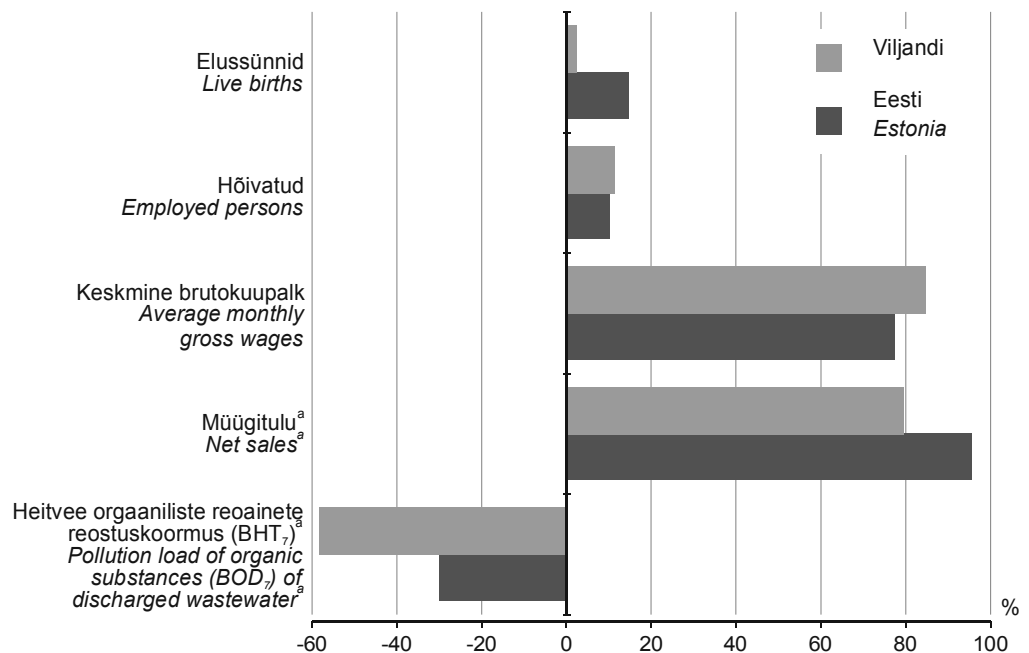
 Tabel 23 Majutus, 2004–2008
 Table 23 Accommodation, 2004–2008

	2004	2005	2006	2007	2008	
Majutuskohad	21	29	36	37	42	Accommodation establishments
Toad	255	300	390	423	447	Rooms
Voodid	520	654	927	1 059	1 034	Beds
Tubade täitumus, %	31	31	27	24	24	Room occupancy rate, %
Voodikohtade täitumus, %	26	26	24	21	21	Bed occupancy rate, %
Majutatud	18 018	27 185	34 151	39 613	39 362	Tourists
puhkusereisil, %	52	48	45	47	36	on holiday, %
tööreisil, %	36	37	29	26	28	on business, %
Ööbimised	30 317	41 900	48 686	60 563	57 732	Nights spent
Eesti elanikud	17 117	27 710	34 845	47 406	45 750	residents of Estonia

Tabel 24 **Transport ja side, 2004–2008**
 Table 24 *Transport and communications, 2004–2008*

	2004	2005	2006	2007	2008	
Maanteed,						Roads,
31. detsember, km						31 December, km
Riigimaanteed	1 223	1 223	1 224	1 222	1 223	National roads
põhimaanteed	96	97	97	96	96	main roads
tugimaanteed	207	207	207	207	207	basic roads
kõrvalmaanteed	918	917	918	917	918	secondary roads
rambid ja ühenduste	2	2	2	2	2	ramps and connecting roads
Kohalikud maanteed	992	1 046	1 004	955	965	Local roads
Erasteed	1 271	1 316	1 364	1 413	1 410	Private roads
Metskondade teed	435	456	490	490	490	Forest district roads
Muud teed	99	26	26	26	26	Other roads
Liiklusvahendid,						Vehicles,
31. detsember						31 December
Sõiduaudod	19 092	19 859	22 551	21 049	26 805	Passenger cars
eravalduses	17 438	18 054	20 060	20 144	21 268	private
Autobussid	193	161	161	122	221	Buses
eravalduses	76	69	70	49	51	private
Veoautod	3 666	3 507	3 655	2 649	3 474	Lorries
eravalduses	2 105	1 965	1 964	1 521	1 597	private
Liiklusõnnetused						Traffic accidents
Arv	82	101	112	100	80	Number
Hukkunud	7	11	11	4	6	Persons killed
Vigasaanud	99	165	179	159	110	Persons injured
Telekommunikatsioon,						Telecommunication,
31. detsember						31 December
Põhitelefoniliinid	14 591	14 451	14 225	14 863	14 617	Main telephone lines
Kliendiliinid	14 537	14 400	14 177	14 816	14 603	Subscriber lines
Kaarditaksofonid	54	51	48	47	14	Public phones
Postiasutused,						Post offices,
31. detsember						31 December
Postkontorid	41	40	40	37	30	Local post offices
Postkastid	224	224	225	182	182	Letter boxes

Joonis 2 **Põhinäitajate muutus, 2004, 2008**
 Figure 2 *Change of main indicators, 2004, 2008*

^a Aastad 2003, 2007.
^a Years 2003, 2007.

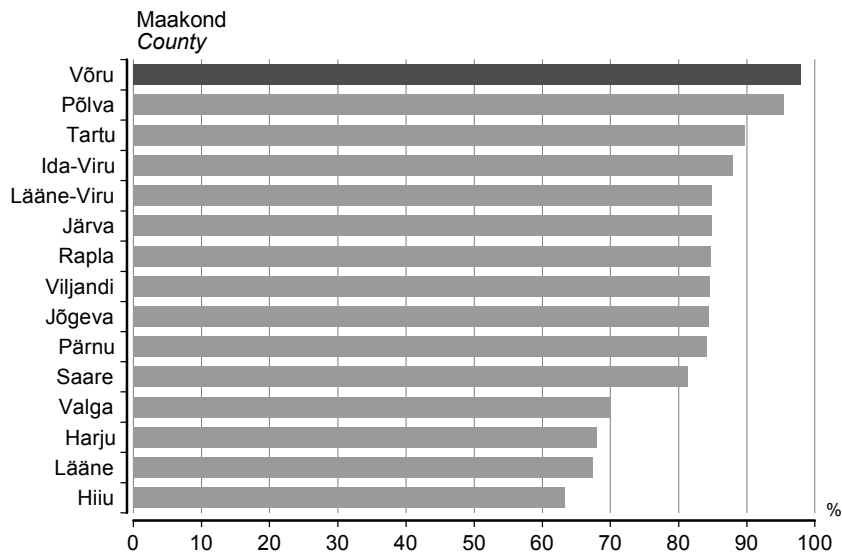
VÕRU MAAKOND VÕRU COUNTY

Võru maakonna pindala on 2305,44 km², mis hõlmab kogu Eesti territooriumist 5,3%. Rahvaarv on 36 329 ehk 2,7% Eesti rahvastikust. Maakonna keskus Võru linn asub Tallinnast 253 km kaugusel. Võru maakonnas on 13 omavalitsusüksust — 1 linn ja 12 valda.

The area of Võru county is 2,305.44 km², which covers 5.3% of the territory of Estonia. The population of the county is 36,329, which is 2.7% of the population of Estonia. The city of Võru is the centre of the county located at a distance of 253 km from Tallinn. Võru county is divided into 13 local government units — 1 city and 12 rural municipalities.

Joonis 1 **Keskmise brutokuupalga muutus, 2004, 2008**
Figure 1 **Change in average monthly gross wages, 2004, 2008**

Tabel 1 **Haldusjaotus, 2005–2009**
Table 1 *Administrative division, 2005–2009*
(1. jaanuar — 1 January)

	2005	2006	2007	2008	2009	
Haldusüksused	13	13	13	13	13	Administrative units
linnad	1	1	1	1	1	cities
vallad	12	12	12	12	12	rural municipalities
Asustusüksused						Settlement units
vallasisesed linnad	1	1	1	1	1	cities without municipal status
alevid	-	-	-	-	-	towns
alevikud	10	10	10	10	10	small towns
külad	565	566	566	566	566	villages

Tabel 2 **Keskkond, 2003–2007**
Table 2 *Environment, 2003–2007*

	2003	2004	2005	2006	2007	
Õhusaaste paiksetest saasteallikatest, tuhat tonni	1,2	1,1	1,3	1,3	1,2	Pollution of air from stationary sources, thousand tons
Veevõtt, mln m ³	7,1	1,5	1,6	3,7	1,7	Water extraction, million m ³
Veeheide, mln m ³	7,4	14,0	1,7	1,9	2,0	Water discharge, million m ³
Maavarade kaevandamine						Extraction of mineral resources
ehitusliiv, tuhat m ³	4,0	11,1	1,8	24,4	26,3	construction sand, thousand m ³
ehituskruus, tuhat m ³	43,4	67,3	129,9	172,0	107,3	constructional gravel, thousand m ³
turvas, tuhat tonni	6,3	13,0	18,4	24,0	14,8	peat, thousand tons

Tabel 3 **Maafond, 2004–2008**
Table 3 *Land stock, 2004–2008*
(31. detsember — 31 December)

	2004	2005	2006	2007	2008	
Katastris registreeritud maa, ha	194 319,8	198 504,9	203 227,1	206 672,9	209 072,7	Land registered in the cadastre, ha
eramaa	139 186,6	143 022,3	147 116,5	149 978,4	151 373,8	private land
tagastatud maa	99 844,8	101 169,3	102 459,9	103 461,7	103 922,4	restituted land
ostueesõigusega omandatud maa	33 061,7	35 127,9	37 570,1	39 240,2	39 936,3	land acquired by the right of pre-emption
enampakkumisega omandatud maa	894,3	894,3	894,3	894,3	894,3	land privatized by auction
erastatud vaba põllumajandusmaa	3 528,9	3 775,8	3 992,4	4 131,0	4 345,9	privatized free agricultural land
erastatud vaba metsamaa	1 856,9	2 055,0	2 199,8	2 251,2	2 274,9	privatized free woodland
munitsipaalmaa	187,9	204,2	222,0	303,2	406,2	municipal land
riigimaa	54 945,3	55 278,4	55 888,6	56 391,3	57 292,7	state land

Tabel 4 **Rahvastik, 2004–2008**
Table 4 *Population, 2004–2008*

	2004	2005	2006	2007	2008	
Rahvaarv, 1. jaanuar	38 143	37 516	37 206	36 796	36 329	Population, 1 January
mehed	18 064	17 760	17 607	17 403	17 160	males
naised	20 079	19 756	19 599	19 393	19 169	females
0–14-aastased	6 727	6 297	5 998	5 777	5 537	0–14 years
%	17,64	16,78	16,12	15,70	15,24	%
15–64-aastased	24 068	23 885	23 866	23 653	23 410	15–64 years
%	63,10	63,67	64,15	64,28	64,44	%
65-aastased ja vanemad	7 346	7 332	7 341	7 365	7 381	65 years or older
%	19,26	19,54	19,73	20,02	20,32	%
vanus teadmata	2	2	1	1	1	age unknown
%	0,01	0,01	0,00	0,00	0,00	%
	2004	2005	2006	2007	2008	
Elussünnid	304	366	367	378	339	Live births
Surmad	605	572	581	585	526	Deaths
Sünnimuse üldkordaja	7,83	9,49	9,56	9,90	8,90	Crude birth rate
Suremuse üldkordaja	15,58	14,83	15,14	15,33	13,80	Crude death rate
Abielud	114	120	130	141	102	Marriages
Abielulahutused	68	73	62	68	75	Divorces

Tabel 5 Haridus, 2004–2008
Table 5 Education, 2004–2008

	2004	2005	2006	2007	2008	
Alusharidus, 31. detsember						Preprimary education, 31 December
Koolieelsed lasteasutused	19	19	19	19	19	Preschool institutions
Lapsed	1 360	1 427	1 451	1 452	1 494	Children
Üldharidus, õppeaasta alguses						General education, at the beginning of academic year
Päevaõpe						Diurnal study
õppeasutused	26	26	25	25	23	educational institutions
õpilased	6 226	5 853	5 559	5 173	4 830	pupils
gümnaasiumiklassides	1 150	1 195	1 244	1 181	1 121	at gymnasium level
Õhtu- ja kaugõpe						Evening and correspondence study
täiskasvanute gümnaasiumid	1	1	1	1	1	evening schools
osakonnad päevakoolide juures	-	-	-	-	-	departments at diurnal schools
õpilased	252	225	218	210	216	pupils
Kutseharidus, õppeaasta alguses						Vocational education, at the beginning of academic year
Õppeasutused	3	3	3	3	3	Educational institutions
Õpilased	451	413	393	344	397	Students

Tabel 6 Kultuur, 2004–2008
Table 6 Culture, 2004–2008

	2004	2005	2006	2007	2008	
Rahvaraamatukogud						Public libraries
Rahvaraamatukogud	34	34	34	34	34	Public libraries
Fondi suurus, tuhat arvestusüksust	595	593	572	568	565	Total stock, thousand library units
Lugejad, tuhat	17,9	18,9	17,5	17,2	16,9	Registered users, thousands
Laenutusi lugeja kohta	31	27	26	26	28	Library units lent per user
Muuseumid						Museums
Muuseumid	7	8	8	8	8	Museums
Fondi suurus, tuhat säilikut	72,1	74,4	79,9	81,6	83,4	Total collection, thousand museum pieces
Külastajad, tuhat	26	25	25	24	25	Attendance, thousands

Tabel 7 Tervishoid, 2003–2007
Table 7 Health care, 2003–2007

	2003	2004	2005	2006	2007	
Tervishoiutöötajad ja -asutused, 31. detsember						Health care personnel and institutions, 31 December
Arstid	84	85	92	91	94	Physicians
perearstid	24	23	25	25	25	family doctors
Hambaarstid	28	29	29	25	24	Dentists
Õendustöötajad	191	200	200	192	190	Medium-level medical personnel
Haiglad	1	1	1	1	1	Hospitals
Ravivoodid	160	190	198	198	188	Hospital beds
Arstiabi kasutamine						Use of medical services
Hospitaliseeritud	5 389	5 634	5 820	5 960	5 844	Inpatients
Arsti ambulatoorsed vastuvõttud, tuhat	190,2	199,9	200,5	206,2	211,7	Outpatient visits, thousands
perearsti vastuvõttud, tuhat	129,0	135,0	135,5	140,4	144,0	visits to family doctor, thousands
Arsti koduvisiidid, tuhat	6,4	5,4	4,4	4,4	4,0	Home visits, thousands
perearsti koduvisiidid, tuhat	6,4	5,4	4,4	4,4	4,0	home visits of family doctor, thousands
Hambaarsti vastuvõttud, tuhat	51,6	57,4	59,9	52,0	48,9	Visits to dentist, thousands

Tabel 8 Sotsiaalne kaitse, 2004–2009
Table 8 Social protection, 2004–2009

	2005	2006	2007	2008	2009	
Pensionärid, 1. jaanuar	12 982	12 935	12 854	12 678	12 515	<i>Pensioners, 1 January</i>
vanaduspensionärid	9 264	9 125	8 991	8 904	8 760	<i>old-age pensioners</i>
töövõimetuspensionärid	3 007	3 140	3 238	3 171	3 189	<i>persons receiving pension for incapacity for work</i>
Keskmine kuupension, 1. jaanuar, krooni	1 979	2 343	2 662	3 215	3 891	<i>Average monthly pension, 1 January, kroons</i>
	2004	2005	2006	2007	2008	
Toimetulekutoetused						<i>Subsistence benefits</i>
Toetused kokku, tuhat krooni	12 928	12 958	9 944	8 211	5 590	<i>Benefits total, thousand kroons</i>
toetus toimetulekupiiri tagamiseks, tuhat krooni	10 809	10 066	6 646	5 367	5 018	<i>benefits to ensure the subsistence level, thousand kroons</i>
täiendav toimetulekutoetus, tuhat krooni	2 120	2 892	3 297	2 843	572	<i>supplementary subsistence benefit, thousand kroons</i>
Rahuldatud taotlused toimetulekupiiri tagamiseks	12 837	9 704	6 660	4 654	3 907	<i>Applications satisfied to guarantee subsistence level</i>

Tabel 9 Kuritegevus, 2004–2008
Table 9 Crime, 2004–2008

	2004	2005	2006	2007	2008	
I astme kuriteod	..	..	21	14	23	<i>1st degree offences</i>
II astme kuriteod	..	..	1 017	976	1 003	<i>2nd degree offences</i>
Registreeritud kuriteod kokku	..	..	1 038	990	1 026	<i>Recorded offences total</i>
tapmine, mõrv	..	..	3	2	1	<i>manslaughter, murder</i>
narkootikumidega seotud kuritegu	..	..	6	5	10	<i>offences relating to narcotics</i>
vargus	..	..	379	284	284	<i>larceny</i>
liikluskuritegu	..	..	157	171	177	<i>traffic offences</i>
mootorsõiduki juhtimine joobeseisundis	..	..	147	167	176	<i>driving while intoxicated</i>

Tabel 10 Tööturg, 2004–2008
Table 10 Labour market, 2004–2008

	2004	2005	2006	2007	2008	
15–74-aastased hõiveseisundi järgi						<i>Population aged 15–74 by labour status</i>
Töõjõud, tuhat	14,7	15,3	16,0	14,8	15,1	<i>Labour force, thousands</i>
hõivatud, tuhat	13,7	14,7	15,6	14,1	14,0	<i>employed persons, thousands</i>
töötud, tuhat	1,0	...	...	0,8	1,0	<i>unemployed persons, thousands</i>
Mitteaktiivsed, tuhat	14,0	13,4	12,7	13,9	13,7	<i>Inactive persons, thousands</i>
Tööealised kokku, tuhat	28,7	28,7	28,8	28,8	28,7	<i>Working-age persons total, thousands</i>
Tööjõus osalemise määr, %	51,3	53,3	55,7	51,6	52,4	<i>Labour force participation rate, %</i>
Tööhõive määr, %	47,7	51,1	54,2	48,9	48,9	<i>Employment rate, %</i>
Töötuse määr, %	7,0	...	...	5,1	6,7	<i>Unemployment rate, %</i>
Registreeritud töötus						<i>Registered unemployment</i>
Registreeritud töötud	912	1 018	585	629	852	<i>Registered unemployed persons</i>
Registreeritud töötute osatähtsus 16-aastaste kuni pensioniealiste hulgas, %	4,2	4,6	2,6	2,7	3,7	<i>Proportion of registered unemployed persons in population aged 16 until pension age, %</i>

Tabel 11 Palk, 2004–2008
Table 11 Wages and salaries, 2004–2008
 (krooni — kroons)

	2004	2005	2006	2007	2008	
Keskmine brutokuupalk	5 405	6 284	7 177	8 662	10 694	Average monthly gross wages

Tabel 12 Leibkonnaliikme keskmine kuusissetulek ja -väljaminek, 2004–2008
Table 12 Average monthly income and expenditure per household member, 2004–2008
 (krooni — kroons)

	2004	2005	2006	2007	2008	
Netosissetulek	2 315	2 808	3 177	4 177	...	Disposable income
palgatööst	1 329	1 490	1 552	2 317	...	from wages and salaries
Väljaminek	2 577	2 836	2 641	3 333	...	Expenditure
toidule ja	808	887	859	1 036	...	on food and non-alcoholic
alkoholivabadele						beverages
jookidele						
eluasemele	359	407	333	446	...	on housing

Tabel 13 Sisemajanduse koguprodukt (SKP), 2002–2006
Table 13 Gross domestic product (GDP), 2002–2006
 (jooksevhinnad — current prices)

	2002	2003	2004	2005	2006	
SKP turuhindades, miljonit krooni	2 070,0	2 255,1	2 364,7	2 649,1	2 921,5	GDP at market prices, million kroons
Lisandväärtus kokku, miljonit krooni	1 840,6	2 012,4	2 090,7	2 331,4	2 561,2	Total value added, million kroons
primaarsektor	165,5	179,0	195,6	223,3	247,3	primary sector
sekundaarsektor	585,6	660,9	644,8	723,6	875,8	secondary sector
tertsiaarsektor	1 089,5	1 172,5	1 250,3	1 384,5	1 438,0	tertiary sector
Neto-tootemaksud, miljonit krooni	229,4	242,7	273,9	317,7	360,3	Net taxes on product, million kroons
Maakonna osatähtsus SKP-s, %	1,7	1,7	1,6	1,5	1,4	Contribution of county to GDP, %
SKP elaniku kohta, krooni	52 628	57 699	60 910	68 669	76 131	GDP per capita, kroons
SKP elaniku kohta, % Eesti keskmisest	58,9	57,4	54,4	53,3	49,9	GDP per capita, % of Estonian average
Sektori osatähtsus lisandväärtuses, %						Share of value added, %
primaarsektor	9,0	8,9	9,4	9,6	9,7	primary sector
sekundaarsektor	31,8	32,8	30,8	31,0	34,2	secondary sector
tertsiaarsektor	59,2	58,3	59,8	59,4	56,1	tertiary sector

Tabel 14 Väliskaubandus, 2004–2008
Table 14 Foreign trade, 2004–2008
 (jooksevhinnad, miljonit krooni — current prices, million kroons)

	2004	2005	2006	2007	2008	
Eksport	714,0	984,4	1 163,2	1 458,2	1 636,5	Exports
Import	414,9	451,9	572,3	623,4	682,1	Imports

Tabel 15 Kohalikud eelarved, 2004–2008
Table 15 Local budgets, 2004–2008

	2004	2005	2006	2007	2008	
Tulud, tuhat krooni	373 329	438 364	505 315	584 757	678 075	Revenue, thousand kroons
Kulud, tuhat krooni	376 165	458 725	517 481	589 095	700 587	Expenditure, thousand kroons
Tulud elaniku kohta, krooni	9 788	11 685	13 582	15 892	18 665	Revenue per capita, kroons
Kulud elaniku kohta, krooni	9 862	12 227	13 909	16 010	19 285	Expenditure per capita, kroons

Tabel 16 Ettevõtjad, mittetulundusühingud ja sihtasutused, 2004–2008
Table 16 Entrepreneurs, non-profit associations and foundations, 2004–2008
 (31. detsember — 31 December)

	2004	2005	2006	2007	2008	
Registreeritud objektid	2 458	2 580	2 717	2 878	2 959	Registered units
Ettevõtjad	1 913	2 002	2 108	2 222	2 272	Entrepreneurs
füüsilisest isikust ettevõtjad	909	924	905	877	819	sole proprietors
äriühingud	1 001	1 075	1 199	1 341	1 449	commercial undertakings
välismaa äriühingute filiaalid	3	3	4	4	4	branches of foreign companies
Mittetulundusühingud	533	566	596	642	673	Non-profit associations
Sihtasutused	12	12	13	14	14	Foundations

Tabel 17 Ettevõtete majandusnäitajad, 2003–2007
Table 17 Financial statistics of enterprises, 2003–2007
 (aasta lõpul, tuhat krooni — at end-year, thousand kroons)

	2003	2004	2005	2006	2007	
Bilansimaht	1 476 413	1 657 084	1 988 214	2 274 823	2 912 804	Balance sheet total
Müügitulu	2 697 074	2 847 818	3 258 421	3 593 942	4 501 407	Net sales
Puhaskasum (-kahjum)	130 833	71 724	123 505	261 683	256 401	Net profit (loss)

Tabel 18 Tööstus, 2003–2007
Table 18 Industry, 2003–2007
 (jooksevhinnad, miljonit krooni — current prices, million kroons)

	2003	2004	2005	2006	2007	
Tööstustoodang	1 502	1 643	1 815	2 037	2 470	Industrial production
Tööstustoodangu müük	1 523	1 581	1 811	2 030	2 418	Sales of industrial production
Tööstustoodangu müük mitteresidentidele	717	670	941	1 093	1 363	Sales of industrial production to non-residents

Tabel 19 Põllumajandus põllumajanduslikes majapidamistes, 2004–2008
Table 19 Agriculture in the agricultural holdings, 2004–2008

	2004	2005	2006	2007	2008	
Põllukultuuride külvipind, ha	21 027	27 701	20 192	23 880	23 930	Sown area of field crops, ha
teravili	13 433	13 092	12 622	14 102	14 188	cereals
kaunvili	129	143	422	208	399	legumes
raps, rüps	1 653	1 145	1 247	2 048	2 003	rape
kartul	796	942	856	816	688	potatoes
avamaaköögivili	103	126	106	155	115	open-field vegetables
Põllukultuuride kogusaak, t						Total yield of field crops, t
teravili	30 154	29 700	26 097	41 534	36 599	cereals
kaunvili	39	268	318	434	172	legumes
rapsi-, rüpsiseeme	2 589	1 823	1 857	3 908	2 839	rape seed
kartul	9 330	14 919	11 984	14 040	12 222	potatoes
avamaaköögivili	1 869	2 167	4 341	3 191	3 906	open-field vegetables
Põllukultuuride saagikus, kg/ha						Average field crop yield, kg per ha
teravili	2 245	2 269	2 068	2 945	2 580	cereals
kaunvili	302	1 874	754	2 087	431	legumes
rapsi-, rüpsiseeme	1 566	1 592	1 489	1 908	1 417	rape seed
kartul	11 721	15 838	14 000	17 206	17 765	potatoes
avamaaköögivili	18 146	17 198	40 953	20 587	33 965	open-field vegetables
Loomad, aasta lõpul, tuhat						Number of livestock, at end-year, thousands
veised	9,6	9,6	9,7	9,8	9,8	cattle
lehmad	4,7	4,4	3,9	4,0	4,1	cows
sead	11,4	13,2	12,4	12,3	9,1	pigs
lambad ja kitsed	3,6	3,4	5,4	5,5	6,6	sheep and goats
Loomakasvatustoodang, t						Animal production, t
Liha	2 031	2 106	2 370	3 718	4 032	Meat
veiseliha	494	592	649	1 321	1 440	beef
sealiha	1 508	1 477	1 675	2 273	2 435	pork
Piim	23 845	25 205	24 733	25 700	26 436	Milk

Tabel 20 Metsamajandus, 2004–2008
Table 20 Forestry, 2004–2008

	2004	2005	2006	2007	2008	
Metsaraie raiedokumentide alusel						Gross felling based on felling documentation
Raiepindala, ha	9 204	9 853	7 137	7 804	8 414	Felling area, ha
Raiemaht, tuhat m ³	476,0	319,2	390,0	525,1	578,6	Felling outturn, thousand m ³
Metsa uuendamine, ha	532,4	517,7	525,0	500,6	671,4	Reforestation, ha
Kahjustatud puistud, 31. detsember, ha	146,7	5 045,1	759,4	435,8	510,2	Damaged forest stands, 31 December, ha
Hukunud puistud, ha	64,2	145,8	597,3	74,6	59,6	Destroyed forest stands, ha

Tabel 21 Investeeringud põhivarasse, 2003–2007
Table 21 Investments in fixed assets, 2003–2007
(jooksevhinnad, miljonit krooni — current prices, million kroons)

	2003	2004	2005	2006	2007	
Investeeringud põhivarasse	208,2	197,1	249,4	214,9	311,3	Investments in fixed assets

Tabel 22 Ehitus, 2004–2008
Table 22 Construction, 2004–2008

	2004	2005	2006	2007	2008	
Kasutusse lubatud eluruumid						Dwelling completions
Eluruumid	36	32	13	17	32	Dwellings
ühepere-, kahepere- ja ridaelamutes	35	32	13	9	16	in one-family, two-family and terraced houses
Eluruumide pind, tuhat m ²	4,2	3,8	1,9	1,4	3,4	Floor area, thousand m ²
ühepere-, kahepere- ja ridaelamutes	3,6	3,8	1,9	1,1	2,3	in one-family, two-family and terraced houses
Kasutusse lubatud mitteeluhooned						Non-residential building completions
Mitteeluhooned	85	66	54	28	18	Non-residential buildings
Kasulik pind, tuhat m ²	16,0	13,6	21,3	14,1	19,3	Usable floor area, thousand m ²
Kubatuur, tuhat m ³	86,3	75,0	164,2	69,5	116,1	Cubic capacity, thousand m ³

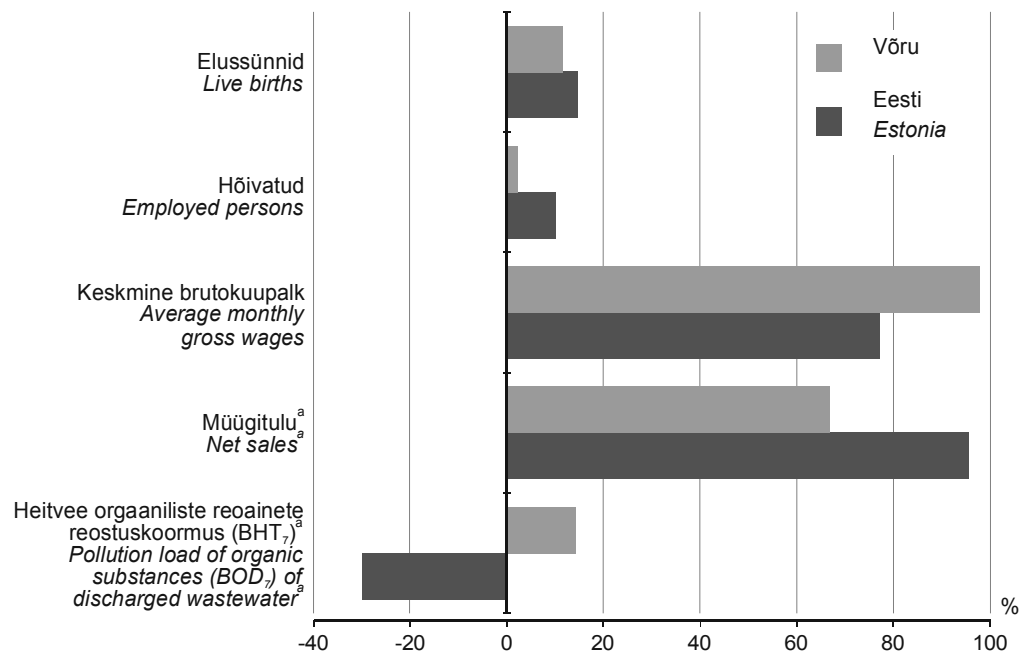
Tabel 23 Majutus, 2004–2008
Table 23 Accommodation, 2004–2008

	2004	2005	2006	2007	2008	
Majutuskohad	29	40	47	52	59	Accommodation establishments
Toad	425	469	483	508	522	Rooms
Voodid	958	1 360	1 407	1 453	1 476	Beds
Tubade täitumus, %	19	24	26	26	24	Room occupancy rate, %
Voodikohtade täitumus, %	16	18	21	23	20	Bed occupancy rate, %
Majutatud	25 935	31 728	43 437	48 459	43 590	Tourists
puhkusereisil, %	55	60	53	53	50	on holiday, %
tööreisil, %	36	32	30	32	32	on business, %
Ööbimised	42 424	49 407	87 125	96 445	87 804	Nights spent
Eesti elanikud	31 087	38 213	72 540	84 288	75 346	residents of Estonia

Tabel 24 **Transport ja side, 2004–2008**
Table 24 *Transport and communications, 2004–2008*

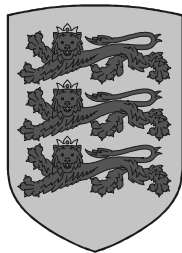
	2004	2005	2006	2007	2008	
Maanteed,						Roads,
31. detsember, km						31 December, km
Riigimaanteed	1 250	1 252	1 252	1 252	1 255	National roads
põhimaanteed	71	71	71	71	71	main roads
tugimaanteed	119	121	121	121	121	basic roads
kõrvalmaanteed	1 060	1 060	1 060	1 060	1 063	secondary roads
rambid ja ühendusteel	-	-	-	-	-	ramps and connecting roads
Kohalikud maanteed	1 556	1 530	1 514	1 528	1 530	Local roads
Erasteed	481	468	522	518	518	Private roads
Metskondade teed	188	249	249	243	243	Forest district roads
Muud teed	112	98	45	45	45	Other roads
Liiklusvahendid,						Vehicles,
31. detsember						31 December
Sõiduaudod	14 673	15 512	17 612	16 717	20 538	Passenger cars
eravalduses	13 396	14 130	15 671	15 946	17 118	private
Autobussid	189	181	184	130	152	Buses
eravalduses	59	59	59	42	49	private
Veoautod	2 641	2 589	2 731	2 230	2 769	Lorries
eravalduses	1 423	1 418	1 458	1 212	1 304	private
Liiklusõnnetused						Traffic accidents
Arv	85	58	95	79	41	Number
Hukkunud	4	5	10	3	1	Persons killed
Vigasaanud	123	76	136	100	52	Persons injured
Telekommunikatsioon,						Telecommunication,
31. detsember						31 December
Põhitelefoniiniidid	9 335	9 200	9 258	9 269	8 259	Main telephone lines
Kliendiliinid	9 289	9 155	9 214	9 228	8 226	Subscriber lines
Kaarditaksofonid	46	45	44	41	33	Public phones
Postiasutused,						Post offices,
31. detsember						31 December
Postkontorid	20	19	19	19	18	Local post offices
Postkastid	176	176	175	142	142	Letter boxes

Joonis 2 **Põhinäitajate muutus, 2004, 2008**
Figure 2 *Change of main indicators, 2004, 2008*

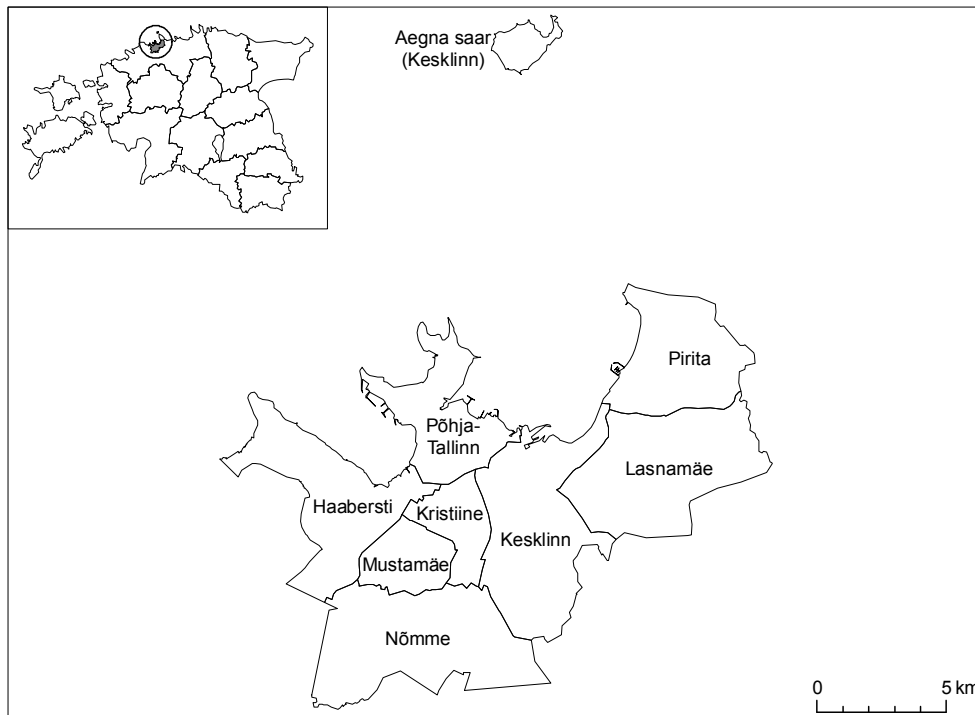

^a Aastad 2003, 2007.
^a Years 2003, 2007.

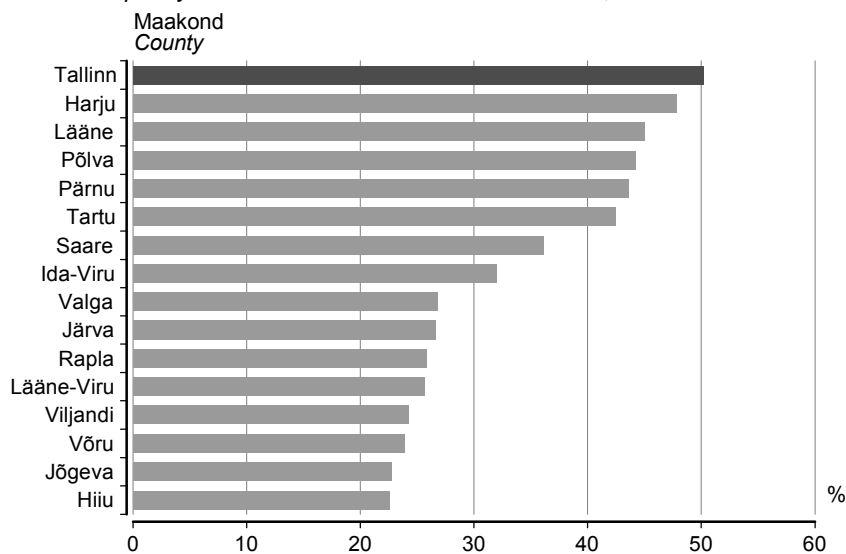
TALLINN TALLINN

Tallinn on Eesti pealinn ja Harju maakonna maakonnalinn. Tallinna pindala on 158,27 km². Rahvaarv on 394 529 ehk 29,8% Eesti rahvastikust. Tallinnas on kaheksa halduslinnaosa.

Tallinn is the capital city of the Republic of Estonia and the county city of Harju county. The area of Tallinn is 158.27 km². The population is 394,529, which is 29.8% of the population of Estonia. Tallinn consists of eight administrative districts.

Joonis 1 **Majutuskohtade tubade täitumus, 2008**
Figure 1 *Room occupancy rate in accommodation establishments, 2008*

Tabel 1 **Keskkond, 2003–2007**
Table 1 *Environment, 2003–2007*

	2003	2004	2005	2006	2007	
Õhusaaste paiksetest saasteallikatest, tuhat tonni	2,6	2,0	2,2	1,8	2,6	<i>Pollution of air from stationary sources, thousand tons</i>
Veevõtt, mln m ³	32,4	28,0	25,5	27,1	27,0	<i>Water extraction, million m³</i>
Veeheide, mln m ³	46,4	61,3	52,5	45,1	52,4	<i>Water discharge, million m³</i>

Tabel 2 **Maafond, 2004–2008**
Table 2 *Land stock, 2004–2008*
(31. detsember — 31 December)

	2004	2005	2006	2007	2008	
Katastris registreeritud maa, ha	8 261,0	8 751,7	9 209,9	10 528,3	10 913,8	<i>Land registered in the cadastre, ha</i>
eramaa	4 986,4	5 298,2	5 433,8	5 521,1	5 578,7	<i>private land</i>
tagastatud maa	1 788,4	1 862,5	1 924,9	1 937,0	1 948,1	<i>restituted land</i>
ostueesõigusega omandatud maa	3 174,3	3 412,0	3 485,2	3 560,4	3 606,9	<i>land acquired by the right of pre-emption</i>
enampakkumisega omandatud maa	23,7	23,7	23,7	23,7	23,7	<i>land privatized by auction</i>
erastatud vaba põllumajandusmaa	-	-	-	-	-	<i>privatized free agricultural land</i>
erastatud vaba metsamaa	-	-	-	-	-	<i>privatized free woodland</i>
munitsipaalmaa	1 432,4	1 537,2	1 812,5	3 009,4	3 284,6	<i>municipal land</i>
riigimaa	1 842,2	1 916,3	1 963,6	1 997,8	2 050,5	<i>state land</i>

Tabel 3 **Rahvastik, 2004–2008**
Table 3 *Population, 2004–2008*

	2004	2005	2006	2007	2008	
Rahvaarv, 1. jaanuar	395 298	397 699	395 667	394 239	394 529	<i>Population, 1 January</i>
mehed	176 905	177 310	176 336	175 485	175 534	<i>males</i>
naised	218 393	220 389	219 331	218 754	218 995	<i>females</i>
0–14-aastased	54 983	54 710	54 223	54 659	55 620	<i>0–14 years</i>
%	13,91	13,76	13,70	13,86	14,10	<i>%</i>
15–64-aastased	279 491	280 909	278 568	275 187	274 332	<i>15–64 years</i>
%	70,70	70,63	70,40	69,80	69,53	<i>%</i>
65-aastased ja vanemad	60 655	61 943	62 788	64 328	64 523	<i>65 years or older</i>
%	15,34	15,58	15,87	16,32	16,35	<i>%</i>
vanus teadmata	169	137	88	65	54	<i>age unknown</i>
%	0,04	0,03	0,02	0,02	0,01	<i>%</i>
	2004	2005	2006	2007	2008	
Elussünnid	4 584	4 848	5 223	5 440	5 421	<i>Live births</i>
Surmad	4 949	4 665	4 564	4 675	4 436	<i>Deaths</i>
Sündimuse üldkordaja	11,57	12,24	13,17	13,69	13,60	<i>Crude birth rate</i>
Suremuse üldkordaja	12,49	11,78	11,51	11,77	11,10	<i>Crude death rate</i>
Abielud	1 953	1 993	2 265	2 179	1 945	<i>Marriages</i>
Abielulahutused	1 348	1 332	1 212	1 222	1 117	<i>Divorces</i>

Tabel 4 Haridus, 2004–2008
Table 4 Education, 2004–2008

	2004	2005	2006	2007	2008	
Alusharidus, 31. detsember						Preprimary education, 31 December
Koolieelsed lasteasutused	140	136	146	146	148	Preschool institutions
Lapsed	16 935	17 615	18 727	19 632	20 724	Children
Üldharidus, õppeaasta alguses						General education, at the beginning of academic year
Päevaõpe						Diurnal study
õppeasutused	88	91	87	81	82	educational institutions
õpilased	49 935	47 307	44 789	42 526	40 899	pupils
gümnaasiumiklassides	12 136	12 134	11 948	11 042	10 189	at gymnasium level
Õhtu- ja kaugõpe						Evening and correspondence study
täiskasvanute gümnaasiumid	3	3	3	3	3	evening schools
osakonnad päevakoolide juures	4	1	1	3	2	departments at diurnal schools
õpilased	2 606	2 651	2 752	2 713	2 830	pupils
Kutseharidus, õppeaasta alguses						Vocational education, at the beginning of academic year
Õppeasutused	26	26	23	23	22	Educational institutions
Õpilased	10 077	9 757	9 343	9 029	9 097	Students

Tabel 5 Kultuur, 2004–2008
Table 5 Culture, 2004–2008

	2004	2005	2006	2007	2008	
Rahvaraamatukogud						Public libraries
Rahvaraamatukogud	21	21	21	21	20	Public libraries
Fondi suurus, tuhat arvestusüksust	1 065	1 060	1 053	1 054	1 076	Total stock, thousand library units
Lugejad, tuhat	86,4	90,1	83,1	63,8	67,1	Registered users, thousands
Laenutusi lugeja kohta	22	19	17	22	23	Library units lent per user
Muuseumid						Museums
Muuseumid	42	42	41	41	41	Museums
Fondi suurus, tuhat säilikut	3 123,3	3 232,4	3 233,4	3 357,8	3 306,1	Total collection, thousand museum pieces
Külastajad, tuhat	662	661	758	718	823	Attendance, thousands

Tabel 6 Tervishoid, 2003–2007
Table 6 Health care, 2003–2007

	2003	2004	2005	2006	2007	
Tervishoiutöötajad ja -asutused, 31. detsember						Health care personnel and institutions, 31 December
Arstid	1 832	1 831	1 822	1 866	1 882	Physicians
perearstid	228	255	263	264	263	family doctors
Hambaarstid	456	484	504	530	501	Dentists
Õendustöötajad	3 691	3 714	3 814	3 826	3 828	Medium-level medical personnel
Haiglad	8	9	10	8	8	Hospitals
Ravivoodid	3 225	3 090	2 712	2 775	2 651	Hospital beds
Arstiabi kasutamine						Use of medical services
Hospitaliseeritud	110 343	106 284	100 602	103 775	105 475	Inpatients
Arsti ambulatoorsed vastuvõttud, tuhat	3 035,0	3 080,0	3 110,2	3 110,9	3 216,3	Outpatient visits, thousands
perearsti vastuvõttud, tuhat	1 031,7	1 002,1	1 074,1	1 127,2	1 178,0	visits to family doctor, thousands
Arsti koduvisiidid, tuhat	67,2	52,3	47,3	42,9	38,3	Home visits, thousands
perearsti koduvisiidid, tuhat	58,3	40,3	41,1	37,6	31,2	home visits of family doctor, thousands
Hambaarsti vastuvõttud, tuhat	553,5	547,3	572,1	608,0	593,5	Visits to dentist, thousands

Tabel 7 **Sotsiaalne kaitse, 2004–2009**
Table 7 *Social protection, 2004–2009*

	2005	2006	2007	2008	2009	
Pensionärid, 1. jaanuar	103 961	103 557	103 285	101 943	103 189	<i>Pensioners, 1 January</i>
vanaduspensionärid	87 625	87 031	86 527	85 473	86 613	<i>old-age pensioners</i>
töövõimetuspensionärid	10 438	10 881	11 300	11 484	11 953	<i>persons receiving pension for incapacity for work</i>
Keskmine kuupension, 1. jaanuar, krooni	2 191	2 605	2 978	3 594	4 358	<i>Average monthly pension, 1 January, kroons</i>
	2004	2005	2006	2007	2008	
Toimetulekutoetused						<i>Subsistence benefits</i>
Toetused kokku, tuhat krooni	40 689	25 091	12 729	10 862	7 915	<i>Benefits total, thousand kroons</i>
toetus toimetulekupiiri tagamiseks, tuhat krooni	38 048	24 147	10 775	6 164	7 650	<i>benefits to ensure the subsistence level, thousand kroons</i>
täiendav toimetulekutoetus, tuhat krooni	2 641	943	1 954	4 698	266	<i>supplementary subsistence benefit, thousand kroons</i>
Rahuldatud taotlused toimetulekupiiri tagamiseks	32 580	19 548	9 279	5 281	5 172	<i>Applications satisfied to guarantee subsistence level</i>

Tabel 8 **Kuritegevus, 2004–2008**
Table 8 *Crime, 2004–2008*

	2004	2005	2006	2007	2008	
I astme kuriteod	..	..	1 130	1 142	1 282	<i>1st degree offences</i>
II astme kuriteod	..	..	20 993	19 529	19 450	<i>2nd degree offences</i>
Registreeritud kuriteod kokku	..	..	22 123	20 671	20 732	<i>Recorded offences total</i>
tapmine, mõrv	..	..	29	35	29	<i>manslaughter, murder</i>
narkootikumidega seotud kuritegu	..	..	363	459	605	<i>offences relating to narcotics</i>
vargus	..	..	13 767	11 076	11 300	<i>larceny</i>
liikluskuritegu	..	..	825	1 063	894	<i>traffic offences</i>
mootorsõiduki juhtimine joobeseisundis	..	..	763	1 021	860	<i>driving while intoxicated</i>

Tabel 9 **Tööturg, 2004–2008**
Table 9 *Labour market, 2004–2008*

	2004	2005	2006	2007	2008	
15–74-aastased hõiveseisundi järgi						<i>Population aged 15–74 by labour status</i>
Töõjõud, tuhat	219,8	222,7	223,0	224,9	225,6	<i>Labour force, thousands</i>
hõivatud, tuhat	197,9	204,6	213,1	217,1	215,6	<i>employed persons, thousands</i>
töötud, tuhat	21,9	18,2	10,0	7,8	10,0	<i>unemployed persons, thousands</i>
Mitteaktiivsed, tuhat	97,9	95,0	93,4	90,1	87,8	<i>Inactive persons, thousands</i>
Tööealised kokku, tuhat	317,8	317,7	316,4	315,0	313,3	<i>Working-age persons total, thousands</i>
Töõjõus osalemise määr, %	69,2	70,1	70,5	71,4	72	<i>Labour force participation rate, %</i>
Tööhõive määr, %	62,3	64,4	67,3	68,9	68,8	<i>Employment rate, %</i>
Töötuse määr, %	10,0	8,2	4,5	3,4	4,4	<i>Unemployment rate, %</i>
Registreeritud töötus						<i>Registered unemployment</i>
Registreeritud töötud	8 273	5 102	3 078	2 771	4 947	<i>Registered unemployed persons</i>
Registreeritud töötute osatähtsus 16-aastaste kuni pensioniealiste hulgas, %	3,3	2,0	1,2	1,1	1,9	<i>Proportion of registered unemployed persons in population aged 16 until pension age, %</i>

Tabel 10 **Palk, 2004–2008**
 Table 10 *Wages and salaries, 2004–2008*
 (krooni — kroons)

	2004	2005	2006	2007	2008	
Keskmine brutokuupalk	8 850	9 462	10 997	13 068	14 634	<i>Average monthly gross wages</i>

Tabel 11 **Leibkonnaliikme keskmine kuusissetulek ja -väljaminek, 2004–2008**
 Table 11 *Average monthly income and expenditure per household member, 2004–2008*
 (krooni — kroons)

	2004	2005	2006	2007	2008	
Netosissetulek	3 578	4 080	5 083	6 197	...	<i>Disposable income</i>
palgatööst	2 641	2 972	3 785	4 561	...	<i>from wages and salaries</i>
Väljaminek	3 245	3 533	4 170	4 911	...	<i>Expenditure</i>
toidule ja alkoholivabadele jookidele	808	857	935	1 101	...	<i>on food and non-alcoholic beverages</i>
eluasemele	551	604	671	782	...	<i>on housing</i>

Tabel 12 **Sisemajanduse koguprodukt (SKP), 2002–2006**
 Table 12 *Gross domestic product (GDP), 2002–2006*
 (jooksevhinnad — current prices)

	2002	2003	2004	2005	2006	
SKP turuhindades, miljonit krooni	59 265,8	67 042,4	75 554,0	84 090,8	104 079,8	<i>GDP at market prices, million kroons</i>
Lisandväärtus kokku, miljonit krooni	52 698,3	59 826,9	66 802,2	74 005,6	91 242,8	<i>Total value added, million kroons</i>
primaarsektor	279,4	285,2	597,0	278,8	234,4	<i>primary sector</i>
sekundaarsektor	11 594,8	13 256,7	14 465,7	16 167,5	21 002,0	<i>secondary sector</i>
tertsiaarsektor	40 824,0	46 284,9	51 739,5	57 559,3	70 006,4	<i>tertiary sector</i>
Neto-tootemaksud, miljonit krooni	6 567,5	7 215,6	8 751,8	10 085,2	12 837,1	<i>Net taxes on product, million kroons</i>
Linna osatähtsus SKP-s, %	48,8	49,3	50,0	48,5	50,8	<i>Contribution of city to GDP, %</i>
SKP elaniku kohta, krooni	148 987	168 974	190 700	212 296	262 481	<i>GDP per capita, kroons</i>
SKP elaniku kohta, % Eesti keskmisest	166,8	168,2	170,4	164,7	172,0	<i>GDP per capita, % of Estonian average</i>
Sektori osatähtsus lisandväärtuses, %						<i>Share of value added, %</i>
primaarsektor	0,5	0,5	0,9	0,4	0,3	<i>primary sector</i>
sekundaarsektor	22,0	22,2	21,7	21,8	23,0	<i>secondary sector</i>
tertsiaarsektor	77,5	77,4	77,5	77,8	76,7	<i>tertiary sector</i>

Tabel 13 **Väliskaubandus, 2004–2008**
 Table 13 *Foreign trade, 2004–2008*
 (jooksevhinnad, miljonit krooni — current prices, million kroons)

	2004	2005	2006	2007	2008	
Eksport	35 502,7	44 107,0	45 717,9	46 881,1	50 450,2	<i>Exports</i>
Import	65 405,0	79 731,0	90 802,5	96 481,2	92 616,8	<i>Imports</i>

Tabel 14 **Kohalikud eelarved, 2004–2008**
 Table 14 *Local budgets, 2004–2008*

	2004	2005	2006	2007	2008	
Tulud, tuhat krooni	4 192 155	4 710 784	6 122 615	6 063 859	7 102 314	<i>Revenue, thousand kroons</i>
Kulud, tuhat krooni	4 397 843	4 901 738	5 995 131	6 459 800	7 525 275	<i>Expenditure, thousand kroons</i>
Tulud elaniku kohta, krooni	10 605	11 845	15 474	15 381	18 002	<i>Revenue per capita, kroons</i>
Kulud elaniku kohta, krooni	11 125	12 325	15 152	16 385	19 074	<i>Expenditure per capita, kroons</i>

Tabel 15 **Ettevõtjad, mittetulundusühingud ja sihtasutused, 2004–2008**
 Table 15 *Entrepreneurs, non-profit associations and foundations, 2004–2008*
 (31. detsember — 31 December)

	2004	2005	2006	2007	2008	
Registreeritud objektid	47 994	51 763	57 483	62 216	64 769	Registered units
Ettevõtjad	40 293	43 549	48 782	53 013	55 073	Entrepreneurs
füüsilisest isikust ettevõtjad	3 003	3 049	2 965	2 969	2 814	sole proprietors
äriühingud	36 962	40 144	45 445	49 645	51 849	commercial undertakings
välismaa äriühingute filiaalid	328	356	372	397	407	branches of foreign companies
Mittetulundusühingud	7 425	7 916	8 388	8 875	9 356	Non-profit associations
Sihtasutused	276	298	313	328	340	Foundations

Tabel 16 **Ettevõtete majandusnäitajad, 2003–2007**
 Table 16 *Financial statistics of enterprises, 2003–2007*
 (aasta lõpul, tuhat krooni — at end-year, thousand kroons)

	2003	2004	2005	2006	2007	
Bilansimaht	108 659 562	136 024 172	157 917 994	179 732 325	223 486 782	Balance sheet total
Müügitulu	131 681 621	157 746 002	183 655 792	219 984 989	262 905 785	Net sales
Puhaskasum (-kahjum)	10 332 031	10 442 345	12 968 292	18 904 669	20 593 865	Net profit (loss)

Tabel 17 **Tööstus, 2003–2007**
 Table 17 *Industry, 2003–2007*
 (jooksevhinnad, miljonit krooni — current prices, million kroons)

	2003	2004	2005	2006	2007	
Tööstustoodang	23 769	26 965	28 261	32 140	36 183	Industrial production
Tööstustoodangu müük	23 849	26 779	28 249	32 012	35 810	Sales of industrial production
Tööstustoodangu müük mitteresidentidele	11 488	13 472	14 982	17 098	18 687	Sales of industrial production to non-residents

Tabel 18 **Investeeringud põhivarasse, 2003–2007**
 Table 18 *Investments in fixed assets, 2003–2007*
 (jooksevhinnad, miljonit krooni — current prices, million kroons)

	2003	2004	2005	2006	2007	
Investeeringud põhivarasse	8 895,4	9 753,9	10 511,9	12 899,8	18 329,5	Investments in fixed assets

Tabel 19 **Ehitus, 2004–2008**
 Table 19 *Construction, 2004–2008*

	2004	2005	2006	2007	2008	
Kasutusse lubatud eluruumid						Dwelling completions
Eluruumid	1 479	1 695	2 000	3 121	3 026	Dwellings
ühepere-, kahepere- ja ridaelamutes	216	242	252	306	206	in one-family, two-family and terraced houses
Eluruumide pind, tuhat m ²	118,0	138,1	144,0	237,1	221,3	Floor area, thousand m ²
ühepere-, kahepere- ja ridaelamutes	36,2	43,3	41,5	54,8	39,5	in one-family, two-family and terraced houses
Kasutusse lubatud mitteeluhooned						Non-residential building completions
Mitteeluhooned	101	88	70	76	64	Non-residential buildings
Kasulik pind, tuhat m ²	367,2	197,5	288,2	331,5	270,5	Usable floor area, thousand m ²
Kubatuur, tuhat m ³	2 512,3	1 001,5	1 520,0	1 760,9	1 322,1	Cubic capacity, thousand m ³

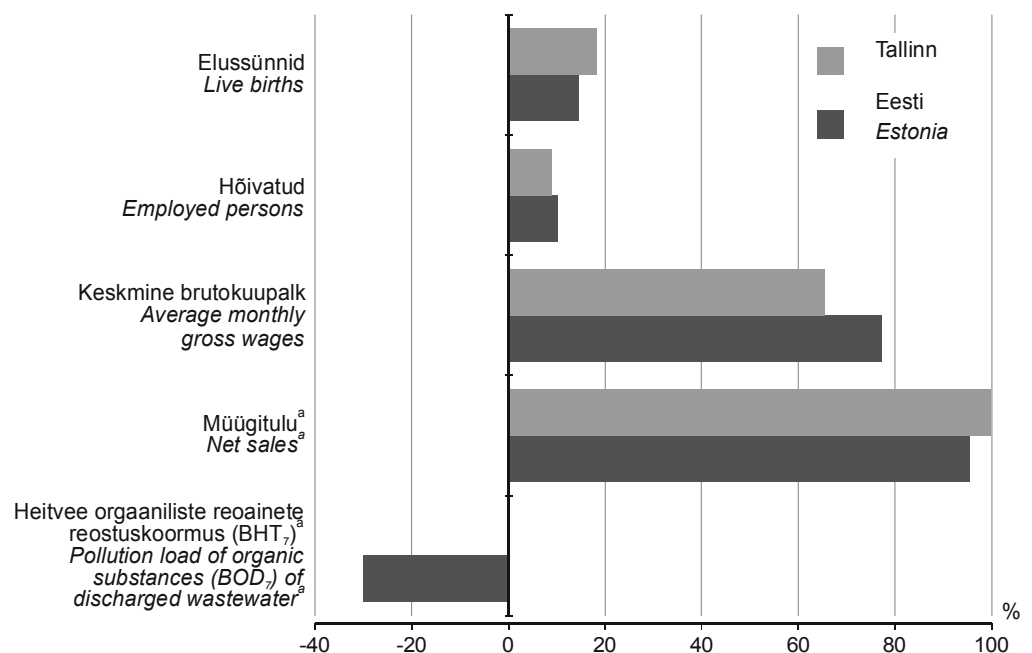
Tabel 20 **Majutus, 2004–2008**
Table 20 *Accommodation, 2004–2008*

	2004	2005	2006	2007	2008	
Majutuskohad	81	111	120	137	141	Accommodation establishments
Toad	5 309	5 860	5 931	6 939	7 271	Rooms
Voodid	10 280	12 030	12 058	14 212	14 921	Beds
Tubade täitumus, %	58	60	58	55	50	Room occupancy rate, %
Voodikohtade täitumus, %	50	52	49	47	42	Bed occupancy rate, %
Majutatud	1 062 579	1 131 212	1 161 113	1 140 764	1 188 525	Tourists
puhkusereisil, %	70	70	73	71	73	on holiday, %
tööreisil, %	27	26	24	25	24	on business, %
Ööbimised	1 688 857	1 939 364	2 113 108	2 102 222	2 096 696	Nights spent
Eesti elanikud	162 671	170 220	289 230	324 648	284 709	residents of Estonia

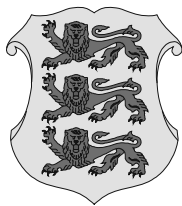
Tabel 21 **Transport ja side, 2004–2008**
Table 21 *Transport and communications, 2004–2008*

	2004	2005	2006	2007	2008	
Liiklusvahendid, 31. detsember						Vehicles, 31 December
Sõiduaudod	156 997	170 133	190 712	194 136	129 131	Passenger cars
eravalduses	80 716	81 681	83 449	69 742	69 438	private
Autobussid	1 772	1 924	2 087	1 952	1 224	Buses
eravalduses	147	134	134	63	58	private
Veoaudod	29 824	31 660	35 605	35 796	23 533	Lorries
eravalduses	5 134	4 889	4 579	2 871	2 936	private
Liiklusõnnetused						Traffic accidents
Arv	667	653	654	578	479	Number
Hukkunud	20	17	22	25	17	Persons killed
Vigasaanud	742	794	761	672	534	Persons injured
Telekommunikatsioon, 31. detsember						Telecommunications, 31 December
Põhitelefoniiniidid	235 812	234 340	234 511	246 646	228 003	Main telephone lines
Kliendiliinid	234 787	233 373	233 579	245 782	227 240	Subscriber lines
Kaarditaksofonid	1 025	967	932	864	763	Public phones
Postiasutused, 31. detsember						Post offices, 31 December
Postkontorid	26	26	25	26	25	Local post offices
Postkastid	303	300	250	234	234	Letter boxes

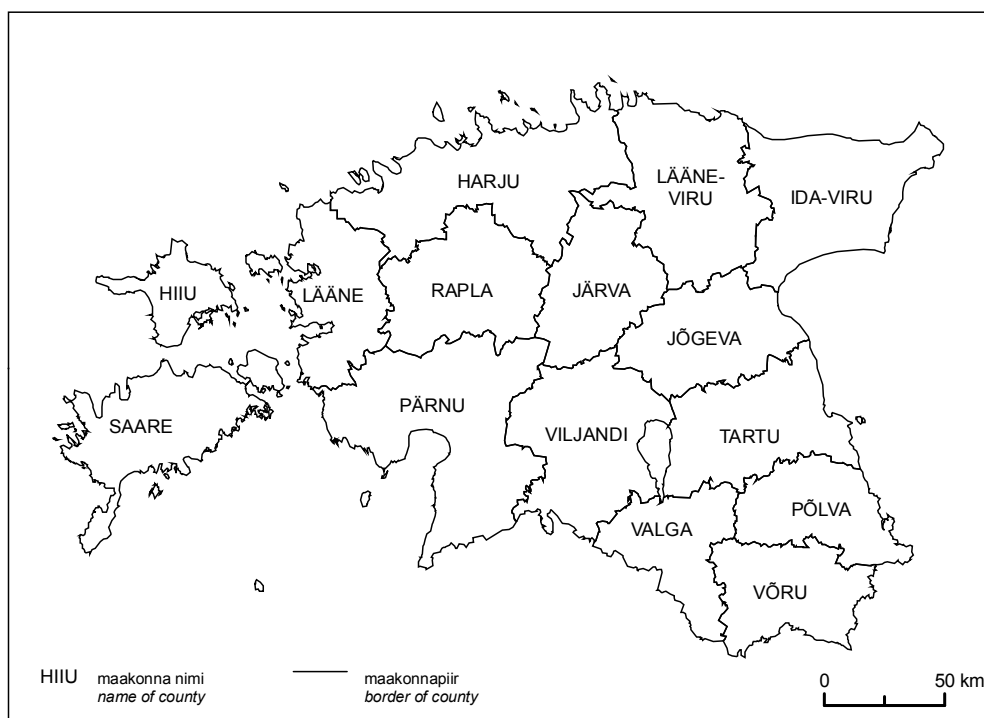
Joonis 2 **Põhinäitajate muutus, 2004, 2008**
Figure 2 *Change of main indicators, 2004, 2008*

^a Aastad 2003, 2007.
^a Years 2003, 2007.

EESTI ESTONIA

Eesti Vabariigi kogupindala on 45 227,63 km². Maakondade pindalade summa on 43 432,31 km². Rahvaarv on 1 325 408. Eesti pealinn on Tallinn. Eesti territoorium jaguneb 15 maakonnaks. Maakond jaguneb valdadeks ja linnadeks. 2009. aasta 1. jaanuari seisuga oli Eestis 33 linna ja 194 valda.

The total area of the Republic of Estonia is 45,227.63 km². The sum of the areas of counties is 43,432.31 km². The population is 1,325,408. The capital city of Estonia is Tallinn. The territory of Estonia is divided into 15 counties. A county is divided into cities and rural municipalities. As of 1 January 2009, there were 33 cities and 194 rural municipalities in Estonia.

Tabel 1 **Haldusjaotus, 2005–2009**
Table 1 **Administrative division, 2005–2009**
(1. jaanuar — 1 January)

	2005	2006	2007	2008	2009	
Haldusüksused	241	227	227	227	227	Administrative units
linnad	39	33	33	33	33	cities
vallad	202	194	194	194	194	rural municipalities
Asustusüksused						Settlement units
vallasisesed linnad	8	14	14	14	14	cities without municipal status
alevid	9	10	10	10	11	towns
alevikud	173	174	174	176	178	small towns
külad	4 432	4 433	4 434	4 436	4 434	villages

Tabel 2 **Keskkond, 2003–2007**
Table 2 **Environment, 2003–2007**

	2003	2004	2005	2006	2007	
Õhusaaste paiksetest saasteallikatest, tuhat tonni	180,9	161,5	141,1	123,5	155,1	Pollution of air from stationary sources, thousand tons
Veevõtt, mln m ³	1 620,5	1 680,3	1 577,9	1 601,9	1 840,4	Water extraction, million m ³
Veeheide, mln m ³	1 627,4	1 808,2	1 619,7	1 615,0	1 880,2	Water discharge, million m ³
Maavarade kaevandamine						Extraction of mineral resources
ehitusliiv, tuhat m ³	3 715,2	2 256,9	2 070,1	2 949,2	3 398,5	construction sand, thousand m ³
ehituskruus, tuhat m ³	753,2	874,1	1 157,1	1 265,0	1 835,8	constructional gravel, thousand m ³
turvas, tuhat tonni	1 011,6	764,4	1 073,6	1 256,8	900,8	peat, thousand tons

Tabel 3 Maafond, 2004–2008
Table 3 Land stock, 2004–2008
 (31. detsember — 31 December)

	2004	2005	2006	2007	2008	
Katastris registreeritud maa, ha	3 528 044,7	3 636 876,2	3 704 265,1	3 758 583,5	3 797 484,7	Land registered in the cadastre, ha
eramaa	2 298 296,9	2 360 413,4	2 408 699,4	2 440 744,5	2 459 698,0	private land
tagastatud maa	1 423 699,1	1 452 242,8	1 469 050,2	1 480 842,3	1 489 082,1	restituted land
ostueesõigusega omandatud maa	564 469,2	584 945,6	606 699,0	621 603,7	628 946,7	land acquired by the right of pre-emption
enampakkumisega omandatud maa	89 754,8	89 809,8	89 992,2	89 992,2	89 986,5	land privatized by auction
erastatud vaba põllumajandusmaa	132 045,4	137 807,8	143 229,4	146 633,3	148 538,6	privatized free agricultural land
erastatud vaba metsamaa	88 328,4	95 607,4	99 728,6	101 673,0	103 144,1	privatized free woodland
munitsipaalmata	14 819,8	16 643,0	18 258,4	22 200,6	24 898,1	municipal land
riigimata	1 214 928,0	1 259 819,8	1 277 307,3	1 295 638,4	1 312 888,6	state land

Tabel 4 Rahvastik, 2004–2008
Table 4 Population, 2004–2008

	2004	2005	2006	2007	2008	
Rahvaarv, 1. jaanuar	1 344 526	1 339 168	1 333 028	1 327 484	1 325 408	Population, 1 January
mehed	619 447	616 787	614 197	611 841	611 027	males
naised	725 079	722 381	718 831	715 643	714 381	females
0–14-aastased	215 124	207 369	201 422	198 335	197 382	0–14 years
%	16,00	15,48	15,11	14,94	14,89	%
15–64-aastased	910 986	909 763	907 240	900 773	898 283	15–64 years
%	67,76	67,93	68,06	67,86	67,77	%
65-aastased ja vanemad	218 109	221 775	224 171	228 220	229 612	65 years or older
%	16,22	16,56	16,82	17,19	17,32	%
vanus teadmata	307	261	195	156	131	age unknown
%	0,02	0,02	0,01	0,01	0,01	%
	2004	2005	2006	2007	2008	
Elussünnid	13 992	14 350	14 877	15 775	16 028	Live births
Surmad	17 685	17 316	17 316	17 409	16 675	Deaths
Sünnimuse üldkordaja	10,37	10,66	11,07	11,76	12,00	Crude birth rate
Suremuse üldkordaja	13,11	12,86	12,89	12,98	12,40	Crude death rate
Abielud	6 009	6 121	6 954	7 022	6 127	Marriages
Abielulahutused	4 158	4 054	3 811	3 809	3 501	Divorces

Tabel 5 Haridus, 2004–2008
Table 5 Education, 2004–2008

	2004	2005	2006	2007	2008	
Alusharidus, 31. detsember						Preprimary education, 31 December
Koolieelsed lasteasutused	600	609	620	624	637	Preschool institutions
Lapsed	52 894	54 560	56 953	58 934	62 116	Children
Üldharidus, õppeaasta alguses						General education, at the beginning of academic year
Päevaõpe						Diurnal study
õppeasutused	603	598	585	573	566	educational institutions
õpilased	183 951	173 822	164 024	155 071	147 519	pupils
gümnaasiumiklassides	36 779	36 730	36 125	33 666	31 251	at gymnasium level
Õhtu- ja kaugõpe						Evening and correspondence study
täiskasvanute gümnaasiumid	16	16	16	15	16	evening schools
osakonnad päevakoolide juures	21	19	19	23	19	departments at diurnal schools
õpilased	6 928	7 141	6 970	6 890	6 962	pupils
Kutseharidus, õppeaasta alguses						Vocational education, at the beginning of academic year
Õppeasutused	68	61	54	53	51	Educational institutions
Õpilased	29 915	29 013	28 651	27 381	27 239	Students

Tabel 6 **Kultuur, 2004–2008**
Table 6 *Culture, 2004–2008*

	2004	2005	2006	2007	2008	
Rahvaraamatukogud						Public libraries
Rahvaraamatukogud	564	562	568	566	566	Public libraries
Fondi suurus, tuhat arvestusüksust	11 316	11 306	11 322	11 360	11 464	Total stock, thousand library units
Lugejad, tuhat	439,8	439,7	411,3	381,0	376,4	Registered users, thousands
Laenutusi lugeja kohta	29	27	26	27	30	Library units lent per user
Muuseumid						Museums
Muuseumid	210	209	209	217	224	Museums
Fondi suurus, tuhat säilikut	8 099,1	8 393,3	9 107,5	9 322,7	9 422,5	Total collection, thousand museum pieces
Külastajad, tuhat	1 726	1 762	1 883	1 907	2 059	Attendance, thousands

Tabel 7 **Tervishoid, 2003–2007**
Table 7 *Health care, 2003–2007*

	2003	2004	2005	2006	2007	
Tervishoiutöötajad ja -asutused, 31. detsember						Health care personnel and institutions, 31 December
Arstid	4 277	4 312	4 294	4 393	4 504	Physicians
perearstid	803	818	845	853	854	family doctors
Hambaarstid	1 127	1 166	1 202	1 196	1 137	Dentists
Õendustöötajad	8 815	8 676	8 845	8 803	9 042	Medium-level medical personnel
Haiglad	50	51	54	55	57	Hospitals
Ravivoodid	8 017	7 850	7 374	7 588	7 473	Hospital beds
Arstiabi kasutamine						Use of medical services
Hospitaliseeritud	260 108	258 757	246 523	252 930	253 770	Inpatients
Arsti ambulatoorsed vastuvõttud, tuhat	8 111,9	8 302,6	8 408,5	8 496,0	8 765,6	Outpatient visits, thousands
perearsti vastuvõttud, tuhat	3 873,3	3 934,6	4 043,3	4 165,5	4 316,8	visits to family doctor, thousands
Arsti koduvisiitid, tuhat	223,1	177,8	158,0	143,4	127,9	Home visits, thousands
perearsti koduvisiitid, tuhat	208,6	162,4	148,1	135,5	116,3	home visits of family doctor, thousands
Hambaarsti vastuvõttud, tuhat	1 631,3	1 658,0	1 634,3	1 678,6	1 620,4	Visits to dentist, thousands

Tabel 8 **Sotsiaalne kaitse, 2004–2009**
Table 8 *Social protection, 2004–2009*

	2005	2006	2007	2008	2009	
Pensionärid, 1. jaanuar	375 481	375 615	377 133	377 487	379 106	Pensioners, 1 January
vanaduspensionärid	294 736	292 970	291 580	290 903	290 967	old-age pensioners
töövõimetuspensionärid	59 174	61 921	65 497	67 459	70 024	pension for incapacity for work
Jaotatud maakonniti	371 809	371 391	372 314	371 706	372 611	Distributed by counties
vanaduspensionärid	291 843	289 610	287 707	286 388	285 921	old-age pensioners
töövõimetuspensionärid	58 588	61 278	64 809	66 527	68 965	pension for incapacity for work
Pensionärid riikidevaheliste kokkulepete alusel	3 672	4 224	4 819	5 781	6 495	Persons receiving pension on intergovernmental agreements basis
vanaduspensionärid	2 893	3 360	3 873	4 515	5 046	old-age pensioners
invaliidsus-/töövõimetuspensionärid	586	643	688	932	1 059	persons receiving disability pension/pension for incapacity for work
Keskmine kuupension, 1. jaanuar, krooni	2 090	2 478	2 819	3 395	4 101	Average monthly pension, 1 January, kroons
Riikidevaheliste kokkulepete alusel makstav keskmine kuupension, 1. jaanuar, krooni	1 736	2 019	2 239	2 685	3 148	Average monthly pension on intergovernmental agreements basis, 1 January, kroons
	2004	2005	2006	2007	2008	
Toimetulekutoetused						Subsistence benefits
Toetused kokku, tuhat krooni	235 071	251 748	192 758	136 953	121 185	Benefits total, thousand kroons
toetus toimetulekupiiri tagamiseks, tuhat krooni	216 842	207 830	135 450	95 207	89 241	benefits to ensure the subsistence level, thousand kroons
täiendav toimetulekutoetus, tuhat krooni	18 230	43 918	57 308	41 745	31 944	supplementary subsistence benefit, thousand kroons
Rahuldatud taotluste arv toimetulekupiiri tagamiseks	214 593	174 406	112 990	72 541	59 587	Number of applications satisfied to guarantee subsistence level

Tabel 9 **Kuritegevus, 2004–2008**
Table 9 *Crime, 2004–2008*

	2004	2005	2006	2007	2008	
I astme kuriteod	..	..	2 688	2 681	2 965	<i>1st degree offences</i>
II astme kuriteod	..	..	49 146	47 694	48 012	<i>2nd degree offences</i>
Registreeritud kuriteod kokku	..	..	51 834	50 375	50 977	<i>Recorded offences total</i>
tapmine, mõrv	..	..	119	110	104	<i>manslaughter, murder</i>
narkootikumidega seotud kuritegu	..	..	981	1 449	1 558	<i>offences relating to narcotics</i>
vargus	..	..	26 615	21 685	22 471	<i>larceny</i>
liikluskuritegu	..	..	4 464	5 127	4 359	<i>traffic offences</i>
mootorsõiduki juhtimine joobeseisundis	..	..	4 150	4 835	4 179	<i>driving while intoxicated</i>

Tabel 10 **Tööturg, 2004–2008**
Table 10 *Labour market, 2004–2008*

	2004	2005	2006	2007	2008	
15–74-aastased						Population aged 15–74
hõiveseisundi järgi						by labour status
Töõjõud, tuhat	659,1	659,6	686,8	687,4	694,9	<i>Labour force, thousands</i>
hõivatud, tuhat	595,5	607,4	646,3	655,3	656,5	<i>employed persons, thousands</i>
töötud, tuhat	63,6	52,2	40,5	32,0	38,4	<i>unemployed persons, thousands</i>
Mitteaktiivsed, tuhat	388,7	389,0	362,3	359,0	347,9	<i>Inactive persons, thousands</i>
Tööealised kokku, tuhat	1 047,8	1 048,6	1 049,1	1 046,4	1 042,8	<i>Working-age persons total, thousands</i>
Töõjõus osalemise määr, %	62,9	62,9	65,5	65,7	66,6	<i>Labour force participation rate, %</i>
Tööhõive määr, %	56,8	57,9	61,6	62,6	63,0	<i>Employment rate, %</i>
Töötuse määr, %	9,7	7,9	5,9	4,7	5,5	<i>Unemployment rate, %</i>
Registreeritud töötus						Registered unemployment
Registreeritud töötud	32 247	26 039	15 399	13 449	19 706	<i>Registered unemployed persons</i>
Registreeritud töötute osatähtsus 16-aastaste kuni pensioniealiste hulgas, %	3,9	3,1	1,8	1,6	2,3	<i>Proportion of registered unemployed persons in population aged 16 until pension age, %</i>

Tabel 11 **Palk, 2004–2008**
Table 11 *Wages and salaries, 2004–2008*
(krooni — kroons)

	2004	2005	2006	2007	2008	
Keskmine brutokuupalk	7 287	8 073	9 407	11 336	12 912	<i>Average monthly gross wages</i>

Tabel 12 **Leibkonnaliikme keskmine kuusissetulek ja -väljaminek, 2004–2008**
Table 12 *Average monthly income and expenditure per household member, 2004–2008*
(krooni — kroons)

	2004	2005	2006	2007	2008	
Netosissetulek	3 029	3 476	4 343	5 286	...	<i>Disposable income</i>
palgatööst	1 957	2 294	2 860	3 569	...	<i>from wages and salaries</i>
Väljaminek	2 799	3 189	3 712	4 358	...	<i>Expenditure</i>
toidule ja alkoholivabadele jookidele	791	844	919	1 071	...	<i>on food and non-alcoholic beverages</i>
eluasemele	432	480	566	625	...	<i>on housing</i>

Tabel 13 **Sisemajanduse koguprodukt (SKP), 2002–2006**
 Table 13 *Gross domestic product (GDP), 2002–2006*
 (jooksevhinnad — current prices)

	2002	2003	2004	2005	2006	
SKP turuhindades, miljonit krooni	121 372,2	136 010,2	151 012,2	173 530,2	205 038,1	<i>GDP at market prices, million kroons</i>
Lisandväärtus kokku, miljonit krooni	107 922,3	121 371,8	133 519,7	152 718,3	179 749,0	<i>Value added, million kroons</i>
primaarsektor	4 514,7	4 858,7	5 179,1	5 443,4	5 600,9	<i>primary sector</i>
sekundaarsektor	30 673,2	34 677,2	37 563,4	44 328,2	53 440,5	<i>secondary sector</i>
tertsiaarsektor	72 734,5	81 835,9	90 777,2	102 946,7	120 707,7	<i>tertiary sector</i>
Neto-tootemaksud, miljonit krooni	13 449,9	14 638,3	17 492,4	20 811,9	25 289,1	<i>Net taxes on product, million kroons</i>
SKP elaniku kohta, krooni	89 333	100 484	111 920	128 914	152 610	<i>GDP per capita, kroons</i>
Sektori osatähtsus lisandväärtuses, %						<i>Share of value added, %</i>
primaarsektor	4,2	4,0	3,9	3,6	3,1	<i>primary sector</i>
sekundaarsektor	28,4	28,6	28,1	29,0	29,7	<i>secondary sector</i>
tertsiaarsektor	67,4	67,4	68,0	67,4	67,2	<i>tertiary sector</i>

Tabel 14 **Väliskaubandus, 2004–2008**
 Table 14 *Foreign trade, 2004–2008*
 (jooksevhinnad, miljonit krooni — current prices, million kroons)

	2004	2005	2006	2007	2008	
Eksport	74 614,4	97 038,2	120 775,6	125 702,3	132 456,1	<i>Exports</i>
maakond määramata	3 021,7	6 813,3	10 075,4	7 615,6	8 474,6	<i>county not specified</i>
Import	104 881,7	128 765,4	167 597,2	178 990,4	169 918,7	<i>Imports</i>
maakond määramata	5 146,8	7 572,4	12 018,0	11 339,9	8 777,9	<i>county not specified</i>

Tabel 15 **Kohalikud eelarved, 2004–2008**
 Table 15 *Local budgets, 2004–2008*

	2004	2005	2006	2007	2008	
Tulud, tuhat krooni	12 854 384	14 663 759	18 103 974	20 148 752	22 752 762	<i>Revenue, thousand kroons</i>
Kulud, tuhat krooni	13 079 143	15 018 930	17 845 823	20 415 412	23 745 821	<i>Expenditure, thousand kroons</i>
Tulud elaniku kohta, krooni	9 561	10 950	13 581	15 178	17 167	<i>Revenue per capita, kroons</i>
Kulud elaniku kohta, krooni	9 728	11 215	13 387	15 379	17 916	<i>Expenditure per capita, kroons</i>

Tabel 16 **Ettevõtjad, mittetulundusühingud ja sihtasutused, 2004–2008**
 Table 16 *Entrepreneurs, non-profit associations and foundations, 2004–2008*
 (31. detsember — 31 December)

	2004	2005	2006	2007	2008	
Registreeritud objektid	111 957	119 422	130 418	140 378	146 135	<i>Registered units</i>
Ettevõtjad	90 026	96 012	105 537	114 015	118 145	<i>Entrepreneurs</i>
füüsilisest isikust ettevõtjad	21 830	21 671	20 642	19 601	17 788	<i>sole proprietors</i>
äriühingud	67 808	73 926	84 458	93 946	99 871	<i>commercial undertakings</i>
välismaa äriühingute filiaalid	388	415	437	466	483	<i>branches of foreign companies</i>
Mittetulundusühingud	21 293	22 721	24 164	25 599	27 181	<i>Non-profit associations</i>
Sihtasutused	638	689	717	764	809	<i>Foundations</i>

Tabel 17 **Ettevõtete majandusnäitajad, 2003–2007**
 Table 17 *Financial statistics of enterprises, 2003–2007*
 (aasta lõpul, tuhat krooni — at end-year, thousand kroons)

	2003	2004	2005	2006	2007	
Bilansimaht	176 333 350	215 407 568	251 077 016	296 959 356	361 227 234	<i>Balance sheet total</i>
Müügitulu	226 633 481	267 707 081	311 411 229	371 239 719	443 109 073	<i>Net sales</i>
Puhaskasum (-kahjum)	15 513 104	16 818 729	20 409 053	30 309 612	32 810 848	<i>Net profit (loss)</i>

Tabel 18 **Tööstus, 2003–2007**
 Table 18 *Industry, 2003–2007*
 (jooksevhinnad, miljonit krooni — current prices, million kroons)

	2003	2004	2005	2006	2007	
Tööstustoodang	76 177	86 121	96 615	112 938	130 889	Industrial production
jaotatud maakonniti	67 653	77 089	86 180	99 864	116 717	distributed by counties
maakonniti jaotamata	8 524	9 032	10 435	13 074	14 172	not distributed by counties
Tööstustoodangu müük	76 018	85 630	96 252	112 302	129 722	Sales of industrial production
jaotatud maakonniti	67 515	76 639	85 831	99 291	115 630	distributed by counties
maakonniti jaotamata	8 503	8 991	10 421	13 011	14 092	not distributed by counties
Tööstustoodangu müük mitteresidentidele	36 042	41 443	47 818	56 585	64 822	Sales of industrial production to nonresidents
jaotatud maakonniti	33 834	39 208	45 093	53 320	61 593	distributed by counties
maakonniti jaotamata	2 208	2 235	2 725	3 265	3 229	not distributed by counties

Tabel 19 **Põllumajandus põllumajanduslikes majapidamistes, 2004–2008**
 Table 19 *Agriculture in the agricultural holdings, 2004–2008*

	2004	2005	2006	2007	2008	
Põllukultuuride külvipind, ha	491 374	556 530	534 782	575 415	573 219	Sown area of field crops, ha
teravili	260 820	281 935	280 101	292 094	309 123	cereals
kaunvili	4 345	4 440	4 625	5 705	4 790	legumes
raps, rüps	50 365	46 646	62 492	73 588	77 687	rape
kartul	13 150	11 007	8 558	8 199	5 796	potatoes
avamaaköögivili	2 438	1 932	1 755	1 719	1 352	open-field vegetables
Põllukultuuride kogusaak, t						Total yield of field crops, t
teravili	607 799	759 699	618 967	879 075	863 834	cereals
kaunvili	3 287	5 690	5 542	9 515	3 309	legumes
rapsi-, rüpsiseeme	68 597	83 067	84 609	133 340	111 149	rape seed
kartul	136 307	167 110	114 557	144 141	86 610	potatoes
avamaaköögivili	33 664	36 754	32 741	38 998	33 597	open-field vegetables
Põllukultuuride saagikus, kg/ha						Average field crop yield, kg per ha
teravili	2 330	2 695	2 210	3 010	2 794	cereals
kaunvili	757	1 282	1 198	1 668	691	legumes
rapsi-, rüpsiseeme	1 362	1 781	1 354	1 812	1 431	rape seed
kartul	10 366	15 182	13 386	17 580	14 943	potatoes
avamaaköögivili	13 808	19 024	18 656	22 686	24 850	open-field vegetables
Loomad, aasta lõpul, tuhat						Number of livestock, at end-year, thousands
veised	249,4	247,2	242,5	238,2	235,6	cattle
lehmad	116,1	111,8	107,4	102,0	99,4	cows
sead	339,2	343,8	343,2	376,4	362,3	pigs
lambad ja kitsed	39,6	48,8	61,7	72,1	77,5	sheep and goats
Loomakasvatustoodang, t						Animal production, t
Liha	70 613	66 875	68 921	105 235	109 778	Meat
veiseliha	14 875	13 358	14 513	28 427	25 777	beef
sealiha	40 641	39 435	41 464	59 434	64 070	pork
Piim	650 423	667 621	687 477	687 825	689 494	Milk

Tabel 20 **Metsamajandus, 2004–2008**
 Table 20 *Forestry, 2004–2008*

	2004	2005	2006	2007	2008	
Metsaraie raiedokumentide alusel						Gross felling based on felling documentation
Raiepindala, ha	132 097	129 721	101 414	96 872	106 081	Felling area, ha
Raiemaht, tuhat m ³	7 632,8	5 124,6	5 899,1	6 900,7	7 385,9	Felling outturn, thousand m ³
Metsa uuendamine, ha	10 550,7	8 184,0	8 348,8	7 256,7	8 366,3	Reforestation, ha
Kahjustatud puistud, 31. detsember, ha	11 180,9	39 932,4	17 088,8	13 142,1	12 616,6	Damaged forest stands, 31 December, ha
Hukunud puistud, ha	2 799,5	4 393,6	3 483,1	2 172,4	1 987,5	Destroyed forest stands, ha

Tabel 21 **Investeeringud põhivarasse, 2003–2007**
 Table 21 *Investments in fixed assets, 2003–2007*
 (jooksevhinnad, miljonit krooni — current prices, million kroons)

	2003	2004	2005	2006	2007	
Investeeringud põhivarasse	17 504,9	17 656,9	20 138,5	25 259,1	31 939,9	Investments in fixed assets

Tabel 22 **Ehitus, 2004–2008**
Table 22 *Construction, 2004–2008*

	2004	2005	2006	2007	2008	
Kasutusse lubatud eluruumid						Dwelling completions
Eluruumid	3 105	3 928	5 068	7 073	5 300	<i>Dwellings</i>
ühepere-, kahepere- ja ridaelamutes	1 098	1 019	1 098	1 412	1 384	<i>in one-family, two-family and terraced houses</i>
Eluruumide pind, tuhat m ²	277,1	325,6	392,0	566,7	458,4	<i>Floor area, thousand m²</i>
ühepere-, kahepere- ja ridaelamutes	153,9	149,2	159,5	210,3	210,6	<i>in one-family, two-family and terraced houses</i>
Kasutusse lubatud mitteeluhooned						Non-residential building completions
Mitteeluhooned	1 549	1 282	1 570	1 095	993	<i>Non-residential buildings</i>
Kasulik pind, tuhat m ²	952,5	743,9	896,6	920,8	1 004,6	<i>Usable floor area, thousand m²</i>
Kubatuur, tuhat m ³	5 874,5	4 365,9	5 797,7	5 945,1	6 140,4	<i>Cubic capacity, thousand m³</i>

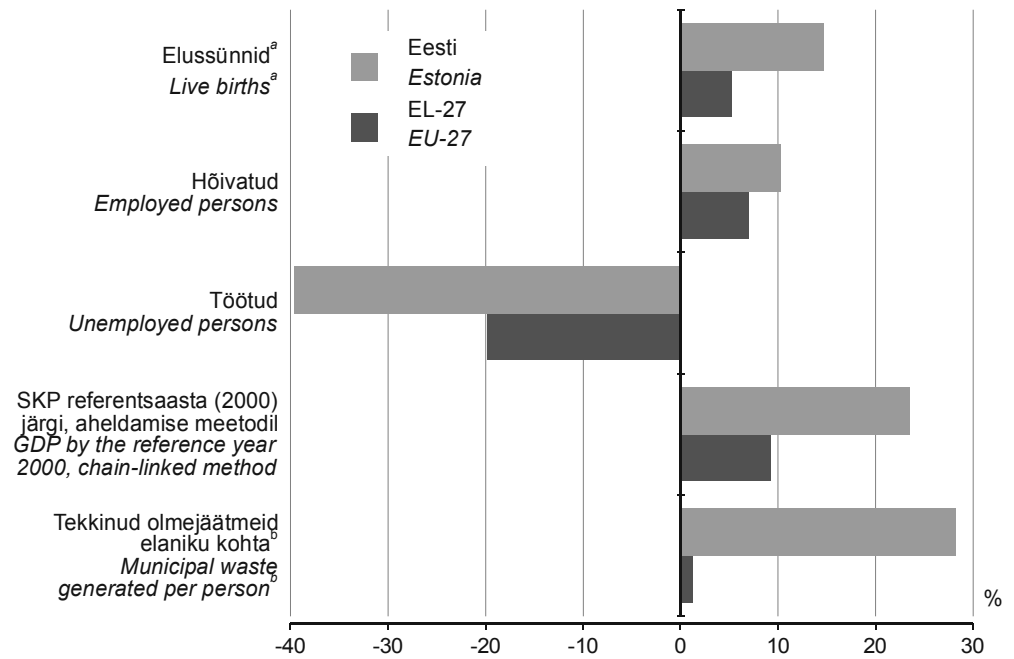
Tabel 23 **Majutus, 2004–2008**
Table 23 *Accommodation, 2004–2008*

	2004	2005	2006	2007	2008	
Majutuskohad	609	784	951	984	1 048	<i>Accommodation establishments</i>
Toad	14 953	16 610	17 811	19 303	20 542	<i>Rooms</i>
Voodid	32 899	38 088	40 850	44 611	46 940	<i>Beds</i>
Tubade täitumus, %	47	48	47	44	41	<i>Room occupancy rate, %</i>
Voodikohtade täitumus, %	40	40	39	37	33	<i>Bed occupancy rate, %</i>
Majutatud	1 922 126	2 072 586	2 259 087	2 343 044	2 377 671	<i>Tourists</i>
puhkusereisil, %	61	62	62	61	64	<i>on holiday, %</i>
tööreisil, %	26	25	25	25	24	<i>on business, %</i>
Ööbimised	3 757 715	4 111 577	4 543 330	4 674 501	4 602 212	<i>Nights spent</i>
Eesti elanikud	1 010 909	1 129 118	1 522 963	1 759 045	1 669 550	<i>residents of Estonia</i>

Tabel 24 **Transport ja side, 2004–2008**
Table 24 *Transport and communications, 2004–2008*

	2004	2005	2006	2007	2008	
Maanteed, 31. detsember, km						Roads, 31 December, km
Riigimaanteed	16 459	16 470	16 479	16 465	16 487	<i>National roads</i>
põhimaanteed	1 601	1 601	1 601	1 601	1 602	<i>main roads</i>
tugimaanteed	2 380	2 385	2 391	2 391	2 391	<i>basic roads</i>
kõrvalmaanteed	12 435	12 438	12 441	12 425	12 444	<i>secondary roads</i>
rambid ja ühendusteel	43	46	46	48	50	<i>ramps and connecting roads</i>
Kohalikud maanteed	18 507	18 463	17 764	17 744	17 891	<i>Local roads</i>
Erasteed	9 459	10 276	11 765	12 326	12 486	<i>Private roads</i>
Metskondade teed	6 523	6 835	6 886	6 998	7 099	<i>Forest district roads</i>
Muud teed	2 720	1 979	1 662	1 420	1 301	<i>Other roads</i>
Liiklusvahendid, 31. detsember						Vehicles, 31 December
Sõiduautod	471 183	493 780	554 012	523 766	551 830	<i>Passenger cars</i>
eravaldues	361 056	369 041	399 349	377 311	393 809	<i>private</i>
Autobussid	5 284	5 194	5 378	4 310	4 292	<i>Buses</i>
eravaldues	1 176	1 047	1 036	612	607	<i>private</i>
Veoautod	85 732	86 201	92 860	80 280	83 350	<i>Lorries</i>
eravaldues	32 491	30 866	30 833	23 589	24 912	<i>private</i>
Liiklusõnnetused						Traffic accidents
Arv	2 244	2 341	2 585	2 450	1 865	<i>Number</i>
Hukkunud	170	170	204	196	132	<i>Persons killed</i>
Vigasaanud	2 875	3 027	3 508	3 271	2 395	<i>Persons injured</i>
Telekommunikatsioon, 31. detsember						Telecommunication, 31 December
Põhitelefoniiniidid	462 411	455 354	472 146	489 630	500 941	<i>Main telephone lines</i>
Kliendiliinid	460 143	453 242	470 167	487 778	499 558	<i>Subscriber lines</i>
Kaarditaksofonid	2 268	2 112	1 979	1 852	1 383	<i>Public phones</i>
Postiasutused, 31. detsember						Post offices, 31 December
Postkontorid	395	389	386	381	354	<i>Local post offices</i>
Postkastid	3 741	3 785	3 623	3 136	3 193	<i>Letter boxes</i>

Joonis 1 **Põhinäitajate muutus, 2004, 2008**
 Figure 1 **Change of main indicators, 2004, 2008**

^a EL-27 2008. aasta andmed on Eurostati hinnang.

^b Aastad 2003, 2007.

^a The year 2008 data on EU-27 are the Eurostat estimate.

^b Years 2003, 2007.

SELGITUSI ESITATUD ANDMETE KOHTA

Haldusjaotus	<p>Allikas: Eesti territooriumi haldusüksuste nimistu ning vallasiseste linnade, alevite, alevike ja külade nimistu.</p> <p>Eesti territooriumi haldusjaotus on Eesti territooriumi jaotus maakondadeks, linnadeks ja valdadeks.</p> <p><u>Asustusüksused</u> — asula ja asum. Vald jaguneb asulateks, milleks on külad, alevikud, alevid ja vallasisesed linnad.</p> <p><u>Haldusüksus</u> — haldusjaotusel põhinev, seaduse ja teiste õigusaktidega kindlaks määratud staatus, nime ja piiridega üksus, mille territooriumi ulatuses teostatakse riiklikku või omavalitsuslikku haldamist.</p>
Pindala	<p>Allikas: Maa-amet. Andmed 2007. aasta 1. jaanuari seisuga.</p> <p>Eesti pindala kokku on ilma Peipsi järve Eestile kuuluva osa ja Võrtsjärve pindalata.</p>
Maakonnakeskuse kaugus Tallinnast	<p>Allikas: Maanteeamet. Andmed 2003. aasta 30. juuli seisuga.</p> <p><u>Maakonnakeskuse kaugus Tallinnast</u> on arvestatud maavalitsuse asukohast mööda lühimat riigimaanteed ja veeteed Tallinna Toompeale. Veeteede pikkus on kahe punkti vaheline kaugus mööda sirgjoont.</p>
Keskkond	<p>Allikas: Statistikaamet.</p> <p><u>Kruus</u> — mitmekomponendiline purdsetend, milles on üle 5 mm läbimõõduga osakesi rohkem kui 35%. Kasutusala järgi jaotub kruus ehituskruusaks ja täitematerjalina kasutatavaks kruusaks, mida kasutatakse lõimisest ja tugevuslikest omadustest lähtuvalt.</p> <p><u>Liiv</u> — mitmekomponendiline purdsetend, milles on üle 5 mm läbimõõduga osakesi vähem kui 35%. Liiv jaotub kasutusala järgi tehnoloogiliseks liivaks, mille kasutusala lähtub selle keemilisest koostisest; ehitusliivaks ja puiste- ning täitematerjaliks, mida kasutatakse lõimisest või nii lõimisest kui koostisest lähtuvalt.</p> <p><u>Maavara</u> — looduslik kivim, setend, vedelik või gaas, mille omadused või lasundi lasumistingimused ja omadused vastavad kehtestatud nõuetele ning mille lasund või selle osa on majandusliku tähtsuse tõttu keskkonnaregistris arvele võetud (Eesti Vabariigi maapõueseadus RT I 2004, 84, 572).</p> <p><u>Paikne saasteallikas</u> — püsiva asukohaga üksik saasteallikas, k.a teatud aja järel teistsaldatav saasteallikas, või ühel territooriumil asuvate saasteallikate grupp.</p> <p><u>Turvas</u> — ebatäielikult lagunenu taimejäänustest koosnev setend, mille mineraalainete sisaldus ei ületa 35% kuivaine massist. Turvas jaotub kasutusala järgi hästilagunenud turbaks, mida kasutatakse kütteks, väetiste ja kompostide valmistamiseks ning meditsiinis; vähelagunenud turbaks, mida kasutatakse aianduses, loomakasvatuses allapanuks ja absorbeerivate materjalide tootmiseks.</p> <p><u>Veeheide</u> — heitvee juhtimine suublasse.</p>
Maafond	<p>Allikas: Maa-amet.</p> <p><u>Maakataster (kataster)</u> — andmekogu, mis koosneb maaregistrist koos katastrikaartidega ja katastriarhiivist.</p>
Rahvastik	<p>Allikas: Statistikaamet. Andmed põhinevad 2000. aasta rahvaloendusel ja jooksva rahvastikuarvestusel. 2009. aastal hakkas Statistikaamet avaldama rahvastikuandmeid, mis arvestavad ka rännet, käesolevas kogumikus kasutatakse neid andmeid.</p> <p><u>Abielud</u> — esitatakse mehe elukoha järgi.</p> <p><u>Elussünd</u> — elusalt sündinud lapse ilmaletoomine, st elutunnustega lapse sünd sõltumata raseduse kestusest.</p> <p><u>Suremuse üldkordaja</u> — surmajuhtumite arv aasta jooksul 1000 aastakeskmise elaniku kohta.</p> <p><u>Sündimuse üldkordaja</u> — elussündide arv aasta jooksul 1000 aastakeskmise elaniku kohta.</p> <p><u>Vanus</u> — eluaastate arv täisaastates vaadeldaval ajahetkel, st vanus viimasel sünnipäeval.</p>
Haridus	<p>Allikas: Statistikaamet. Alushariduse 2006. aasta andmeid on korrigeeritud.</p> <p><u>Alusharidus</u> — teadmiste, oskuste, vilumuste ja käitumisnormide kogum, mis loob eeldused edukaks edasijõudmiseks igapäevaelus ja koolis.</p>

Koolieelne lasteasutus — koolieast noorematele lastele hoitu ja alushariduse omandamist võimaldav õppeasutus.

Kutseharidus — seadusega sätestatud kutse-, eriala- ja ametialane formaalõpe, mida korraldavad õppe kvaliteedinõudeid täitvad kutseõppeasutused ning üldhariduskoolide juures asuvad kutseõppeosakonnad.

Üldharidus — teadmiste, oskuste, vilumuste, väärtuste ning käitumisharjumiste süsteem, mis võimaldab inimesel kujuneda pidevalt arenevaks isiksuseks, kes on suuteline elama väärikalt, austama iseennast, oma perekonda, kaasinimesi ja loodust, valima ning omandama talle sobivat elukutset, tegutsema loovalt ning kandma kodanikuvastutust.

Kultuur

Allikas: Statistikaamet. Muuseumide 2007. aasta andmeid on korrigeeritud.

Fond ehk kogu — kõik teavikud (raamatud, ajalehed, ajakirjad, helikandjad jne), mida raamatukogu oma kasutajale pakub. Hõlmab nii kohapeal hoitavaid kui ka kaugressursina kasutatavaid teavikuid, mida on õigus teatud ajavahemikul kasutada.

Laenus — raamatukogu teaviku vahendamine lugejale ajutiseks kasutamiseks. Hõlmab ka laenu tähtaaja pikendamisi ja registreeritud laenutusi kohalikes asutustes.

Lugeja/kasutaja — isik, kes on raamatukogus registreeritud, kasutamaks selle kogu või teenuseid raamatukogu hoones või väljaspool. Kui lugeja kasutab raamatukogu mitut osakonda, arvestatakse teda ühe lugejana.

Rahvaraamatukogu — universaalse fondiga üldkasutatav raamatukogu, mis teenindab tasuta kogu piirkonna elanikke või eri kasutajarühmi, nagu hoolekandeesutustes ja kinnipidamiskohtades viibivaid inimesi.

Tervishoid

Allikas: Statistikaamet.

Arsti ambulatoorne vastuvõtt — meditsiiniabi (tervishoiuteenust) vajava isiku pöördumine arsti poole tema vastuvõtuajal.

Haigla — asukoha, ehitise, administratiivse korralduse ja personali suhtes kehtestatud nõuetele vastav meditsiinasutus ööpäevaseks statsionaarse arstiabi andmiseks. Haiglad võivad anda ka ambulatoorset ja päevastatsionaarset arstiabi.

Hospitaliseeritu — statsionaarsele ravile võetud patsient, tavaliselt vähemalt üheks ööpäevaks.

Õendustöötaja — õde, ämmaemand ja velsker (isik, kes on läbinud vähemalt 3-aastase õendusala baaskursuse).

Sotsiaalne kaitse

Allikad: Pensionärid ja keskmine kuupension — Sotsiaalkindlustusamet, toimetulekutoetused — Sotsiaalministeerium.

Pensionäride arv ja keskmine kuupension on esitatud 1. jaanuari seisuga.

Toimetulekutoetus — riigi abi puudusekannatajale, mida maksab kohalik omavalitsus. Hõlmab toimetulekupiiri tagamise toetust ja lisatoetust.

Töövõimetus pension — kuni vanaduspensionini ikka jõudnud isikute pension, kes on vähemalt 16-aastased ja kes on tunnistanud püsivalt töövõimetuks.

Vanaduspension — nende isikute pension, kellel on vähemalt 15-aastane Eestis omandatud pensionistaaž ja kes on jõudnud vanaduspensionini ikka.

Kuritegevus

Allikas: Statistikaamet. Alates 2009. aastast avaldab Statistikaamet kuritegevuse statistikat e-Toimiku agregeeritud andmete alusel — kriminaalmenetluse kohta tagasiulatuvalt 2006. aastast ja registreeritud kuritegevuse kohta 2003. aastast. Andmed ei ole võrreldavad varem avaldatud aegriididega meetodika ja andmeallika muutumise tõttu.

Esimese astme kuritegu — süütegu, mille eest on karistusseadustikus raskeima karistusena ette nähtud tähtajaline vangistus üle viie aasta, eluaegne vangistus või sundlõpetamine (kriminaalkoodeksis vabadusekaotus üle 8 aasta).

Kuritegu — karistusseadustikus sätestatud süütegu, mille eest on füüsilisele isikule põhikaristusena ette nähtud rahaline karistus või vangistus ja juriidilisele isikule rahaline karistus või sundlõpetamine.

Registreeritud kuritegu — karistusseadustiku eriosas kirjeldatud tegu, mille suhtes on alustatud kriminaalmenetlust või mis registreeritakse kriminaalmenetluses.

Tööturg	<p><u>Teise astme kuritegu</u> — süütegu, mille eest on karistusseadustikus karistusena ette nähtud tähtajaline vangistus kuni viis aastat või rahaline karistus (kriminaalkoodeksis vabadusekaotus mitte üle 8 aasta).</p> <p>Allikas: Statistikaamet. Eesti tööjõu-uuring.</p> <p><u>Majanduslikult aktiivne rahvastik ehk tööjõud</u> — isikud, kes soovivad töötada ja on võimelised töötama (hõivatute ja töötute summa).</p> <p><u>Majanduslikult passiivne ehk mitteaktiivne rahvastik</u> — isikud, kes ei soovi töötada või ei ole selleks võimelised.</p> <p><u>Tööealine rahvastik</u> — rahvastiku majandusliku aktiivsuse uurimisel aluseks võetavas ehk tööjõu-uuringu objektiks olevas vanusevahemikus rahvastik (15–74-aastased).</p> <p><u>Tööhõive määr</u> — hõivatute osatähtsus tööealises rahvastikus.</p> <p><u>Tööjõus osalemise määr (aktiivsuse määr)</u> — tööjõu osatähtsus tööealises rahvastikus.</p> <p><u>Töötaja ehk (tööga) hõivatatu</u> — isik, kes uuritava perioodil</p> <ul style="list-style-type: none"> ▪ töötas ja sai selle eest tasu kas palgatöötajana, ettevõtjana või vabakutselisena; ▪ töötas otsese tasuta pereettevõttes või oma talus; ▪ ajutiselt ei töötanud. <p><u>Töötutu</u> — isik, kelle puhul on üheaegselt täidetud kolm tingimust:</p> <ul style="list-style-type: none"> ▪ on ilma tööta (ei tööta mitte kusagil ega puudu ajutiselt töölt); ▪ on töö leidmisel valmis kohe (kahe nädala jooksul) tööd alustama; ▪ otsib aktiivselt tööd. <p><u>Töötuse määr ehk tööpuuduse määr</u> — töötute osatähtsus tööjõus.</p>
Registreeritud töötus	<p>Allikas: Tööturuamet.</p> <p>Registreeritud töötud aruandekuule järgneva kuu 1. kuupäeval, aastaandmed on kuuandmete aritmeetilised keskmised.</p> <p><u>Registreeritud töötutu</u> — 16-aastane kuni vanaduspensioniealine isik, kes ei tööta, on töötuna arvele võetud Tööturuameti piirkondlikus struktuuriüksuses ja otsib tööd. Töötutu otsib tööd, kui ta täidab individuaalset töötusimiskava ning on valmis sobiva töö vastu võtma ja kohe tööle asuma.</p>
Palk	<p>Allikas: Statistikaamet.</p> <p>Hõlmatud on töölepingu, teenistuslepingu ja avaliku teenistuse seaduse alusel töötajad.</p> <p><u>Keskmine brutokuupalk</u> — tasu tegelikult töötatud aja eest ja tasu mittetöötatud aja eest, mille summa on jagatud täistööajale taandatud töötajate keskmise arvuga.</p>
Leibkonna elujärg	<p>Allikas: Statistikaamet. Leibkonna eelarve uuring. Leibkonna elujärje andmete tootmise meetodika on Statistikaametis muutmisel, 2008. aasta andmeid ei ole toodetud.</p> <p><u>Leibkond</u> — ühises põhieluruumis (ühisel aadressil) elavate isikute rühm, kes kasutab ühiseid raha- ja/või toiduresse ja kelle liikmed ka ise tunnistavad end ühes leibkonnas olevaks. Leibkonna võib moodustada ka üksikisik.</p> <p><u>Netosissetulek</u> — rahaline ja mitterahaline netosissetulek palgatöö eest ning põllumajandusliku ja mittepõllumajandusliku individuaalse töise tegevuse eest, omanditulu, pension ja mitmesugused sotsiaaltoetused, abiraha, stipendium ja muu tulu.</p> <p><u>Sissetulek palgatööst</u> — töötasu (palk, avanss, preemia) põhitöökohast ja kohakaasluusest, puhkusetasu ilma tulumaksuta.</p>
Sisemajanduse koguprodukt	<p>Allikas: Statistikaamet. 2004.–2005. aasta andmed on korrigeeritud.</p> <p><u>Jooksevhinnad</u> — vaadeldaval ajavahemikul kehtivad hinnad.</p> <p><u>Regionaalne lisandväärtus</u> — regiooni residendist majandusüksuste (ettevõtete, asutuste, organisatsioonide või nende struktuuriüksuste) tootmisprotsessis lisandunud väärtus (toodang miinus vahetarbimine).</p> <p><u>Regionaalne sisemajanduse koguprodukt (regionaalne SKP ehk RSKP) turuhindades</u> — regionaalne lisandväärtus pluss regionaliseeritud neto-tootemaksud (tootemaksude ja subsiidiumide vahe). Piirkondade RSKPde summa turuhindades võrdub riigi SKPga turuhindades.</p>
Väliskaubandus	<p>Allikas: Statistikaamet. 2006.–2007. aasta andmed on korrigeeritud.</p> <p><u>Jooksevhinnad</u> — vaadeldaval ajavahemikul kehtivad hinnad.</p>

Kohalikud eelarved	<p>Allikas: Rahandusministeerium. Kuustatistika andmed.</p> <p>Tulu ja kulu elaniku kohta on arvatud vastava aasta 1. jaanuari rändega rahvaarvu kasutades.</p>
Majandusüksused	<p>Allikas: Registrate ja Infosüsteemide Keskus.</p> <p><u>Ettevõtja</u> — füüsiline isik, kes pakub oma nimel tasu eest kaupu või teenuseid ja kaupade müük või teenuste osutamine on talle püsivaks tegevuseks, ning seaduses sätestatud äriühing, välismaa äriühingu filiaal.</p> <p><u>Äriühingud</u> — täisühingud, usaldusühingud, osaühingud, aktsiaseltsid ja tulundusühistud.</p>
Ettevõtete majandusnäitajad	<p>Allikas: Statistikaamet.</p> <p>Esitatud on vähemalt 20 hõivatuga ettevõtete andmed.</p> <p><u>Bilansimaht</u> — käibevara pluss finantsvara pluss põhivara võrdub lühiajalised kohustused pluss pikaajalised kohustused pluss omakapital.</p> <p><u>Müügitulu (varem: realiseerimise netokäive)</u> — nii põhi- kui ka kõrvaltegevusena valmistatud toodete, teenuste ja kaupade müügist saadud või saadaolev müügitulu, mis ei hõlma käibemaksu ega aktsiise.</p> <p><u>Puhaskasum</u> — aruandeaasta puhaskasum (-kahjum) on kasumiaruande kõigi tulusummade ja kõigi kulusummade vahe.</p>
Tööstus	<p>Allikas: Statistikaamet.</p> <p>Esitatud on riigi- ja munitsipaaletevõtete ning vähemalt 20 hõivatuga eraettevõtete andmed. Valikuuringuga uuritud ettevõtete andmed ei ole maakonniti esitatud.</p> <p><u>Jooksev hinnad</u> — vaadeldaval ajavahemikul kehtivad hinnad.</p> <p><u>Tööstustoodang</u> — tööstustoodangu müük pluss/miinus valmistoodangu laojäägi muutus.</p> <p><u>Tööstustoodangu müük</u> — ettevõtetes valmistatud ja arvestusperioodil realiseeritud (müüdud) ja ostjale üleantud või talle lähetatud toodangu ning tööstusliku iseloomuga teenuse maksumus, sõltumata raha laekumise ajast.</p> <p><u>Tööstustoodangu müük mitteresidentidele</u> — müügitulus sisalduv toodete, kaupade ja teenuste müük mitteresidentidele (välismaal registreeritud juriidilistele isikutele või alaliselt väljaspool Eestit elavatele füüsilistele isikutele). Enne Euroopa Liiduga liitumist kasutati mõistet tööstustoodangu eksport.</p>
Põllumajandus	<p>Allikas: Statistikaamet.</p> <p>Esitatud on põllumajanduslike majapidamiste andmed.</p> <p><u>Euroopa suurusühik</u> — vastab standardkogutulu väärtusele 1200 eurot (18 768 krooni).</p> <p><u>Põllumajanduslik majapidamine</u> — ühtse tehnilise ja majandusliku juhtimisega tootmisüksus, kus toodetakse põllumajandussaadusi ja</p> <ul style="list-style-type: none"> ▪ kus on vähemalt üks hektar kasutatavat põllumajandusmaad või ▪ kus on vähem kui üks hektar kasutatavat põllumajandusmaad ja kus toodetakse põllumajandussaadusi peamiselt müügiks või mille majanduslik suurus on üks Euroopa suurusühik (ESÜ) või rohkem. <p><u>Standardkogutulu</u> — majapidamises toodetud põllumajandustoodangu väärtuse ja selle tootmiseks tehtud erikulutuste vahe, mis arvutatakse põllumajanduskultuuride kasvupinnast, loomade arvust ja standardkogutulu koefitsientidest lähtudes.</p>
Metsamajandus	<p>Allikas: Statistikaamet.</p>
Investeeringud põhivarasse	<p>Allikas: Statistikaamet.</p> <p>Esitatud on vähemalt 20 hõivatuga ettevõtete andmed.</p> <p><u>Investeeringud põhivarasse</u> — vaadeldaval ajavahemikul soetatud ehitiste, maa, masinate, seadmete, transpordivahendite, sisseseade ja muu inventari maksumus; uusehituse ning olemasoleva põhivara laiendamise, rekonstrueerimise ja renoveerimise puhul ka tehtud tööde maksumus; investeeringud immateriaalsesse põhivarasse ja väärisesemetesse.</p>
Ehitus	<p>Allikas: Ehitisregister.</p> <p><u>Ehitise kasutusluba</u> — kohaliku omavalitsuse nõusolek selle kohta, et valminud ehitis või selle osa vastab ehitisele ettenähtud nõuetele ja seda võib kasutada vastavalt kavandatud otstarbele.</p>

Eluruum — alaliseks elamiseks sobiv ühepereelamu, kahepere- või ridaelamu sektsioon või korter, mis koosneb ühest või mitmest toast ja vastab sanitaartechnilistele nõuetele.

Eluruumi pind — kompaktselt, funktsionaalselt ühendatud ja elamiseks vajaliku ning sobiva elamispinna (tubade pind) ja abiruumide (köök, esik, WC, pesemisruum, vannituba, hall, garderoob, panipaik, sisseehitatud seinakapp, veranda, sahv, vaheruum jm) pörandapinna summa.

Hoone — maapinnaga püsikindlalt ühendatud, katuse, välispiirete ja siseruumiga ehitus.

Majutus

Allikas: Statistikaamet.

Majutuskohas majutatu — turist ehk ööbiv külastaja, kes ööbib vähemalt ühe öö kollektiivmajutuse kohas.

Majutuskohat — koht, kus külastajatele pakutakse ööbimisvõimalust toas või muus majutusüksuses.

Transport ja side

Allikas: Statistikaamet. Liiklusõnnetuste andmeid on korrigeeritud.

2007. aasta juulist kehtib uus liiklusvahendite statistilise arvestuse põhimõte. Statistikas ei kajastata enam neid sõidukeid, mille andmed on puudulikud ja millega ei ole juba aastaid tehnoloogilisel käidud.

Hukkunu — inimene, kes suri liiklusõnnetuses saadud vigastuste tagajärjel sündmusekohal või 30 päeva jooksul pärast liiklusõnnetust. Kui inimene suri saadud vigastustesse rohkem kui 30 päeva pärast õnnetust, loetakse ta vigastatuks. Suitsiidi sooritanud ei loeta hukkunute hulka.

Liiklusõnnetus — juhtum, kus vähemalt ühe sõiduki teel liikumise või teelt väljasõidu tagajärjel saab inimene vigastada või surma. Tee all mõistetakse maanteed, tänavat, parklat, õueala või muud liikluseks kasutatavat rajatist koos kõnniteede, kergliiklusteede, teepeenarde, haljas-, eraldus- või muude ribadega. Siia ei kuulu juhtumid, kus jalakäija saab kannatada kokkupõrkes rongiga, juhtumid võistluste tõttu avalikuks kasutamiseks suletud teelõigul võistlusel osalenud sõidukite vahel, juhtumid tee ehitus-, remondi- või hooldustöödel ainult nendel töödel osalenud sõidukite ja inimeste vahel.

Vigasaanu — inimene, kellele liiklusõnnetuses saadud vigastuse tõttu antakse meditsiinilist esmaabi, määratakse ambulatoorne või statsionaarne ravi. Erinevalt mitmetest Euroopa riikidest ei tehta vahet kergete ja raskete vigastuste vahel.

COMMENTS ON PRESENTED DATA

Administrative division *Source: The list of administrative units and the list of cities without municipal status, towns, small towns and villages.*

The administrative division of the territory of Estonia is the division of the territory of Estonia into counties, cities and rural municipalities.

Administrative unit — a unit based on the administrative division, the status, name and boundaries of which are determined by law and other legislation, and in the territory of which state or local government administration is carried out.

Settlement units — settlements and urban regions. A rural municipality is divided into settlements which are villages, small towns, towns and cities without municipal status.

Area

Source: the Estonian Land Board. Data as of 1 January 2007.

The total area of Estonia is the area without the part of Lake Peipus that belongs to Estonia and the area of Lake Võrtsjärv.

Distance of the county centre from Tallinn

Source: the Estonian Road Administration. Data as of 30 July 2003.

The distance of the county centre from Tallinn has been calculated from the location of the County Government of the respective county to Toompea in Tallinn along the shortest state road and waterway. The length of the waterway is the distance between two points along the straight line.

Environment

Source: Statistics Estonia.

Gravel — a detrital deposit with several components, which contains more than 35% of fractions with the diameter of over 5 mm. By field of use, gravel can be divided into construction gravel and filling gravel.

Mineral resource — natural rock, sediment, liquid or gas, the qualities or conditions of which and the qualities of the deposit's bedding are in accordance with the validated requirements and the deposit of which or its part is registered in the inventory of the environmental register because of its economic value (Earth's Crust Act RT I 2004, 84, 572).

Peat — a deposit from incompletely decomposed plant remains, which contains mineral matters up to 35% of the dry ingredient mass. By field of use, peat can be divided into peat for fuels and fertilizers (used for fuels, fertilizers, compost or in medicine) and peat dust (used in gardening, stock-breeding and for the absorbance substances production).

Sand — a detrital deposit with several components, which contains less than 35% of fractions with the diameter of over 5 mm. By field of use, sand can be divided into construction sand, filling sand and technological sand.

Stationary source of air pollution — a single source of pollution with the permanent location, including the source of pollution liable to displacement after a certain period of time, or a group of sources of pollution located in a single production territory and belonging to a single possessor.

Water discharge — discharge of the effluent into a recipient.

Land stock

Source: the Estonian Land Board.

Land cadastre (cadastre) — a database consisting of the land register with cadastral maps and the cadastral archive.

Population

Source: Statistics Estonia. Data are based on the 2000 Population Census and the current population estimation. In the current publication the data different from the earlier ones are presented. From the year 2009 Statistics Estonia publishes population data that also take into account migration and those data are available in this publication.

Age — the age of the person concerned in full years at the time of the event, i.e. the age at the last birthday.

Crude birth rate — the annual number of live-born persons per 1,000 of the mean annual population.

Crude death rate — the annual number of deaths per 1,000 of the mean annual population.

Live birth — the delivery of a live-born child, i.e. a child showing evidence of life irrespective of the duration of pregnancy.

Marriages — presented according to the place of residence of the husband.

Education

Source: Statistics Estonia. Data on preprimary education for 2006 have been revised.

General education — a system of knowledge, skills, experience, values and behavioural norms which enables a person to evolve into a continuously developing personality who is capable of living with dignity, respecting himself or herself, his or her family, other people and nature, choosing and acquiring a suitable profession, acting creatively and being a responsible citizen.

Preprimary education — a set of knowledge, skills, experience, values and behavioural norms which creates prerequisites for succeeding in everyday life and at school.

Preschool child care institution — an educational institution providing care and pre-school education for preschool children.

Vocational education — formal professional, special and vocational courses that are carried out by licensed vocational education institutions or by vocational departments of general education schools.

Culture

Source: Statistics Estonia. Data on museums for 2007 have been revised.

Collection, stock — all documents provided by a library for its users (e.g. books and serials, microforms, electronic serials), held locally or in remote resources for which access rights have been acquired, at least for a certain period of time.

Loan, unit lent — the lending or delivery transaction of a library document, renewal transactions included.

Public library — a library which serves the population of a community or region free of charge or for a nominal fee; it may serve the general public or special categories of users such as children, members of the armed forces, hospital patients, prisoners, workers and employees.

(Registered) user — a person registered with a library in order to use its collection and/or services within or away from the library. Every user is counted only once even if he or she is a registered user of several departments of a library.

Health care

Source: Statistics Estonia.

Hospital — a residential establishment equipped with inpatient facilities for 24-hour care, staffed with professionally trained medical personnel. The hospital may also provide services on an outpatient basis.

Hospital admission — hospitalization of a patient in an inpatient facility for at least 24-hour care.

Nursing staff — nurses, medical assistants and midwives.

Outpatient visit (in doctor's office) — the outpatient contact of a person who needs medical consultation in the doctor's working time.

Social protection

Sources: Pensioners and average monthly pension — the Social Insurance Board, subsistence benefits — the Ministry of Social Affairs.

The number of pensioners and the average monthly pension have been presented as of 1 January.

Old-age pension — a pension granted to persons who have attained the pensionable age and who have completed at least fifteen years of pensionable service or whose accumulation period acquired in Estonia is at least fifteen years.

Pension for incapacity for work — a pension granted to persons from the age of 16 years until attaining the pensionable age if he or she is declared permanently incapacitated for work.

Subsistence benefit — a state support paid by a local government to persons whose monthly net income is below the subsistence level. Consists of benefits to guarantee the subsistence level and a supplementary benefit.

Crime

Source: Statistics Estonia. Since 2009 Statistics Estonia publishes crime statistics on the basis of aggregated data of e-file about criminal proceedings backwards from the year 2006 and about recorded offences from the year 2003. The data are not comparable with time series published previously due to the change of methodology and data source.

1st degree offence — an offence for which the maximum punishment prescribed in the Penal Code is imprisonment for a term of more than five years, life imprisonment or compulsory dissolution (in the Criminal Code imprisonment for a term exceeding eight years).

2nd degree offence — an offence the punishment prescribed for which in the Penal Code is imprisonment for a term of up to five years or a pecuniary punishment (in the Criminal Code imprisonment for a term not exceeding eight years).

Criminal offence — an offence which is provided for in the Penal Code for which the principal punishment prescribed in the case of natural persons is a pecuniary punishment or imprisonment and in the case of legal persons, a pecuniary punishment or compulsory dissolution.

Recorded criminal offence — the act defined in the special part of the Penal Code with regard to which criminal proceedings have been initiated or which is recorded in criminal proceedings.

Labour market

Source: Statistics Estonia. Estonian Labour Force Survey.

Economically active population / labour force — persons who wish and are able to work (the total of the employed and unemployed persons).

Economically passive / inactive population — persons who do not wish or are not able to work.

Employed — a person who during the reference period

- worked and was paid as a wage earner, an entrepreneur or a free-lancer;
- worked without direct payment in a family enterprise or on his/ her own farm;
- was temporarily absent from work.

Employment rate — the share of the employed in the working-age population.

Labour force participation rate / activity rate — the share of the labour force (the total number of the employed and unemployed) in the working-age population.

Unemployed — a person who fulfils the following three conditions:

- he or she is without work (is not working anywhere at the moment and is not temporarily absent from work);
- he or she is currently (in the course of two weeks) available for work if there should be work;
- he or she is actively seeking work.

Unemployment rate — the share of the unemployed in the labour force.

Working-age/labour-age population — the part of the population that is used as a basis when examining the economic activity of the population, or in other words, the population of the age that is the object of the labour force survey (persons aged 15–74).

Registered unemployment

Source: the Labour Market Board.

Registered unemployed persons as of the 1st day of the month following the reference month, the annual data are the arithmetic averages of the monthly data.

Registered unemployed person — a person who has attained at least 16 years of age and is under pension age, not employed, registered in the regional employment office and seeks employment. A person seeks employment if he or she is filling an individual job seeking plan and is willing to commence work immediately.

Wages and salaries

Source: Statistics Estonia.

Employees with an employment contract, a service contract and working under the Public Service Act are included.

Average monthly gross wages (salaries) — payments to employees for time actually worked and remuneration to employees for time not worked divided by the average number of employees converted to full-time units.

Household living niveau

Source: Statistics Estonia. Household Budget Survey. Methodology of the production of household living niveau data is under modification at Statistics Estonia and data for 2008 have not been produced.

Disposable income — monetary and non-monetary net income which is received as earnings from employment, income from self-employment (agricultural and non-farm self-employment), property income, pensions and different social benefits, grants, scholarships and other income.

Household — a group of people who live in a common dwelling (at the same address) and share joint financial and/or food resources and whose members consider themselves to be members of one household. A household may also consist of one member only.

Income from labour — includes earnings received from employment (wages and salaries, advance payments and premiums), holiday compensations without income tax.

Gross domestic product

Source: Statistics Estonia. The data for 2004–2005 have been revised.

Current prices — prices in the reference period.

Regional gross domestic product (regional GDP or RGDP) at market prices — the regional value added plus regionalised net taxes on products (net taxes on products less subsidies on products). The sum of RGDP at market prices per region equals the national GDP at market prices.

Regional value added — value added (output less intermediate consumption) generated by the production activities of economic entities (enterprises, institutions, organisations or their structural units) resident in a region.

Foreign trade

Source: Statistics Estonia. The data for 2006–2007 have been revised.

Current prices — prices in the reference period.

Local budgets

Source: the Ministry of Finance. Data are based on monthly accounts.

The revenue and expenditure per capita have been calculated on the basis of the population (incl. migration) as of 1 January of reference year.

Economic units	<p>Source: the Centre of Registers and Information Systems.</p> <p><u>Commercial undertakings</u> — general partnerships, limited partnerships, private limited companies, public limited companies and commercial associations.</p> <p><u>Entrepreneur</u> — a natural person who offers goods or services for payment in his or her own name, where the sale of goods and services is his or her permanent activity, or a company provided by law.</p>
Financial statistics of enterprises	<p>Source: Statistics Estonia.</p> <p>Data on enterprises with at least 20 persons employed are presented.</p> <p><u>Balance sheet total</u> — current assets + financial assets + fixed assets = current liabilities + long-term liabilities + equity.</p> <p><u>Net profit</u> — net sales + other revenue + financial income + extraordinary income – costs total – other expenses – financial costs – extraordinary costs – provision for taxes.</p> <p><u>Net sales</u> — the revenue from the sale of goods and services, which does not include VAT and excises.</p>
Industry	<p>Source: Statistics Estonia.</p> <p>Data on state and municipal enterprises and data on private enterprises with at least 20 persons employed are presented. Data on enterprises surveyed by simple random sampling have not been divided by counties.</p> <p><u>Current prices</u> — prices in the reference period.</p> <p><u>Industrial production</u> — industrial sales plus/minus the inventory change.</p> <p><u>Sale of industrial production</u> — the cost of production and services of industrial type which were produced in an enterprise and had been realized (sold) and delivered to the purchaser in the reference period regardless of the time when the payment for the production was received.</p> <p><u>Sale of industrial production to non-residents</u> — the sale of products, goods and services, which is included in net sales, to non-residents (legal persons registered in foreign states or natural persons living permanently outside Estonia).</p>
Agriculture	<p>Source: Statistics Estonia.</p> <p>Data on agricultural holdings are presented.</p> <p><u>Agricultural holding</u> — a production unit with standard technical and economic management, which produces agricultural products and:</p> <ul style="list-style-type: none"> ▪ where there is at least one hectare of utilised agricultural land or ▪ where there is less than one hectare of utilised agricultural land and agricultural products are produced mainly for sale, or the economic size of which is at least one European Size Unit (ESU). <p><u>European Size Unit</u> — is equal to the value of the standard gross margin (SGM) of 1,200 euros (18,768 kroons).</p> <p><u>Standard gross margin</u> — the discrepancy between the holding's output and the value of the specific costs, calculated on the basis of the crop area, the number of animals and SGM coefficients.</p>
Forestry	<p>Source: Statistics Estonia.</p>
Investments in fixed assets	<p>Source: Statistics Estonia.</p> <p>Data on enterprises with at least 20 persons employed are presented.</p> <p><u>Investments in fixed assets</u> — the cost of buildings, equipment, machinery, vehicles, installation, etc. purchased in the reference period; in the case of construction and reconstruction of the existing fixed assets, it also includes the cost of work done; investments in intangible goods and valuables.</p>
Construction	<p>Source: the Register of Construction Works.</p> <p><u>Building</u> — a construction firmly attached to the ground, covered by a roof, surrounded by walls and containing an interior room.</p> <p><u>Dwelling</u> — a one-family house, a section of a two-family or a terraced house, or a flat, which consists of one or more rooms and meets sanitary engineering requirements and is suitable for permanent residence.</p>

Floor area of dwellings — the total floor area of functionally united rooms (bedrooms, dining rooms, living rooms, etc.) and secondary rooms (kitchen, hall, bathroom, toilet, pantry, storage room, built-in cupboards, etc.) necessary or suitable for living in.

Permit for use of a construction works (construction completed) — the agreement on the part of a local government that the completed construction works or a part thereof conform to the requirements prescribed for such construction works and it may be used for the intended purpose.

Accommodation

Source: Statistics Estonia.

Accommodated tourist — a tourist or an overnight visitor who stays at least one night in a hotel, motel or any other kind of collective accommodation establishment.

Accommodation establishment — an establishment providing overnight lodging for a traveller in a room or some other unit.

Transport and communications

Source: Statistics Estonia. Data on traffic accidents have been revised.

Starting from July 2007, the new principle of statistical calculation of vehicles is applied. Statistics do not contain any more data on the vehicles which data are incomplete and which worthiness has not been tested for years.

Persons injured — any person injured who was hospitalised for more than 24 hours as a result of an accident, excluding attempted suicides.

Persons killed — persons who died at the place of the traffic accident immediately or within 30 days following the traffic accident because of an injury received in the traffic accident (excl. suicides).

Traffic accidents — a traffic accident is an event in which an individual is injured or killed or proprietary damage is caused as a result of at least one vehicle moving on or leaving a road.